
A hindu filozófia szentiratai

Upanisadok

BRIHADÁRANYAKA
CSHÁNDÓGJA
AITARÉJA
KAUSÍTAKI
TAITTIRÍJA
TALAVAKÁRA
PRASNA
MÁNDÚKJA
ÍSA
KATHA
MUNDAKA
SVÉTÁSVATARA

A fordítás alapjául szolgáló művek:

Shastri: Upanisat samgrahah, Delhi, 1980.
Deussen: Sechzig Upanishad's des Veda, Leipzig, 1897.
Patrick Olivelle: Upanisads, Oxford University Press, 1996.

Fordította: © Tenigl-Takács László

* * *

A nyomtatásban megjelent könyv
a Tan Kapuja Buddhista Főiskola
és az OTKA (21224) támogatásával készült.

* * *

Lektorálta és szerkesztette:

Farkas Pál

* * *

A nyomtatásban megjelent könyv
az Ursus Kft. gondozásában, 1998-ban készült.

ISBN 963 03 6121 3

* * *

Tartalom

Upanisadok	1
Tartalom	3
Bevezetés	11
Brihadárányaka-upanisad	15
ELSŐ FEJEZET	16
Első szakasz	16
Második szakasz	17
Harmadik szakasz	19
Negyedik szakasz	23
Ötödik szakasz	28
Hatodik szakasz	33
MÁSODIK FEJEZET	34
Első szakasz	34
Második szakasz	37
Harmadik szakasz	38
Negyedik szakasz	39
Ötödik szakasz	41
Hatodik szakasz	44
HARMADIK FEJEZET	46
Első szakasz	46
Második szakasz	48
Harmadik szakasz	50
Negyedik szakasz	50
Ötödik szakasz	51
Hatodik szakasz	51
Hetedik szakasz	52
Nyolcadik szakasz	55
Kilencedik szakasz	56
NEGYEDIK FEJEZET	63
Első szakasz	63
Második szakasz	66
Harmadik szakasz	67
Negyedik szakasz	73
Ötödik szakasz	77
Hatodik szakasz	79
ÖTÖDIK FEJEZET	81
Első szakasz	81
Második szakasz	81
Harmadik szakasz	82
Negyedik szakasz	82
Ötödik szakasz	82
Hatodik szakasz	84
Hetedik szakasz	84
Nyolcadik szakasz	84
Kilencedik szakasz	84
Tizedik szakasz	84
Tizenegyedik szakasz	85

Tizenkettedik szakasz	85
Tizenharmadik szakasz	85
Tizennegyedik szakasz	86
Tizenötödik szakasz	87
HATODIK FEJEZET	89
Első szakasz	89
Második szakasz	91
Harmadik szakasz	94
Negyedik szakasz	97
Ötödik szakasz	102
Cshándógja-upanisad	104
ELSŐ FEJEZET	105
Első szakasz	105
Második szakasz	106
Harmadik szakasz	107
Negyedik szakasz	108
Ötödik szakasz	109
Hatodik szakasz	109
Hetedik szakasz	110
Nyolcadik szakasz	111
Kilencedik szakasz	112
Tizedik szakasz	113
Tizenegyedik szakasz	114
Tizenkettedik szakasz	115
Tizenharmadik szakasz	115
MÁSODIK FEJEZET	116
Első szakasz	116
Második szakasz	116
Harmadik szakasz	116
Negyedik szakasz	117
Ötödik szakasz	117
Hatodik szakasz	117
Hetedik szakasz	117
Nyolcadik szakasz	117
Kilencedik szakasz	118
Tizedik szakasz	119
Tizenegyedik szakasz	119
Tizenkettedik szakasz	120
Tizenharmadik szakasz	120
Tizennegyedik szakasz	120
Tizenötödik szakasz	120
Tizenhatodik szakasz	121
Tizenhetedik szakasz	121
Tizennyolcadik szakasz	121
Tizenkilencedik szakasz	121
Husadik szakasz	122
Huszonyegyedik szakasz	122
Huszonkettedik szakasz	122
Huszonharmadik szakasz	123

Huszonegyedik szakasz	124
HARMADIK FEJEZET	126
Első szakasz	126
Második szakasz	126
Harmadik szakasz	126
Negyedik szakasz	127
Ötödik szakasz	127
Hatodik szakasz	127
Hetedik szakasz	128
Nyolcadik szakasz	128
Kilencedik szakasz	128
Tizedik szakasz	129
Tizenegyedik szakasz	129
Tizenkettedik szakasz	130
Tizenharmadik szakasz	130
Tizennegyedik szakasz	131
Tizenötödik szakasz	132
Tizenhatodik szakasz	133
Tizenhetedik szakasz	134
Tizennyolcadik szakasz	134
Tizenkilencedik szakasz	135
NEGYEDIK FEJEZET	136
Első szakasz	136
Második szakasz	136
Harmadik szakasz	137
Negyedik szakasz	138
Ötödik szakasz	139
Hatodik szakasz	139
Hetedik szakasz	140
Nyolcadik szakasz	140
Kilencedik szakasz	141
Tizedik szakasz	141
Tizenegyedik szakasz	142
Tizenkettedik szakasz	142
Tizenharmadik szakasz	142
Tizennegyedik szakasz	143
Tizenötödik szakasz	143
Tizenhatodik szakasz	144
Tizenhetedik szakasz	144
ÖTÖDIK FEJEZET	146
Első szakasz	146
Második szakasz	147
Harmadik szakasz	149
Negyedik szakasz	150
Ötödik szakasz	150
Hatodik szakasz	150
Hetedik szakasz	150
Nyolcadik szakasz	151
Kilencedik szakasz	151

Tizedik szakasz	151
Tizenegyedik szakasz	152
Tizenkettedik szakasz	153
Tizenharmadik szakasz	153
Tizennegyedik szakasz	154
Tizenötödik szakasz	154
Tizenhatodik szakasz	154
Tizenhetedik szakasz	155
Tizennyolcadik szakasz	155
Tizenkilencedik szakasz	155
Huszdik szakasz	156
Huszonegyedik szakasz	156
Huszonkettedik szakasz	156
Huszonharmadik szakasz	156
Huszonnegyedik szakasz	157
HATODIK FEJEZET	158
Első szakasz	158
Második szakasz	158
Harmadik szakasz	159
Negyedik szakasz	159
Ötödik szakasz	160
Hatodik szakasz	161
Hetedik szakasz	161
Nyolcadik szakasz	162
Kilencedik szakasz	163
Tizedik szakasz	163
Tizenegyedik szakasz	164
Tizenkettedik szakasz	164
Tizenharmadik szakasz	164
Tizennegyedik szakasz	165
Tizenötödik szakasz	165
Tizenhatodik szakasz	166
HETEDIK FEJEZET	167
Első szakasz	167
Második szakasz	168
Harmadik szakasz	168
Negyedik szakasz	169
Ötödik szakasz	169
Hatodik szakasz	170
Hetedik szakasz	170
Nyolcadik szakasz	171
Kilencedik szakasz	171
Tizedik szakasz	171
Tizenegyedik szakasz	172
Tizenkettedik szakasz	172
Tizenharmadik szakasz	173
Tizennegyedik szakasz	173
Tizenötödik szakasz	173
Tizenhatodik szakasz	174
Tizenhetedik szakasz	174

Tizennyolcadik szakasz	174
Tizenkilencedik szakasz	174
Huszadik szakasz	174
Huszonegyedik szakasz	175
Huszonkettedik szakasz	175
Huszonharmadik szakasz	175
Huszonnegyedik szakasz	175
Huszonötödik szakasz	175
Huszonhatodik szakasz	176
NYOLCADIK FEJEZET	177
Első szakasz	177
Második szakasz	178
Harmadik szakasz	179
Negyedik szakasz	179
Ötödik szakasz	180
Hatodik szakasz	180
Hetedik szakasz	181
Nyolcadik szakasz	182
Kilencedik szakasz	182
Tizedik szakasz	183
Tizenegyedik szakasz	183
Tizenkettedik szakasz	184
Tizenharmadik szakasz	185
Tizennegyedik szakasz	185
Tizenötödik szakasz	185
Aitaréja-upanisad	186
ELSŐ FEJEZET	187
Első szakasz	187
Második szakasz	187
Harmadik szakasz	188
MÁSODIK FEJEZET	191
HARMADIK FEJEZET	192
Kausítaki-upanisad	193
ELSŐ FEJEZET	194
MÁSODIK FEJEZET	198
HARMADIK FEJEZET	205
NEGYEDIK FEJEZET	209
Taittiríja-upanisad	212
ELSŐ FEJEZET	213
Első szakasz	213
Második szakasz	213
Harmadik szakasz	213
Negyedik szakasz	214
Ötödik szakasz	215
Hatodik szakasz	215

Hetedik szakasz	215
Nyolcadik szakasz	216
Kilencedik szakasz	216
Tizedik szakasz	216
Tizenegyedik szakasz	216
Tizenkettedik szakasz	217
MÁSODIK FEJEZET	218
HARMADIK FEJEZET	222
Talavakára-upanisad	225
Első szakasz	225
Második szakasz	226
Harmadik szakasz	226
Negyedik szakasz	228
Prasna-upanisad	229
Első kérdés	230
Második kérdés	231
Harmadik kérdés	233
Negyedik kérdés	234
Ötödik kérdés	235
Hatodik kérdés	236
Mándúkja-upanisad	238
Ísa-upanisad	241
Katha-upanisad	244
Első szakasz	245
Második szakasz	248
Harmadik szakasz	251
Negyedik szakasz	252
Ötödik szakasz	254
Hatodik szakasz	256
Mundaka-upanisad	258
ELSŐ FEJEZET	259
Első szakasz	259
Második szakasz	260
MÁSODIK FEJEZET	262
Első szakasz	262
Második szakasz	263
HARMADIK FEJEZET	266
Első szakasz	266
Második szakasz	267
Svétásvatara-upanisad	269
Első szakasz	270
Második szakasz	273
Harmadik szakasz	275
Negyedik szakasz	278
Ötödik szakasz	281

Bevezetés

* * *

A TEREMTÉS KÖLTÉSZE

NÉHÁNY SZÓ AZ UPANISADOK BÖLCSESSÉGÉRŐL

A hindu filozófiai irodalom legismertebb és legfontosabb alkotásait tartja kezében a Kedves Olvasó. Tegyük hozzá rögtön: mikor a hindu filozófiát említjük, nem a szó modern értelmében vett bölcseletet értjük alatta, hanem szellemi utat és belső megtapasztalást. Mert India bölcsességének a kezdetek óta ez volt a magja, és ez is marad mindaddig, amíg ez a bölcsesség fennmarad.

Így hát az upanisadok sem pusztán bölcseleti művek. Nem érvelik, hanem kinyilatkoztatják, nem rendszerezik, hanem megéneklük a valóságot, helyesebben azt, amit a költészet, a mágia és a bölcselet még egybemosódó ősi korában az ember valóságnak hitt és akként valósított meg.

A bölcsességnek Indiában is a mítosz volt az alapja. A nomád kor énekmondói az istenek világára tekintő örök emberi vágyakozást himnuszokban énekelték meg, így alakult ki évezredek során az indoárja szellemi hagyomány legősibb, mítikus rétege, a Himnuszok Tudása, a Rigvéda.

Miután a nomád indoárja törzsek végleg otthonra leltek Indiában, a mítosz-költészet örökségébe a tradíció egy másik szála szövődött. A kialakuló papi rend a régi idők áldozati szertartásaiból és mágikus praktikáiból egy sajátos papi tudományt kovacsolt. Ennek az áldozati kultusznak a szöveggyűjteménye lett a második tudomány, a Varázsigelek Tudása, a Jadzsurvéda.

A himnuszokat valószínűleg már a legősibb időkben is gyakran énekelték. Mindmáig fennmaradt a Rigvéda recitációjának ama sajátos éneklési módja, ami a különböző hosszúságú szótagokat különböző éneklésű hangokon ejtette ki. Ezekből a kantillációs technikákból állt össze később a harmadik védikus tudomány, a Dalok Tudása, a Számavéda.

Bár a későbbi időkben újabb gyűjtemények is keletkeztek – a legfontosabb ezek közül a tűzkultusz köré rendeződő Atharvavéda, a Tűzpapok Tudása volt – az indiai gondolkodás főként az első három gyűjtemény Hármasságából, a költészetből, a varázslásból és a dalból sarjadt. További fejlődését is ez magyarázza.

Az időszámításunk előtti első évezred elején felvirágzó papi műveltség termékenyítően hatott az ősi verbális hagyományra. A mítoszok, a legendák és az ezekre épülő áldozati misztika szellemi örökségét már nem egyes költők és látnokok ápolták, hanem egy külön erre a feladatra hivatott társadalmi osztály, a bráhmanák papi rendje. Ennek következtében a himnuszgyűjtemények mellett felszaporodott a prózában és versprózában elmondott magyarázó szövegek száma is. A bennük található ősi történetek és leírások egy része talán még a Rigvéda himnuszainak korából származik,

többségük azonban minden bizonnyal egy későbbi kor terméke. A papi rend kiválóságát és elsőbbségét hangsúlyozzák, az pedig a nomád időkben még nem létezett. Így alakult ki a papi könyvek, a bráhma-
nák irodalma.

A kasztrendszer kialakulásával azonban megjelentek annak árnyoldalai is. A bráhma-
nák rendje hamarosan isteni parancsként nyilatkozta ki azt a tanítást, hogy egyedül a papság hivatott az ősi bölcsesség közvetítésére, és kiszorítani igyekezett a szellemi hatalomból a vele vetélkedő ksatriák harcosi rendjét. A harcos arisztokrácia nem hagyta ezt válasz nélkül, és megformálta önnön ideológiáját. A ksatria szellemiség figyelmen kívül hagyta a hivatásos papság dogmáit, és a bölcsesség útját leválasztotta a bemerevedett ritualisztikáról. Az ember szellemi célját – talán a régi időkre emlékezve – újra a közvetlen átélésben, a belső megtapasztalásban fogalmazta meg.

A harcosi kasztból született szentekkel egyidőben a bráhma-
nák körében is egyre több kiváló képességű gondolkodó lépett fel, aki nem elégedett meg a születés által elnyert papi méltóság mázával, hanem élő, megvalósított hagyományt akart.

E szellemi törekvések nyomán az időszámításunk előtti első évezred közepe táján a hivatalos áldozati kultúra mellett egyre nagyobb hangsúlyt kapott az ugyancsak ősi eredetű aszketikus remete-élet. A papság és a nemesség legkiválóbb képviselői körében szokássá vált, hogy a családtagok idősebb fejjel erdei remetének mentek, hogy maguk is ténylegesen megvalósítsák a fiatal korban megtanult, felnőttként pedig követett hagyomány elveit. Az erdei remete-élet társadalmi hagyománya a bölcséleti művek új műfajait teremtette meg. Ekkor alakult ki az erdei tanítások, az aranyakák, és a titkos tanítások, az upanisadok irodalma.

Ezek az előzmények magyarázzák az indiai filozófiát alapvető módon meghatározó upanisad-gondolkodás sajátos, kettős karakterét. Az erdei bölcsek tanításai egyértelműen megtagadták a hivatalos papi rend megkövült eszmerendszerét, ez a tagadás azonban a legtöbb esetben egy valódi reformáció jegyében történt, és a tradíció ősi, még eleven szellemi síkjaira próbált visszanyúlni. Így hát, bár az upanisad-tanok a maguk korában meglehetősen modern szemléletet hirdettek, az upanisad szó a későbbi időkben olyan fogalommá lett, amely mégis a legősibb tudás élő átörökítését jelentette. Ez nem csak az upanisadok kerettörténeteiből derül ki egyértelműen, amelyek szinte mindig mester-tanítvány párbeszédre építkeznek, de ezt jelenti maga az upanisad szó is, amit szó szerint a „mester mellé telepedés” kifejezéssel lehetne fordítani.

Ha végigkövetjük azokat a változásokat, amelyek a szellemiség átalakulásával párhuzamosan a védikus hitvilágban és világképben végbementek, akkor fő vonalaiban kirajzolódik előttünk, hogy mi is az upanisadok alaptanítása. Már a Rigvéda késői himnuszaiiban megfigyelhető az a törekvés, hogy a bonyolult struktúrájú ősi panteon isteneit az egyetlen Isten abszolút eszményképében egyesítsék. Ekkor több, átmeneti istenalak is kialakult: a papi rendet megjelenítő Imaúr (Brihaszpati), a Világteremtő (Visvakarman), a Teremtőúr (Pradzsápati), és a Szellemi Ember abszolút eszményképe, Purusa. Az új istenek kultusza a korábbi politeista és henoteista hitvilágot monotheista tendenciákkal kezdte átszínezni.

A későbbi századokban ezek az átmeneti istenalakok az egyetlen, egyetlen Isten különböző arcait, tulajdonságait kezdték megtestesíteni. Így alakult ki a papi kultúra hatására a Brahman, az emberi princípiumon (Purusa) keresztül megvalósuló és el-

mélkedéssel (Brihaszpati) megtapasztalható abszolút teremőisten (Visvakarman, Pradzsapati) eszményképe.

Az upanisad-filozófia igen lényeges eleme, hogy ez az Istenség kifejezetten a konkrét, egyénre szabott tapasztalásban válik istenné, képes megtestesülni. Így hát az abszolút Isten keresése mindig az abszolút, legmélyebb emberi princípium keresését is jelentette. Ennek az emberi princípiumnak a megnevezésére a legrégebbi idők óta több kísérlet is történt. Egyes tanítók a lélekzettel (prána), mások a test melegével (tédzsasz), a Mindenember Tüzével (agni vaisvánara) azonosították, de eljutottak az élet (ájusz, dzsiva), az intellektus (csit), megismerés (pradzsnyá) absztrakt fogalmához is. Így alakult ki az emberben hőként (tédzsasz) testetöltő, élő (ájusz), lélekző (prána), megismerő (pradzsnyá) intellektusként (csit) megtapasztalható abszolút Lélek, az Átman fogalma.

A Brahman és az Átman fogalmával el is jutottunk az upanisad-filozófia céljához. Említettük már, hogy ez a bölcsesség nem lételmélet, nem teória. Amikor tehát az upanisad-filozófia céljáról beszélünk, leghelyesebb az upanisadot elmondó, író, meghallgató, olvasó, tanulmányozó ember célját érteni alatta. Ez a cél pedig nem az upanisadok értelmezése vagy pusztán gyönyörködés költői szépségükben, hanem minden vallási tanítás igazi lényegét jelentő szellemi út, önmagunk (Átman) és mindannyiunk (Brahman) legmélyebb valóságának megismerése és megtapasztalása.

A belső és a külső világ, az én és az Isten azonosságát sokféle úton próbálták megvalósítani az upanisadok korában. A legősibb módszer a rítus, az áldozat (jadnya) szellemi misztériuma volt. Szinte már a kezdeti időktől fogva társult ehhez egy másik módszer, a lemondás, az aszkézis (tapasz) útja, ami a szellemi akadályok felperzselésével próbálta a lelket alkalmassá tenni a legmélyebb megismerésre. Később az aszkézishez komplex, kiépített erkölcsi tanításrendszer is társult, így alakult ki a szellemi aszkézis módszere, az Igázás, a Jóga.

Az upanisad-tanítások így mindig valamilyen szellemi út részét képezik. Bár ezek a szellemi utak sokféle módszert és gyakorlatot követnek, megegyeznek abban, hogy elsődleges céljuk nem valami féle égi jutalom elnyerése, hanem szellemi állapotok közvetlen megtapasztalása, lényegretörő megismerés. Akár böjtölt egy törekvő, akár jószágos tetteket hajtott végre az emberi világban, akár az isteneknek áldozott, akár elmélyedésben boncolgatta önnön lelkének és tudatának törvényeit, a célja egy volt: a végső, mindent feloldó Tudás, a Veda állapotának megvalósítása.

Kövessük hát az upanisadok szellemét. Ülünk le a fűvánkásra e rég elporladt papok és harcosok körében, mossuk le lábunkról az út porát, töltsünk magunknak az italból, öntsünk egy kanállal az áldozótűzbe és hallgassuk ropogását – ahogy ők tették. Töprengjünk, helyeseljünk és vitázzunk, mélyedjünk el, szentelődjünk, mert ez a legfontosabb.

Bár az upanisadok tudása az Emberről, a Lélekről és a Brahmanról végtelen és ősi, mint maga az égbolt, mégis ránk vár. Soha nem zárul be, mindig újra tisztul egy újabb megismerésben. Hogy a tanítás ősi szavaival éljünk: ez a Tudás méz, a mindenséget kedvesként magához ölelő megtapasztalás. Az étellel együtt való, megfoghatatlan, nincsen külseje és belseje, újra meg újra végtelen.

Ez a Tudás az emberi tapasztalással egyidős, és mindaddig fennmarad, amíg tapasztalás lesz a Földön. Nem adja és kapja az ember, hanem minden nemzedékben újra meg újra testet ölt, és éppen ezt teszi ma is. Akkor hát e szellemiség nevében barátsággal köszöntöm elődeimet, fejet hajtok utódaim előtt, és a tollat leteszem ide a papírra.

Tenigl-Takács László

Brihadáranyaka-upanisad

A Brihadáranyaka-upanisad az upanisad-irodalom legismertebb és legfontosabb alkotása. Ősibb, prózában írt részei a Kr.e. 7. századból származnak, verses betétei néhány évszázaddal későbbiek. A mű Jádnyavalkja Vádzsaszanéja tanításai köré rendeződik, aki az indiai filozófia első név szerint is ismert filozófusa.

A mű első fejezete teremtésmítoszokból áll, amelyek a mindenséget a Brahman és az Átman princípiumából származtatják. A második fejezet egy igen ismert legendával, Báláki és Adzsátasatru király párbeszédével kezdődik, ennek során kirajzolódik előttünk a végső emberi lényeg mibenléte. Ugyanez a legenda a Kausítaki-upanisadban is megtalálható. A továbbiakban Jádnyavalkja is megjelenik. A Lélekről tanít. A fejezetet a híres méz-tanítás zárja, amely a világmindenséget, az emberi tapasztalást az istenek mézéhez hasonlítja.

A harmadik fejezet egy legendás filozófusi vita története, melynek során Jádnyavalkja kifejti az áldozat misztikáját, beszél a tapasztalásról, a halál utáni létről, a világ rendjéről, az istenségek titkos értelméről, de legfőképpen a Lélekről, melyet a világmindenséget és az emberi lényt belülről vezérlő isteni parancsként fogalmaz meg. A negyedik fejezetben Dzsánaka királyt tanítja meg az emberi tudatállapotok, az ébrenlét, az álom és a mélyálom ismeretére, valamint a Lélek vándorlására az újraszületések során.

Az ötödik fejezet nyelvmisztikai, metrikai, ritualisztikai értelmezések tarka füzére. A hatodik fejezet elején hosszabb értekezést találunk a halál utáni lét kérdéseiről. Ezután gyönyörű szerelmi varázslások leírását olvashatjuk. A fejezet – a második és a negyedik fejezethez hasonlóan – tanítólistával végződik.

A Brihadáranyaka-upanisad a fehér Jadszurvéda vádzsaszanéji iskolájának hagyományában fennmaradt, igen híres papi könyv a Satapatha-bráhmana utolsó fejezete.

* * *

ELSŐ FEJEZET

Első szakasz

OM

Teljes az Ott, és teljes ez Itt.
Teljesből teljes felemelkedik.
Teljes a teljestől elszakad.
Teljesen mégis megmarad.

Béke! Béke! Béke!¹

1. Bizony a hajnalpír az áldozati paripa feje.² A Nap a szeme, a szél a lélegzése, a Mindenember Tüze³ a torca, az év a teste. Az Ég a háta, a levegőég a hasürege, a Föld a hasa domborodása. Az égtájak az oldalai, a mellékégtájak a bordái, az évszakok a tagjai, a hónapok és a félhónapok az ízületei, a nappalok és az éjszakák a patái, a csillagok a csontjai, a felhőzet a húsa. Abraka a sivatag homokja, erei a folyók, mája és tüdeje a hegyek, szőre a füvek és a fák. A napfelkelte az elülső fele, a naplemente a hátulsó fele. Ha vicsorít, az villám, ha megrázza magát, az mennydörgés, ha vizez, az eső. Hangja a szó.
2. A nappal később teremtetett a paripának, előtte álló áldozó-szilkeként. A nappal méhe a Keleti Óceán. Az éjjel később teremtetett a paripának, mögötte álló áldozó-szilkeként.⁴ Az éjjel méhe a Nyugati Óceán. Ez a két szilke azért teremtetett, hogy az áldozati paripát körülvegyék. Táltosként húzta az isteneket, harci lóként a tündéreket,⁵ vágatóként az ördögöket, paripaként az embereket. Rokona néki az óceán, méhe néki az óceán.

¹ Gyakori mantra a világban testetöltött, s azon kívül álló Brahmanról. Ez a mantra vezeti be az Ísa-upanisadot is.

² A lóáldozat a védikus kor egyik legjelentősebb rítusa volt, amelyet a nép egészének jólétéért mutattak be. A későbbi, misztikus szövegek a lóáldozatot a mindenség teremtésével azonosították, és Purusának, az Első Embernek világot teremtő feláldozásával hozták összefüggésbe.

³ Agni Vaisvánara: öt néhol a Nappal, néhol a test melegével azonosítják. Lásd: Brihadáranyaka-upanisad 3. és 9. Katha-upanisad 1.7. Mándúkja-upanisad 3. és 9. A Vaisvánara máshol a Lélek jelzője. Lásd: Cshándógja-upanisad 5.12-18.

⁴ Szilkeként vagy hatalomként. Sankara azt mondja, az elülső aranyszilke a Napot jelenti, a hátulsó ezüstszilke pedig a Holdat. A szövegben szereplő mahiman szó jelentheti a szilkébe kitöltött szóma-ital mámorító erejét is.

⁵ Gandharvákat, félisteni lényeket.

Második szakasz

1. Kezdetben nem volt semmi sem. A mindenséget éhség és halál fedte be. Mert halál az éhség.¹ Akkor az éhség megalkotta magának az észet, hogy megtestesüljön. Ezután ragyogva vándorolt. Mert ragyogott, megszületett a víz. Azt gondolta: E ragyogás (arcs) öröömre (ka) szolgált! Így keletkezett a ragyogó víztükör (arka). Öröme lesz annak, ki tudja, hogy mi-ből lesz a ragyogás.
2. Mert ragyogás a víz. A víznek föle lett, az megcsomósodott. Ebből lett a Föld. Ő² fáradzott ezen.³ És mert fáradzott, mert felhevült, ereje és veritéke tüzzé változott.
3. Háromfelé osztotta magát. Harmadából tűz lett, harmadából Nap, harmadából szél. Háromrészes lélegzetként szétfolyt mindenfelé. A fejéből lett a keleti égtáj, itt és ott voltak elülső lábai.⁴ A farkából lett a nyugati égtáj, itt és ott voltak hátsó lábai. A két oldalából lett észak és dél. Hátából lett az Ég, hasüregéből a Levegőég, szügyéből ez a Föld. A Föld a vizekre támaszkodott. Bárhová menjen is, ugyanígy megveti a lábát, ki tudja ezt.
4. Felkelt benne a kívánság egy másik test iránt. Ekkor az éhség, a halál ész-alakban szerelmeskedett a szóval.⁵ A kifröccsent mag lett az esztendő, mert az esztendő addig még nem létezett. Egy évig volt vele viselő, azután megszülte. Amikor az esztendő megszületett, rányitotta torkát, de az esztendő így kiáltott: Bhán! Ebből lett a beszéd (bhan).
5. De rájött: Ha mindössze ennyire vágyok, úgy ez az étel kevés lesz nekem. És evvel a szóval, evvel a beszéddel⁶ mindent megteremtett, ami csak létezik: a himnuszokat, a varázsigéket, a dalokat, a ritmusokat, az áldozó lényeket és az áldozati állatokat. Ezután úgy határozott, hogy mindent elemészt, amit csak teremtett. Mert mindent elemészt (ad), ezért Aditivel⁷ azonos. A mindenség elemésztője lesz, a mindenség lesz étke annak, ki tudja, hogy ez Aditi lényege.

¹ Lásd az Aitaréja-upanisad első tanításának 2. szakaszát. Itt a Lélek szabadítja az óceánra az éhséget és a szomjúságot, hogy az oda rejtőzött istenségeket teremtésre készítse. Az éhség mindkét esetben a létet teremtő vágy szimbóluma, és minden bizonnyal a Rigvéda 10.129. himnuszára vezethető vissza, amely a létet a vágyból származtatja.

² Mármint az éhség-halál, amiről a továbbiakban kiderül, hogy az áldozati paripával azonos.

³ Értsd: lemondást, aszkézist gyakorolt.

⁴ Az upanisad elmondója ilyenkor az adott égtájakra mutatott.

⁵ Lásd: Brihadáranyaka-upanisad 1.5. 11-12.

⁶ Szó szerint: evvel a Lélekkel, evvel az önmagával.

⁷ Aditi (Mérhetetlen) az égbolt isteneit, így Varunát, a Napot, a Holdat szülő égisten-nő.

6. Akkor arra vágyott, hogy ennél is nagyobbát áldozzon. Fáradozott és gyötrődött. Mert fáradozott, mert gyötrődött, kiszállt belőle a dicsőség és az erő. A dicsőség és az erő pedig életerők. Amikor kiszálltak belőle az életerők, felfúvódott a teste.¹ De az ész benne maradt a testben.
7. Akkor arra vágyott: Legyen ez a test alkalmas az áldozatra, így akarok megtestesülni.
És mert felfúvódott (asvat), paripa (asva) lett belőle.

Akkor így szólt:

– No, ez már alkalmas az áldozatra (médhja).

Ezért hívják lóáldozatnak (asvamédha) a lóáldozatot. Bizony, csak az tudja a lóáldozatot, ki tudja ezt.

Őrizte ezt a lovat, de nem kötötte meg.² Egy évre rá feláldozta önmagának,³ a többi állatot pedig átengedte az isteneknek.

Ezért szól az összes istenekhez a Pradzsápatinak szentelt áldozat. Bizony a lóáldozat a napmeleg. Teste az esztendő. A földi tűz az oltártűz ragyogása. Teste a világok. Ez a kettő⁴ ugyanaz, mint az oltári tűz ragyogása és a lóáldozat. Ám ugyanakkor mindez az egyetlen isten, vagyis a halál.

Aki tudja ezt, az legyőzi az újrahalált,⁵ azt nem éri el a halál, mert annak lényege lesz a halál, mert ama istenek egyikévé válik.⁶

¹ Mert az életerők eltávoztával a test meghalt, feláldozódott.

Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 3.2.11.

² A lóáldozatot a régi időkben úgy mutatták be, hogy egy fehér paripát szabadon eresztettek, és engedték, hogy egy évig kedve szerint kóboroljon. A lovat harcosok csapata követte, és minden területet meghódoltatott, amit a paripa bejárt. Csak ezután fogták el, és áldozták fel a nép üdvére.

³ Vagyis a halál áldozati lóvá változott, és ló képében áldozta fel magát, hogy a világot megteremtse.

⁴ A földi tűz és a Nap heve.

⁵ Más szóval az újrászületést. Azt tartották ugyanis, hogy a halott lelke az ősök útjára lépve újra meghal, így tér vissza a földi világba.

⁶ Akik részt vesznek a lóáldozaton.

Harmadik szakasz¹

1. Kétfélek voltak Pradzšapati gyermekei, istenek² és ördögök.³ Gyengébbek voltak az istenek, erősebbek voltak az ördögök. Ezek a világ uralmán veszekedtek. Így szóltak az istenek:
 - Nohát, győzzük le az ördögöket az áldozati felcsendítéssel!⁴

2. Azt mondták a szónak:
 - Énekeld el nekünk a felcsendítést!
 - Legyen hát – felelte a szó és elénekelte nekik.
 Mindazt a hasznosat, ami a szóban van, elénekelte az isteneknek, de ami boldogságot beszélt, hát azt csak úgy magamagának.⁵ Az ördögök észbekaptak:
 - Felülmúlnak minket ezzel az énekessel!
 Rárohantak és megrontották a gonosszal. Ez a gonosz az, hogy a szó néha hamisat beszél.

3. Azt mondták akkor az orrnak:
 - Énekeld el nekünk a felcsendítést!
 - Legyen hát – felelte az orr és elénekelte nekik.
 Mindazt a hasznosat, ami az orrban van, elénekelte az isteneknek, de ami boldogságot szagolt, hát azt csak úgy magamagának. Az ördögök észbekaptak:
 - Felülmúlnak minket ezzel az énekessel!
 Rárohantak és megrontották a gonosszal. Ez a gonosz az, hogy az orr néha hamisat szagol.

4. Azt mondták akkor a szemnek:
 - Énekeld el nekünk a felcsendítést!
 - Legyen hát – felelte a szem és elénekelte nekik. Mindazt a hasznosat, ami a szemben van, elénekelte az isteneknek, de ami boldogságot látott, hát azt csak úgy magamagának. Az ördögök észbekaptak:
 - Felülmúlnak minket ezzel az énekessel!

¹ Vesd össze: Cshándógja-upanisad 1.2. Itt arra is választ kapunk, hogy miért a lélegzet az, aki győzelemre viszi a többi érzékszerveket. Ugyanis a kilélegzéssel lehet a felcsendítést, az énekhangot megzendíteni. Hasonló legendát találunk emellett a Brihadáranyaka-upanisad 1.5.21. részében. Itt az istenségek elfáradnak, s ezért győzi le őket a halál. A Brihadáranyaka-upanisad 6.1.7-14. és a Cshándógja-upanisad 5.1.6-15. részében azért győz a lélegzet, mert az ő távozása a test halálát jelenti, s gyakorlatilag ugyanezt mondja a Kausitaki-upanisad 2.9. és 3.2-3. valamint a Prasna-upanisad 2.2-4. része is. Az Aitaréja-upanisadban (1.3.1-10.) pedig az emésztést is magába foglaló kilélegzés az, amivel a megteremtett ember a táplálékot meg tudja ragadni.

² Az istenekről a továbbiakban kiderül, hogy valójában az emberi érzékszervekről, képességekről van szó.

³ Aszurák: az ősidőkben ők is istenek voltak, majd titánokká, ellen-istenségekké változtak, s az upanisadokban már ebben a szerepkörben bukkannak fel.

⁴ Az udgíthával, a legszentebb áldozati énekkel.

⁵ Értsd: a szó és a többi érzékszerv különbséget tesz a jó és a rossz között, kedvét leli a tapasztalásban, s ezért marad alatta a lélegzetnek.

Rárohantak és megrontották a gonosszal. Ez a gonosz az, hogy a szem néha hamisat lát.

5. Azt mondták akkor a fülnek:
 - Énekeld el nekünk a felcsendítést!
 - Legyen hát – felelte a fül és elénekelt nekik. Mindazt a hasznosat, ami a fülben van, elénekelt az isteneknek, de ami boldogságot hallott, hát azt csak úgy magamagának. Az ördögök észbekaptak:
 - Felülmúlnak minket ezzel az énekessel!

Rárohantak és megrontották a gonosszal. Ez a gonosz az, hogy a fül néha hamisat hall.

6. Azt mondták akkor az észnek:
 - Énekeld el nekünk a felcsendítést!
 - Legyen hát – felelte az ész és elénekelt nekik. Mindazt a hasznosat, ami az észben van, elénekelt az isteneknek, de ami boldogságot gondolt, hát azt csak úgy magamagának. Az ördögök észbekaptak:
 - Felülmúlnak minket ezzel az énekessel!

Rárohantak és megrontották a gonosszal. Ez a gonosz az, hogy az ész néha hamisat gondol.

7. Azt mondták akkor a száj lélegzetének:¹
 - Énekeld el nekünk a felcsendítést!
 - Legyen hát – felelte a száj lélegzete, és elénekelt nekik. Az ördögök észbekaptak:
 - Felülmúlnak minket ezzel az énekessel!

Rárohantak és meg akarták rontani a gonosszal. De széthullottak és elporladtak, mint a kőnek ütődő agyagrög. Ezért maradtak fenn az istenek, és ezért tűntek le az ördögök.

Aki ezt tudja, az önmagában is fönnmarad,² és minden ellensége eltűnik.

8. Akkor így szóltak az istenek:
 - Hol volt az, aki minket megoltalmazott?

A lélegzet itt lapult meg a szájban (ajam ászjé), ezért nevezik Ajászja bölcsnek. Ő Angirasz bölcs is, mert a lélegzet a tagok nedve (angánám rasza).

9. Dúrnak is hívják mert távol (dúram) marad tőle a halál. Távol marad attól a halál, aki tudja ezt.

10. Miután eme istenség megvédte a gonosztól és a haláltól a többi isteneket, a világ végére zavarta el, oda zavarta el a bennük megbúvó gonoszt.

¹ Vagyis annak, ami nem azonos az orr lélegzetével, a szaglással.

² Vagy: megmarad önnön lelkében.

Ezért ne menjen az ember a népek közé, ne menjen a határokig,¹ hogy magát a gonosznak át ne adja, hogy magát a halálnak át ne adja.

11. Miután eme istenség megvédte a gonosztól és a haláltól a többi isteneket, át is vitte őket a halálon.²
12. Elsőnek a szót vitte át. Amikor a szó megszabadult a haláltól, tűz lett belőle. Mint ez a tűz, úgy lobog a szó, ha túllép a halálon.
13. Azután az orrot vitte át. Amikor az orr megszabadult a haláltól, szél lett belőle. Mint ez a szél, úgy tisztít az orr, ha túllép a halálon.
14. Azután a szemet vitte át. Amikor a szem megszabadult a haláltól, Nap lett belőle. Mint ez a Nap, úgy ragyog a szem, ha túllép a halálon.
15. Azután a fület vitte át. Amikor a fül megszabadult a haláltól, tér lett belőle. Mint ez a tér, olyan a fül, ha túllép a halálon.
16. Azután az észet vitte át. Amikor a ész megszabadult a haláltól, Hold lett belőle. Mint ez a Hold, úgy világlik az ész, ha túllép a halálon. Bizony ez az istenség azt is ugyanígy átviszi a halálon, aki tudja ezt.³
17. Azután a száj lélegzete ételt énekelt magának, hogy ehessen.⁴ Mert minden ehetőt ő fogyaszt. Ez tartja itt a Földön.
18. Így szóltak akkor a többi istenségek:
 - Magadnak énekelted ezt az ételt, engedj hát minket is enni belőle!
 - Legyen hát, de akkor szálljatok belém!
 - Jól van – felelték azok és belészállottak mindenfelől.

Ezért van úgy, hogy az étel, amit az ember a lélegzet megörvendztetésére fogyaszt, a többi istent is jóllakatja.⁵ Bizony ugyanígy szállnak abba az övéi, az lesz az övéi táplálója, fejedelme, hercege, legfőbb uralkodója, az étel evője, aki tudja ezt. És ha az övéi közül valaki szembeszegül azzal, aki tudja ezt, hát nem tudja majd eltartani híveit. De aki aláveti magát, és őt követve arra törekszik, hogy eltartsa az övét, bizony az el is tudja majd tartani őket.

¹ Értsd: az ismert világ határain túl élő, barbár és démoni népek közé.

² A szöveg a továbbiakban két fontos gondolatot fejt ki. Egyrészt felsorolja az emberi képességeknek megfeleltetett egyetemes analógiákat, másrészt ismerteti azt az elképzelést, hogy a halál után az embert alkotó életerők a lételemegekben oldódnak fel. Vesd össze: Aitaréja-upanisad 1.2.4.

³ Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 3.2. Kausítaki-upanisad 3.5.

⁴ Az áldozópapok dicsőítő énekkel fohászkoztak bő termést hozó esőért.

⁵ A korabeli hiedelem szerint a táplálékot a lefelé szálló lélegzéssel, az apónával emésztjük meg.

19. A lélegzet Angirasz, mert a lélegzet a tagok nedve (angánám rasza). És mivel a lélegzet a tagok nedve, ezért van az, hogy amelyik tagot a lélegzet elhagyja, az kiszárad. Ezért ő a tagok nedve.
20. A lélegzet Brihaszpati, mert a szó ima (brihat), és a lélegzet ennek az ura (pati). Ezért ő Brihaszpati.
21. A lélegzet Brahmanaszpati, mert a szó imádság (brahman), és lélegzet ennek az ura (pati). Ezért ő Brahmanaszpati.
22. A lélegzet dal. Mert a szó dal. Mivel a lélegzet nő (szá) és férfi (ama), innen ered a dal (száman) neve.¹ És onnan is, hogy a lélegzet közös (szama) a hangyában, a szúnyogban, az elefántban, a Három Világban, az egész világmindenségben. Elnyeri a dalt, egyéletű, egyvilágú lesz a dallal, aki tudja e dalt.
23. A lélegzet a felcsendítés. A lélegzet a fent (ud), mert a lélegzet tartja fent (uttabdha) az egész világot. A szó ének. A fent (ud) és az ének (gítha) szavakból adódik a felcsendítés (udgítha) neve.
24. Ezért mondta Brahmadata, Csikitána Fia, amikor megízlelte a királyok italát:
– A Nedűkirály² vesse szét a fejem, ha Angirasz mással énekelte a felcsendítést, és nem avval, amivel én!
Mert csak a szóval és a lélegzettel énekelte ő is.
25. Aki tudja a dal birtokát, annak birtoka lesz. A dal birtoka (szva) pedig a zengés (szvara). Ezért, ha valaki papi tisztre vágyik, az zengő hangot kívánjon magának, zengő hangon töltsse be papi tisztét. Ezért szeretne minden áldozó inkább zengő hangú, mintsem birtokos papot az áldozáshoz. Birtoka lesz annak, ki tudja a dal eme birtokát.
26. Aki tudja a dal aranyát, annak aranya lesz. A dal aranya a zengés. Aranya lesz annak, aki tudja a dal eme aranyát.
27. Aki tudja a dal alapját, az megveti lábát. A dal alapja a szó, mert a lélegzet a szón alapul, ha énekel az ember. Mások azt mondják, hogy a dal alapja az étel.
28. És most emelkedjünk fel a tisztító igékhez:

A dalt az előénekes nyitja. Mialatt az előénekes énekel, az áldozó mormolja a következő varázsigéket:

¹ Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 6.4.20.

² A szóma-ital istene.

A nemlétből vezess a létbe,
a sötétből vezess a fényre,
a halálból vezess az öröklétre!

Amikor így szól: „A nemlétből vezess a létbe”, akkor a nemlét a halált jelenti, a lét pedig az öröklétet. Így hát valójában azt mondja:

– A halálból vezess az öröklétre, tégy halhatatlanná!

Amikor így szól: „A sötétből vezess a fényre”, akkor a sötét a halált jelenti, a fény az öröklétet. Így hát valójában azt mondja:

– A halálból vezess az öröklétre, tégy halhatatlanná!

Amikor így szól: „A halálból vezess az öröklétre”, hát ebben nincsen semmilyen rejtett jelentés.

A dicsőítő ének további sorai arra szolgálnak, hogy a tudós énekespap ételt énekelhessen saját magának, adományt kérhessen, elmondhassa a maga kívánságait vagy az áldozót. Ennek tudása elvisz az égi világba, és nem kell félni attól, hogy nem jut el az égi világba, aki tudja e dalt.

Negyedik szakasz

1. Kezdetben a világ a Lélek volt egyedül,¹ egy Ember² alakjában. Az körültekintett, és önmagán kívül semmit sem látott. Akkor felkiáltott a kezdet kezdetén:
 - Ez vagyok én!
 Ebből lett az én szava. Ezért van úgy mind a mai napig, hogyha valakit megszólítanak, az így válaszol: Igen, én vagyok. És csak ezután mondja a többi nevét. A Lelket azért hívják embernek (purusa), mert minden bűnt előre elégetett (púrva us). Bizony aki tudja ezt, az elégeti, aki elébe akar kerülni.
2. A Lélek félt. Ezért fél az, aki egyedül van. Azt gondolta: Mitől is félek, ha rajtam kívül nincsen semmi más? Akkor elhagyta a félelem, hiszen mitől is félhetett volna? Mert félni csak egy másiktól lehet.³
3. Ám a Léleknek nem volt öröme. Ezért nincsen öröme annak, aki egyedül van. Akkor egy másikra vágyott. Akkora volt, mint egy férfi és egy nő, amikor ölelkeznek éppen. Kettévágta (apátajat) magát, ebből lett a férfi (pati) és a nő (patní). Ezért vagyunk önmagunkban csak felek, amint azt Jádnyavalkja magyarázta. Ezért az asszony tölti be az úrt. A Lélek szerelmeskedett a nővel, ebből lettek az emberek.

¹ Vagy: kezdetben a világ egymagában volt.

² Purusa, az első, kozmikus ember.

³ Vesd össze: Taittiríja-upanisad 2.7.

4. Ám az asszony így fondorkodott: Hogyan is szerelmeskedhet velem, amikor saját magából teremtett? Nohát, álrühát öltök!

A nő tehénvé változott, a férfi bikává, és szerelmeskedett vele. Ebből lettek a csordák. A nő kancává változott, a férfi csödörré, a nő szamárkancává, a férfi szamárcsödörré, és szerelmeskedett vele. Ebből lettek a hasítatlan patájúak. A nő kecskévé változott, a férfi bakká, a nő jerkévé változott, a férfi kossá, és szerelmeskedett vele. Ebből lettek a nyájak.

Így történt tehát, hogy a Lélek minden párosat megteremtett, a hangyáig egészen.

5. Akkor felismerte: A teremtés én magam vagyok, mert bizony én teremtettem ezt az egész világot!

Így lett a teremtés szava. Az ő teremtésének válik részesévé, ki tudja ezt.

6. Azután összedörzsölte a kezeit és belefújta, s mint az anyaölből, úgy csiholt tüzet a szájából és a kezeiből.¹ Ezért nem szőrös belül egyikük sem. Hiszen az anyaölből sincsen szőr legbelül.

És ha mondják is néha, hogy áldozzon az ember ennek vagy annak az istennek, hát tudni kell, hogy a Lélek teremtette a világot egyedül, mert egyedül ő az összes isten.

Férfimagból teremtett minden nedveset. A férfimag nedű.² Mert mindez a világ ételből áll és ételevőből áll.³ A nedű az étel, a tűz az étel evője.

Ez a teremtés nagyobb, mint a Brahmá teremtése. Azért nagyobb, mert ez a Lélek magánál hatalmasabb isteneket teremtett, halandóként halhatatlant teremtett.⁴ Az ő teremtésének válik részesévé, ki tudja ezt.

7. Akkor még megnyilvánulatlan volt ez a világ. Névben és alakban nyilvánult meg. Ezért mondják úgy, hogy az ilyen vagy olyan nevű dolognak ilyen vagy olyan alakja van. És névben és alakban nyilvánul meg mind a mai napig. Ezért mondjuk azt, hogy az ilyen vagy olyan nevű dolognak ilyen vagy olyan alakja.

¹ Akkoriban két fa összedörzsölésével és erőteljes fűjásával csiholtak tüzet. A tüzgyújtás ezért gyakran a szerelmeskedés és a nemzés szimbóluma. Vesd össze: Svétásvatara-upanisad 1.13.

² A szóma-ital.

³ Értsd: tapasztaltból és tapasztalóból, vagy a lét hierarchiájában alacsonyabban és magasabban állóból. Lásd: Taittiríja-upanisad 2.2.-3.

⁴ Brahmá későbbi istenalak. Ő is a világ teremtője, de közvetlenül nem vesz részt a teremtett világban. Az upanisadok igen fontos gondolata a világgént testet öltő, s ezáltal a megnyilvánult önmagánál is hatalmasabbat teremtő Brahman vagy Világlélek eszméje.

És a Lélek beleszállt ebbe, egészen körömhegyéig. Úgy rejlik ő, mint kés a tokban, tűz a tűzifában.¹ Azért nem látni őt, mert szét van osztva. Lélegezve lélegzetnek hívják, szólva beszédnek, látva szemnek, hallva fülnek, értve értelemnek. De mindezek csak a következményei. Ha valaki csak az egyiknek vagy a másiknak szentelődik ezek közül, hát az nem bölcs, mert a Lélek csak részként lakozik az egyikben vagy a másikban. Ezért egyedül a Léleknek kell szentelődni, mert abban egyesülnek mindezek.

Ezért a Lélek a mindenség vadcsapása, mert a mindenséget megismerni egyedül rajta keresztül lehet. Ahogy csapását követve egy állatra rátalálhatunk, ugyanígy dicsőségre és tiszteletre lel, ki tudja ezt.

8. Ezért a Lélek kedvesebb fiúnál, kedvesebb vagyonnál, kedvesebb bármi másnál, mert ő a belső, ő a Lélek.² Ha valaki úgy véli, hogy létezik olyasmi, ami kedvesebb a Léleknél, és egy másik ember azt mondja róla: Elveszíti ezt a kedveset! – hát annak igaza lesz, bizony.

Ezért egyedüli kedvesként a Léleknek kell szentelődni. Aki egyedüli kedvesként a Léleknek szentelődik, annak kedvese nem múlik el.³

9. Azt mondják, hogy az emberek a Brahman tudása révén a mindenséggé lehetnek. De miféle tudás révén vált a Brahman a mindenséggé?
10. Kezdetben a világ a Brahman volt egyedül. Csak magáról tudott. Azt tudta csak: A Brahman vagyok! A mindenséggé így változott. És amelyik isten felismerte ezt, az is a mindenséggé vált, éppen így a bölcsek, éppen így az emberek. Ezt látta meg Vámadéva bölcs, amikor így kiáltott:

Manu⁴ voltam egykoron, a Nap voltam egykoron!⁵

Ma is így van ez. Ha valaki felismeri: A Brahman vagyok! – az a mindenséggé válik, és még az istenek sem tudják meggátolni ebben. Mert ő a Lélek azoknak. Ám aki más istent imád, és azt mondja: Más ő és más vagyok én – az nem bölcs, hanem az istenek házi barma.⁶ Ahogy a házi barmok az emberek használatára vannak, ugyanígy az istenek használatára vannak az egyes emberek. Milyen nagy kár az, ha akár csak egyetlen barom is elvész, hát még ha több! Ezért nem tetszik az isteneknek, ha az emberek megismerik ezt a tant.⁷

¹ Vesd össze: Kausitaki-upanisad 4.20.

² Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 2.4.5.

³ Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 2.4.5.

⁴ Az első földi ember.

⁵ Lásd: Rigvéda, 4.26.1.

⁶ Értsd: áldozati állata.

⁷ Az isteneknek tehát nem érdeke, hogy az ember a végső tudás birtokába jusson, mert így kerül hatalmuk alól.

11. Kezdetben a világ a Brahman volt egyedül. Mivel egyedül volt, még nem bontakozott ki.¹ Akkor megteremtette saját magán túl² a nemesen megalkotott harcosi rendet, és a fejedelmeket az istenek körében: Indrát, Varunát, Szómát, Rudrát, Pardzsanját, Jamát és Ísánát. Ezért nincsen a harcosi rendnél magasabb. Ezért hódolja királyszentelésnél a pap alattvalóként a harcost. Tartozik eme tisztelettel a harcosi rendnek. De a Brahman egyben méhe is a harcosi rendnek. Ezért, bár a királyé a legfőbb hatalom, végül ő is a Brahman méhében kap menedéket. Az anyaölet támadja az, aki megsért egy papot. Annál nagyobb a bűn, minél nemesebbet ér a sérelem.
12. Még nem bontakozott ki teljesen. Akkor megteremtette a polgári rendet és a csoportos isteneket: a Vaszukat, a Rudrákat, az Áditjákat, a Marutokat³ és az összes isteneket.
13. Még nem bontakozott ki teljesen Akkor megteremtette a szolgákat és Púsant.⁴ Mert Púsan a föld, Púsan táplál (pusjati) mindent, ami csak létezik.
14. Még nem bontakozott ki teljesen. Akkor megteremtette saját magán túl a nemesen alkotott törvényt.⁵ A törvény úr az úr fölött, a törvénytől nincsen magasabb. Ezért a gyenge királyként bízhat a törvényben az erőssel szemben is. Mert a törvény az igazság. Ezért mondják azt, hogy valaki helyesen szól, ha igazat szól, illetve igazat szól, ha helyesen szól, mert a helyes és az igaz egy és ugyanaz.
15. A Brahman a papi, harcosi, polgári és paraszti rend. A Brahman a Tűz képében volt az istenek között,⁶ és pappá lett az emberek között. Égi harcosból lett földi harcos, polgárból polgár, szolgából szolga. Azért szeretne az ember tűz által szállni az istenek közé és papnak születni az emberek közé, mert ebben a két formában nyilvánult meg a Brahman közvetlenül.

¹ A következő rész a kasztok teremtéséről szól. Ez idő tájt négy fő társadalmi osztály, a papi (bráhmana), a harcosi (ksatrija), a polgári (vaisja) és a szolga (súdra) kaszt létezett. A szöveg kissé önkényesen rendel az egyes társadalmi rétegekhez istenségeket. Rejtélyes Ísána alakja, ő úgy Visnu, mint Siva jelzője is lehet.

² Mármost a Brahman a földi világban megtestesítő bráhmana renden túl. Egyesek ezt a passzust úgy értelmezik, hogy a Brahman saját magánál (értsd: a papságnál) különbnek teremtette a harcosokat. Az upanisadokban más helyeken is felbukkan a papi és harcosi kaszt vetélkedése a szellemi elsőbbségért. Így például a Brihadáranyaka-upanisad 6.2. részében egy ksatrija oktat ki egy bráhmanát.

³ A Vaszuk szerencsehozó félistenek, az Áditják fényistenségek, a Rudrák és a Marutok pedig zivatar és forgószelek istenek.

⁴ Az utak és a nyájak ősi pásztoristene.

⁵ A mindent irányító világtörvényt, a Dharmát, ami a társadalmi osztályok kötelességeit is magába foglalja.

⁶ A tűz, Agni, a papi kaszt legkedveltebb istene, mert ő égeti el és továbbítja az istenekhez az áldozatot.

Ezért ha az ember úgy távozik a világból, hogy nem látta meg saját világát, akkor az nem is segít neki. Éppen úgy, mint ahogyan az a tudás sem, amit nem tanult meg, vagy az a tett sem, amit nem tett meg. És ha valaki eme tudás nélkül cselekedett nagy jót, hát elfogy annak jutalma. Ezért egyedül a Lélek világának kell szentelődni. Aki a Lélek világának szentelődik, annak nem fogynak el tettei, hanem a Lélek megteszi neki, amit kíván.¹

16. Ez a Lélek minden lény világa² egyben. Ha áldoz vagy pappal áldoztat az ember, akkor az istenek világa, ha az írást idézi, akkor a bölcseké, ha halottaknak mutat be áldozatot, vagy utódokért könyörög, akkor az ősöké, ha az embereknek nyújt szállást, akkor az embereké, ha fűvet és vizet keres a nyájaknak, akkor a nyájaké, és amikor egy háznál a madarak és a mező állatai, a hangyáig egészen, táplálékra találnak, az ő világuk akkor.

Ahogy saját világának kíván boldogulást, úgy kíván annak boldogulást minden lény, ki tudja ezt. Ez bizony ismert, kikutatták.

17. Kezdetben a világ a Lélek volt egyes-egyedül. Arra vágyott: Bárcsak lenne asszonyom! Bárcsak szaporodnék azután tovább!³ Bárcsak lenne birtokom! Bárcsak tetteket vinnék véghez azután!
Mert erre terjed ki a vágy, és ennél többet nem is lehet kívánni.
Ezért van az, hogy ma is erre vágyik, aki egyedül van: Bárcsak lenne asszonyom! Bárcsak szaporodnék azután tovább! Bárcsak lenne birtokom! Bárcsak tetteket vinnék véghez azután! És amíg ezekből egy picit is beteljesületlen, addig az ember tökéletlennek érzi magát.

Tökéletessége pedig ebből áll: az ész a lelke, a szó az asszonya, a lélegzet az utóda, a szem az emberi birtoka, mert szemmel méri fel azt, a fül az isteni birtoka, mert füllel hallja meg azt, a test a tette,⁴ mert testével cselekszik.

Ötrétű tehát az áldozat,⁵ ötrétű az áldozati állat,⁶ ötrétű az ember,⁷ ötrétű minden, mi létezik. Mindent elnyer, ki tudja ezt.

¹ Ennek bővebb kifejtését lásd: Cshándógja-upanisad 8.2.

² Értsd: otthona, támasztéka, fenntartója.

³ Vesd össze: Taittiríja-upanisad 2.6.

⁴ Szó szerint: átmanja, amit gyakran használnak test jelentéssel.

⁵ Istenekhez, bölcsekhez, ősohöz, emberekhez és állatokhoz intézett.

⁶ Ló, szarvasmarha, kecske, juh és ember.

⁷ Ész, szó, lélegzet, szem-fül és test (Deussen közlése szerint).

Ötödik szakasz

1. Értelemmel és felizzón
 Atyánk¹ hétféle ételt alkotott.
 Az egyik étel általános,²
 kettőt osztott az isteneknek,
 hármat magának megszabott.
 Egyet kínált az állatoknak,
 ezen nyugszik minden ott,
 mi lélegzik és mi nem.

Hogyhogy nem fogynak el sosem,
 pedig falják őket mindenfelől?
 Ki érti, hogy miért nem fogynak el,
 az a szájával táplálékot eszik,
 az elmegy majd az istenekhez,
 az a teljességet fogyasztja.

2. Így szól a vers: „Értelemmel és felizzón Atyánk hétféle ételt alkotott” – vagyis az Atya értelemmel és felizzón alkotta meg őket.

„Az egyik étel általános” – vagyis mindenkben megvan. Ez az az étel, amit mindenütt esznek a Földön.³ Aki ennek szenteli magát, az nem szabadul meg a gonosztól, mert ez az étel alantas.

„Kettőt adott az isteneknek” – ez az áldott és az áldozott.⁴ Ezt áldozza és adományozza az ember az isteneknek. Mondják ezt az újhoid és telihoid áldozatának is. Ne csupán egyéni érdekből áldozzon hát az ember!

„Egyet kínált az állatoknak” – ez a tej. Mert először tejet fogyasztanak az állatok és az emberek. Ezért adnak vaját nyalni vagy emlőt szívni az újszülöttnek, és az újszülött borjat is úgy hívják: fület még nem legelő.

„Ezen nyugszik minden ott, mi lélegzik és mi nem” – mármint a tejen alapul minden ott, mi lélegzik és mi nem. Ám amikor azt mondják: „Ha egy évig tejet áldoz, elhárítja az újrahálált”, úgy ezt nem szó szerint kell érteni, hanem sokkal inkább úgy, hogy amelyik napon áldoz, azon a napon hárítja el az újrahálált,⁵ ki tudja ezt. Mert akkor az isteneknek ajánlja fel az ételt, amelyet fogyaszt.

¹ A Teremtőúr, Pradzsápati.

² Lásd: Taittirija-upanisad 2.2.

³ Vagyis az anyagi, földi táplálék.

⁴ Az áldozati máglyáról felszálló füst és illat az istenek tápláléka.

⁵ Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 1.2.7.

„Hogyhogyan nem fogynak el sosem, pedig falják őket mindenfelől?” – az el nem fogyó az Ember, mert ő nemzi az ételt újra meg újra.

„Ki érti, hogy miért nem fogynak el?” – az el nem fogyó tehát az Ember. Elmélyedve mindenkor ő teremti meg újra és újra az ételt, önnön tetteként. Mert ha nem tenné, hát elfogyna az, bizony.

„Az a szájával táplálékot eszik” – szája az arca, ekképpen eszi szájával az ételt.¹

„Az elmegy majd az istenekhez, az a teljességet fogyasztja” – ez pedig megdicsőülése.

3. „Hármat magának megszabott” – ez a három az ész, a szó és a lélegzet, ezeket szabta meg magának.²

Sokszor mondják: Nem láttam meg, mert máshol járt az eszem, nem hallottam meg, mert máshol járt az eszem.

Mert bizony csak ésszel lát és hall az ember. A vágy, döntés, kétség, hit, hitetlenség, bizonyosság, bizonytalanság, szégyen, megismerés és félelem – mindezek csupán az ész alakjai. Ezért ismerhetjük fel az érintést akkor is, ha hátulról érnek hozzánk.

A szó a hang. Ez részint véges, részint végtelen.³ A lélegzés, vagyis a légzések a következők: belélegzés, kilélegzés, szétlélegzés, fellélegzés és összelélegzés.⁴ Ezekből áll a Lélek, vagyis szóból, észből és lélegzésből.

4. És ugyanezek alkotják a három világot: a szó a Földi Világ, az ész a Levegőég, a lélegzet pedig az Égi Világ.
5. Ugyanezek alkotják a Három Tudást: a szó a Himnuszok Tudása, az ész a Varázsige Tudása, a lélegzet pedig a Dalok Tudása.
6. Ugyanezek alkotják az isteneket, az őseket és az embereket: a szó az istenek, az ész az ősök, a lélegzet az emberek.
7. Ugyanezek alkotják az atyát, az anyát és a gyermeket: az ész az atya, a szó az anya, a lélegzet a gyermek.

¹ Mivel az érzékszervek, amelyekkel táplálkozik, az arcon helyezkednek el.

² Az étel itt már átvitt értelemben értendő. Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 1.4.6. szakaszának 2. lábjegyzetével.

³ Emberi hangként véges, égi hangként végtelen.

⁴ Az ötféle lélegzésről lásd bővebben: Cshándógja-upanisad 5.19-23. Prasna-upanisad 3.

8. Ugyanezek alkotják a megismertet, a megismerendőt és a meg nem ismertet. Minden megismertnek szóalakja van. Mert a szó a megismert. Ebben segíti azt, ki tudja ezt.
9. Minden megismerendőnek észalakja van. Mert az ész a megismerendő. Ebben segíti azt, ki tudja ezt.
10. Minden meg nem ismertnek lélegzetalakja van. Mert a lélegzet a meg nem ismert. Ebben segíti azt, ki tudja ezt.
11. A szó teste a Föld, fényalakja a tűz. Ezért addig terjed a Föld és a tűz, ameddig a szó elhatol.
12. Az ész teste pedig az Ég, fényalakja a Nap. Ezért addig terjed a Ég és a Nap, ameddig az ész elhatol.

És ez a kettő¹ szerelmeskedett, ebből született a lélegzet. Ez Indra. Vetélytársa nincsen, mert csak egy másik lehet vetélytárs. Nem lesz vetélytársa annak, ki tudja ezt.

13. A lélegzet teste pedig a vizek, fényalakja a Hold. Ezért addig terjednek a vizek és a Hold, ameddig a lélegzet elhatol.

Ezek hárman egyforma nagyok és mind végtelenek. Aki végesként szentelődik nekik, az véges világot érdemel. Aki végtelenként szentelődik nekik, az végtelen világot érdemel.

14. Pradsápati az év,² és Pradsápati tizenhat részből áll. Az újhoid és a telihoid közötti éjszakák tizenöt részét alkotják.³ Tizenhatodik része nem változik. Az éjszakák által gyarapszik, és azok által csökken újra.⁴ Az újhoid éjszakáján tizenhatodik részével minden élőlénybe beléhatol, és megszületik azután a következő hajnalon. Ezért ezen az éjjelen egyetlen életet sem szabad kioltani, még egy gyíkcskáét sem. Az istenség megtisztelése miatt.
15. Bizony az is a tizenhatrészes Pradsápati, az Ember, az év, aki tudja ezt. Tizenöt része alkotja minden birtokát, tizenhatodik része pedig a Lelke. Csak birtokában gyarapszik és csökken újra. Birtoka a küllők, Lelke a kerékagy. Ezért, ha sokféle baj sújtja is, a Lelke életben marad. Erre mondják: Küllője törve, de megfutott.

¹ Mármint az ész és a szó. Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 1.2.4.

² Az év gyakran a tökéletesség és a mindenség szimbóluma. Lásd: Prasna-upanisad 1.9.

³ Vesd össze: Kausítaki-upanisad 1.2.

⁴ A Holdként megnyilvánuló Pradsápati.

16. Három világ van: az Embervilág, az Atyák világa és az Istenek Világa. Az első, az Embervilág egy fiú által nyerhető el, és nem a kegyes tettek jutalmaként. A kegyes tettek által az Atyák világa nyerhető el. A tudás által pedig az Istenek Világa.¹ A legjobb ezek közül az Istenek Világa, ezért dicsérik az istenek a tudást.

17. És most az örökítésről:²

Ha az atya úgy érzi, hogy ütött órája, így szóljon fiához:

– Te vagy az imádság, te vagy az áldozás, te vagy a világ!

A fiú így feleljen:

– Vagyok az imádság, vagyok az áldozás, vagyok a világ.

Mert az imádság szó mindent összefoglal, amit a fiú megtanult, az áldozás szó összefoglal minden áldozatot, a világ szó összefoglal minden világot. Ezek mindenre kiterjednek.

Ezért gondolkodik úgy az atya a fiúról: Ha ő a mindenség, akkor engem ebben támogasson!

Ezért mondják egy tanult fiúról, hogy világa van, és ezért tanítják.

Így az atya, ki tudja ezt, eltávozva a világból mindeme életerőkkel³ a fiúba száll, és ha bármilyen hibát vétett, a fiú fizet meg érte (púranéna trájati). Innen a fiú (putra) szó. Mert bizony a fiú által él tovább ebben a világban.

Az atyába pedig a halhatatlan isteni életerők szállnak:

18. A Földből és a tűzből belésszáll az isteni szó. Az isteni szó pedig az, hogy bármit is szóljon, valóra válik.

19. Az Égből és a Napból belésszáll az isteni ész. Az isteni ész pedig az, ami által az ember megéli a tökéletes gyönyört, ami által nincsen gondja többé.

20. A vizekből és a Holdból belésszáll az isteni lélegzet. Az isteni lélegzet pedig az, mely bárhol is járjon-keljen, meg nem inog, kár sosem éri.

Aki tudja ezt, az minden teremtmény Lelkévé válik, és olyan lesz, mint ama istenség.⁴ És ahogyan minden teremtmény ama istenséget segíti, ugyanígy segíti minden teremtmény azt is, ki tudja ezt. Ám ami fájdalmat szenvednek a lények, azt megtartják, hozzá csak a jó megy, mert nem megy rossz az istenekhez.

¹ Ennek bővebb kifejtését lásd még: Kausítaki-upanisad 1.2. és 6.2. Cshándógja-upanisad 4.15. és 5.10. Prasna-upanisad 1.9-10.

² Vesd össze: Kausítaki-upanisad 2.15.

³ A szóval, az ésszel és a lélegzettel.

⁴ Pradzsápati.

21. És most a fogadalom vizsgálata:

Pradzsipáti megalkotta a szerveket, azok pedig, megalkotván, rögtön veszekedni kezdtek:¹

– Hadd szóljak! – tolakodott a szó.

– Hadd lássak! – tolakodott a szem.

– Hadd halljak! – tolakodott a fül. És ugyanígy a többiek, mindegyik a maga módján.

De legyúrte őket fáradtság képében a halál, elragadta és megszállta őket a halál. Ezért fárad el a szó, fárad el a szem, fárad el a fül. Egyedül a száj lélegzetét nem kapta el.

Megismerték akkor a többiek a száj lélegzetét, és így szóltak:

– Bizony közöttünk az a legjobb, aki bárhol is járjon-keljen, meg nem inog, kár sosem éri. Nohát, legyünk hasonlóak hozzá!

És mind hasonlóak lettek hozzá, ezért nevezték el őket a lélegzetről életerőknek.²

Bizony arról nevezik majd el nemzetségét, ki tudja ezt. És aki az ezt tudóval vitába száll, hát az kiszárad és meghal a végén. Eddig a Lélek terén.³

22. És most az istenek terén:

– Hadd égjek! – tolakodott a tűz.

– Hadd süssek! – tolakodott a Nap.

– Hadd világítsak! – tolakodott a Hold. És ugyanígy a többi istenség, mindegyik a maga módján.

Ami az életerők között a száj lélegzete, az az istenek között a szél. Mert a többi istenek nyugodni térnek, de a szél nem. A szél az az istenség, aki sohasem nyugszik el. Erről szól a vers:

23. „Miből a Nap kél és amiből lenyugszik”⁴ – mármint lélegzetből kél és a lélegzetbe nyugszik le újra – „azt tették törvénné az istenek, az van ma és az lesz holnap is”.

Mert amit az istenek egykoron megszabtak, azt követik ma is. Ezért egyetlen fogadalmat kell követni, belélegezni kell és kilélegezni, és közben azt kívánni: „Ne ragadjon el engem a gonosz, a halál!”

Aki ezt a fogadalmat követi, tartson is ki benne. Egyéletű, egyvilágú lesz eme istenséggel,⁵ ki tudja ezt.

¹ Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 1.3. és 6.1. és Cshándógja upanisad 1.2. és 5.1. és Kausitaki-upanisad 2.9. és 3.3. Aitaréja-upanisad 1.3. Prasnaupanisad 2.2-4.

² Az érzékszerveket gyakran nevezik életerőknek, pránáknak, ami valójában lélegzetet jelent.

³ Vagy: eddig a testben. E formula általában a Brahman és az átman közötti mikro- és makrokozmosz analógiákra utal.

⁴ Vesd össze: Katha-upanisad 4.9.

⁵ A Szélllel.

Hatodik szakasz

1. Háromrétű ez a világ: név, forma és tett.

A nevek között a szó minden név dicshimnusza (uktha), mert minden név a szóból keletkezik (utszthá), a szó a dala (száman), mert a szó minden névvel azonos (szama), a szó az imádsága (brahman), mert a szó hordoz (bibharti) minden nevet.¹

2. A formák között a szem minden forma dicshimnusza, mert minden forma a szemből keletkezik, a szem a dala, mert a szem minden formával azonos, a szem az imádsága, mert a szem hordoz minden formát.
3. A tettek között a test minden tett dicshimnusza, mert minden tett a testből keletkezik, a test a dala, mert a test minden tettel azonos, a test az imádsága, mert a test hordoz minden tettet.

Bár ez háromrétű, mégis csak egy, mert ez a Lélek. S bár egy a Lélek, háromrétű ugyanakkor. Ő a valóság által eltakart halhatatlan. A lélegzet a halhatatlan, a név és a forma a valóság, ezek takarják el a lélegzetet.

¹

Vesd össze: Kausítaki-upanisad 2.6.

M Á S O D I K F E J E Z E T

Első szakasz¹

1. Tanult pap volt a gőgös Báláki,² a Gárgja klánból. Így szólt egyszer a kási-béli Adzsátasatru királyhoz:
 - Hadd magyarázzam el néked a Brahmant!
 Adzsátasatru így válaszolt:
 - Ezer tehenet kapsz e szóért, hogy majd az emberek összeszaladnak és azt kiabálják: Új Dzsánaka, új Dzsánaka!³

2. Szólt Báláki:
 - A Napban lévő Ember, a Brahmannak én így szentelődöm.
 Adzsátasatru így válaszolt:
 - Ne erről beszélj nekem! Én ennek az Embernek minden lény vezéréként, fejeként és királyaként szentelődöm. Ezért ki így szentelődik neki, az lesz minden lény vezére, feje és királya.

3. Szólt Báláki:
 - A Holdban lévő Ember, a Brahmannak én így szentelődöm.
 Adzsátasatru így válaszolt:
 - Ne erről beszélj nekem! Én ennek az Embernek nagy, fakó köntösű Nedúkirályként⁴ szentelődöm. Ezért ki így szentelődik neki, annak italt préselnek nap nap után, annak étele nem fogy el sosem.

4. Szólt Báláki:
 - A villámban lévő Ember, a Brahmannak én így szentelődöm.
 Adzsátasatru így válaszolt:
 - Ne erről beszélj nekem! Én ennek az Embernek fényességeként szentelődöm. Ezért ki így szentelődik neki, az fényességes lesz, és fényességes lesz a nemzet-sége annak.

5. Szólt Báláki:
 - Az űrben lévő Ember, a Brahmannak én így szentelődöm.
 Adzsátasatru így válaszolt:

¹ E legenda változatát lásd: Kausítaki-upanisad 4. Hasonló tanítást fejt ki Jádnyavalkja is e mű 3.9. szakaszában.

² Egyesek szerint a gőgös (dripta) a név részét képezi, s a bölcselőt Dripta-Bálákinak hívták.

³ Egy bőkezűségéről híres király neve, akivel e mű harmadik és negyedik fejezetében találkozunk majd.

⁴ A Hold isteneként, aki egyszersmit a szóma-ital ura.

– Ne erről beszélj nekem! Én ennek az Embernek teljesként és rendületlenként szentelődöm. Ezért ki így szentelődik neki, az teljében lesz nyájaknak és fiaknak, annak nemzetsége a világban rendületlenül fennmarad.

6. Szólt Báláki:

– A szélben lévő Ember, a Brahmannak én így szentelődöm.

Adzsátasatru így válaszolt:

– Ne erről beszélj nekem! Én ennek az Embernek Indra Vaikunthaként,¹ győzhetetlen hadseregként szentelődöm. Ezért ki így szentelődik neki, az győztes lesz, ellenségeit legyőző győzhetetlen.

7. Szólt Báláki:

– A tűzben lévő Ember, a Brahmannak én így szentelődöm.

Adzsátasatru így válaszolt:

– Ne erről beszélj nekem! Én ennek az Embernek Diadalmasként szentelődöm. Ezért ki így szentelődik neki, az diadalmas lesz, és diadalmas lesz a nemzetsége annak.

8. Szólt Báláki:

– A vizekben lévő Ember, a Brahmannak én így szentelődöm.

Adzsátasatru így válaszolt:

– Ne erről beszélj nekem! Én ennek az Embernek képmásként szentelődöm. Ezért ki így szentelődik neki, ahhoz képmása közelít majd, és semmi olyan, ami tőle különbözne. És aki születik tőle, a képmására születik az is.

9. Szólt Báláki:

– A tükörben² lévő Ember, a Brahmannak én így szentelődöm.

Adzsátasatru így válaszolt:

– Ne erről beszélj nekem! Én ennek az Embernek ragyogóként szentelődöm. Ezért ki így szentelődik neki, az ragyogó lesz, ragyogó lesz a nemzetsége annak, és akivel összekerül, azt is beragyogja.

10. Szólt Báláki:

– Ami mögött a hang felszáll,³ a Brahmannak én így szentelődöm.

Adzsátasatru így válaszolt:

– Ne erről beszélj nekem! Én ennek az Embernek leheletként szentelődöm. Ezért ki így szentelődik neki, az szép kort megér a Földön, azt idő előtt nem hagyja el a lélegzete.

¹ Itt: a Szélistenként.

² A tükörben lévő ember az Önvaló, az Átman külső tükröződése. Vesd össze: Cshándógja-upanisad 8.8.1.

³ A lélegzet.

11. Szólt Báláki:

– A térben lévő Ember, a Brahmannak én így szentelődöm.

Adzsátasatru így válaszolt:

– Ne erről beszélj nekem! Én ennek az Embernek örök társakként¹ szentelődöm. Ezért ki így szentelődik neki, az társ nélkül nem marad, azt nem hagyják el hívei.

12. Szólt Báláki:

– Az árnyékban lévő Ember, a Brahmannak én így szentelődöm.

Adzsátasatru így válaszolt:

– Ne erről beszélj nekem! Én ennek az Embernek halálként szentelődöm. Ezért ki így szentelődik neki, az szép kort megér a Földön, azt a halál idő előtt el nem ragadja.

13. Szólt Báláki:

– A testben lévő Ember, a Brahmannak én így szentelődöm.

Adzsátasatru így válaszolt:

– Ne erről beszélj nekem! Én ennek az Embemnek testetöltöttként szentelődöm. Ezért ki így szentelődik neki, az testet ölt, és testet ölt a nemzetsége annak.

14. Akkor Báláki elhallgatott.

– Befejezted? – kérdezte Adzsátasatru.

– Igen.

– Ezzel a tudással még nem ismered a Brahmant.

Báláki erre így szólt:

– Engedd, hogy tanítványod legyek!

15. – A szokások ellen való, hogy egy pap magát egy harcos tanítványának adja, és a Brahmant így ismerje meg. De legyen, megtanítalak.

E szavakkal megfogta Báláki kezét, felállt és odavezette egy alvó emberhez. Szólitgatni kezdte az előbbi nevekkel:

– Nagy, fakó köntösű Nedúkirály! – de az fekvé maradt. Akkor megrázta a kezével, és az rögtön felébredt.

16. Azt kérdezte akkor Adzsátasatru:

– Hol volt a megismerésből álló Ember,² mikor ez aludt, és honnan jött vissza az imént?

17. Ám Báláki ezt sem tudta. Adzsátasatru így folytatta:

– Ha így alszik valaki, akkor a megismerésből álló Ember minden érzékszerv megismerését magába húzza vissza, ő pedig a szív üregében bújik el. Mikor

¹ Az égtájakként, melyek nem szakíthatók el egymástól.

² Vidnyánamaja-purusa. Lásd még: Aitaréja-upanisad 3.3-4. Kausítaki-upanisad 3. Taittiríja-upanisad 2.4-5.

megragadta őket, akkor mondják, hogy alszik az ember. Akkor fogva a szaglás, fogva a szó, fogva a látás, fogva a hallás, fogva az ész.¹

18. Az álomban, mint saját világaiban vándorol. Ő ott nagy király, főpap, felfelé megy és lefelé. És ahogy egy nagy király magával viszi kíséretét, és országában kedve szerint vándorol, így viszi a megismerésből álló Ember is magával a többi érzékszerveket, és vándorol kedve szerint a testben.²
19. De mikor olyan mélyen elalszik, hogy már semmiről sem tud, akkor a jótevő erekbe³ bújik. Ezekből hetvenkétezer fut ki a szívből a szívszövedékbe. Mint herceg, mint nagy király, mint főpap, úgy hever ő túláradó gyönyörben a szívszövedékben.⁴
20. Ahogy a pók kibocsátja fonálát, ahogy a tűzből pattognak a szikrák, úgy lobbannak elő a Lélekből minden életerők, minden világok, minden lények és minden istenségek. Titkos tanítása⁵ ez: a valóság valósága. Mert az életerők a valóság, és ő a valósága azoknak.⁶

Második szakasz

1. Aki ismeri a borjat, annak karámját, fedelét, oszlopát, kötelét, amivel megkötik, az bizony úrrá lesz a hét ellenséges vetélytárson.⁷ A borjú a száj lélegzete. Ennek karámja a test, fedele a fej, oszlopa a lélegzés, megkötő kötele az étel.
2. Ennek szolgálatában állnak a hét mulandótlanok: Rudrához a szem vérereivel kötődik, Pardzsanjához a szemcsarnok vizével kötődik, a Naphoz a szivárványhártyával kötődik, a Tűzhöz a szembogárral kötődik, Indrához a szemfehérjével kötődik, a Földhöz az alsó, az Éghez a felső szempillával kötődik. Étke nem fogy el annak, ki tudja ezt.
3. Erről szól a vers:
Szája előre áll, talpa felfele,
van egy ilyen csésze, pompával tele.
Ennek a peremén hét bölcs lakik,
nyolcadiknak a szó, az imával való.

¹ Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 4.4.1-2.

² Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 4.3.9-22.

³ A hita-erekről szóló tanítást lásd még: Brihadáranyaka-upanisad 4.2.3. és 4.3.20. és 4.4.9. Kausítaki-upanisad 4.19. Katha-upanisad 6.16. Cshándógja-upanisad 8.6.1. Mundaka-upanisad 2.2.6.

⁴ Vesd össze: Mándúkja-upanisad 5-6.

⁵ Szó szerint: upanisadja.

⁶ E tanítás bővebb kifejtését lásd a Brihadáranyaka-upanisad 4.3.7-32. szakaszában.

⁷ A fej hét nyílásán. Sankara szerint azért ellenségesek, mert a Lelket az érzékvilághoz bilincselik.

„Szája előre áll, talpa felfele, van egy ilyen csésze” – ez a fej, mert a fej olyan csésze, melynek szája előre áll, talpa pedig felfelé.

„Pompával tele” – a pompa az érzékszerveket jelenti, velük van tele. Itt tehát az érzékszerveket említik.

„Ennek a peremén hét bölcs lakik” – a hét bölcs az érzékszerveket jelenti, tehát itt is az érzékszerveket említik.

„Nyolcadiknak a szó, az imával való” – a nyolcadik bölcs tehát a szó, és ez az imához kapcsolódik.

4. Mert bizony a két fül Gautama és Bháradvádza, mert az egyik fül Gautama, a másik fül pedig Bháradvádza. A két szem Visvámitra és Dzsamadagni, mert az egyik szem Visvámitra, a másik pedig Dzsamadagni. A két orrlyuk Vaszistha és Kasjapa, mert az egyik orrlyuk Vaszistha, a másik pedig Kasjapa. Végül pedig a nyelv Atri, mert a nyelv eszi az ételt. Atri pedig annyi, mint evő (atti). Mindenek evője az, minden az étke annak, aki tudja ezt.¹

Harmadik szakasz

1. A Brahmannak kétféle formája van: az alakzatos és az alaktalan, a mulandó és az örökkévaló, az álló és a mozgó, a való és a túli.²
2. Az az alakzatos, ami a széltől és a levegőégtől különbözik. Ez a mulandó, az álló és a való. Az alakzatos, mulandó, álló és való lényegét a Nap alkotja, mert a való lényege a Nap.³
3. Alaktalan viszont a szél és a levegőég. Ez az örökkévaló, a mozgó és a túli. Az alaktalan, örökkévaló, mozgó és túli lényegét a napkorongban lévő Ember alkotja, mert a túli lényege a napkorongban lévő Ember. Eddig az istenek terén.
4. Most pedig a Lélek terén:
Itt az az alakzatos, ami a lélegzettől és a test üregétől különbözik. Ez a mulandó, az álló és a való. Az alakzatos, mulandó, álló és való lényegét pedig a szem alkotja, mert az itteni lényege a szem.

¹ A szöveg a hét ősbölcsöt sorolja föl. Talán azt akarja sugallni, hogy a legnagyobb bölcs a tulajdon érzékelésünk.

² Szójáték a való (szat) és a túli (tjam) szavakkal, amelyek együtt az igazság (szatjam) szavát teszik ki.

³ 1 Értsd: a Nap.

5. Alaktalan viszont a lélegzet és a test ürege. Ez az örökkévaló, a mozgó és a túli. Az alaktalan, örökkévaló, mozgó és túli lényegét a jobb szemben lévő Ember alkotja, mert a túli lényege a jobb szemben lévő Ember.
6. Ez az Ember¹ olyan színű, mint bíbor királyi köntös, mint fehér birkabőr, mint egy piros bogár, mint a tűz világa, mint ahogy villámlik hirtelen.² Bizony mint ahogy villámlik hirtelen, úgy lesz boldogsága annak, ki tudja ezt.

Leírása: nem ilyen és nem olyan.³ Mert azonkívül, hogy: nem olyan, más le nem írja. A neve pedig: a valóság valósága. Mert az életerők a valóság, és ő a valósága azoknak.

Negyedik szakasz⁴

1. Így szólt egyszer Jádnyavalkja:
 - Maitréjí, elhagyom otthonomat, így hát mindent elosztok közted és Kátjájani között.⁵
2. Maitréjí így válaszolt:
 - Uram, még ha a világ minden gazdagsága enyém lenne is, halhatatlanná lennék-e akkor?
 - Nem. Úgy élnél, mint a gazdagok, de a vagyon halhatatlansággal nem kecsegtet.
3. – Mit kezdjek azzal, mi nem tesz halhatatlanná? Uram, amit tudsz, azt add nekem!⁶
4. Jádnyavalkja így válaszolt:
 - Kedves vagy nekünk és kedveset beszélsz. Jöjj, ülj ide, elmagyarázom. De jól véisd eszedbe, amit mondok neked!
5. Majd így folytatta:
 - Bizony nem a férj kedvéért kedves a férj, hanem a Lélek kedvéért kedves a férj. Nem a feleség kedvéért kedves a feleség, hanem a Lélek kedvéért kedves a

¹ Vesd össze: Cshándógja-upanisad 3.19. 3 A napkorongban lévő Ember (purusa) az egyetemes, a jobb szemben lévő pedig a testetöltött Lélek szimbóluma. Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 5.5.2. Cshándógja-upanisad 1.6.6-7. és 4.15. és 8.6.5. Taittirija-upanisad 2.8. Ísa-upanisad 16.

² Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 5.6. Talavakára-upanisad 4.4.

³ Néti, néti. Gyakori formula a szavakkal kifejezhetetlen, végső valóságra.

⁴ Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 4.5.

⁵ Korabeli szokás volt, hogy a felsőbb kasztok tagjai gyermekeik felnövekedése után minden földi birtokukat hátrahagyva remeteségbe vonultak.

⁶ Vesd össze: Nacsikétasz és Jama párbeszédét.: Katha-upanisad 1.

feleség. Nem a fiak kedvéért kedvesek a fiak, hanem a Lélek kedvéért kedvesek a fiak. Nem a vagyon kedvéért kedves a vagyon, hanem a Lélek kedvéért kedves a vagyon. Nem a papság kedvéért kedves a papság, hanem a Lélek kedvéért kedves a papság. Nem a harcosi rang kedvéért kedves a harcosi rang, hanem a Lélek kedvéért kedves a harcosi rang. Nem a világok kedvéért kedvesek a világok, hanem a Lélek kedvéért kedvesek a világok. Nem az istenek kedvéért kedvesek az istenek, hanem a Lélek kedvéért kedvesek az istenek. Nem a lények kedvéért kedvesek a lények, hanem a Lélek kedvéért kedvesek a lények. Nem a mindenség kedvéért kedves a mindenség, hanem a Lélek kedvéért kedves a mindenség.¹ Maitréjé, bizony a Lelket kell látni, azt kell hallani, azt kell megérteni, abban kell elmélyedni. És aki látta, hallotta, megértette ezt a Lelket és elmélyült benne, az tudja ezt az egész világot.

6. Ki a papságot a Lelken kívül tudja, a papságot elveszíti az. Ki a harcosi rangot a Lelken kívül tudja, a harcosi rangot elveszíti az. Ki a világokat a Lelken kívül tudja, a világokat elveszíti az. Ki az isteneket a Lelken kívül tudja, az isteneket elveszíti az. Ki a lényeket a Lelken kívül tudja, a lényeket elveszíti az. Ki a mindenséget a Lelken kívül tudja, a mindenséget elveszíti az. A papság, a harcosi rang, a világok, az istenek, a lények, a mindenség nem más, mint ez a Lélek.
7. Olyan ez, mint amikor a dobot megverik. A hangot kint megfogni nem lehet, de a dobot vagy a dobost megragadva megragadták a hangot is.
8. Olyan ez, mint amikor kagylókürt rikolt. A hangot kint megfogni nem lehet, de a kürtöt vagy a kürtöst megragadva megragadták a hangot is.
9. Olyan ez, mint amikor a lantot pengetik. A hangot kint megfogni nem lehet, de a lantot vagy a lantost megragadva megragadták a hangot is.
10. Olyan ez, mint amikor nedves fát tesznek a tűzre, abból füstfelhők szállnak mindenfelé. Bizony így fújta ki ez a nagy lény a Himnuszok Tudását, a Varázsigelek Tudását, a Dalok Tudását, a Tűzpapok és az Angiraszok Tudását, a regéket, a mítoszokat, a tudományokat, a titkos tanításokat, a verseket, a szövétnekeket, a párbeszégeket és a magyarázatokat.² Mindezt ő fújta ki.

¹ Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 1.4.8.

² Vesd össze: Cshándógja-upanisad 7.1.4.

11. Ahogyan minden vizek az óceánba szaladnak, úgy szalad össze benne bőrként minden tapintás, úgy szalad össze benne nyelvként minden íz, úgy szalad össze benne orrként minden szag, úgy szalad össze benne szemként minden kép, úgy szalad össze benne fülként minden hang, úgy szalad össze benne észként minden gondolat, úgy szalad össze benne szívként minden emlékezés, úgy szalad össze benne kézként minden tett, úgy szalad össze benne ágyékként minden kéz, úgy szalad össze benne végbélként minden ürítés, úgy szalad össze benne lábként minden mozgás, úgy szalad össze benne szóként minden tudás.
12. Olyan ez, mint a vízbe vetett só. Feloldódik, kivenni többé nem lehet, de merítés bárhonnan is, sós az mindenütt. E tisztán megismerő lény nagy, végtelen, parttalan. Felemelkedik a létezők köréből, majd beléjük száll megint. De nincsen tudat a halál után, bizony azt mondom én.¹
13. Így szólt Maitréji:
– Uram, összezavartál azzal, hogy nincsen tudat a halál után!
14. Jádnyavalkja így válaszolt:
– Amit én mondok, az nem zavar össze, az elég, hogy megértsd. Mert ahol ketősség van, ott láthatja az egyik a másikat, ott szagolhatja az egyik a másikat, ott hallhatja az egyik a másikat, ott szólíthatja az egyik a másikat, ott észreveheti az egyik a másikat, ott ismerheti az egyik a másikat. De ha egyetlen Lélekké vált minden, hogyan is láthatna az valamit, hogyan is szagolhatna az valamit, hogyan is hallhatna az valamit, hogyan is szólhatna az valamit, hogyan is vehetne észre az valamit, hogyan is ismerhetne az valamit? Hogyan is ismerhetné meg azt, amivel mindent megismert, hogyan is ismerhetné meg a megismerőt?²

Ötödik szakasz

1. Minden lény méze³ a föld, és minden lény méze a földnek. A földben lévő, tündöklő örök Ember, és a Lélek terén a testetöltött, tündöklő, örök Ember a Lélek. Ő a mindenség, ő az örökkévaló Brahman.
2. Minden lény méze a víz, és minden lény méze a víznek. A vízben lévő, tündöklő, örök Ember, és a Lélek terén a férfimagból álló, tündöklő, örök Ember a Lélek. Ő a mindenség, ő az örökkévaló Brahman.

¹ Mivel az egyéni Lélek az egyetemes Lélekbe száll, s nem marad vissza más az ember után, csak tettei, illetve azok következményei. Lásd: Brihadáranyaka-upanisad 3.2.13.

² Vesd össze: Kausitaki-upanisad 3.8.

³ A méz a mindenséget összetartó erőnek, az isteneket éltető legmagasztosabb tápláléknak és a legfőbb üdvnek a jelképe. Vesd össze: Cshándógja-upanisad 3.

3. Minden lény méze a tűz, és minden lény méze a tűznek. A tűzben lévő, tündöklő, örök Ember, és a Lélek terén a szóból álló, tündöklő, örök Ember a Lélek. Ő a mindenség, ő az örökkévaló Brahman.
4. Minden lény méze a szél, és minden lény méze a szélnek. A szélben lévő, tündöklő, örök Ember, és a Lélek terén a lélegzetből álló, tündöklő, örök Ember a Lélek. Ő a mindenség, ő az örökkévaló Brahman.
5. Minden lény méze a Nap, és minden lény méze a Napnak. A Napban lévő, tündöklő, örök Ember, és a Lélek terén a szemből álló, tündöklő, örök Ember a Lélek. Ő a mindenség, ő az örökkévaló Brahman.
6. Minden lény méze a tér, és minden lény méze a térnek. A térben lévő, tündöklő, örök Ember, és a Lélek terén a fülből álló, tündöklő, örök Ember a Lélek. Ő a mindenség, ő az örökkévaló Brahman.
7. Minden lény méze a Hold, és minden lény méze a Holdnak. A Holdban lévő, tündöklő, örök Ember, és a Lélek terén az észből álló, tündöklő, örök Ember a Lélek. Ő a mindenség, ő az örökkévaló Brahman.
8. Minden lény méze a villám, és minden lény méze a villámnak. A villámban lévő, tündöklő, örök Ember, és a Lélek terén a hóból álló, tündöklő, örök Ember a Lélek. Ő a mindenség, ő az örökkévaló Brahman.
9. Minden lény méze a mennydörgés, és minden lény méze a mennydörgésnek. A mennydörgésben lévő, tündöklő, örök Ember, és a Lélek terén a hangos morajlásból álló, tündöklő, örök Ember a Lélek. Ő a mindenség, ő az örökkévaló Brahman.
10. Minden lény méze az űr, és minden lény méze az űrnek. Az űrben lévő, tündöklő, örök Ember, és a Lélek terén a szív üregében bújó, tündöklő, örök Ember a Lélek. Ő a mindenség, ő az örökkévaló Brahman.
11. Minden lény méze a törvény, és minden lény méze a törvénynek. A törvényben lévő, tündöklő, örök Ember, és a Lélek terén a törvényt követő, tündöklő, örök Ember a Lélek. Ő a mindenség, ő az örökkévaló Brahman.
12. Minden lény méze az igazság, és minden lény méze az igazságnak. Az igazságban lévő, tündöklő, örök Ember, és a Lélek terén az igazságból álló, tündöklő, örök Ember a Lélek. Ő a mindenség, ő az örökkévaló Brahman.

13. Minden lény méze az emberlét, és minden lény méze az emberlétnek. Az emberlétben lévő, tündöklő, örök Ember, és a Lélek terén az emberlétű, tündöklő, örök Ember a Lélek. Ő a mindenség, ő az örökkévaló Brahman.
14. Minden lény méze a Lélek, és minden lény méze a Léleknek. A Lélekben lévő, tündöklő, örök Ember, és a Lélek terén a tündöklő, örök Ember lelke a Lélek maga. Ő a mindenség, ő az örökkévaló Brahman.
15. Bizony ez a Lélek minden lény ura, minden lény királya. Ahogy az abroncs és a kerékagya a küllőket összefogja, úgy fog össze ez a Lélek minden lényt, minden világot és minden életerőt.¹
16. Ez az a méz, amit Dadhjancs, Atharvan Fia az Asvinoknak megmutatott. Ezt látva szólt a bölcs:

A nagy tettet, mi hasznokra lett,
hirdetem én, mint vihar az esőt.
Amidőn Dadhjancs, Atharvan Fia,
a mézet tinéktek lófejjel mutatta meg.²

17. Ez az a méz, amit Dadhjancs, Atharvan Fia az Asvinoknak megmutatott. Ezt látva szólt a bölcs:

Asvinok, ti lófejet raktatok
Dadhjancsra, Atharvan Fiára,
és mézét Tvastarnak³ ő hűen megmutatta,
hogy óvjátok titokként, ó, hatalmasok.⁴

18. Ez az a méz, amit Dadhjancs, Atharvan Fia az Asvinoknak megmutatott. Ezt látva szólt a bölcs:

Mint várakat,⁵ csinált ő kétlábúakat,
mint várakat, csinált ő néglábúakat.
Madárként szállt ő a várakba be,
Emberként szállt ő a várakba be.⁶

¹ Vesd össze: Svétásvatara-upanisad 1.6. és 3.18.

² Rigvéda, 1.116.12. E régi legenda elmeséli, hogy Dadhjancs felkutatta Indra féltve őrzött italának rejtekhelyét, majd megmutatta azt az emberi fajt segítő isteni ikerpárnak, az Asvinoknak. Az Asvinok lófejet helyeztek Dadhjancs nyakára, hogy Indra bosszúja erre sújtson.

³ Tvastar az istenek ácsa, ezermestere volt.

⁴ Lásd: Rigvéda, 1.117.22.

⁵ A vár a test jelképe. Vesd össze: Mundaka-upanisad 2.2.7. Svétásvatara-upanisad 3.18.

⁶ Vesd össze: Svétásvatara-upanisad 3.18.

Bizony ez az Ember lakik minden várban várlakóként. Semmi sincsen, mi ne őt rejtene.

19. Ez az a méz, amit Dadhjanca, Atharvan Fia az Asvinoknak megmutatott. Ezt látva szólt a bölcs:

Az ő képmása lett minden alakban,
 ezt kell a képmásának tekinteni.
 Varázserővel jár-kél a sokalakú Indra,
 befogva néki tízszer száz lova.¹

Bizony ő a lovak, bizony ő tíz és ezer és sok és végtelen. A Brahmannak nincsen múltja és jövője, nincsen belseje és külseje. Ez a Lélek a mindent átfogó Brahman. Így hangzik a tanítás.

Hatodik szakasz²

1. Íme a tanítók sora:

Pautimásját Gaupavana tanította, Gaupavanát (egy másik) Pautimásja, (ezt a) Pautimásját (egy másik) Gaupavana, Gaupavanát Kausika. Kausikát Kaundinja, Kaundinját Sándilja, Sándilját (egy másik) Kausika és Gautama.

2. Gautamát Ágnivésja, Ágnivésját Sándilja és Ánabhimláta, Ánabhimlátát (egy másik) Ánabhimláta, Ánabhimlátát (egy újabb) Ánabhimláta, (ezt az) Ánabhimlátát (egy) Gautama. Gautamát Szaitava és Prácsínajógja, Szaitavát és Prácsínajógiát Párásarja, Párásarját Bháradvádza, Bháradvádzsát (egy másik) Bháradvádza és (egy) Gautama, (ezt a) Gautamát (szintén egy) Bháradvádza, ezt a Bháradvádzsát (egy) Párásarja, Párásarját Vaidzsavápájana, Vaidzsavápájanát Kausikájani.

¹ Rigvéda 6.47.18.

² Nagyrészt megegyezik a Brihadáranyaka-upanisad 4.6. szakaszával.

3. Kausikájanit Ghritakausika, Ghritakausikát Párásarjájana, Párásarjájánát Párásarja. Párásarját Dzsátúkarnja, Dzsátúkarnját Ászurájana és Jászka. Ászurájánát Traivani, Traivanit Aupadzsandhani, Aupadzsandhanit Ászuri, Ászurit (egy) Bháradvádza, Bháradvádzsát Átréja, Átréját Mánti, Mántit (egy) Gautama, (ezt a) Gautamát (egy másik) Gautama, (ezt a) Gautamát Vátszja, Vátszját (egy) Sándilja, (ezt a Sándilját) Kaisorja Kápja, Kaisorja Kápját Kumárahárita, Kumáraháritát Gálava, Gálavát Vidarbhíkaundinja, Vidarbhíkaundinját Vatszanapád Bábhrava, Vatszanapád Bábhravát Pantháh Szaubha ra, Pantháh Szaubharát Ajászja Ángirasza, Ajászja Ángiraszát Ábhúti Tvástra, Ábhúti Tvástrát Visvarúpa Tvástra, Visvarúpa Tvástrát a két Asvin, a két Asvint Dadhjancs Átharvana, Dadhjancs Átharvanát Atharvan Daiva, Atharvan Daivát Mritju Prádhvanszana, Mritju Prádhvanszanát Prádhvanszana, Prádhvanszanát Éka Risi, Éka Risit Vipracsitti, Vipracsittit Vjasti, Vjastit Szanáru, Szanárut Szanátana, Szanátánát Szanaga, Szanagát Paramésthin, Paramésthint a Brahman.

A Brahman önmagától való. Tisztelet a Brahmának!

H A R M A D I K F E J E Z E T

Első szakasz

1. A vidéha-béli Dzsana király áldozást tartott, gazdag jutalommal. Összegyűltek ott a kuruk és a panycsálák papjai. Dzsana, Vidéha királya meg akarta tudni, hogy ki a legtudósabb a papok közül. Ezer tehenet csordába hajtattott, és mind-egyik szarvára tíz teher aranyat akasztott.¹

2. Így szólt a papokhoz:
 - Tiszteletre méltó papok! Az hajtsa haza őket, aki a legtudósabb közületek. Ám vonakodtak a papok. Akkor így szólt tanítványához Jádnyavalkja:
 - Hajtsd haza őket, Számasravasz fiam! – és az elhajtotta őket.
 - Ám a papok így kiabáltak haragosan:
 - Hogy meri ez a legtudósabb papnak tartani magát!
 - Ott volt Dzsana Asvala nevű áldozópapja is, és azt kérdezte tőle:
 - Szóval te lennél a legtudósabb közülünk, Jádnyavalkja?
 - Ő így válaszolt:
 - Tiszteljük a legtudósabb papot, de azért vágyakozunk a tehenekre is.²

3. Akkor Asvala, az áldozópap kérdezni kezdett:
 - Jádnyavalkja! Tudjuk, az egész világot a halál szövi be, a halál lepi el. De mi oldja el akkor az áldozót a halál szövedékétől?
 - Az áldozópap,³ a Tűz, vagyis a szó. Mert az áldozáskor a szó az áldozópap.⁴ A szó Tűz, a szó áldozópap, a szó az eloldás, a szó a megoldás.

4. Asvala így folytatta:
 - Jádnyavalkja! Tudjuk, az egész világot a nappal és éjjel szövi be, a nappal és éjjel lepi el. De mi oldja el akkor az áldozót a nappal és éjjel szövedékétől?
 - A szerpap, a Nap, vagyis a szem. Mert az áldozáskor a szem a szerpap. A szem Nap, a szem szerpap, a szem az eloldás, a szem a megoldás.

¹ A harmadik fejezet egy híres hitvitát örökít meg. Akkoriban szokás volt ilyen módon eldönteni, ki a legjáratosabb és legelmélyültebb a tanításokban és az áldozatok ismeretében. Hasonló legendát tartalmaz a Brihadáranyaka-upanisad 4.1. szakasza és a Cshándógja-upanisad 1.10-11. szakasza is.

² Deussen gúnyt feltételez e mondatban.

³ Az áldozat bemutatásakor a négy legfontosabb papi tisztség az áldozópap (hótar), a szerpap (adhvarju), az énekespap (udgátar) és az imádópap (brahman) volt. A hótar a Rigvéda himnuszait mondta, az adhvarju az áldozat műveleteit hajtotta végre, az udgátar a Számavédát énekelte, a brahman pedig varázsigékkel védte az áldozati tisztást a rontó hatalmak ellen.

⁴ Vagyis Jádnyavalkja azt tanítja, hogy az ember képességei, szava, lélegzése, látása és esze mutatják be papként az igazi áldozatot.

5. Asvala így folytatta:
- Jádnyavalkja! Tudjuk, az egész világot a telő és fogyó Hold szövi be, a telő és fogyó Hold lepi el. De mi oldja el akkor az áldozót a telő és fogyó Hold szövedékétől?
 - Az énekespap, a szél, vagyis a lélegzés. Mert az áldozáskor a lélegzés az énekespap. A lélegzés szél, a lélegzés énekespap, a lélegzés az eloldás, a lélegzés a megoldás.
6. Asvala így folytatta:
- Jádnyavalkja! Tudjuk, a Levegőégnek nincsen létrafoka. De akkor miféle hágcson mászik fel mégis az áldozó az Égi Világba?
 - Az imádópap révén, a Hold révén, vagyis az ész révén. Mert az áldozáskor az ész az imádópap. Az ész Hold, az ész imádópap, az ész az eloldás, az ész a megoldás.
- Eddig az eloldásról beszéltek, majd arról, hogy mit lehet elérni.
7. Asvala így folytatta:
- Jádnyavalkja! Hány verset mond ma az áldozópap az áldozásnál?
 - Hármat.
 - Mi ez a három?
 - A meghívóvers, az áldozóvers, és harmadik a hálavers.
 - Mit ér el ezek által?
 - Mindent, ami lélegzik.
8. Asvala így folytatta:
- Jádnyavalkja! Hány adományt önt ma a szerpap a tűzbe?
 - Hármat.
 - Mi ez a három?
 - Az, ami kiöntve fellobog, az, ami kiöntve felhabzik, és az, ami kiöntve a földbe szivárog.
 - Mit ér el ezek által?
 - Azzal, mi kiöntve fellobog, eléri az Istenvilágot, mert ehhez hasonlóan lobog az Istenvilág odafenn. Azzal, mi kiöntve felhabzik, eléri az Atyák Világát, mert az Atyák Világa fent van, ehhez hasonlít. Azzal, mi kiöntve a földbe szivárog, eléri az Embervilágot, mert az Embervilág lent van, ehhez hasonlít.
9. Asvala így folytatta:
- Jádnyavalkja! Hány istennel óvja ma az imádópap délről az áldozatot?
 - Eggyel.
 - Mi az az egy?
 - Az ész. Mert végtelen az ész, végtelenek az összes istenek, végtelen a világ, amit elér ezáltal.

10. Asvala így folytatta:

- Jádnyavalkja! Hány dalt énekel ma az énekespap az áldozásnál?
 - Hármat.
 - Mi ez a három?
 - A meghívó dal, az áldozódal és a háladal.
 - Mit jelentenek ezek a Lélek terén?
 - A meghívó dal a belélegzés, az áldozódal a kilélegzés, a háladal a szétlélegzés.
 - Mit ér el ezek által?
 - A meghívó dal révén eléri a Földi Világot, az áldozó dal révén a Levegőet, a háladal révén az Égi Világot.
- Akkor Asvala, az áldozópap elhallgatott.

Második szakasz

1. Ezután Ártabhága kérdezte őt a Dzsaratkáru klánból:
 - Jádnyavalkja! Hány megragadó van innen és hány megragadó van onnan?¹
 - Nyolc megragadó van innen és nyolc megragadó van onnan.
 - Mi a nyolc megragadó innen és mi a nyolc megragadó onnan?
2. – A belélegzés egy megragadó, ezt a kilélegzés² ragadja meg onnan, mert a belélegzés érzi a szagokat.
3. A beszéd is egy megragadó, ezt a nevek ragadják meg onnan, mert a beszéd mondja ki a neveket.
4. A nyelv is egy megragadó, ezt az ízek ragadják meg onnan, mert a nyelv érzi az ízeket.
5. A szem is egy megragadó, ezt a képek ragadják meg onnan, mert a szem látja a képeket.
6. A fül is egy megragadó, ezt a hangok ragadják meg onnan, mert a fül hallja a hangokat.
7. Az ész is egy megragadó, ezt a vágyak ragadják meg onnan, mert az ész gondolja ki a vágyakat.

¹ Vagy: hány megragadó (értsd: érzékszerv) van itt, és hány fölötte álló megragadó (értsd: egyetemes életerő). Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 1.3.11-16. Kausítaki-upanisad 3.5. és 3.8.

² Talán azért is, mert a kilélegzés a test párolgásával és a szellentéssel is azonos, így kapcsolatban áll a szagokkal.

8. A kéz is egy megragadó, ezt a tettek ragadják meg onnan, mert a kéz teszi a tetteket.
9. A bőr is egy megragadó, ezt a tapintásérzetek ragadják meg onnan, mert a bőr érzi a tapintásérzeteket. Ez hát a nyolc megragadó innen, és a nyolc megragadó onnan.
10. Ártabhága így folytatta:
 – Jádnyavalkja! Tudjuk, az egész világ a halál étele. De melyik istenség eszi magát a halált?
 – Bizony a halál tűz. Mikor ez a víznek¹ étke lesz, elkerüli akkor az újrahálált.
11. Ártabhága így folytatta:
 – Jádnyavalkja! Ha meghal az ember, kiszállnak-e belőle az életerők, vagy pedig nem?
 – Semmiképpen. Éppen hogy összegyűlnek benne, ezért dagad meg, fúvódik fel és hever felpuffadva a halott.²
12. Ártabhága így folytatta:
 – Jádnyavalkja! Ha meghal az ember, mi nem hagyja el?
 – A név.³ Mert végtelen a név, végtelenek az összes istenek, és végtelen világot lehet elérni ezáltal.
13. Ártabhága így folytatta:
 – Jádnyavalkja! Tudjuk, az ember halála után szava a tűzbe száll, lélegzete a szélbe száll, szeme a Napba száll, esze a Holdba száll, füle a térbe száll, teste a földbe száll, Lelke az ürbe száll, szőre a füvekbe száll, haja a fába száll, vére és férfimagja a vízbe száll. De akkor mi marad meg belőle?
 Jádnyavalkja így válaszolt:
 – Ártabhága, add a kezed és kövess! Erről kettesben kell beszélünk, és nem a sokaság előtt.
 Odébb mentek és beszéltek erről, és amit beszéltek, az a tett volt, aminek szentelődtek, az a tett volt.⁴ Bizony jó lesz az ember a jótett által, és rossz lesz a rossz-tett által.
 Akkor Ártabhága elhallgatott.

¹ A víz itt – Deussen szerint – a Lélek tudásának jelképe.

² Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 1.2.6.

³ Mivel a halott a Lélek eltávozta után sem veszíti el nevét.

⁴ Vagyis az emberből semmi sem marad meg halála után, csak tettének következményei, mivel Lelke az egyetemes Lélekbe száll, teste és érzékszervei pedig feloldódnak a lét-elemekben. Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 4.4.5.

Harmadik szakasz

1. Ezután Bhudzsjü kérdezte őt, Lahja unokája:
 - Jádnyavalkja! Vándorló tanítványként Madraföldön jártunk, és a Kapi klánbéli Patancsala házában tértünk nyugovóra. Volt egy lánya, akit egy gandharva¹ megszállva tartott. Megkérdeztük, hogy kicsoda ő, amire azt felelte, hogy Szudhanvan, Angirasz sarja. Azután megkérdeztük, hogy hol végződnek a világok, és hová jutottak Paríksit² utódai. Ezt kérdezem hát tőled is. Hová jutottak Paríksit utódai?

2. Jádnyavalkja így válaszolt:
 - A gandharva azt mondta nektek, hogy oda jutottak, ahová mindenki elér, aki bemutatja a lóáldozatot. Addig nyúlik az ismert világ, ameddig az istenkocsi harminckét napja elér.³ Ezt még kétszer akkora föld veszi körül. A földet kétszer akkora óceán veszi körül. Ott az ég és a tenger között kicsi rés van, mint a szúnyog szárnya, mint a borotva éle. Azokat pedig Indra sólyom alakban a szélbe vitte, a szél felkapta őket és ide repítette, ahol a lóáldozatot bemutatók időznek. Hát ezt mondta a gandharva, és a szélnek szentelődött. Mert a szél az elérés, a szél a megérkezés. Legyőzi az újrahalált, ki tudja ezt. Akkor Bhudzsjü, Lahja unokája elhallgatott.

Negyedik szakasz

1. Ezután Usaszta, Csakra Fia, kérdezte őt:
 - Jádnyavalkja! A megnyilvánult, nem rejtett Brahmanról beszélj nekem, aki Lélekként mindenben benne van!
 - A te Lelked az, ami mindenben benne van.
 - Mi az, ami mindenben benne van?
 - Ami belélegzéskor belélegez, az a te Lelked, ami mindenben benne van. Ami kilélegzéskor kilélegez, az a te Lelked, ami mindenben benne van. Ami szétlélegzéskor szétlélegez, az a te Lelked, ami mindenben benne van. Ami fellélegzéskor fellélegez, az a te Lelked, ami mindenben benne van. Ez hát a te Lelked, ami mindenben benne van.⁴

2. Usaszta, Csakra Fia azt mondta erre:
 - Ez csak amolyan magyarázkodás, mintha azt mondanád: Ez egy tehén, az meg egy ló. A megnyilvánult, nem rejtett Brahmanról beszélj nekem, aki Lélekként mindenben benne van!

¹ Félisteni, tündér-szerű lény a hindu mitológiában.

² Egy mitikus király neve. Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 5.10.

³ Vagyis harminckét napi járőföldnyire.

⁴ Az átman tehát az ötféle pránával azonos, bár Jádnyavalkja a szamáránt nem említi. Az öt lélegzet tanát lásd bővebben: Prasna-upanisad 3. valamint: Cshándógja-upanisad 1.3.3-4. és 3.13.1-6. és 5.19-23.

- A te Lelked az, ami mindenben benne van.
- De hát mi az, ami mindenben benne van?
- A látás látóját nem láthatod, a hallás hallóját nem hallhatod, az értés értőjét nem értheted, a megismerés megismerőjét nem ismerheted. Az a te Lelked, ami mindenben benne van. Siralmas az, ami különbözik tőle. Akkor Usaszta, Csakra Fia, elhallgatott.

Ötödik szakasz

1. Ezután Kahóla Kausítaki kérdezte őt:
 - Jádnyavalkja, a megnyilvánult, nem rejtett Brahmanról beszélj nekem, aki mindenben benne van!
 - Az a te Lelked, ami mindenben benne van.
 - Mi az, ami mindenben benne van?
 - Az, ami túl van az éhségen és a szomjúságon, a gondon és a homályon, az öregségen és a halálon. Bizony ha a papok megtudják ezt a Lelket, elvetik a vágyat fiak után, vagyon után, a világ után és koldulva vándorolnak. Mert fiakra vágyani annyi, mint vagyonra vágyani, vagyonra vágyani annyi, mint a világra vágyani. Hiú vágy mind a kettő. Ezért a pap a tanultságot levette legyen újra gyermek, a gyermekséget és a tanultságot levette legyen hallgatag.¹ És ha túl van hallgatáson és nem hallgatáson, akkor lesz igazi pap.² És mi teszi igazi pappá? Attól pap, ami valóban pappá teszi. Siralmas az, ami különbözik tőle. Akkor Kahóla Kausítaki elhallgatott.

Hatodik szakasz

1. Ezután Gárgí, Vacsaknu Lánya kérdezte őt:
 - Jádnyavalkja! Tudjuk, az egész világ a vízbe van beleszöve, a vízzel van beszöve. De mibe van akkor a víz beleszöve, mivel van a víz beszöve?
 - A széllal.
 - És mibe van a szél beleszöve, mivel van az beszöve?
 - A levegővilágokkal.
 - És mibe vannak a levegővilágok beleszöve, mivel vannak azok beszöve?
 - A tündérvilágokkal.
 - És mibe vannak a tündérvilágok beleszöve, mivel vannak azok beszöve?
 - A napvilágokkal.
 - És mibe vannak a napvilágok beleszöve, mivel vannak azok beszöve?
 - A holdvilágokkal.
 - És mibe vannak a holdvilágok beleszöve, mivel vannak azok beszöve?
 - A csillagvilágokkal.

¹ Vagy: bölcs. Szójáték a muni szóval, ami mind a kettőt jelenti. Vesd össze: e mű 4.4.22. szakaszával.

² Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 3.8.10. és 4.4.23.

- És mibe vannak a csillagvilágok beleszőve, mivel vannak azok beszőve?
 - Az istenvilágokkal.
 - És mibe vannak az istenvilágok beleszőve, mivel vannak azok beszőve?
 - Indra világaival.
 - És mibe vannak Indra világai beleszőve, mivel vannak azok beszőve?
 - Pradzsápati világaival.
 - És mibe vannak Pradzsápati világai beleszőve, mivel vannak azok beszőve?
 - A Brahman világaival.
 - És mibe vannak a Brahman világai beleszőve, mivel vannak azok beszőve?
- Jádnvavalkja így válaszolt:
- Vacsaknu Lánya, ne faggatózz tovább, mert még szétreped a fejed! Olyan istenség felől faggatózol, akiről kérdezni nem szabad. Ne faggatózz tovább!
- Akkor Gárgi, Vacsaknu Leánya elhallgatott.

Hetedik szakasz

1. Ezután Uddálaka, Aruna Fia kérdezte őt:
 - Jádnvavalkja! Madraföldön időztünk Patancsala Kápja házában, hogy az áldozást megtanuljunk. Volt ennek egy asszonya, akit egy gandharva megszállva tartott. Megkérdeztük a gandharvát, hogy ki ő, mire azt válaszolta, ő Kabandha, Atharvan ivadéka. Majd így szólt Patancsalához és a tanítványokhoz, mihozzánk:
 - Kápja! Tudod-e, mi az a fonál, ami a Földet, a Mennyet és a lényeket összeköti?
 - Nem tudom, tiszteletreméltó – felelte Patancsala Kápja.
 Az pedig tovább kérdezte őt és minket, tanítványokat:
 - Kápja! Tudod-e, ki az a belső vezető, aki a Földet, a Mennyet és a lényeket belülről vezérli?
 - Nem tudom, tiszteletreméltó – felelte Kápja.
 - Pedig aki tudja ezt a fonalat és ezt a belső vezetőt, az tudja a Brahmant, tudja a világokat, tudja az isteneket, tudja a tudást, tudja a lényeket, tudja a Lelket, tud mindeneiket. Ezután elmagyarázta neki, innen tudom én is. Jádnvavalkja! Ha úgy akarod ezt a csordát hazahajtani, hogy nem tudod ezt a fonalat és ezt a belső vezetőt, hát repedjen szét a fejed!
 Jádnvavalkja így válaszolt:
 - Gautama,¹ jól tudom én, hogy mi ez a fonál, és ki ez a belső vezető.
 - Bárki mondhatja ezt. Ha valóban tudod, mondd is el!
2. – Gautama, ez a fonál a szél, mert a szél fonala köti össze a Földet, a Mennyet és minden létezőt. Azért mondják a halotról, hogy szétfoslottak tagjai, mert addig a szél fonala kötötte össze őket.
 - Bizony így van, Jádnvavalkja. Most pedig beszélj a belső vezetőről!²

¹ Uddálaka Áruni klánneve.

² Antarjámín, a Lélek gyakori jelzője.

3. – Ami a földben lakozik, de más, mint a föld, amiről nem tud a föld, ami a földet testként felölti, ami a földet belülről vezérli, az a te Lelked, a halhatatlan belső vezető.
4. Ami a vízben lakozik, de más, mint a víz, amiről nem tud a víz, ami a vizet testként felölti, ami a vizet belülről vezérli, az a te Lelked, a halhatatlan, belső vezető.
5. Ami a tűzben lakozik, de más, mint a tűz, amiről nem tud a tűz, ami a tüzet testként felölti, ami a tüzet belülről vezérli, az a te a Lelked, a halhatatlan, belső vezető.
6. Ami a levegőégben lakozik, de más mint a levegőég, amiről nem tud a levegőég, ami a levegőeget testként felölti, ami a levegőeget belülről vezérli, az a te Lelked, a halhatatlan, belső vezető.
7. Ami a szélben lakozik, de más mint a szél, amiről nem tud a szél, ami a szelet testként felölti, ami a szelet belülről vezérli, az a te Lelked, a halhatatlan, belső vezető.
8. Ami az égben lakozik, de más mint az ég, amiről nem tud az ég, ami az eget testként felölti, ami az eget belülről vezérli, az a te Lelked, a halhatatlan, belső vezető.
9. Ami a Napban lakozik, de más mint a Nap, amiről nem tud a Nap, ami a Napot testként felölti, ami a Napot belülről vezérli, az a te Lelked, a halhatatlan, belső vezető.
10. Ami a térben lakozik, de más mint a tér, amiről nem tud a tér, ami a teret testként felölti, ami a teret belülről vezérli, az a te Lelked, a halhatatlan, belső vezető.
11. Ami a Holdban és a csillagokban lakozik, de más mint a Hold és a csillagok, amiről nem tudnak a Hold és a csillagok, ami a Holdat és a csillagokat testként felölti, ami a Holdat és a csillagokat belülről vezérli, az a te Lelked, a halhatatlan, belső vezető.
12. Ami az űrben lakozik, de más mint az űr, amiről nem tud az űr, ami az űrt testként felölti, ami az űrt belülről vezérli, az a te Lelked, a halhatatlan, belső vezető.
13. Ami a sötétségben lakozik, de más mint a sötétség, amiről nem tud a sötétség, ami a sötétséget testként felölti, ami a sötétséget belülről vezérli, az a te Lelked, a halhatatlan, belső vezető.

14. Ami a fényben lakozik, de más mint a fény, amiről nem tud a fény, ami a fényt testként felölti, ami a fényt belülről vezérli, az a te Lelked, a halhatatlan, belső vezető.

Eddig az istenek terén. És most a lények terén:

15. Ami minden lényben lakozik, de más mint minden lény, amiről nem tud semmilyen lény, ami a lényeket testként felölti, ami a lényeket belülről vezérli, az a te Lelked, a halhatatlan, belső vezető.

Eddig a lények terén. És most a Lélek terén:

16. Ami a lélegzetben lakozik, de más mint a lélegzet, amiről nem tud a lélegzet, ami a lélegzetet testként felölti, ami a lélegzetet belülről vezérli, az a te Lelked, a halhatatlan, belső vezető.

17. Ami a szóban lakozik, de más mint a szó, amiről nem tud a szó, ami a szót testként felölti, ami a szót belülről vezérli, az a te Lelked, a halhatatlan, belső vezető.

18. Ami a szemben lakozik, de más mint a szem, amiről nem tud a szem, ami a szemet testként felölti, ami a szemet belülről vezérli, az a te Lelked, a halhatatlan, belső vezető.

19. Ami a fülben lakozik, de más mint a fül, amiről nem tud a fül, ami a fület testként felölti, ami a fület belülről vezérli, az a te Lelked, a halhatatlan, belső vezető.

20. Ami az észben lakozik, de más mint az ész, amiről nem tud az ész, ami az észtestként felölti, ami az észtest belülről vezérli, az a te Lelked, a halhatatlan, belső vezető.

21. Ami a bőrben lakozik, de más mint a bőr, amiről nem tud a bőr, ami a bőrt testként felölti, ami a bőrt belülről vezérli, az a te Lelked, a halhatatlan, belső vezető.

22. Ami a megismerésben lakozik, de más mint a megismerés, amiről nem tud a megismerés, ami a megismerést testként felölti, ami a megismerést belülről vezérli, az a te Lelked, a halhatatlan, belső vezető.

23. Ami a férfimagban lakozik, de más mint a férfimag, amiről nem tud a férfimag, ami a férfimagot testként felölti, ami a férfimagot belülről vezérli, az a te Lelked, a halhatatlan, belső vezető.

24. Ez lát, de nem látható, hall, de nem hallható, ért, de nem érthető, megismer, de nem megismerhető. Nincsen látó ezen kívül, nincsen halló ezen kívül, nincsen értő ezen kívül, nincsen megismerő ezen kívül. Ez a te Lelked, a halhatatlan, belső vezető. Siralmas az, ami különbözik tőle. Akkor Uddálaka, Aruna Fia elhallgatott.

Nyolcadik szakasz

1. Ezután újra Gárgí, Vacsaknu Lánya, szólt:
 - Tiszteletreméltó papok! Két kérdést mondok még neki. Ha meg tudja válaszolni, úgy bizonyára egyikőtök sem tudja legyőzni őt a papi vitában.
 - Kérdezz hát, Gárgí!
2. – Jádnyavalkja! Úgy lépek eléd kérdéseimmal, mint amikor egy kási-béli vagy vidéha-béli hős íját megfeszíti, hogy ellenfelét keresztülverje két nyilával. Válaszolj, ha tudsz!
 - Kérdezz már, Gárgí!
3. – Jádnyavalkja! Ami fölötte van az Égnek, ami alatta van a Földnek, ami az Ég és a Föld között van, amit múltnak, jelennek és jövőnek neveznek, mibe van az beleszőve, mivel van az beszőve?
4. Jádnyavalkja így válaszolt:
 - Ami fölötte van az Égnek, ami alatta van a Földnek, ami az Ég és a Föld között van, amit múltnak, jelennek és jövőnek neveznek, az az ürbe van beleszőve, az ürrel van beszőve.
5. Gárgí így folytatta:
 - Tisztelet néked, Jádnyavalkja, a kérdést megválaszoltad. Készülj hát a másodikra!
 - Kérdezz hát, Gárgí!
6. – Ami fölötte van az Égnek, ami alatta van a Földnek, ami az Ég és a Föld között van, amit múltnak, jelennek és jövőnek neveznek, mibe is van az beleszőve, mivel is van az beszőve?
7. – Ami fölötte van az Égnek, ami alatta van a Földnek, ami az Ég és a Föld között van, amit múltnak, jelennek és jövőnek neveznek, az az ürbe van beleszőve, az ürrel van beszőve.
 - De mibe van akkor az ür beleszőve, mivel van az ür beszőve?

8. Jádnyavalkja így válaszolt:
 – Gárgí, ez az, amit a papok mulandótlannak neveznek.¹ Nem durva és nem finom, nem hosszú és nem rövid, nem izzó és nem folyékony, nem árnyékos és nem sötét, nem szél, nem űr, nem ragad, nincsen íze, nincsen szaga, nincsen szeme, nincsen füle, nincsen szava, nincsen gondolata, nem meleg és nem lélegzik, nincsen szája, nincs mérete, nincs belseje és külseje, semmit sem emészt, és nincs aki megeméssze.
9. Gárgí, ez egy mulandótlan parancs. Ennek szavára válik szét a Hold és a Nap, ennek szavára válik szét az Ég és a Föld, ennek szavára válnak szét a percek, az órák, a nappalok és az éjszakák, a hetek, a hónapok, az évszakok és az évek. Gárgí, eme mulandótlan parancs szavára futnak a folyók a hófödte hegyekből kelet és nyugat felé, mindegyikük a maga megszabott útján. Ennek szavára dicsőítik az emberek az adakozót, ennek szavára gyűlnek az istenek és az ősök az áldozó kanalához.
10. Bizony Gárgí, ha valaki nem tudja, mi ez a mulandótlan, úgy áldozzon bár sok ezer éven át, vagy éljen kegyes életet, csak véges az. Gárgí, ha valaki nem tudja, hogy mi ez a mulandótlan, és így búcsúzik el a világtól, az szánalomra méltó. Ám, aki tudja, hogy mi ez, és így búcsúzik el a világtól, az igazi pap.²
11. Gárgí, ez a mulandótlan lát, de nem látható, hall, de nem hallható, ért, de nem érthető, megismer, de nem megismerhető. Nincsen látó ezen kívül, nincsen halló ezen kívül, nincsen értő ezen kívül, nincsen megismerő ezen kívül. Bizony Gárgí, ebbe a mulandótlanba van az űr beleszöve, ezzel a mulandótlannal van az űr beszöve.
12. Akkor Gárgí így szólt:
 – Tiszteletreméltó papok! Tekintsétek úgy, hogy dicsőség fejet hajtva távozni tőle. Mert a papi vitában bizonytal le nem győzhetitek őt.
 Akkor Gárgí elhallgatott.

Kilencedik szakasz

1. Ezután Vidagdha³ Sákálja kérdezte őt:
 – Hány isten van, Jádnyavalkja?
 Ő a jegyzék⁴ szerint válaszolt, amennyit az az összes istenek körében felsorol:
 – Három és háromszáz, három és háromezer.
 – Helyes, Jádnyavalkja. Mennyi is az?

¹ Aksara: ez a szb egyszersmind hangot is jelent, s az OM szótaggal azonos. Vesd össze: Mundaka-upanisad 1.1.5.

² Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 3.5.1. és 4.4.23.

³ Valószínűleg beszélő név. Jelentése: csavaros eszű, tanult.

⁴ A Nivid.

- Harminchárom.
- Helyes, Jádnyavalkja. Mennyi is az?
- Hat.
- Helyes, Jádnyavalkja. Mennyi is az?
- Három.
- Helyes, Jádnyavalkja. Mennyi is az?
- Kettő.
- Helyes, Jádnyavalkja. Mennyi is az?
- Másfél.
- Helyes, Jádnyavalkja. Mennyi is az?
- Egy.
- Helyes, Jádnyavalkja. Nos, hát ki ez a három és háromszáz, három és három-ezer isten?

2. Jádnyavalkja így válaszolt:

- Ezek csak hatásaik. Isten csak harminchárom létezik.
- Ki ez a harminchárom isten?
- A nyolc Vaszu, a tizenegy Rudra, a tizenkét Áditja. Ez harmincegy, ezekhez jön még Indra, és Pradzsápati harmincharmadikként.

3. – Kik a Vaszuk?

- A tűz, a föld, a szél, a levegőég, a Nap, a Hold, az ég és a csillagok. Ezek a Vaszuk. Bennük van minden jó (vaszu), ezért nevezik őket Vaszuknak.

4. – Kik a Rudrák?

- A tíz emberi szerv, és a Lélek tizenegyedikként. Megsirattatják a halottat, amikor kihúzódnak belőle. Megsirattatják (ródajati), ezért nevezik Rudráknak őket.

5. – Kik az Áditják?

- Az év tizenkét hónapja. Ezek az egész világot vezérelve szaladnak (ádadáná janti), ezért nevezik őket Áditjáknak.

6. – Ki Indra, és ki Pradzsápati?

- Indra a mennydörgés, Pradzsápati az áldozat.
- Mi teszi a mennydörgést?
- A villám csapása.
- Mi teszi az áldozatot?
- A nyájak.¹

7. – Ki a hat isten?

- A tűz, a föld, a szél, a levegőég, a Nap és az ég. Ez a hat isten, mert ebből a hatból áll az egész világ.

¹

Értsd: az áldozati állatok.

8. – Ki a három isten?
 – A Három Világ,¹ mert az összes isten azokban él.
 – Ki a két isten?
 – Az étel és a lélegzet.²
 – Ki a másfél isten?
9. – Az, aki megtisztít.³ Bár végül is csak egyetlen isten az, aki megtisztít. Hogy miért másfél mégis a neve? Mert az egész világot felszaporítja (adhjardhnoti), ezért másfél (adhjardha) a neve.
 – Ki az egyetlen isten?
 – A lélegzet. Ezt nevezik Brahmannak, ez van odaát.
10. Sákálja így folytatta:
 – Jádnyavalkja! Otthona a föld, világa a tűz, esze a fény. Aki tudja, hogy ki ez az Ember, minden lelkek legmagasabbika, az bizony tudó.⁴
 – Jól tudom, hogy ki az az Ember, akit te minden lelkek legmagasabbikának nevezel. A testet öltött Ember. De azt már te mondd meg Sákálja, hogy ennek ki az istene!
 – A halhatatlanság – felelte az, majd így folytatta:
11. – Jádnyavalkja! Otthona a vágy, világa a szív, esze a fény. Aki tudja, hogy ki ez az Ember, minden lelkek legmagasabbika, az bizony tudó.
 – Jól tudom, hogy ki az az Ember, akit te minden lelkek legmagasabbikának nevezel. A vágyból álló Ember. De azt már te mondd meg Sákálja, hogy ennek ki az istene!
 – Az asszonyok – felelte az, majd így folytatta:
12. – Jádnyavalkja! Otthona a képek, világa a szem, esze a fény. Aki tudja, hogy ki ez az Ember, minden lelkek legmagasabbika, az bizony tudó.
 – Jól tudom, hogy ki az az Ember, akit te minden lelkek legmagasabbikának nevezel. A Napban lévő Ember. De azt már te mondd meg Sákálja, hogy ennek ki az istene!
 – A valóság – felelte az, majd így folytatta:
13. – Jádnyavalkja! Otthona az űr, világa a fül, esze a fény. Aki tudja, hogy ki ez az Ember, minden lelkek legmagasabbika, az bizony tudó.
 – Jól tudom, hogy ki az az Ember, akit te minden lelkek legmagasabbikának nevezel. A hallásban és a visszhangban lakozó Ember. De azt már te mondd meg, Sákálja, hogy ennek ki az istene!
 – A tér – felelte az, majd így folytatta:

¹ A Föld, a Levegő és a Menny.

² Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 5.12.

³ A szél.

⁴ Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 2.1. Kausítaki-upanisad 4.

14. – Jádnyavalkja! Otthona a sötétség, világa a szív, esze a fény. Aki tudja, hogy ki ez az Ember, minden lelkek legmagasabbika, az bizony tudó.
 – Jól tudom, hogy ki az az Ember, akit te minden lelkek legmagasabbikának nevezel. Az árnyékban lakozó Ember. De azt már te mondd meg Sákalja, hogy ennek ki az istene!
 – A halál – felelte az, majd így folytatta:
15. – Jádnyavalkja! Otthona a képek, világa a szem, esze a fény. Aki tudja, hogy ki ez az Ember, minden lelkek legmagasabbika, az bizony tudó.
 – Jól tudom, hogy ki az az Ember, akit te minden lelkek legmagasabbikának nevezel. A tükörben lévő Ember.¹ De azt már te mondd meg Sákalja, hogy ennek ki az istene!
 – A lehelet – felelte az, majd így folytatta:
16. – Jádnyavalkja! Otthona a víz, világa a szív, esze a fény. Aki tudja, hogy ki ez az Ember, minden lelkek legmagasabbika, az bizony tudó.
 – Jól tudom, hogy ki az az Ember, akit te minden lelkek legmagasabbikának nevezel. A vízben lévő Ember. De azt már te mondd meg Sákalja, hogy ennek ki az istene!
 – Varuna – felelte az, majd így folytatta:
17. – Jádnyavalkja! Otthona a férfimág, világa a szív, esze a fény. Aki tudja, hogy ki ez az Ember, minden lelkek legmagasabbika, az bizony tudó.
 – Jól tudom, hogy ki az az Ember, akit te minden lelkek legmagasabbikának nevezel. A fiúba ömlő Ember.² De azt már te mondd meg Sákalja, hogy ennek ki az istene!
 – Pradzsápati – felelte az.
18. Akkor így szólt Jádnyavalkja:
 – Sákalja! Téged szemeltek hát ki a papok, hogy kikapard nekik a tüzes gesztenyét?
19. Sákalja így válaszolt:
 – Jádnyavalkja! Ki az a Brahman, akinek tudásával a kuruk és a panycsálák papjait így elnémítod?
 – Tudom a teret, annak isteneit, és azt, hogy min alapulnak.
20. – Ha valóban tudod a teret, annak isteneit, és azt, hogy min alapulnak, akkor mondd meg, hogy ki a Kelet istene?
 – A Napisten.

¹ A tükörben és a vízben lévő ember az Önvaló, az Átman külső tükröződése. Vesd össze: Cshándógja-upanisad 8.8.1.

² Értsd a férfimágban lakozó Lélek. Vesd össze: Aitaréja-upanisad 2.1.

- Mi a Napisten alapja?
 - A szem.
 - Mi a szem alapja?
 - A képek. Mert a képeket látja az ember a szemmel.
 - Mi a képek alapja?
 - A szív. Mert szívvel ismeri meg az ember a képeket. Ezért a szív a képek alapja.
21. – Úgy van, Jádnyavalkja! Ki a Dél (daksina) istene?
- Jama.¹
 - Mi Jama alapja?
 - Az áldozat.
 - Mi az áldozat alapja?
 - Az adomány (daksina).
 - Mi az adomány alapja?
 - A hit. Mert aki hisz, az adományoz. Így hát a hit az adomány alapja.
 - Mi a hit alapja?
 - A szív. Mert szívvel ismeri meg az ember a hitet. Ezért a szív a hit alapja.
22. – Úgy van, Jádnyavalkja! Ki a Nyugat istene?
- Varuna.
 - Mi Varuna alapja?
 - A vizek.²
 - Mi a vizek alapja?
 - A férfimag.³
 - Mi a férfimag alapja?
 - A szív. Mert azt mondják, ha valakinek hozzá hasonló fia születik, hogy szívből jött, szívből teremtett. Ezért a szív a férfimag alapja.
23. – Úgy van, Jádnyavalkja! Ki az észak istene?
- A Nedűisten.⁴
 - Mi a Nedűisten alapja?
 - A beavatás.
 - Mi a beavatás alapja?
 - Az igazság. Amikor avatnak, azt mondják: Igazat szólj! Ezért az igazság a beavatás alapja.
 - Mi az igazság alapja?

¹ A halál istene, akinek hatalma a feláldozott halálán alapul. Dél egyébként az ártó erők iránya.

² Varuna eleinte az Ég istene volt, itt az égi vizek szolgálnak alapjául, később a tenger istenévé változott.

³ Utalás a feláldozott Purusára, akinek magjából lettek a vizek.

⁴ A szóma növény az északi Himálaja vidékén termett.

– A szív. Mert szíwel ismeri meg az ember az igazságot. Ezért a szív az igazság alapja.

24. – Úgy van, Jádnyavalkja! Ki a Zenit istene?

– A tűz.

– Mi a tűz alapja?

– A szó.

– Mi a szó alapja?

– A szív.

– Mi a szív alapja?

25. Jádnyavalkja így szólt:

– Ó, te szószaporító! Azt hiszed talán, hogy lehet az máshol, mint bennünk magunkban. Ha máshol lenne és nem idebent, hát akkor madarak tépnék és kutyák cibálnák!

26. – Mi a te Lelked alapja?

– A belélegzés.

– Mi a belélegzés alapja?

– A kilélegzés.

– Mi a kilélegzés alapja?

– A szétlélegzés.

– Mi a szétlélegzés alapja?

– A fellélegzés.

– Mi a fellélegzés alapja?

– Az összelélegzés.

A Lélek azonban nem ilyen és nem olyan. Megragadhatatlan, mert meg nem ragadják, mulandótlan, mert el nem múlik, tiszta, mert hozzá semmi sem tapad. Nem kötődik, meg nem inog, kár sosem éri.¹

Ez hát a nyolc alap, a nyolc világ, a nyolcféle isten, a nyolcféle Ember. De ki az, aki ezt a nyolcféle Embert lebírja, meghaladja, szétkergeti? Erről az Emberről kérdezem tőled a titkos tanítást.² Ha nem tudsz felelni, hát repedjen szét a fejed!³ Sákalja nem tudott felelni, és a feje szétrepedt. Rablók hordták szét a csontjait, és használták fel (alantas) célokra.

27. Így szólt akkor Jádnyavalkja:

– Tiszteletreméltó Papok! Kérdezzén, aki akar, vagy kérdezzetek mindannyian. Vagy aki akarja, azt én kérdezem, vagy kérdezhetem mindötöket.

A papok azonban nem mertek kérdezni.

¹ Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 4.2.4. és 4.4.22.

² Vagy: az upanisadok purusájáról kérdezlek.

³ Többször is felbukkanó fenyegetés a nem tudónak. Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 1.3.24.

28. Akkor ezzel a verssel kérdezte őket:

Akár a fa, az erdő hercege, olyan az ember, bizony.
Haja a levelek, bőre a kéreg, bőre alatti vére a nedv.
Ha megsebzik, vére csorog, mint sebzett fából a lé.
Húsa a fa, ina a háncs, csontja a geszt, veleje bél.
Ha a fát ledöntik, akkor gyökeréből újra fakad.
De milyen gyökérből nő ki az ember a halál után?
Ne mondd, hogy magja az, mert az csak élőbből szökken elő, mint ahogy magjából fakad a fa még halála előtt.
Tépd ki a fát gyökerestül, és újra nem fakad az.
De milyen gyökérből nő ki az ember a halál után?
Nem születik, ki megszületik. Ki is nemzi meg újra?
A Brahman gyönyörű megismerés, legfőbb java az adónak, de annak is, ki lábát megveti, és tudja őt.

N E G Y E D I K F E J E Z E T

Első szakasz¹

1. Királyi fogadás volt egyszer a vidéha-béli Dzsánaka király udvarában. Ezen Jádnyavalkja is megjelent. Azt kérdezte tőle a király:
 - Nos, Jádnyavalkja, mit kívánsz, teheneket, vagy okos kérdéseket és válaszokat?
 - Jádnyavalkja így válaszolt:
 - Mind a kettőt, Nagykirály. Ám előbb azt szeretném hallani, miről beszéltek eddig neked.

2. – Dzsitvan Sailini beszélt arról, hogy a szó a Brahman.
 - Olyan ember szavának tűnik ez, aki megkapta a tanítást anyjától, atyjától, tanítójától. Ha azt mondta, hogy a szó a Brahman, úgy biztosan arra gondolt, hogy mi is marad annak, aki nem tud beszélni. De vajon a Brahman otthonát és alapját is elárulta-e?
 - Ezekről nem beszélt.
 - Akkor csak féllábon áll ez, Nagykirály.
 - Mondd el hát nekünk te, Jádnyavalkja!
 - A szó csak az otthona, az alapja az űr. Mint a megismerésnek, úgy kell ekkor a Brahmannak szentelődni.
 - Mi teszi az űrt megismeréssé?
 - Maga a szó, Nagykirály. Mert szó által ismeri meg az ember a rokonait, szó által ismeri meg a Himnuszok Tudását, a Varázsigelek Tudását, a Dalok Tudását, a Tűzlapok és az Angiraszok Tudását, a regéket, a mítoszokat, a tudományokat, a titkos tanításokat, a verseket, a szövétnekeket,² a párbeszédet, a magyarázatokat, az áldozottat és az adottat, az ételt és az italt, a Földet és a Mennyet, az összes lényeket. Nagykirály, a szó által ismeri meg az ember a Brahmant, ezért a szó a Legfőbb Brahman. Nem hagyja el azt a szó, minden lény ahhoz szalad, istenné válva megy az istenekhez, aki ezt tudja, és így szentelődik neki.³
 - Ezer tehenet adok neked, egy elefánt nagyságú bikával – mondta Dzsánaka, Vidéha királya. Ám így szólt Jádnyavalkja:
 - Atyám azt mondta mindig, semmit se fogadjak el, amíg a tanítást be nem fejeztem. Szeretném hallani, hogy miről beszéltek még neked.

¹ Az itt kifejtett tanítás 2-5. pontja más változatban a Cshándógja-upanisad 3.18.3-6. részében is megtalálható.

² A szútrákat.

³ Ugyanennek kifejtését lásd: Cshándógja-upanisad 7.2.

3. – Udanka Saulbájana beszélt arról, hogy a lélegzet a Brahman.
- Olyan ember szavának tűnik ez, aki megkapta a tanítást anyjától, atyjától, tanítójától. Ha azt mondta, hogy a lélegzet a Brahman, úgy biztosan arra gondolt, hogy mi is marad annak, aki nem tud lélegezni. De vajon a Brahman otthonát és alapját is elárulta-e?
 - Ezekről nem beszélt.
 - Akkor csak féllábon áll ez, Nagykirály.
 - Mondd el hát nekünk te, Jádnyavalkja!
 - A lélegzet csak az otthona, az alapja az úr. Mint kedvesnek, úgy kell ekkor a Brahmannak szentelődni.
 - Mi teszi az úrt kedvessé?
 - Maga a lélegzet, Nagykirály. Mert a lélegzet kedvéért olyanért is áldoz az ember, amiért áldozni nem szabad, azt is elfogadja, amit elfogadni nem szabad. Bárhová szaladjon is halálfélelmében, a lélegzet kedvéért teszi. Ezért a lélegzet a Legfőbb Brahman. Nem hagyja el azt a lélegzet, minden lény ahhoz szalad, istenné válva megy az istenekhez, aki ezt tudja, és így szentelődik neki.
 - Ezer tehenet adok neked, egy elefánt nagyságú bikával mondta Dzsánaka, Vidéha királya. Ám így szólt Jádnyavalkja:
 - Atyám azt mondta mindig, semmit se fogadjak el, amíg a tanítást be nem fejeztem. Szeretném hallani, hogy miről beszéltek még neked.
4. – Barku Vársna beszélt arról, hogy a szem a Brahman.
- Olyan ember szavának tűnik ez, aki megkapta a tanítást anyjától, atyjától, tanítójától. Ha azt mondta, hogy a szem a Brahman, úgy biztosan arra gondolt, hogy mi is marad annak, aki nem lát. De vajon a Brahman otthonát és alapját is elárulta-e?
 - Ezekről nem beszélt.
 - Akkor csak féllábon áll ez, Nagykirály.
 - Mondd el hát nekünk te, Jádnyavalkja!
 - A szem csak az otthona, az alapja az úr. Mint a valóságnak, úgy kell ekkor a Brahmannak szentelődni.
 - Mi teszi az úrt valósággá?
 - Maga a szem, Nagykirály. Mert szemmel lát az ember. És amikor azt kérdezik valakitől: Láttad? – akkor felelheti: Láttam, ez a valóság. Ezért a szem a Legfőbb Brahman. Nem hagyja el azt a szem, minden lény ahhoz szalad, istenné válva megy az istenekhez, aki ezt tudja, és így szentelődik neki.
 - Ezer tehenet adok neked, egy elefánt nagyságú bikával – mondta Dzsánaka, Vidéha királya. Ám így szólt Jádnyavalkja:
 - Atyám azt mondta mindig, semmit se fogadjak el, amíg a tanítást be nem fejeztem. Szeretném hallani, hogy miről beszéltek még neked.

5. – Gardabhívipíta¹ Bháradvádza beszélt arról, hogy a fül a Brahman.
- Olyan ember szavának tűnik ez, aki megkapta a tanítást anyjától, atyjától, tanítójától. Ha azt mondta, hogy a fül a Brahman, úgy biztosan arra gondolt, hogy mi is marad annak, aki nem hall. De vajon a Brahman otthonát és alapját is elárulta-e?
 - Ezekről nem beszélt.
 - Akkor csak féllábon áll ez, Nagykirály.
 - Mondd el hát nekünk te, Jádnyavalkja!
 - A fül csak az otthona, az alapja az úr. Mint a végtelenségnek, úgy kell ekkor a Brahmannak szentelődni.
 - Mi teszi az úrt végtelenséggé?
 - A tér, Nagykirály. Ezért van az, hogy bármilyen irányba menjen az ember, a végére sohasem ér. Mert a tér végtelen. A tér a füllel azonos, ezért a fül a Legfőbb Brahman. Nem hagyja el azt a fül, minden lény ahhoz szalad, istenné válva megy az istenekhez, aki ezt tudja, és így szentelődik neki.
 - Ezer tehenet adok neked, egy elefánt nagyságú bikával – mondta Dzsánaka, Vidéha királya. Ám így szólt Jádnyavalkja:
 - Atyám azt mondta mindig, semmit se fogadjak el, amíg a tanítást be nem fejezem. Szeretném hallani, hogy miről beszéltek még neked.
6. – Szatjakáma, Dzsabálá Fia beszélt arról, hogy az ész a Brahman.
- Olyan ember szavának tűnik ez, aki megkapta a tanítást anyjától, atyjától, tanítójától. Ha azt mondta, hogy az ész a Brahman, úgy biztosan arra gondolt, hogy mi is marad annak, akinek nincsen esze. De vajon a Brahman otthonát és alapját is elárulta-e?
 - Ezekről nem beszélt.
 - Akkor csak féllábon áll ez, Nagykirály.
 - Mondd el hát nekünk te, Jádnyavalkja!
 - Az ész csak az otthona, az alapja az úr. Mint a gyönyörnek, úgy kell ekkor a Brahmannak szentelődni.
 - Mi teszi az úrt gyönyörre?
 - Maga az ész, Nagykirály. Mert esze ragadja a férfit az asszonyhoz, így nemz azzal fiút a maga képmására. Ebből áll a gyönyör. Ezért az ész a Legfőbb Brahman. Nem hagyja el azt az ész, minden lény ahhoz szalad, istenné válva megy az istenekhez, aki ezt tudja, és így szentelődik neki.
 - Ezer tehenet adok neked, egy elefánt nagyságú bikával – mondta Dzsánaka, Vidéha királya. Ám így szólt Jádnyavalkja:
 - Atyám azt mondta mindig, semmit se fogadjak el, amíg a tanítást be nem fejezem. Szeretném hallani, hogy miről beszéltek még neked.
7. – Vidagdha Sákálja beszélt arról, hogy a szív a Brahman.
- Olyan ember szavának tűnik ez, aki megkapta a tanítást anyjától, atyjától, tanítójától. Ha azt mondta, hogy a szív a Brahman, úgy biztosan arra gondolt, hogy

1

Deussen azt feltételezi, gúnynévről van szó. Jelentése: kövér számár.

mi is marad annak, akinek nincsen szíve. De vajon a Brahman otthonát és alapját is elárulta-e?

– Ezekről nem beszélt.

– Akkor csak féllábon áll ez, Nagykirály.

– Mondd el hát nekünk te, Jádnyavalkja!

– A szív csak az otthona, az alapja az űr. Mint szilárdnak, úgy kell ekkor a Brahmának szentelődni.

– Mi teszi az űrt szilárddá?

– Maga a szív, Nagykirály. Minden lény otthona a szív, minden lény támasztéka a szív, minden lény alapja a szív. Ezért a szív a Legfőbb Brahman. Nem hagyja el azt a szív, minden lény ahhoz szalad, istenné válva megy az istenekhez, aki ezt tudja, és így szentelődik neki.

– Ezer tehenet adok neked, egy elefánt nagyságú bikával – mondta Dzsánaka, Vidéha királya. Ám így szólt Jádnyavalkja:

– Atyám azt mondta mindig, semmit se fogadjak el, amíg a tanítást be nem fejeztem.

Második szakasz

1. Akkor a vidéha-béli Dzsánaka király odacsusszant hozzá fűvánkösáról, és így szólt:
 - Tisztelet néked, Jádnyavalkja! Tanítsd meg nekem!
 - Ó, Nagykirály! Ahogy hajót vagy kocsit szerelnek fel a nagy út előtt, úgy látod el Lelked e titkos tanítással. Tudjuk, hogy gazdag vagy, van kíséreted, a tudást megtanultad, hallottad a titkos tanításokat. Mondd meg nekem, hová kerülész, ha eltávozol a világból!
 - Magasztos, nem tudom én azt!
 - Nohát akkor elmondom, hová jutsz.
 - Mondd el, Magasztos!
2. – Van a jobb szemben egy Ember, akit Gyújtónak (indha) neveznek, de rejtélyes módon Indrának is, mert az istenek a rejtélyeset kedvelik, és kerülnek a nyilvánvalót.
3. A bal szemben pedig az Ember képmására ott van a felesége, Virádzs.¹ Ők a szív közepében ölelik egymást, étkük a szívbéli vér, befedi őket a szív szövetéke, útjuk a felfelé futó ér. Mint ezerfelé ágazó hajsza, olyanok a szív jótévő² erei. Folyékony ételük ezeken át folyik. Mert ők a testnél válogatottabb³ étkeket esznek.

¹ A két szemben s a szívben lakozó Indra és Virádzs a testetöltött Lélek gyakori jelképei. Lásd még: Brihadáranyaka-upanisad 2.3.5. és 5.5. Aitaréja-upanisad 1.3.13. Kausítiki-upanisad 4.17-18. Katha-upanisad 4.12-13. Svétásvatara-upanisad 5. 8-10.

² Lásd a Brihadáranyaka-upanisad 2.1.19. lábjegyzeteit.

³ Vesd össze: Mándúkja-upanisad 4.

4. Az Ember előreálló szerveiből lesz a Kelet, jobb felé álló szerveiből lesz a Dél, hátrafelé álló szerveiből lesz a Nyugat, bal felé álló szerveiből lesz az Észak, felfelé álló szerveiből lesz a Zenit, lefelé álló szerveiből lesz a Nadír, összes szerveiből lesz az összes égtáj.

A Lélek azonban nem ilyen és nem olyan. Megragadhatatlan, mert meg nem ragadják, mulandótlan, mert el nem múlik, tiszta, mert hozzá semmi sem tapad. Nem kötődik, meg nem inog, kár sosem éri.¹

Akkor Jádnyavalkja így kiáltott:

– Dzsánaka, nem kell félned!²

Az pedig így válaszolt:

– Te ne félj, magasztos Jádnyavalkja. Mert te tanítottad meg nekünk, hogy miért nem kell félni. Tiéd egész Vidéha, és én magam is!

Harmadik szakasz

1. Jádnyavalkja egyszer elment a vidéha-béli Dzsánaka királyhoz. Azt gondolta: Ma nem beszélek!³
De korábban egy tűzáldozatnál kegyet ígért a királynak, és Dzsánaka azt a kegyet kérte, hogy válaszolja meg egy kérdését. Beleegyezett, és Dzsánaka ezt kérdezte tőle:
2. – Jádnyavalkja! Mi az ember világa?
– Nagykirály, a Nap az ember világa, mert napvilágnál ül, jár, dolgozik és tér meg otthonába.
3. – Bizony így van, Jádnyavalkja! És ha a Nap nyugodni tér, mi akkor az ember világa?
– Akkor a Hold az ember világa, mert holdvilágnál ül, jár, dolgozik és tér meg otthonába.
4. – Bizony így van, Jádnyavalkja! És ha Hold is, Nap is nyugodni tér, mi akkor az ember világa?
– Akkor a tűz az ember világa, mert tűzvilágnál ül, jár, dolgozik és tér meg otthonába.

¹ Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 3.9.26. és 4.4.22.

² Vagy: elérted a békességet.

³ Az upanisad legendák gyakori motivuma, hogy a tanító nem akarja elmondani a legfőbb tant, vagy helyette alacsonyabbrendű tudást, esetleg világi örömet ajánl fel. Így tesz Jama a Katha-upanisadban (1.), Indra a Kausítaki-upanisadban (3.1.), Praváhana a Brihadáranyaka-upanisadban (6.2.6.).

5. – Bizony így van, Jádnyavalkja! És ha Hold is, Nap is nyugodni tér, és a tűz is kialszik, mi akkor az ember világa?
– Akkor a szó az ember világa, mert szóvilágnál ül, jár, dolgozik és tér meg otthonába. Ezért, ó, Nagykirály, ha az ember már a kezét se látja, de egy szó felröppen valahol, akkor elindul arrafelé.
6. – Bizony így van, Jádnyavalkja! És ha Hold is, Nap is nyugodni tér, és a tűz is kialszik, és elnémul a szó is, mi akkor az ember világa?
– Akkor a Lélek az ember világa, mert lélekvilágnál ül, jár, dolgozik és tér meg otthonába.
7. – Miféle Lélek ez?
– Az életerők közepette a szívben világló, megismerésből álló¹ Ember. Bejárja a két világot,² mégis változatlan marad. Olyan, mintha gondolkodna, olyan, mintha kóborolna, mert amikor elalszik, túllépi a halál formáinak világát.
8. Amikor ez az Ember megszületik, vagyis ha testet ölt, akkor megkötik őt a gonoszságok. Amikor meghal, vagyis ha testéből kiszáll, akkor elhagyja a gonoszságokat.
9. Ennek az Embernek két állapota van, az evilági és a túlvilági. A harmadik, középső állapot az álom.³ Ebből a középső állapotból rálát a két másikra, az evilágira és a túlvilágira. Amikor elalszik, innen vesz lendületet a túlsó világba. Ekkor mind a két világot egyformán látja, az itteni rosszat s a túli boldogot. Amikor elalszik, az itteni fenntartó világból vágja ki a mintákat, így építkezik saját fényének erejével.⁴ Magában világlik, magának világa ekkor az Ember.
10. Ott nincsenek kocsik, nincsen mit befogni, és nincsenek utak, így hát kocsikat, lovakat és utakat teremt magának. Ott nincs kedv, öröm és gyönyör, így hát kedvet, örömet és gyönyört teremt magának. Ott nincsenek kutak, tavak és folyók, így hát kutakat, tavakat és folyókat teremt magának. Mert ő a Teremtő.
11. Erről szól a vers:

Álomba merül és testéből kiszáll,
az alvóra éberem alátekint,
fényttestét felölti, megtér honába

¹ Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 4.4.2. Taittirija-upanisad 2.4-5.

² Az evilágít és a túlvilágít, amint az a következőkből kiderül.

³ Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 2.1.18-19. Később a Lélek három állapotáról, (ébredlét, álom, mélyálom) szóló tanítást egy negyedikkel is kiegészítették. A Mándúkja-upanisad 7. ezt a Lélek igazi állapotának nevezi. Lásd még: Cshándógja upanisad 6.8.1-2.

⁴ Vesd össze: Prasna-upanisad 4.5. Mándúkja-upanisad 4. Katha-upanisad 5.8.

az aranyló Ember, a Hattyúkirály.⁵

12. Alant a fészkére lélegzön vigyáz,
kiröppen belőle halhatatlanul,
halálon túl kószál vágyát követve
az aranyló Ember, a Hattyúkirály.
13. Álomba merülve ide-oda száll,
isten ő, számtalan formát teremt,
emitt örvendezik és nőekkel vigad,
amott szörnyűt lát, borzalmasat.
14. Öröme kertjét megláthatod,
de őt nem látja senki sem.

Ezért mondják azt, hogy nem szabad az alvót felriasztani, mert nehéz azt meggyógyítani, akihez nem tér vissza a Lélek. Ezért mondják azt is, hogy a Lélek éber az álomban is. Mert ama dolgokat látja az ember álmában is, mint amiket az ébrenlét világában. Ezért világa az ember saját magának.

Dzsanaka király így szólt:

– Magasztos Jádnyavalkja! Ezer tehenet adok néked, ha elmondod, mi az, mi ennél is feljebb vezet.

15. – Miután kedvére fürdött a letisztulásban,² látta a jót és a rosszat, visszasiet akkor előbbi helyére, az álom állapotába. De amit itt lát, az hozzá nem tapad, mert az Emberhez nem tapadhat semmi sem.
– Magasztos Jádnyavalkja! Ezer tehenet adok néked, ha elmondod, mi az, mi ennél is feljebb vezet.
16. – Miután kedvére fürdött az álomállapotban, látta a jót és a rosszat, visszasiet akkor előbbi helyére, az ébrenlét állapotába. De amit itt lát, az hozzá nem tapad, mert az Emberhez nem tapadhat semmi sem.
– Magasztos Jádnyavalkja! Ezer tehenet adok néked, ha elmondod, mi az, mi ennél is feljebb vezet.
17. – Miután kedvére fürdött az ébrenléti állapotban, látta a jót és a rosszat, visszasiet akkor előbbi helyére, az álomállapotba.

⁵ Vagy: a költöző hattyúcsapat élén repülő madár. Gyakori jelképe a testetöltött Léleknek. Vesd össze: Svétásvatara-upanisad 1.6. és 3.18.

² A mélyálomban.

18. Ahogyan egy nagy hal cikázik a folyó két partja között, úgy cikázik az Ember e két állapot, az itteni és a túlsó part, az ébrenlét és az álom között.
19. És ahogyan a sólyom vagy sas repül az égen, majd szárnyát fáradtan összecsupkva fészkére száll, úgy siet az Ember abba az állapotba, ahol nem lát álomképeket és nem érez vágyakat.
20. Mint ezerfelé ágazó hajszál, olyan vékonyak a jótevő erek, telve fehérrel, kékkel, sárgával, zölddel és vörössel.¹ Ha úgy látja az ember, hogy ölik, szorongatják, elefánt űzi vagy gödörbe esik éppen, csak azt véli tudatlanul valóságnak, amitől ébren is fél. Amikor tudja: Isten vagyok, király vagyok, a mindenség vagyok! – hát ez az ő legmagasabb világa.
21. A mélyálom az Ember igazi alakja, ez mentes a vágyaktól, mentes a rossztól, mentes a félelemtől. Ahogyan a kedvest átölelve külsőről, belsőről mit sem tudunk, ugyanígy nem tud az Ember sem belsőről, sem külsőről a megismerő Lelket ölelve.² Ebben a vágytalan alakban vágyai beteltek, magának vágya, gondot nem ismer.³
22. Az atya itt nem atya, az anya nem anya, a világok nem világok, az istenek nem istenek, a tudás nem tudás, a tolvaj nem tolvaj, a gyilkos nem gyilkos, a korcs nem korcs, a fattyú nem fattyú, a szerzetes nem szerzetes, a remete nem remete. Ekkor már nem érinti a jó és a rossz, ekkor már szíve minden gondján túlemelkedett.⁴
23. Ha ekkor nem lát, csak azért nem lát, mert nincsen egy másik, mit látni lehet. Ám az örök látó a látást el nem veszítheti.
24. Ha ekkor nem szagol, csak azért nem szagol, mert nincsen egy másik, mit szagolni lehet. Ám az örök szagló a szaglást el nem veszítheti.
25. Ha ekkor nem ízlel, csak azért nem ízlel, mert nincsen egy másik, mit ízlelni lehet. Ám az örök ízlelő az ízlelést el nem veszítheti.
26. Ha ekkor nem szól, csak azért nem szól, mert nincsen egy másik, mit szólani lehet. Ám az örök szóló a szót el nem veszítheti.

¹ Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 2.1.19. és 4.3.20. Kausítaki-upanisad 4.19. Katha-upanisad 6.16. Cshándógja-upanisad 8.6.1.

² Vesd össze: Kausítaki-upanisad 3.8. Mándúkja-upanisad 5.

³ Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 2.1.16-19.

⁴ Vesd össze: Prasna-upanisad 4.6. Mándúkja-upanisad 5.

27. Ha ekkor nem hall, csak azért nem hall, mert nincsen egy másik, mit hallani lehet. Ám az örök halló a hallást el nem veszítheti.
28. Ha ekkor nem gondolkodik, csak azért nem gondolkodik, mert nincsen egy másik, mit gondolni lehet. Ám az örök gondolkodó a gondolkodást el nem veszítheti.
29. Ha ekkor nem érez, csak azért nem érez, mert nincsen egy másik, mit érezni lehet. Ám az örök érző az érzést el nem veszítheti.
30. Ha ekkor nem ismer, csak azért nem ismer, mert nincsen egy másik, mit ismerni lehet. Ám az örök ismerő az ismerést el nem veszítheti.
31. Mert ahol van másik, ott lehet látni a másikat, ott lehet szagolni a másikat, ott lehet ízlelni a másikat, ott lehet szólni a másikat, ott lehet hallani a másikat, ott lehet gondolni a másikat, ott lehet érezni a másikat, ott lehet ismerni a másikat.¹
32. Nagykirály! Olyan a Látó a másik híján, mint a tiszta víz – ekkor övé a Brahman világa. Legfőbb célja ez, legfőbb boldogsága ez, legfőbb világa ez, legfőbb üdve ez. Ennek az üdvnek csak egy kicsinyke része jut a többi lénynek egész életére.
33. Ki gazdag és szerencsés, király a többiek fölött, halmoz minden emberi élvezetet – ez a legfőbb emberi üdv. Száz emberi üdv ér fel egyetlen üdvvel az égbe szállt atyák körében. Az atyáknak száz üdve ér fel egyetlen üdvvel a gandharvák világában. A gandharvák száz üdve ér fel egyetlen üdvvel a jutalom-istenek világában.² A jutalom-istenek száz üdve ér fel egyetlen üdvvel a született istenek világában, de annak az üdve is ilyen, aki meghallja a tudást, tisztaszívű és vágyát le bírta. A született istenek száz üdve ér fel egyetlen üdvvel Pradszápati világában, de annak az üdve is ilyen, aki meghallja a tudást, tisztaszívű és vágyát le bírta. Pradszápati száz üdve ér fel egyetlen üdvvel a Brahman világában, de annak az üdve is ilyen, aki meghallja a tudást, tisztaszívű és vágyát le bírta. Ó, Nagykirály, ez a legnagyobb üdv, ez a Brahman világa.³

Dzsanaka király így szólt:

– Magasztos Jádnyavalkja! Ezer tehenet adok néked, ha elmondod, mi az, mi ennél is feljebb vezet.

Megrettent ekkor Jádnyavalkja: Ez az éles eszű király minden titokból kiforgatott!

Majd így folytatta:.

¹ Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 2.4.14. és 4.5.15.

² Akik jótetteik révén jutottak a mennybe.

³ Hasonló tanítás található a Taittiríja-upanisad 2.8. szakaszában.

34. – Miután kedvére fürdött az álomállapotban, látta a jót és a rosszat, visszasiet akkor előbbi helyére, az ébrenléti állapotba.
35. Ahogyan a túlterhelt kocsi recseg-ropog, úgy nyöszörög a test is a megismerő Lélek súlya alatt, ha végét járja az ember.
36. Ha elsorvad valaki, öregség, betegség emészti, akkor az Ember úgy hullik le tagjairól, mint ahogyan érett termés, gyümölcs vagy bogyó hull le az ágról. Visszasiet akkor előbbi helyére, a lélegzetbe.
37. Ahogyan tanácsnokok, örök, kocsihajtók és falubírák sietnek az érkező király elébe, kínálják étellel, itallal, hajlékkal feje fölé, és azt kiabálják: Megjött, megérkezett! – így sietnek a lények annak elébe, ki tudja ezt, és azt kiáltják: Megjött a Brahman, megérkezett!
38. Ahogyan tanácsnokok, örök, kocsihajtók és falubírák sietnek a távozó király köré, ugyanígy gyűlnek az Ember köré az életerők, ha a végét járja valaki.

Negyedik szakasz¹

1. Amikor elgyengül, elájul a Lélek, akkor köréje gyűlnek az életerők. Magához vonzza e fényparányokat, és a szívbe húzódik vissza. A szemben lakó Ember pedig visszaszáll a Napba,² ezért nem ismeri fel többé a képeket.
2. Ekkor mondják: Eggyé vált, nem lát. Ekkor mondják: Eggyé vált, nem szagol. Ekkor mondják: Eggyé vált, nem ízlel. Ekkor mondják: Eggyé vált, nem szól. Ekkor mondják: Eggyé vált, nem hall. Ekkor mondják: Eggyé vált, nem gondolkodik. Ekkor mondják: Eggyé vált, nem érez. Ekkor mondják: Eggyé vált, nem ismer.

Ekkor felizzik a szív csúcsa, és amikor felizzott, a Lélek kiröppen innen a szemén át, a fejtetőn át, vagy egy másik testrészen át. Amikor kiröppen, magával rántja a lélegzetet. Amikor a lélekzet kiröppen, magával rántja a többi érzékszerveket. A Lélek megismerésből áll, így magával ránt minden megismerőt.³ Tudása, tettei és elért bölcsessége vezetik tovább az úton.

3. Ahogyan a hernyó a fűszál végére érve összehúzza magát, hogy átlendüljön a másik levélre, a testet ledobva és a nemtudást eleresztve a Lélek is így vesz lendületet az új kezdet előtt.

¹ Hasonló tanítás található a Cshándógja-upanisad 8.6. szakaszában.

² Mert nem kergetik vissza a napsugarak.

³ Lásd még: Taittiríja-upanisad 2.4-5.

4. Ahogyan az ötvös a fémbe vert mintát simára kalapálja, hogy új, szebb formát verjen ki rá, a testet ledobva és a nemtudást eleresztve a Lélek is így teremt új, szebb formát magának az ősök, a gandharvák, az istenek között, Pradzsápatinál, a Brahmánál, vagy más lények körében.
5. Bizony a Lélek a Brahman. Megismerésből áll, lélegzetből áll, ésből áll, szemből áll, fülből áll, földből áll, vízből áll, szélből áll, úrból áll, fényből áll és nem fényből áll, vágyból áll és nem vágyból áll, haragból áll és nem haragból áll, törvényből áll és nem törvényből áll – mindenből áll.

Aszerint születik újra, amiből áll, ami szerint cselekszik, ami szerint viselkedik. A jótevő jóvá születik, a gonosztevő gonosszá. Jó lesz az ember a jótett által, és gonosz a gonosz által. Ezért mondják azt, hogy az ember vágyakból áll. Amire vágyik, azt akarja, amit akar, azt teszi, amit tesz, úgy alakul élete.¹

6. Erről szól a vers:

Oda csapódik, oda jut a végén,
ahová esze és hímtagja sodorta.
S ha elfogyott a tettek égi jutalma,
újra cselekszik a Földre visszatérvén.²

Így van ez a vágyakozókkal. A nem vágyakozókkal pedig imígyen: Ki vágytalan, vágyai beteltek, csak önmagára vágyik, abból nem szállnak el az életerők, hanem a Brahmáná válik, és a Brahmanhoz jut el.

7. Erről szól a vers:

Ki minden vágyat eléget, halandó szívét se félti,
örök az, és a Brahmant már itt a világban eléri.

Úgy hever a test, ahogyan a levetett, száraz kígyóbőr hever a hangyabolyon. A lélegzet azonban testetlen, örök, ez a Brahman, ez a tiszta fény.

– Magasztos Jádnyavalkja! Ezer tehenet adok néked – szól Dzsánaka, Vidéha királya. Ő pedig így folytatta:

8. – Erről szól a vers:

Ősi úthoz értem, lábam megtalálta,
keskeny az út, vége messzeségbe vész.

¹ A tettekről és azok következményéről szóló karma-tan egyik legfontosabb megfogalmazása. Lásd még: Brihadáranyaka-upanisad 3.2.13. Cshándógja-upanisad 5.10.7.

² Vesd össze: Mundaka-upanisad 3.2.2.

Bölcsek tapossák, Brahman tudói,
így repülnek fel az Égi Világba.

9. Rajta van minden, amit csak tanultam,
a fehér, a sárga, kék, zöld és piros.¹
Szentek lépnek rá, Brahman tudói,
és ragyogássá válnak megigazultan.
10. Vakságba, sötétségbe buknak a nem tudásnak hódolók,
de ennél is nagyobb sötétbe a tudást csak kóstolók.²
11. Siralmas világok vakságba, sötétségbe merültek,
a kábán elbukott tudatlanok mind ide kerülnek.
12. Aki a Lelket megismeri és tudja: Én vagyok az!
– miért is akarna ebbe a beteg testbe visszakerülni?
13. Mert ki a testben Lelkét megtalálja,
és érte a mély szakadékba lemegy,
az mindenható, az világteremtő,
övé a világ, magának világa.
14. Már itt a létben meg kell tudni végre,
nagyot veszítünk, ha nem tudjuk meg Őt.
Aki megtudta, az már halhatatlan,
aki Őt nem tudja, szenvedés a bére.³
15. Ám ha az ember a Lelket örök istenként szemléli,
uraként múltnak és jövőnek, úgy nincs oka félni.⁴
16. Körülötte száll az év s a napok; mint örök életet,
mint világnak világát, úgy imádják őt az istenek.
17. Amin a lények ötféle serege és az úr alapul,
örök Lelkemnek azt tudom én halhatatlanul.
18. Lélegzet lélegzete, szem szeme,
fül füle, gondolat gondolata,⁵

¹ Lásd: Brihadáranyaka-upanisad 2.19. és 4.2.3. és 4.3.20. Kausítaki-upanisad 4.19.
Katha-upanisad 6.16. Cshándógja-upanisad 8.6.1.

² Lásd: Ísa-upanisad 9.

³ Vesd össze: Svétásvatara-upanisad 3.10.

⁴ Vesd össze: Ísa-upanisad 6.

⁵ Vesd össze: Talavakára-upanisad 1.2.

így tekints hát reá, és tudd meg:
ő az ősoleg Brahman, a lét kezdete.

19. Vésd észbe, nincsen különbség, mert ő így csinálta.
Ki megkülönböztet, az halálból bukik újabb halálba.¹
20. Minden, ami van, mérhetetlen, rezdületlen egység.
Úrön túli Lelked örök, nem éri születés, öregség.
21. Értő pap, így közelít majd a bölcsesség tefeléd,
szavaid ne fűzőgesd hiába, csak fáraszt a beszéd.
22. Ez a nagy, születetlen Lélek megismerésből áll az életerők között. A szív üregében pihen. Ő a mindenség ura, a mindenség parancsolója, a mindenség fejedelme. Nem lesz nagyobb a jótettek által, és nem lesz kisebb a rosszak által. Ő a mindenség ura a lények parancsolója, a lények őrizője, ő a gát, mely a világokat szétválasztja, hogy össze ne keveredjenek.²

A tudást tanulva, áldozva, adakozva, böjtölve, lemondva őt akarják megismerni a papok. Aki megismerte, hallgataggá lesz. Örök otthonra vágyva a remeték hozzá zárandokolnak. Ezzel a tudással mondtak le a fiakról az ősök: Minek is utód, hiszen Lelkünk maga a világ?

Elhagyták a vágyat fiak után, vagyon után, a világ után, és koldulva vándoroltak. Mert fiakra vágnyi annyi, mint vagyonra vá, vagyonra vágnyi annyi, mint a világra vágnyi. Hiú vagy ez is, az is.³

E Lélek azonban nem ilyen és nem olyan. Megragadhatatlan, mert meg nem ragadják, mulandótlan, mert el nem múlik, tiszta, mert hozzá semmi sem tapad. Nem kötődik, meg nem inog, kár sosem éri.⁴ Ki tudja ezt, azt nem gyűri le sem a jó, sem a rossz, amit elkövetett hanem ő gyűri le mindkettőt. Nem gyötri az, hogy elkövetett vagy elmulasztott valamit.

23. Erről szólt a vers:

Nagysága a papnak így tart örökké,
nem apasztják művek, nem gyarapítják.
Keresse ezt bátran, és ha megtalálta,
a helytelen tettek nem mocskolják többé.

¹ Vésd össze: Katha-upanisad 4.11.

² Vésd össze: Cshándógja-upanisad 8.4.1.

³ Vésd össze: Brihadáranyaka-upanisad 3.5.

⁴ Vésd össze: Brihadáranyaka-upanisad 3.5.1. és 3.8.10.

Ezért ki tudja ezt, az nyugodt, megfékezett, lemondó, türelmes, összeszedett. Meglátja önnön Lelkét, mindent önnön Lelkeként szemlél. Nem gyűri le a rossz, amit elkövetett, hanem ő gyűri le a rosszat, nem gyötri meg a gonosz, hanem ő gyötri meg a gonoszt, ő éget el minden gonoszt. És a rossztól, a szenvedélytől, a kétségtől megszabadulva igazi pap lesz, ó, Nagykirály, akinek világa maga a Brahman

Így szólt Jádnyavalkja, a király pedig azt felelte:

– Magasztos Jádnyavalkja, szolgálatodra adom népemet és saját magamat is.

24. Bizony ez a nagy, születetlen Lélek eszi az ételt és adja a jót. Jóra talál, ki tudja ezt.
25. Ez a nagy, születetlen Lélek nem öregszik és nem hal meg. Ő az örök, rendíthetetlen Brahman. Mert rendíthetetlen a Brahman. A rendíthetetlen Brahmáná válik, ki tudja ezt.

Ötödik szakasz¹

1. Jádnyavalkjának két felesége volt, Maitréjí és Kátjájaní. Maitréjí ismerte a Brahman tanát, Kátjájaní azonban csak annyit tudott, amennyit a nők általában. Jádnyavalkja készült remeteségbe vonulni, így szólt tehát:
 2. – Maitréjí, elvonulok otthonomból, ezért mindent elosztok közted és Kátjájaní között.
Maitréjí így válaszolt:
 3. – Ó, Uram, még ha a világ minden gazdagsága enyém lenne is, halhatatlanná lennék-e akkor?
– Nem. Úgy élnél, mint a gazdagok, de a vagyon halhatatlansággal nem kecsegtet.
 4. – Mit kezdjek azzal, mi nem tesz halhatatlanná? Ó, Uram ! amit tudsz, azt add nekem!
 5. Így Jádnyavalkja:
– Kedves voltál eddig is nekünk, és tetszésünk csak fokozódott. Jól van hát, Úrnöm, elmagyarázom. De jól véisd eszedbe, amit mondok neked!
 6. Bizony nem a férj kedvéért kedves a férj, hanem a Lélek kedvéért kedves a férj. Nem a feleség kedvéért kedves a feleség, hanem a Lélek kedvéért kedves a feleség. Nem a fiak kedvéért kedvesek a fiak, hanem a Lélek kedvéért kedvesek a fiak. Nem a vagyon kedvéért kedves a vagyon, hanem a Lélek kedvéért kedves a

¹

Szinte szó szerint megegyezik e mű 2.4. szakaszával.

vagyon. Nem a nyájak kedvéért kedvesek a nyájak, hanem a Lélek kedvéért kedvesek a nyájak. Nem a papság kedvéért kedves a papság, hanem a Lélek kedvéért kedves a papság. Nem a harcosi rang kedvéért kedves a harcosi rang, hanem a Lélek kedvéért kedves a harcosi rang. Nem a világok kedvéért kedvesek a világok, hanem a Lélek kedvéért kedvesek a világok. Nem az istenek kedvéért kedvesek az istenek, hanem a Lélek kedvéért kedvesek az istenek. Nem a tudományok kedvéért kedvesek a tudományok, hanem a Lélek kedvéért kedvesek a tudományok. Nem a lények kedvéért kedvesek a lények hanem a Lélek kedvéért kedvesek a lények. Nem a mindenség kedvéért kedves a mindenség, hanem a Lélek kedvéért kedves a mindenség.

Maitréjí, bizony a Lelket kell látni, azt kell hallani, azt kell megérteni, abban kell elmélyedni. És aki látta, hallotta, megértette ezt a Lelket és elmélyedett benne, az tudja ezt az egész világot.

7. Ki a papságot a Lelken kívül tudja, a papságot elveszíti az. Ki a harcosi rangot a Lelken kívül tudja, a harcosi rangot elveszíti az. Ki a világokat a Lelken kívül tudja, a világokat elveszíti az. Ki az isteneket a lelken kívül tudja, az isteneket elveszíti az. Ki a tudományokat a Lelken kívül tudja, a tudományokat elveszíti az. Ki a lényeket a Lelken kívül tudja, a lényeket elveszíti az. Ki a mindenséget a Lelken kívül tudja, a mindenséget elveszíti az.
8. Olyan ez, mint amikor a dobot megverik. A hangot kint megfogni nem lehet, de a dobot vagy a dobost megragadva megragadták a hangot is.
9. Olyan ez, mint amikor kagylókürt rikolt. A hangot kint megfogni nem lehet, de a kürtöt vagy a kürtöst megragadva megragadták a hangot is.
10. Olyan ez, mint amikor a lantot pengetik. A hangot kint megfogni nem lehet, de a lantot vagy a lantost megragadva megragadták a hangot is.
11. Olyan ez, mint amikor nedves fát tesznek a tűzre, és abból füstfelhők szállnak mindenfelé. Bizony így fújta ki ez a nagy lény a Himnuszok Tudását, a Varázsigék Tudását, a Dalok Tudását, a Tűzlapok és az Angariszok Tudását, a regéket, a mítoszokat, a tudományokat, a titkos tamtásokat, a verseket, a szövétnekeket, a párbeszédet, a magyarázatokat, az áldozottat és az adottat, az ételt és az italt, a Földet és a Mennyet, és minden lényeket. Mindezt ő fújta ki.

12. Ahogyan minden vizek az óceánba szaladnak, úgy szalad össze benne bőrként minden tapintás, úgy szalad össze benne nyelvként minden íz, úgy szalad össze benne orrként minden szag, úgy szalad össze benne szemként minden kép, úgy szalad össze benne fülként minden hang, úgy szalad össze benne észként minden gondolat, úgy szalad össze benne szívként minden emlékezés, úgy szalad össze benne kézként minden tett, úgy szalad össze benne ágyékként minden kéz, úgy szalad össze benne végbélként minden ürítés, úgy szalad össze benne lábként minden mozgás, úgy szalad össze benne szóként minden tudás.
13. Olyan ez, mint a vízbe vetett só, amelynek nincs külseje és belseje, hanem pusztán a só ízéből áll. A Léleknek sincsen külseje és belseje, hanem pusztán megismerésből áll. Felemelkedik a létezők köréből, majd beléjük száll megint. De nincsen tudat a halál után, bizony azt mondom én.
14. Maitréjí így szólt:
– Ó, Uram, összezavarsz ezzel, ezt a Lelket én felfogni nem tudom.
15. – Amit mondok, az nem zavar össze. Bizony mulandótlan, örök törvény ez a Lélek. Mert ahol kettősség van, ott láthatja az egyik a másikat, ott szagolhatja az egyik a másikat, ott ízlelheti az egyik a másikat, ott szólíthatja az egyik a másikat, ott hallhatja az egyik a másikat, ott észreveheti az egyik a másikat, ott tapinthatja az egyik a másikat, ott ismerheti az egyik a másikat. De ha egyetlen Lélekké vált minden, hogyan is láthatna az valamit, hogyan is szagolhatna az valamit, hogyan is ízlelhetne az valamit, hogyan is szólhatna az valamit, hogyan is hallhatna az valamit, hogyan is vehetne észre az valamit, hogyan is tapinthatna az valamit, hogyan is ismerhetne az valamit? Hogyan is ismerhetné meg azt, amivel mindent megismert, hogyan is ismerhetné meg a megismerőt?

A Lélek azonban nem ilyen és nem olyan. Megragadhatatlan, mert meg nem ragadják, mulandótlan, mert el nem múlik, tiszta, mert hozzá semmi sem tapad. Nem kötődik, meg nem inog, kár sosem éri. Hogyan is lehetne megismerni a megismerőt?

Maitréjí, most már tudod a tanítást. Ez pedig elég ahhoz, hogy halhatatlanná legyél.

Így szólt Jádnyavalkja és elvonult.

Hatodik szakasz¹

1. Íme a tanítók sora:

¹

Nagyrészt megegyezik a 2.6. szakasszal.

Pautimásját Gaupavana tanította, Gaupavanát (egy másik) Pautimásja, (ezt a) Pautimásját (egy másik) Gaupavana, Gaupavanát Kausika. Kausikát Kaundinja, Kaundinját Sándilja, Sándilját (egy másik) Kausika és Gautama.

2. Gautamát Ágnivésja, Ágnivésját Gárgja. Gárgját (egy másik) Gárgja, (ezt) a Gárgját (egy) Gautama, (ezt a) Gautamát Szaitava, Szaitavát Párásarjájana, Párásarjájánát Gárgjájana, Gárgjájánát Uddalakájana, Uddalakájánát Dzsábálájana, Dzsábálájánát Mádhjandinájana, Mádhjandinájánát Szaukarájana, Szaukarájánát Kásájana, Kásájánát Szajakájana, Szajakájánát Kausikájani.
3. Kausikájánit Ghritakausika, Ghritakausikát Párásarjájana, Párásarjájánát Párásarja. Párásarját Dzsátúkarnja, Dzsátúkarnját Ászurájana és Jászka, Ászurájánát Traivani, Traivanit Aupadzsandhani, Aupadzsandhanit Ászuri, Ászurit (egy) Bháradvádza, Bháradvádsát Átréja, Átréját Mánti, Mántit (egy) Gautama, (ezt a) Gautamát (egy másik) Gautama, (ezt a) Gautamát Vátszja, Vátszját (egy) Sándilja, (ezt a Sándilját) Kaisorja Kápjá, Kaisorja Kápját Kumárahárita, Kumáraháritát Gálava, Gálavát Vidarbhíkaundinja, Vidarbhíkaundinját Vatszanapád Bábhrava, Vatszanapád Bábhravát Pantháh Szaubhara. Pantháh Szaubharát Ajászja Ángirasza, Ajászja Ángiraszát Ábhúti Tvástra, Ábhúti Tvástrát Visvarúpa Tvástra, Visvarúpa Tvástrát a két Asvin, a két Asvint Dadhjancs Átharvana, Dadhjancs Átharvanát Atharvan Daiva, Atharvan Daivát Mritju Prádhvanszana, Mritju Prádhvanszanát Pradhvanszana, Pradhvanszanát Éka Risi, Éka Risit Vipracsitti, Vipracsittit Vjasti, Vjastit Szanáru, Szanárut Szanátana, Szanátánát Szanaga, Szanagát Paramésthin, Paramésthint a Brahman.

A Brahman önmagától való. Tisztelet a Brahmának!

Ö T Ö D I K F E J E Z E T

Első szakasz

OM

Teljes az Ott és teljes ez Itt.
 Teljesből teljes felemelkedik.
 Teljes a teljestől elszakad.
 Teljesen mégis megmarad.

OM¹

Az égbolt a Brahman, az ősoleg, szeles égbolt. Így mondta ezt Kauravjájaníputra. A papok tudásával tudom, amit tudni érdemes.

Második szakasz

1. Háromfélék voltak Pradsápati gyermekei: istenek, emberek és ördögök. Apjuknál éltek, mint tanítványok. Így szóltak egyszer az istenek:
 - Beszélj, Urunk!
 - Pradsápati egy szótagot mondott nekik:
 - Da. Értitek?
 - Értjük – feleltek ők. – Azt mondtad, hogy fêkezzük (dámjata) magunkat.
 - Így van, értitek.

2. Akkor az emberek szóltak:
 - Beszélj, Urunk!
 - Pradsápati ugyanazt a szótagot mondta nekik:
 - Da. Értitek?
 - Értjük – feleltek ők. – Azt mondtad, hogy adakozzunk (datta).
 - Így van, értitek.

3. Akkor az ördögök szóltak:
 - Beszélj, Urunk!
 - A Teremtőúr nekik is ugyanezt a szótagot mondta:
 - Da. Értitek?
 - Értjük – feleltek ők. Azt mondtad, hogy irgalmazzunk (dajadhvam).
 - Így van, értitek.

¹

Lásd: Brihadáranyaka-upanisad 1.1.

Da-da-da – ez zeng a mennydörgésben, az isteni hangban újra meg újra. Arra figyelmeztet: fékezd magad, adakozz, légy irgalommal. Ezért ezt a hármatot kell gyakorolni: önfékezést, adakozást és irgalmat.

Harmadik szakasz

1. A szív Pradzsápati, a szív a Brahman, a szív a mindenség. Ez pedig három szótagból áll: hri-da-jam. Az első szótag a **hri**. Amnak áldoznak (abhiharanti) az övéi és az idegenek, ki tudja ezt. A második szótag a **da**. Annak adnak (dadati) az övéi és az idegenek, ki tudja ezt. A harmadik szótag a **jam**. Az égbe mennek (janti), kik tudják ezt.¹

Negyedik szakasz

1. Ez az, bizony!² Ez az³ volt, vagyis igazság volt. Ki elsőszülöttnek tudja ezt a nagy csodát, és azt, hogy a Brahman a valóság, az úrrá lesz a világokon. Hiszen mi is lehetne úrrá azon, ki elsőszülöttnek tudja ezt a nagy csodát, és azt, hogy a Brahman a valóság?

Ötödik szakasz

1. Kezdetben a világ víz volt.⁴ A valóságot a víz szülte. A Brahman a valóság. A Brahman megalkotta a Pradzsápatit, a Pradzsápati az isteneket. Az istenek a valóságnak szentelődnek. A valóság három szótagból áll: sza-ti-am. Az első szótag a **sza**, a második szótag a **ti**, a harmadik szótag az **am**. Az első és utolsó szótag a valóság, ami középen van, az valótlan. A valótlan két oldaláról valóság fogja közre, így lesz egyetlen valósággá a lét. Ki tudja ezt, annak nem árt a valótlan.⁵
2. E valóság a Nap. Az az Ember a napkorongban, és ez az ember a jobb szemben egymáson alapul. Az a napsugarak révén alapul ezen, ez az életerők révén alapul azon. Ha ez távozni készül a szemből, tisztán látja a napkorongot, a szemébe tűző Nap nem kergeti vissza.⁶

¹ A hridaja szó egy másik etimológiáját lásd: Cshándógja-upanisad 8.3.3.

² Tad vai tad: a megismerés szavai. Lásd: Katha-upanisad 4-6.

³ Értsd: ez a világ a Brahman volt.

⁴ Vesd össze: Kausítaki-upanisad 1.6.

⁵ Vesd össze: Cshándógja-upanisad 8.3.5.

⁶ Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 2.3.3-4. Cshándógja-upanisad 1.6-7. és 1.7.1-5. és 4.15. és 8.6.5. Taittiríja-upanisad 2.8. Ísa-upanisad 16.

3. A napkorongban lévő Ember feje a Föld (bhúr). Egy feje van, ezért egy szótag ez. Karjai a Levegőég (bhuvah). Két karja van, ezért két szótag ez. Lábai az Ég (szuvah).¹ Két lába van, ezért két szótag ez. Titkos neve a nappal (ahar). Elveti (há) és megöli (han) gonoszt, ki tudja ezt.

¹

Vesd össze: Taittiríja-upanisad 5-6. Cshándógja-upanisad 2.23.2. és 4.17.3.

4. A jobb szemben lévő ember feje a Föld. Egy feje van, ezért egy szótag ez. Karjai a Levegőég. Két karja van, ezért két szótag ez. Lábai az Ég. Két lába van, ezért két szótag ez. Titkos neve az én (aham). Elveti (há) és megöli (han) a gonoszt, ki tudja ezt.

Hatodik szakasz

1. Az észből álló,¹ fényvalóságú Ember itt lakik a szív közepében. Akkora, mint a rizsszem, mint az árpaszem, mégis ő a mindenség ura, a mindenség fejedelme, ő irányít mindent, mi létezik.²

Hetedik szakasz

1. Azt mondják, a villám (vidjut) a Brahman,³ mert hogy mindent széthasít (vidjati). Széthasítja a villám annak bűneit, ki tudja, hogy a Brahman a villám. Mert a Brahman a villám.

Nyolcadik szakasz

1. A szónak, mint tejelő tehénnek kell szentelődni. Tőgye négyágú: az üdv, az áldás, a hej és a tessék⁴ szavak. Két ágából, az üdv-ből és az áldás-ból élnek az istenek. A tessék szóból az ősök. A hej szóból az emberek. A szó bikája a lélegzet, borja az ész.

Kilencedik szakasz

1. A Mindenember Tüze⁵ itt van az emberben, ezzel emészti a megevett ételt. Ez kelti a ropogást, amit akkor hallunk, ha fülünket befogjuk. Ha távozni készül a testből, nem halljuk többé ropogását.

Tizedik szakasz

1. Ha az ember elhagyja ezt a világot, akkor a szélbe repül. A szél akkora rést nyit előtte, mint a kerékagy. Ezen át felrepül, és a Napba jut. A Nap akkora rést nyit előtte, mint a dob nyílása. Ezen át felrepül, és a Holdba jut. A Hold akkora rést nyit előtte, mint a nagydob nyílása. Ezen át felrepül, és abba a világba jut, ahol nincsen hideg és meleg. Itt marad időtlen időkön át.⁶

¹ Manómaja. Lásd még: Cshándógja-upanisad 3.14.2. Taittirija-upanisad 2.3-4.

² Vesd össze: Katha-upanisad 4.12-13. és 6.17. Svétásvatara-upanisad 3.13. és 5.8.

³ Vesd össze: Talavakára-upanisad 4.4.

⁴ Szvánhá, vasat, hanta, szvadhá: az áldozat során mondott varázsigék.

⁵ Lásd még: Brihadáranyaka-upanisad 1.1. Mándúkja-upanisad 3. és 6. Katha-upanisad 1.7. Cshándógja-upanisad 3.13.7.

⁶ Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 3.3.2.

Tizenegyedik szakasz

1. Az a legnagyobb lemondás, amikor az embert betegség kínozza. A legfőbb világot éri el, ki tudja ezt. Az a legnagyobb lemondás, amikor a halottat az erdőbe viszik. A legfőbb világot éri el, ki tudja ezt. Az a legnagyobb lemondás, amikor a halottat a tűzre vetik. A legfőbb világot éri el, ki tudja ezt.

Tizenkettedik szakasz

1. Egyesek azt mondják, hogy a Brahman az étel.¹ De ez nem így van, mert az étel megromlik, ha nem frissíti a lélegzet. Mások azt mondják, hogy a Brahman a lélegzet. De ez nem így van, mert elapad a lélegzet, ha nincsen étel.

Vajon ha egyé válik ez a két istenség, elérhető-e ezzel a legfőbb létezés? Mert Prátrida ezt kérdezte egyszer apjától, és azt is hozzátette:

– Hogyan is tehetnénk jót vagy rosszat annak, ki tudja ezt?

Apja csak legyintett erre, mintha azt mondaná:

– Ugyan, fiam! Eme egyé vált istenségekkel hogyan is lehetne a legfőbb létezést elérni?

És még a *vi* szótagot mondta neki. A *vi* az étel, mert minden lény étellé válik (vis) egyszer. A *ram* szótagot is mondta neki. A *ram* a lélegzet, mert a lélegzet minden lényt megörvendeztet (ram). Minden lény azzá válik, minden lény annak örvendezik, ki tudja ezt.

Tizenharmadik szakasz

1. Dicshimnusz. Bizony a lélegzet a dicshimnusz (uktha), mert a lélegzet támasztja alá (utthápajati) az egész világot. Dicshimnuszban jartas, bölcs fia születik (ut-szthá) annak, egyéletű, egyvilágú lesz a dicshimnusszal, ki tudja ezt.
2. Varázsige. Bizony a lélegzet a varázsige (jadzsusz), mert a lélegzet köt össze (judzsante) minden létezőt. Minden lény annak üdvére egyesül, egyéletű, egyvilágú lesz a varázsigevel, ki tudja ezt.
3. Dal. Bizony a lélegzet a dal (száman), mert minden lény a lélegzetben szalad össze (szamjancsi). Minden lény szolgálón annak üdvére szalad össze, egyéletű, egyvilágú lesz a dallal, ki tudja ezt.

¹

Vesd össze: Taittirija-upanisad 2.1.

4. Kormányzás. Bizony a lélegzet a kormányzás (ksatra), mert kormányzás a lélegzet. Megóvja (trájaté) az életet a pusztulástól, félelem nélkül kormányoz (ksatram utram), egyélettű, egyvilágú lesz a kormányzással, ki tudja ezt.

Tizennegyedik szakasz

1. Föld (bhúmi), Levegőég (antariksa) és Ég (diaur) – nyolc szótag ez, és nyolc szótagú a gájatrí vers első sora.¹ A Három Világ benne van ebben a sorban. Mindent elnyer, mi a három világban létezik, ki tudja ezt e sorról.
2. Himnuszok (ricsó), varázsigék (jadzsúmsi) és dalok (számáni) – nyolc szótag ez, és nyolc szótagú a gájatrí vers második sora. A Három Tudás benne van ebben a sorban. Mindent elnyer, mi a Három Tudásban fellelhető, ki tudja ezt e sorról.
3. Belélegzés (prána), kilélegzés (apána) és szétlélegzés (vjána) – nyolc szótag ez, és nyolc szótagú a gájatrí vers harmadik sora. Az életerők benne vannak ebben a sorban. Mindazt elnyeri, mi lélegez, ki tudja ezt e sorról.

Szépséges negyedik sorát por sosem éri. Az a Nap, ami ott ragyog. Szépséges (darsata) ez a negyedik, mert meglátható (dadrisa), és por nem éri, mert a Nap minden por felett ragyog. Éppen így ragyog dicsősége és szépsége annak, ki tudja ezt e sorról.

4. A gájatrí vers maga e negyedik, szépséges, por fölött ragyogó során alapul. Ennek a sornak a valóság az alapja. A valóság a szem, mert a szem a valóság. Ezért, ha ketten így vitáznak: Én hallottam! Én meg láttam! – hát annak hisznek, aki látta.

A valóság erőn alapul. Az erő pedig lélegzet. A valóság tehát a lélegzeten alapul. Ezért mondják: Az erő fölötté áll a valóságnak.

Ekképpen a gájatrí vers a Lelken alapul. Ő óvja (trá) az ember háza népét (gaja), ezért nevezik gájatrí-nak. Az ember házanépe az érzékszervek. Amikor a szávitrí verset elmondják valakinek, az megóvja az érzékszerveit.

5. Egyesek a szávitrí verset anustubh versnek² magyarázzák, mondván: A szó az anustubh, szóként mi ezt tanítjuk. De nem ez a helyes módszer. A szávitrí verset egy gájatrí versnek kell venni. És ha ennek tudója sokra is tesz szert, az bizony nem ér fel a gájatrí versnek egyetlen sorával sem.

¹ A gájatrí egy háromszor nyolc szótagos versmérték. Lásd még: Cshándógja-upanisad 3.12.

² Az anustubh vers négy nyolcszótagos verslábból áll.

6. Ha valaki fogná a teletöltött Három Világot, az csak a szávitri vers első sorával érne fel. Ha fogná a Három Tudás összességét, az csak a szávitri vers második sorával érne fel. Ha fogna minden lélegzőt, az csak a szávitri vers harmadik sorával érne fel.¹ Ami pedig szépséges, por felett ragyogó sorát illeti, hát az nem olyasmi, amit birtokolhat az ember. Hogyan is lehetne ilyen sokat elvenni?
7. Néki szentelődni így kell: Te vagy a gájatrí, egysoros, kétsoros, háromsoros, négysoros, mégis sortalan (apada), hiszen lábak nélkül (apada) jársz.

Hódolat negyedik, szépséges, por felett ragyogó sorodnak! Az ne érje el!
 Ez utóbbi azt jelenti, hogy ne érje el célját, akit gyűlölünk. Másképpen: Kívánsága ne teljesüljön!
 Mert aki ellen így szentelődnek, annak kívánsága nem teljesül. De így is lehet:
 Legyen az övé az enyém!

8. Dzsana, Vidéha királya, egykoron azt kérdezte Budila Ásvatarásviól:
 – Te a gájatrí vers tudósának mondtad magad, hogy lehet az, hogy mégis elefánt lettél, és terheket kell cipelned?
 – Mert nem tudtam a száját, ó, Nagykirály – felelte az.²
 A szája pedig a tűz.³ Mert ha sok mindent teszünk is a tűzbe, végül mindent eléget. És ha sok bűne is van annak, ki tudja ezt, végül az összeset elégeti, és megszületik tisztán, megigazultan, öregségtől és haláltól megszabadultan.

Tizenötödik szakasz⁴

1. Aranykoronggal igazi arcod eltakarod,
 tárd fel hát előttünk, ó, Púsan!
 Az igazak útján járóknak megmutasd!
 Púsan, Ósbölcs, Jama,
 Nap, Pradzsápti fia!
 Legszebb alakodban látlak meg én,
 a Napban az Ember, az vagyok én!
 Sóhaj, az örök szélbe szállj,
 itteni test, véges porba omolj!

OM

¹ A szávitri vers az egyik legismertebb napfohász. Szanszkritül így hangzik: tat szavitur varénjam, bhargó dévaszja dhímahdhijó, jó nah pracsódját. Fordítását lásd e mű 6.3.6. szakaszában.

² Budila vagy elefántként született újra büntetésből, vagy pedig kihullott a papságból és teherhordóként élt, mivel nem volt az áldozat igazi tudója, s úgy fogadott el áldozati adományt.

³ Ami az áldozatot elégeti, s az égbe repíti.

⁴ Lásd: Ísa-upanisad 15-18.

Emlékezz, művem, emlékezz a tette!
Emlékezz, művem, emlékezz a tette!
Tűz, segíts meg minket jó utakkal,
Ösvények Tudója, vigyél sikerre!
Téríts le a bűn ferde útjairól,
néked szentelődünk a legszebb szavakkal!

H A T O D I K F E J E Z E T

Első szakasz¹

1. Bizony aki tudja a legszentebbet és a legnemesebbet, az a legszentebb és legnemesebb lesz az övéi között. A lélegzet a legszentebb és a legnemesebb. A legszentebb és a legnemesebb lesz az övéi között, és akik között csak akar, ki tudja ezt.
2. Aki tudja a legnagyobb jótevőt, az a legnagyobb jótevő lesz az övéi között. A szó a legnagyobb jótevő. A legnagyobb jótevő lesz az övéi között, és akik között csak akar, ki tudja ezt.
3. Aki tudja az alapot, az megveti lábát síkon és göröngyön. A szem az alap, mert a szem által áll meg az ember síkon és göröngyön. Megveti a lábát síkon és göröngyön, ki tudja ezt.
4. Aki tudja az elérést, az minden vágyát eléri. A fül az elérés, mert a fülhöz ér el minden tudás.² Minden vágyát eléri, ki tudja ezt.
5. Aki tudja az otthont, az otthona lesz az övéinek és az idegeneknek. Az ész az otthon. Otthona lesz az övéinek és az idegeneknek, ki tudja ezt.
6. Aki tudja a szaporodást, annak nyájai, fiai szaporodnak. A férfimág a szaporodás. Nyájai, fiai szaporodnak annak, ki tudja ezt.
7. Ezek az életerők egyszer azon veszekedtek, hogy ki a legnemesebb közülük.³ Elmentek a Brahmanhoz, és azt kérdezték tőle:
 - Ki a legkiválóbb közülünk?
 - Ő azt felelte.
 - Az a legkiválóbb közületek, akinek távozása a legrosszabb a testnek.
8. Akkor eltávozott a szó, és egy évig távol maradt. Majd visszatért és azt kérdezte:
 - Hogyan tudtatok nélkülem élni?
 - Úgy éltünk, mint a néma, akinek nincsen szava, de lélegzettel lélegez, szemmel lát, füllel hall, ésszel észlel és szaporodik a férfimaggal.
 Akkor a szó visszaszállt a testbe.

¹ Csaknem megegyezik a Cshándógja-upanisad 5.1. szakaszával. Lásd még: Kausítaki-upanisad 1.2.

² Tekintve, hogy e korban még nem írták le, hanem nemzedékről nemzedékre szóban hagyományozták tovább a szent szövegeket.

³ Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 1.3. és 1.5.21. Cshándógja-upanisad 1.2. és 5.1. Kausítaki-upanisad 2.14. és 3.3. Aitaréja-upanisad 1.3. Prasna-upanisad 2.2-4.

9. Ezután eltávozott a szem, és egy évig távol maradt. Majd visszatért és azt kérdezte:
- Hogyan tudtatok nélkülem élni?
 - Úgy éltünk, mint a vak, akinek nem lát a szeme, de lélegzettel lélegez, szóval szól, füllel hall, ésszel észlel, és szaporodik a férfimaggal.
- Akkor a szem visszaszállt a testbe.
10. Ezután eltávozott a fül, és egy évig távol maradt. Majd visszatért és azt kérdezte:
- Hogyan tudtatok nélkülem élni?
 - Úgy éltünk, mint a süket, akinek nem hall a füle de lélegzettel lélegez, szóval szól, szemmel lát, ésszel észlel, és szaporodik a férfimaggal.
- Akkor a fül visszaszállt a testbe.
11. Ezután eltávozott az ész, és egy évig távol maradt. Majd visszatért és azt kérdezte:
- Hogyan tudtatok nélkülem élni?
 - Úgy éltünk, mint a báva, akinek nincsen esze, de lélegzettel lélegez, szóval szól, szemmel lát, füllel hall, és szaporodik a férfimaggal.
- Akkor az ész visszaszállt a testbe.
12. Ezután eltávozott a férfimag, és egy évig távol maradt. Majd visszatért és azt kérdezte:
- Hogyan tudtatok nélkülem élni?
 - Úgy éltünk, mint a herélt, akinek nincsen férfimagja, de lélegzettel lélegez, szóval szól, szemmel lát, füllel hall, és ésszel észlel.
- Akkor a férfimag visszaszállt a testbe.
13. Ezután el akart távozni a lélegzet is, de ahogy az Indus vidéki tüzes paripa cövekét kirántja, úgy rántotta magával a többi életerőt.¹ Így kérlelték azok:
- Ne szállj ki, Urunk, mert nem tudunk nélküled élni!
 - Legyen, de akkor hódoljatok nekem!
 - Úgy lesz – feleltek ők.
14. Így szólt a szó:
- Amiben legnagyobb jótévő vagyok, abban te vagy a legnagyobb jótévő.
- Így szólt a szem:
- Amiben alap vagyok, abban te vagy az alap.
- Így szólt a fül:
- Amiben elérés vagyok, abban te vagy az elérés.
- Így szólt az ész:
- Amiben otthon vagyok, abban te vagy az otthon.
- Így szólt a férfimag:

¹ Vesd össze: Kausítaki-upanisad 3.4.

– Amiben szaporodás vagyok, abban te vagy a szaporodás.

Azt kérdezte akkor a lélegzet:

- Ha mindez én vagyok, mi lesz akkor az étkem, és mi lesz az öltözékem?
- Minden az étked¹ a kutyáig, a féregig, minden, mi csúszik vagy repül. Öltözéked a víz lesz.

Nem eszik méltatlan ételt, nincs annak méltatlan étel, ki tudja, hogy ez a lélegzet étele. A tanult tudósok azért öblítik ki szájukat étkezés előtt és étkezés után, mert azt gondolják, hogy ezzel felöltöztetik a lélegzetet.

Második szakasz²

1. Történt egyszer, hogy Svétakétu, Áruni Fia, a panycsálák gyűlésére ment. Ott volt éppen Praváhana, Dzsíbala Fia, akit nagy társaság vett körül. Észrevette Áruni Fiát, és megszólította:

- Te fiú!
- Igen, uram.
- Tanított-e apád?
- Igen – felelte ő.

2. – Tudod-e akkor, hogy haláluk után a lények többféle irányba szállnak el?
 – Nem.
 – Hát azt tudod-e, hogyan témek vissza ebbe a világba?
 – Nem.
 – Hát azt tudod-e, hogy miért nem telik meg a túlvilág, holott sokan mennek oda újra meg újra?
 – Nem.
 – Hát azt tudod-e, hányadik áldozás után szólal meg emberi hangon a víz, hogyan száll fel és beszél?
 – Nem.
 – Hát azt tudod-e, hogyan lép az ember az Istenek Útjára és az Atyák Útjára, és mit kell tenni ahhoz, hogy az istenek vagy az atyák útja megnyíljon előttünk? Nem hallottad-é a bölcs eme szavát:

Mondták, a halálon túl két út vezet,
 Atyáknak útja és istenek útja.
 Ezeket járja minden a világon,
 mi atyától, anyától megszületett.

– Minderről semmit sem tudok – felelte a fiú.

¹ Szójáték az étel (anna) és a lélegzet (ana) szavakkal.

² Nagyrész megegyezik a Cshándógja-upanisad 5.3-10. szakasszal. Lásd még: Kausítaki-upanisad 1.1-2.

3. Praváhana marasztalta a fiút, de az nem akart maradni. Hazafutott, és így szólt atyjához:
- Hogyan is mondhattad azt, hogy befejezted tanításomat?
 - Mi a baj, okos fiam?
 - Egy katonaember¹ öt kérdést tett fel nekem, és én egyikre sem tudtam válaszolni.
 - Mi volt az az öt kérdés?
 - Ezek – felelte ő, és elismételte pontról pontra.
4. Apja így szólt:
- Jól ismersz engem, fiam. Amit tudtam, elmondtam neked. Gyere, menjünk és kérjük tanítását.
 - Inkább csak te menj egyedül!
- Akkor Gautama² elment Praváhana, Dzsíbala Fia, udvarába. Az hellyel kínálta, lábmosóvizet hozatott, megvendégelte illőn, majd így szólt:
- Tiszteletreméltó Gautama! Teljesítem egy kívánságodat.
5. – Egyetlen kívánságom van, ezt teljesítsd! Fejtsd ki nekem azt, amit fiamnak mondtál!
6. – Gautama, ez istenekhez mért kívánság. Kívánj valami emberhez mértet!
7. – Hiszen jól tudod, van elég aranyam, tehenem, lovam szolgálóm. Vannak szőnyegek és takaróim. Akkor se mérj fukar kezekkel, ha nagyról, végtelenről, mérhetetlenről esik szó!
- Akkor kérd úgy, ahogy illik: Hozzád fordulok, Uram! – Hisz tudjuk, hogy e szavakkal folyamodtak az ősök a tanításért.
 - Legyen – felelte Gautama. Nála maradt és tanítványa lett.
8. Így szólt Praváhana:
- Azt kívánom, ne legyen a szívedben harag, tarts meg jó emlékezetedben, miképpen őseid is. Olyan tanítást mondok neked, amilyent eddig még egyetlen pap sem kapott. Hogyan is lehetne megtagadni tőled, ha így beszéltél?
9. Áldozótűz az égi világ, ó, Gautama. A Nap a tűzifája, a sugarak a füstje, a nappal a lángja, az égtájak a parazsa, a mellékégtájak a szikrája. Ebben a tűzben áldozzák az istenek a hitet, ebből az áldozásból lesz a Nedűkirály.³

¹ Rádzsanja. Fontos elem, hogy ksatrija kaszt béli Praváhana tanít egy papot.

² Áruni klánneve.

³ Szómarádzsa, aki itt egyersmind az esőistennel, Pardzsanjával azonos.

10. Áldozótűz Pardzsanja, ó, Gautama. Az ég a tűzifája, a felhők a füstje, a villám a lángja, a mennykő a parazsa, a jégeső a szikrája. Ebben a tűzben áldozzák az istenek a Nedúkirályt, ebből az áldozásból lesz az eső.
11. Áldozótűz a földi világ, ó, Gautama. A föld a tűzifája, a tűz a füstje, az éjjel a lángja, a Hold a parazsa, a csillagok a szikrája. Ebben a tűzben áldozzák az istenek az esőt, ebből az áldozásból lesz az étel.
12. Áldozótűz a férfi, ó, Gautama. Kítátott szája a tűzifája, a lélegzet a füstje, a szó a lángja, a szem a parazsa, a fül a szikrája. Ebben a tűzben áldozzák az istenek az ételt, ebből az áldozásból lesz a férfimag.
13. Áldozótűz az asszony, ó, Gautama. Az anyaöl a tűzifája, a haj a füstje, az ágyék a lángja, a behatolás a parazsa, a kéz a szikrája.¹ Ebben a tűzben áldozzák az istenek a férfimagozt, ebből az áldozásból lesz az ember. Él, amíg meg nem hal, azután tűzre vetik.
14. Áldozótűz a halotti máglya, ó, Gautama. Tűz a tűzifája, füst a füstje, láng a lángja, parázs a parazsa, szikra a szikrája. Ebben a tűzben áldozzák az istenek az embert, ebből az áldozásból lesz a fénytestű Ember.²
15. A tűzbe mennek azok, akik tudják ezt, és az erdő remetéi, a hit és az igazság mesterei. A tűzből a nappalba szállnak, a nappalból a holdhónap, majd a napév világos felébe,³ a napév világos feléből az istenek világába, az istenek világából a Napba, a Napból a villámba. A villámban az észből álló Ember melléjük szegődik,⁴ ő vezeti őket a Brahman világaiba. A Brahman világaiban benépesítik a legtávolabbi messzeségeket, és nem térnek vissza többé.

¹ Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 6.4.3.

² A halál után a testből eltávozó Lélek.

³ Vagyis abba a félhónapba, amikor a Hold növekszik, és abba a félévbe, amikor a nappalok hosszabbak az éjszakáknál. Vesd össze: Prasna-upanisad 1.9-10.

⁴ Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 5.6.

16. A füstbe szállnak azok, akik áldozatok, lemondás és adakozás révén nyernek világokat. A füstből az éjbe szállnak, az éjből a holdhónap, majd a napév sötét felébe, a napév sötét feléből az Atyák Világába, az Atyák Világából a Holdba. A Holdban étellé lesznek. Ahogy a Nedükirályt így isszák: Telj meg és fogyj el! – ugyanígy fogyasztják el őket az istenek.¹ Azután visszatérnek. Az ürbe szállnak, az úrból a szélbe, a szélből az esőbe, az esőből a földbe. A földben étellé lesznek, majd áldozzák őket a férfitűzben.² Azután megfogannak az asszonyi tűzben, majd újraszületnek a világra. Ez a körforgásuk.

Aki pedig e két út egyikét sem ismeri, az csúszó, repkedő vagy harapó állattá születik.

Harmadik szakasz³

1. Aki nagy dolgok elnyerésére vágyakozik, az a következőképpen járjon el: Fogjon egy fügefafa csészét vagy tálat, és töltsd meg sokféle megtisztított, megszentelt füvekkel, magokkal, a napév és a holdhónap fényes felében, férfias csillagzat alatt, egy derűs napon, miután tizenkét napon át megtartotta a tanítványi rítus fogadalmát. Rakjon tüzet, szórja meg e magokkal, és tisztítsd az áldozóvaját a szokásos módon. Keverjén áldozóitalt és öntsön a vajból a tűzbe eme szavakkal:

Ideöntöm néked az istenek részét,
akik az emberi vágyat keresztezik,
Repítsd el nékik, ó Lények Tudója,⁴
hogyan teli hassal vágyam teljesítsék!
Üdv!

Néked is, ki utam elállod,
s mondod: Az osztó én vagyok!
néked öntöm én a vajat,
hogyan sikerüljön, amire vágyok.
Üdv!

2. A legszentebb és a legnemesebb üdvére! A lélegzet üdvére! – így szóljon áldozás közben, és ami a kanálon maradt cseppentse az áldozóitalba.
– A legnagyobb jótevő üdvére. A szó üdvére! – így szóljon áldozás közben, és ami a kanálon maradt cseppentse az áldozóitalba.
– Az alap üdvére! A szem üdvére! – így szóljon áldozás közben, és ami a kanálon maradt, cseppentse az áldozóitalba.

¹ Értsd: addig maradnak a Holdban, amíg kiélvezik tetteik jutalmát. Lásd: Cshándógja-upanisad 5.10.5.

² Értsd: a férfi által megevett ételből a férfimagba kerülnek.

³ Vesd össze: Cshándógja-upanisad, 5.2.5.

⁴ Dzsátavéda, a Tűzisten jelzője.

- Az elérés üdvére! A fül üdvére! – így szóljon áldozás közben, és ami a kanálon maradt, cseppentse az áldozóitalba.
 - Az otthon üdvére! Az ész üdvére! – így szóljon áldozás közben, és ami a kanálon maradt, cseppentse az áldozóitalba.
 - A szaporodás üdvére! A férfimag üdvére! – így szóljon áldozás közben, és ami a kanálon maradt, cseppentse az áldozóitalba.
- Ezen a módon áldozzon, és ami a kanálon maradt, cseppentse az áldozóitalba.
3. – A tűz üdvére! – így szóljon áldozás közben, és ami a kanálon maradt, cseppentse az áldozóitalba.
- A Nedű üdvére! – így szóljon áldozás közben, és ami a kanálon maradt, cseppentse az áldozóitalba.
 - A Föld üdvére! – így szóljon áldozás közben, és ami a kanálon maradt, cseppentse az áldozóitalba.
 - A Levegőég üdvére! – így szóljon áldozás közben, és ami a kanálon maradt, cseppentse az áldozóitalba.
 - Az Ég üdvére! – így szóljon áldozás közben, és ami a kanálon maradt, cseppentse az áldozóitalba.
 - A Föld, a Levegőég és az Ég üdvére! – így szóljon áldozás közben, és ami a kanálon maradt, cseppentse az áldozóitalba.
 - A papság üdvére! – így szóljon áldozás közben, és ami a kanálon maradt, cseppentse az áldozóitalba.
 - A harcosi rend üdvére! – így szóljon áldozás közben, és ami a kanálon maradt, cseppentse az áldozóitalba.
 - A múlt üdvére! – így szóljon áldozás közben, és ami a kanálon maradt, cseppentse az áldozóitalba.
 - A jövő üdvére! – így szóljon áldozás közben, és ami a kanálon maradt, cseppentse az áldozóitalba.
 - A világ üdvére! – így szóljon áldozás közben, és ami a kanálon maradt, cseppentse az áldozóitalba.
 - A mindenség üdvére! – így szóljon áldozás közben, és ami a kanálon maradt, cseppentse az áldozóitalba.
 - Pradzsápati üdvére! – így szóljon áldozás közben, és ami a kanálon maradt, cseppentse az áldozóitalba.
4. Ezután fogja meg az italt, és mondja ezt:
- Te vagy a hullázmzó, te vagy a lobogó, te vagy a teljes, te vagy a megépített, te vagy a begyűjtő, te vagy a megidézett, te vagy a megidézendő, te vagy a megénekelt, te vagy a megénekelendő, te vagy a hívott, te vagy a visszahívott, te vagy a nedves megcsillanása, te vagy az úr, te vagy az úr, te vagy az étel, te vagy a fény, te vagy a vég, te vagy a mindent elnyelő.

5. Ezután emelje fel az italt és mondja ezt:
 – Gondoló, gondolj erődre! A király, az úr, a vezér tegyen engem királlyá, úrrá, vezérré!
6. Ezután igya meg az italt és mondja ezt:
 – Merüljünk el hát a Napban – méztől cseppen a szél, folyó, mézet áraszt a kegyesnek, mézes nékünk fű, fa, virág. A Föld üdvére!
 – Szerelmes fényben fürödve – éjjel, hajnal mézes legyél, mézben fürödj meg Földatya, mézes legyél Égatya! A Levegőég üdvére!
 – Lelkünket ő megsegítse – mézes legyél Erdőura, mézzé legyél Nap minékünk, mézet adjon minden tehén! Az Ég üdvére!
 Ezután ismétlje meg a teljes szávitri verset¹ a kísérő mézversekkel együtt, majd szóljon így:
 – Legyek a mindenséggé! A Föld, a Levegőég és az Ég üdvére!
 Ezután igya meg a maradékot, mossa meg a kezét, majd üljön a tűz mögé, arccal keletnek. Amikor pirkad, hódolja a Napot, és mondja ezt:
 – Te vagy a tér lótuszvirága, legyek az emberek lótuszvirága!
 Ezután üljön vissza a tűzhöz ugyanezen a módon, és mondja el a tanítók sorát:
7. Így tanította ezt Uddálaka Áruni tanítványának, Jádnyavalkja Vádzsaszanéjinek, és azt is mondta még:
 – Ha ezt egy kiszáradt fatönkre öntenéd, ágat növesztene, levelet hajtana az is.
8. Így tanította ezt Jádnyavalkja Vádzsaszanéji tanítványának, Madhuka Paingjának, és azt is mondta még:
 – Ha ezt egy kiszáradt fatönkre öntenéd, ágat növesztene, levelet hajtana az is.
9. Így tanította ezt Madhuka Paingja tanítványának, Csúla Bhágavittinek, és azt is mondta még:
 – Ha ezt egy kiszáradt fatönkre öntenéd, ágat növesztene, levelet hajtana az is.
10. Így tanította ezt Csúla Bhágavitti tanítványának, Dzsánaki Ájaszthúnának, és azt is mondta még:
 – Ha ezt egy kiszáradt fatönkre öntenéd, ágat növesztene, levelet hajtana az is.
11. Így tanította ezt Dzsánaki Ájaszthúna tanítványának, Szatjakáma Dzsábáljának, és azt is mondta még:
 – Ha ezt egy kiszáradt fatönkre öntenéd, ágat növesztene, levelet hajtana az is.
12. Így tanította ezt Szatjakáma Dzsábálja tanítványainak, és azt is mondta még:
 – Ha ezt egy kiszáradt fatönkre öntenétek, ágat növesztene, levelet hajtana az is. Ezért e tanítást senki ne mondja el másnak, csak fiának és tanítványainak.

1

A szávitri versről bővebben: Brihadáranyaka-upanisad 5.14.

Négyféle módon van fügefafa ebben az áldozásban: ebből készül a kanál, a csésze, a tüzelő és a két keverőpálcika. Tízféle a természetett növény: rizs, árpa, szezám, bab, köles, cirok, búza, lencse, borsó és csicseriborsó. Ezeket megtörik, megalvadt tejjel, mézzel és vajjal fröcskölük, mialatt olvasztott vaját öntenek a tűzbe.

Negyedik szakasz

1. Bizony a föld minden lény lényege. A föld lényege a víz, a víz lényege a növények, a növények lényege a virágok, a virágok lényege a gyümölcsök, a gyümölcsök lényege a férfi, a férfi lényege a férfimag.¹
2. Pradsápati azt gondolta egyszer:
– Nohát, otthont készítek a férfimagnak!
És megalkotta a nőt. Megteremtve a nőt, alul tisztelte meg. Ezért kell alul megtisztelni az asszonyokat. Azután megragadta és magáévá tette ágaskodó nedűpréselő kövével.²
3. A nő ágyéka az oltár, szőre áldozófü, bőre présző, hüvelye a tűz közepén. Ki tudja ezt, és a kéjt így gyakorolja, annak világa mindenre kiterjed, ami csak elérhető az italáldozattal, átszállnak arra asszonyainak jótettei. Ám aki nem tudja ezt, és a kéjt úgy gyakorolja, annak jótettei asszonyaira szállnak át.
4. Uddálaka Áruni, Náka Maudgalja és Kumáraháríta tudták ezt. Erre mondták:
– Sokan vannak, kik csak születésüknél fogva papok, és jótettek nélkül, nemzés-képtelenül³ távoznak majd a világból. Bizony azok ők, akik nem tudják ezt és a kéjt úgy gyakorolják.
5. Ha valakinek álmában vagy ébren elmegy férfimagja, az keverje meg ujjával, és mondja e verset:

Fübe, fába, vízbe szaladt,
földre kicsorgott férfimagom
bizony újra visszakapom!
Nemzőerőm elnyerjem én,
tündöklésem visszatérjen,
legyen minden újra helyén!⁴

¹ Mivel ezek egymást fogyasztják. Hasonló gondolat a Cshándógja-upanisad 1.1.2. szakaszban.

² Értsd: hímtagjával. A szöveg a szómaáldozatot írja le a szerelmi aktus jelképeivel.

³ A legnagyobb csapások egyikének számított, ha valaki fiúgyermek nélkül hagyta el a világot.

⁴ Vesd össze: Atharvavéda, 7.67.1.

Ezután mártsa két ujját elment magjába, majd dörzsölje szemöldökei közé, vagy a mellkasa közepére.

6. Továbbá, ha valaki a vízben látja saját tükörképét,¹ úgy mondja a következő varázsigt:

– Legyen ragyogásom, nemzőerőm, pompám, vagyonom és jöttemem!

Bizony akkor a legpompázatosabb a nő, amikor vérzése véget ér, és bevérzett ruháját levetette. Ezért ekkor közeledjen a férfi a nőhöz, és ekkor kérlelje, amikor az bevérzett ruháját már levetette.

7. Ha nem ad szerelmet, akkor próbálja megvásárolni kegyeit. Ha ekkor sem ad, akkor verje meg bottal vagy kézzel, lépjen át fölötte, és mondja ezt:

– Pompámmal, nemzőerőmmel pompádat elveszem én.

Akkor a nő elveszíti pompáját.

8. Ha viszont ad szerelmet, akkor ezt mondja neki:

– Pompámmal, nemzőerőmmel pompát adok neked.

Akkor pompázatosak lesznek mind a ketten.

9. Továbbá, ha azt akarja a férfi, hogy szerelem ébredjen iránta, akkor tegye a dolgot a nőbe, tapadjanak száj a szájhoz, simogassa meg asszonya ölét és suttogja neki a következőket:

Mi szívből, testből lépsz elő, mi tagjaimnak nedve vagy,²
mint nyíl mérgétől üzött vad, tőlem részegüljön a nő!

10. Ha a férfi nem akarja, hogy asszonya megfogadjon, úgy tegye belé a dolgot, tapadjanak száj a szájhoz, lélegezzen be, majd lélegezzen ki, és mondja a következőket:

– Nemzőerőmmel, férfierőmmel kiszívom belőled a magot.

Akkor a nő nem fogadjon.

11. Ha viszont azt akarja, hogy a nő megfogadjon, úgy tegye belé a dolgot, tapadjanak száj a szájhoz, lélegezzen ki, majd lélegezzen be és mondja a következőket:

– Nemzőerőmmel, férfierőmmel beléd teszem a magot.

Akkor a nő megfogadjon.

¹ Értsd: tükörbe néz.

² Értsd: a férfimag.

12. Továbbá, ha a férfi asszonyának kedvese van, akit gyűlöl, úgy rakjon tüzet egy nyers agyagedényben, és áldozzon abban fordított módon.¹ Fordított módon hintsen be vajjal nádszálakat, fordított módon tartsa a tűzbe, és mondja a következőket:

Mert az én tüzemben áldoztál,
a belélekezést és a kilélekezést elveszem tőled én!
Mert az én tüzemben áldoztál,
a nyájakat és a fiakat elveszem tőled én!
Mert az én tüzemben áldoztál,
az áldást és a jótetteket elveszem tőled én!
Mert az én tüzemben áldoztál,
a reményt és a bizalmat elveszem tőled én!

Bizony nemzöerő és jótettek híján távozik ebből a világból, akit egy tudós pap ezzel megátkoz. Ezért nem szabad a tudós és tanult pap asszonyával enyelegni, mert az ellenséggé válik.

13. Továbbá, ha a nő vérzése megjő, ne igyon fémedényből három napon át,² ruháját se mossa ki.³ Ne találkozzon alantassal, vagy alantassnak asszonyával. Ha eltelt a három éjszaka, fürödjön meg, és ki lehet vele csépelteni a rizst a következő szertartásokhoz.
14. Ha a férfi azt kívánja, hogy hosszúéletű, fehérbőrű fia szülessen, egy tudásban járatos, úgy asszonyával tejben főzzék meg a rizst, és vajjal leöntve ezt fogyasszák. Így lesznek képesek ilyen fiút nemzeni.
15. Ha a férfi azt kívánja, hogy hosszúéletű, barna bőrű, fekete szemű fia szülessen, két tudásban járatos, úgy asszonyával aludttejben főzzék meg a rizst, és vajjal leöntve ezt fogyasszák. Így lesznek képesek ilyen fiút nemzeni.
16. Ha a férfi azt kívánja, hogy hosszúéletű, fekete bőrű, vörös szemű fia szülessen, mind a három tudásban járatos, úgy asszonyával vízben főzzék meg a rizst, és vajjal leöntve ezt fogyasszák. Így lesznek képesek ilyen fiút nemzeni.
17. Ha a férfi azt kívánja, hogy hosszúéletű, tanult leánya szülessen, úgy asszonyával főzzenek össze rizst és szezámagot, és vajjal leöntve ezt fogyasszák. Így lesznek képesek ilyen leányt nemzeni.

¹ Ami egyszersmind ártást hoz.

² Hanem cserépedényből vagy levélből hajtogatott pohárból, amelyek eldobhatók használat után.

³ Csak a harmadik nap, a fürdés után.

18. Ha a férfi azt kívánja, hogy hosszúéletű, tanult és ünnepeelt fia szülessen, a gyűlések közkedvelt szónoka, úgy asszonyával főzzék össze hússal a rizst, és vajjal leöntve ezt fogyasszák. Így lesznek képesek ilyen fiút nemzeni. Bika vagy bivaly húsa legyen.

19. Továbbá, mikor közeledik a hajnal, a férfi készítsen olvasztott vaját, majd kanalként áldozzon az étékből, és ezt ismétlje:
– A Tűz üdvére! Anumatí¹ üdvére! A Napisten üdvére, ő az igazi ösztönző!²
Miután áldozott, fogja a maradékot, egyen belőle, majd adjon asszonyának is. Ezután mosson kezet, töltsön meg egy edényt vízzel, és permetezze be asszonyát háromszor eme szavakkal:

Visvávaszu³ takarodjon,
romlott leányt keressen,
férj és hitves megfogjon!⁴

20. Ezután közeledjen asszonyához, és mondja ezt:
– Én férfi (ama) vagyok, te pedig nő (szá). Én vagyok a dal (száman), te vagy a himnusz,⁵ én vagyok az Ég, te vagy a Föld.

Egymást szépen megragadjuk,
magjainkat egymásnak adjuk,
fiúkat világra hozzuk!

21. Ezután tárja szét a férfi asszonyának combjait, és mondja ezt:
– Ég és Föld váljatok szét!
Ezután tegye belé a dolgot,⁶ tapadjanak száj a szájhoz, simítsa le annak haját háromszor, és mondja ezt:

Visnu építse öled, Tvastar faragja alakod,
Pradsápati permetezzen, Dhátar ültesse beléd a magot.
Dúsfonatú Sziniváli, teremjél gyümölcsöt neki,
hozzatok gyümölcsöt koszorús, égi Asvinok!

22. Az Asvinok napitalt
aranyvesszővel kevernek,

¹ A szerelmeskedés istennője.

² A Napisten (Szavitar) neve szó szerint ösztönzőz jelent.

³ Visvávaszu a korabeli hiedelem szerint a szűzekben lakozó gandharva szellem volt, s a házassági ceremónia alkalmával kérték meg, hogy hagyja el a menyasszonyt.

⁴ Vesd össze: Rigvéda, 10.85.22.

⁵ Amin a dal alapul. Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 1.3.22. Cshándógja-upanisad 1.6.1.

⁶ Artha: vagy a hímtagról, vagy a férfimagról van szó.

könyörögjünk, hogy sikerüljön
tizedik hónapra teremned!
Miként tűzmagot őriz a föld,
miként villám magja az égnek,
miként szél magja a térnek,
úgy teszem magzatom beléd!¹

23. Mikor eljő a szülés ideje, permetezze meg vízzel asszonyát, és mondja ezt:

Mint tündérrózsa remeg
szélborzolt tónak felszínén,
ki öledben rugdalózik,
burokban szüld meg gyermeked!
Maga repessze burkotat,
mit bekerítve teremtett
zárt karámnak Indra,
és hajtsa ki magzatodat!²

24. Miután a gyermek megszületett, rakjon az atya tüzet, vegye ölébe a gyermeket, keverjen össze fémedényben tejet és vaját, áldozzon kanalanként ebből az italból, és mondja ezt:

Benned én megsokasodjak ezerré,
általad sarjadjon házam hatalma,
gyermekeid, nyájad bőségét
a balsors soha meg ne apassza! Üdv!
Életerőimet áldozom szellemednek. Üdv!
Meggátol engem az áldozás jutalma,
lehet, hogy túl sok, lehet, hogy túl kevés,
segíts hát bölcs Tűz, téged idézlek,
áldozat mestere, te vezess a célba! Üdv!

25. Ezután hajoljon a gyermek jobb füléhez, és súgja bele háromszor:

– Szó, szó, szó!

Ezután keverjen össze tejet, mézet és vaját, etesse a gyermeket aranykanállal, és mondja ezt:

– Beléd helyezem a Földet, beléd helyezem a Levegőeget, beléd helyezem az Eget. A Földet, a Levegőeget, az Eget, mind a hármat beléd helyezem.

26. Ezután adjon nevet neki:

– Te vagy a Tudás.

Ez lesz a gyermek titkos neve.

¹ Rigvéda, 10.184.1-3.2. Vesd össze: Rigvéda 5.78.7-8.

² Rigvéda, 1.164.49.

27. Ezután adja át a gyermeket anyjának, az nyújtsa keblét a gyermeknek, és mondja ezt:

Az emlőt, a páratlan adakozót,
minden kincsekkel, javakkal áradót,
a minden jóságot beteljesítőt,
azt add nekünk, ó, Folyamistennő!¹

28. Ezután szóljon így gyermeke anyjához:

Te vagy Ilá istennő,
Mitra és Varuna leánya vagy.
Ki férfit szült a férfinak,
teremj férfit minden időben,
valósítsd meg férfivoltomat!

Bizony ha olyan pap fiaként születik az ember, ki tudja ezt, akkor a legnagyobb pompa, dicsőség és szentség csúcsára ér. Azt mondják majd nekik:
– Többre vitted apádnál, nagyapádnál.

Ötödik szakasz

1. Íme a tanítók sora:²

Pautimási Fiát Kátjájani fia tanította, Kátjájani Fiát Gautamí Fia, Gautamí Fiát Bháradvádzsí Fia, Bháradvádzsí Fiát Párásari Fia, Párásari Fiát Aupavasztí Fia, Aupavasztí Fiát Párásari (egy másik) Fia, Párásari Fiát Kátjájani (egy másik) Fia, Kátjájani Fiát Kausikí Fia, Kausikí Fiát Álambí és Vaijághrapadí fiai, Vaijághrapadí Fiát Kánví és Kápi fiai.

¹ Az adomány istennője.

² A felsorolás 1-2. pontjában szereplő személynevek ősanyákat jelölnek.

Cshándógja-upanisad

A Számavéda a Dalok Tudása, hagyományának két legnagyobb iskolája, a Tándja és a Dzsaiminíja iskola volt. Az előbbi több papi könyvet, bráhmanát is alkotott. Ezek egyikének, a Cshándógja-bráhmanának utolsó hét fejezetét képezi a Cshándógja-upanisad.

A mű elsősorban az udgítha, a varázsének, a felcsendítés misztériumával foglalkozik. A régi, többnyire prózában kifejtett upanisad nyolc fejezetre oszlik. Az első két fejezet egyfajta bevezető, sajátos stílusban, varázsmondások, ráolvasások formájában járja körül az OM-hang, a felcsendítés és a varázsének misztikáját. A harmadik rész több rövid tanítás gyűjteménye, amelyek szintén a dal és a mindenség rejtett összefüggéseit tárgyalják. Emellett fohászokat, szertartások leírásait találjuk benne.

A negyedik fejezet három történetet mond el, amelyek hűen tükrözik a korabeli meseterek sajátos tanítási módszereit és gondolkodásmódját. Az ötödik fejezet első része egy lélegzetmítosz, második része a lélek halál utáni útját tárja elénk. Mindkettő változata megtalálható a Cshándógjával rokon másik nagy upanisadban, a Brihadáranyakában. A fejezet harmadik részében Uddálaka bölcs kifejti az átman és a Brahman azonosságáról szóló tanításait.

A költői szépsége miatt méltán világhírű hatodik fejezet Uddálaka Svétakétuhoz intézett tanításait tartalmazza, az egyetemes Lélek mibenlétéről. A következő, hetedik fejezetben egy Szanatkumára nevű bölcs mondja el gondolatait a lét végső természetéről. Az utolsó tanítás fő része egy mítosz, amelyben Pradzsápati tanítja meg az istenek vezetőjét, Indrát, az Önvaló, az átman mibenlétére.

* * *

E L S Ő F E J E Z E T

Első szakasz

OM

1. E szótaggal kell a felcsendítésnek¹ szentelődni, mert azt az OM-mal énekelik.² Kifejtése ennek:
2. A lények lényege a föld, a föld lényege a víz, a víz lényege a növények, a növények lényege az ember, az ember lényege a szó, a szó lényege a himnusz,³ a himnusz lényege a dal, a dal lényege a felcsendítés.
3. Ez a felcsendítés a nyolcadik, a legfőbb, a legmagasabb, mindenek végső lényege.
4. A vizsgálat tárgya az, hogy mi a himnusz, mi a dal és mi a felcsendítés ezek közül.
5. A szó a himnusz, a lélegzés a dal, az OM szótag pedig a felcsendítés. Ezért ezek párt alkotnak, a szó a lélegzéssel, a himnusz a dallal.
6. Ez a pár az OM szótagban egyesül. Mikor egy pár ölelkezik, egymás vágyát betölti.
7. Minden vágyat biztonnal betölt, ki tudja ezt, és a felcsendítésnek e szótagként szentelődik.
8. Ez az egyetértés szava is, mert ha valaki egyetért, azt mondja: OM.⁴ Az egyetértés pedig segítség. Bizony a vágyak megsegítője lesz, ki tudja ezt, és a felcsendítéshez e szótagban szentelődik.
9. Ebben van a Három Tudás, mert az OM-mal hívnak, az OM-mal idéznek, az OM-mal énekelnek, hogy e szótag megtiszteltessék, hatalmához és lényegéhez illőn.

¹ Az udgíthának, a legszentebb kantillációnak.

² Az OM a himnuszt bevezető varázsige. Vesd össze: Tittirija-upanisad 1.8.

³ A rics, azaz a Rigvéda himnusza.

⁴ Az OM szótag az ősi időkben a helyeslés szava is volt.

10. Mind a kettő véle áldoz, a tudó és a nemtudó is. De különbség van a tudás és a nemtudás között, mert hatásosabb a tudással, hittel, titkos tanítással¹ elvégzett áldozat. Az OM-szótag kifejtése:

Második szakasz

1. Midőn Pradszápati gyermekei, az istenek és az ördögök egymással civódtak, az istenek a felcsendítéshez fogtak, gondolván, ezzel vesznek majd győzelmet az ördögök felett.
2. Felcsendítőn a szaglásnak szentelődtek, de az ördögök megfertőzték azt a gonosszal. Ezért van az, hogy az ember kétfélét szagol, illatosat és bűzöset, merthogy a gonosz megfertőzte azt.
3. Felcsendítőn a szónak szentelődtek, de az ördögök megfertőzték azt a gonosszal. Ezért van az, hogy az ember kétfélét beszél, valósat és valótlant, merthogy a gonosz megfertőzte azt.
4. Felcsendítőn a szemnek szentelődtek, de az ördögök megfertőzték azt a gonosszal. Ezért van az, hogy az ember kétfélét lát, szemrevalót és csúfosat, merthogy a gonosz megfertőzte azt.
5. Felcsendítőn a fülnek szentelődtek, de az ördögök megfertőzték azt a gonosszal. Ezért van az, hogy az ember kétfélét hall, kellemeset és harsogót, merthogy a gonosz megfertőzte azt.
6. Felcsendítőn az észnek szentelődtek, de az ördögök megfertőzték azt a gonosszal. Ezért van az, hogy az ember kétfélét képzel, vonzót és taszítót, merthogy a gonosz megfertőzte azt.
7. Felcsendítőn a száj lélegzetének szentelődtek. És amikor ennek rontottak neki az ördögök, hát úgy pattantak szét, ahogy a kőhöz ütődve pattan szét valami.²
8. Mintha kőhöz ütődne, úgy pattan szét, aki rosszat akar annak, ki tudja ezt, vagy véle szembe száll. Kő lesz az néki, mikor beleütődik.
9. A száj lélegzete nem tesz különbséget illatos és bűzös között, merthogy a gonoszt visszavetette. Ezzel eszik és iszik az ember, ezzel táplálja a többi életerőt.³ Ha többé nem lel ételre, kihúzódik akkor. Ezért nyílik ki az ember szája a halálban.

¹ Szó szerint: upanisaddal.

² Mivel a lélegzet nem tesz különbséget jó és rossz között.

³ Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 1.3.17. és 6.1.14. Aitaréja-upanisad 1.2.

10. Angirasz bölcs így szentelődött a felcsendítésnek, ezért a felcsendítést Angirasznak tartják, merthogy a tagok nedve (angánám rasza) ő.
11. Brihaszpati így szentelődött a felcsendítésnek, ezért a felcsendítést Brihaszpatinak tartják, merthogy a szó ima (brihat), és ő az ura (pati) annak.
12. Ajászja bölcs így szentelődött a felcsendítésnek, ezért a felcsendítést Ajászjának tartják, merthogy a szájból fakad (ászjam ajaté).
13. Ezt tudta meg Baka, Dalbhja Fia, aki a naimisák énekespapja volt, és az ő vágyait énekelte meg.
14. A vágyak éneklője lesz bizonytal, ki tudja ezt, és a felcsendítésnek e szótaggal szentelődik. Eddig a Lélek terén.

Harmadik szakasz

1. És most az istenek terén:

A Napnak kell Felcsendítésként szentelődni, mert amikor az felkél (djan), a teremtményekhez csendíti fel a dalt (udgájati). És amikor felkél, elúzi a félelmet és a homályt. A félelem és a homály elűzője lesz, ki tudja ezt.¹

2. Egy a lélegzet és a Nap. Ez is meleg, az is meleg. Ezt zengzetesnek (szvara), azt fényességnek (szvara) vagy visszazengőnek nevezik. Ezért kell felcsendítéssel szentelődni ennek itt és annak ott.
3. De a szétlélegzésnek is felcsendítésként kell szentelődni. Belélegzéskor van belélegzés, kilélegzéskor van kilélegzés, a szétlélegzés pedig az, ami a belélegzést és a kilélegzést összeköti.² A szétlélegzés pedig a szóval azonos. Ezért van az, hogy beszéd közben nem lélegzik be és ki az ember.
4. A szó pedig a himnusszal azonos. Ezért van az, hogy himnuszmondás közben nem lélegzik be és ki az ember. A himnusz pedig a dallal azonos. Ezért van az, hogy daléneklés közben nem lélegzik be és ki az ember. A dal pedig végül a felcsendítéssel azonos. Ezért van az, hogy felcsendítés közben nem lélegzik be és ki az ember.

¹ Vesd össze: Cshándógja-upanisad 1.11.7.

² Vagyis a két lélegzés közötti szünet, amikor a testben a pránák szétáradnak. Az öt lélegzet tanítását lásd még a Prasna-upanisadban, valamint Brihadárányaka-upanisad 3.4.1. és a Cshándógja-upanisad 3.13.1-6. és 5.19-24. szakaszaiban.

5. De más, nagy erőt kívánó tetteket, tűzgyújtó fa pörgetését, versenyfutást, erős csomó megfeszítését is úgy végzi, hogy közben nem lélegzik be és ki az ember.¹ Ez okból is felcsendítésként kell a szétlélegzésnek szentelődni.
6. A felcsendítés (udgítha) egyes szótagjainak pedig így kell szentelődni: Az **ud** a lélegzet, mert lélegzet által áll fel (ut-tisthati) az ember. A **gí** a szó, mert az igék (girasz) szavak. A **tha** az étel, mert étel által áll (szthita) az egész világ.
7. Az **ud** az Ég, a **gí** a Levegőég, a **tha** a Föld. Az **ud** a Nap, a **gí** a szél, a **tha** a tűz. Az **ud** a Dalok Tudása, a **gí** a Varázsigék Tudása, a **tha** a Himnuszok Tudása. Tejitalt fej annak a szó tejitala, étke lesz annak, az lesz az étel evője, ki tudja ezt, és a felcsendítés szavának e szótagokkal szentelődik.²
8. Most pedig az áldás sikeréről. Ezeknek kell menedékként szentelődni: Attól a dallamtól kell menedéket kérni, amivel az ember a dicshimnuszt énekli.
9. Attól a himnuszról kell menedéket kérni, amin a dicshimnuszt³ alapul, attól a bölcstől, aki azt írta, attól az istentől, akit megdicsér.
10. Attól a mértéktől kell menedéket kérni, amiben az ember a dicshimnuszt énekli. Attól az ének módtól kell menedéket kérni, amiben az ember a dicshimnuszt el-énekli magának.
11. Attól az égtájtól kell menedéket kérni, amerre az ember a dicshimnuszt énekli.
12. Végül pedig szálljon magába az ember, és úgy énekelje a dicshimnuszt, hogy közben vágyára gondol szakadatlan.
13. Így remélhető, hogy teljesül vágya, amivel a dicshimnuszt énekelte, amivel a dicshimnuszt énekelte.

Negyedik szakasz

OM

1. Ennek a szótagnak kell szentelődni, mert a felcsendítést az OM-mal énekelik. Kifejtése ennek:⁴

¹ Értsd: lélegzetét visszatartja.

² Vesd össze: Cshándógja-upanisad 2.8.3.

³ A sztótra.

⁴ Lásd: Cshándógja-upanisad 1.1.1.

2. Mikor az istenek megriadtak a haláltól, a Három Tudásba menekültek. A ritmusokba takaróztak, és mert betakaróztak (accshádajan) a ritmusokba, innen a ritmusok (cshandasz) neve.
3. A halál azonban megleste őket a himnuszban, a dalban, a varázsigében, ahogy az ember a halat a vízben meglesi. Észrevették ezt az istenek, és felszállva a himnusból, a dalból, a varázsigéből a zengésbe menekültek.
4. Mikor az ember a himnuszt idézi, akkor azt az OM-hangban zengeti ki, éppígy a dalt és a varázsigét. Így hát e halhatatlan, rettenthetetlen szótag a zengés. Halhatatlanná és rettenthetetlenné lettek az istenek is, amikor elrejtettek ebben.
5. Mikor az ezt tudó e szótagot morajlón felzengeti, úgy e halhatatlan, rettenthetetlen szótagba, a zengésbe rejtezik el. És aki ebbe rejtezik, az halhatatlan lesz, mint a halhatatlan istenek.

Ötödik szakasz

1. A felcsendítés a Morajló,¹ a Morajló a felcsendítés. Ezért a felcsendítés a Nap, a Nap pedig a Morajló, mert a Nap az OM-ot zengetve jár.
2. – Mert csak őt énekeltem, ezért vagy nékem csak te egyedül. Fordítsd sugarai felé, és tőled majd sokan születnek – így szólt egykoron fiához Kausítaki. Eddig az istenek terén.
3. És most a Lélek terén:
A száj lélegzetében kell a felcsendítésnek szentelődni, mert az OM-ot zengetve áramlik ki az.
4. – Mert csak őt énekeltem, ezért vagy nékem csak te egyedül. A sokféle életerőt énekelj, és tudd meg, tőled majd sokan születnek – szólt egykoron fiához Kausítaki.
5. A felcsendítés tehát a Morajló, és a Morajló a felcsendítés. Ezért a főpap helyéről még a hibásan énekelt felcsendítést is ki lehet javítani, bizony ki lehet javítani.

Hatodik szakasz

1. A himnusz a Föld, a dal a tűz, ez a dal azon a himnuszon alapul.² Ezért éneklük a dalt a himnusz alapján. A Föld ez (szá), a tűz az (ama), ezek lesznek a dallá (száman).

¹ Pranava, az OM hang.

² A Rigvéda himnuszainak dalai. Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 6.4.20.

2. A himnusz a Levegőég, a dal a szél, ez a dal azon a himnuszon alapul. Ezért éneklük a dalt a himnusz alapján. A Levegőég ez, a szél az, ezek lesznek a dallá.
3. A himnusz az Ég, a dal a Nap, ez a dal azon a himnuszon alapul. Ezért éneklük a dalt a himnusz alapján. Az Ég ez, a Nap az, ezek lesznek a dallá.
4. A himnusz a csillagképek, a dal a Hold, ez a dal azon a himnuszon alapul. Ezért éneklük a dalt a himnusz alapján. A csillagképek ez, a Hold az, ezek lesznek a dallá.
5. A himnusz a Nap fehér fénye, a dal a Nap sötétje, ez a dal azon a himnuszon alapul. Ezért éneklük a dalt a himnusz alapján. A Nap fehér fénye ez, a Nap sötétje az, ezek lesznek a dallá.
6. A Nap közepében pedig egy aranyló Embert látni,¹ arany hajú, arany szakállú, arany a körme hegyéig.
7. Szeme pirosló lótvirág, neve a fent (ud), mert felette áll ő minden gonosznak. Felette áll majd minden gonosznak, ki tudja ezt.
8. Énekei a himnusz és a dal. Róla nevezték el a felcsendítést (udgítha) és az énekespapot (udgáta), mert ő ezeknek énekese. Ő uralja a Napon túli világot, ő uralja az istenek vágyait. Eddig az istenek terén.

Hetedik szakasz

1. És most a Lélek terén:

A himnusz a szó, a dal a lélegzet, ez a dal azon a himnuszon alapul. Ezért éneklük a dalt a himnusz alapján. A szó ez, a lélegzet az, ezek lesznek a dallá.

2. A himnusz a szem, a dal a test, ez a dal azon a himnuszon alapul. Ezért éneklük a dalt a himnusz alapján. A szem ez, a test az, ezek lesznek a dallá.
3. A himnusz a fül, a dal az ész, ez a dal azon a himnuszon alapul. Ezért éneklük a dalt a himnusz alapján. A fül ez, az ész az, ezek lesznek a dallá.
4. A himnusz a szem fehérje, a dal a szem sötétje, ez a dal azon a himnuszon alapul. Ezért éneklük a dalt a himnusz alapján. A szem fehérje ez, a szem sötétje az, ezek lesznek a dallá.

¹ Vesd össze: Brihadárányaka-upanisad 5.5.2. Cshándógja-upanisad 1.7.5. és 4.15. és 8.6.5. Taittirija-upanisad 2.8. Ísa-upanisad 16.

5. A szem közepében pedig egy embert látni,¹ ő a himnusz, ő a dal, ő a dicshimnusz, ő a varázsigé, ő az imádság. Alakja, mint amannak alakja, énekei, mint amannak énekei, neve, mint amannak neve.
6. Ő uralja a szemem inneni világot,² ő uralja az emberek vágyait. Akik lanttal énekelnek, őt éneklik, és ő a hasznukra válik.
7. Aki ezt tudón énekli a dalt, mindkettőt megénekli. Amaz által eléri a túlvilágot és az istenek vágyait.
8. Emez által eléri az itteni világot és az emberek vágyait. Ezért így szóljon a tudós énekespap:
9. – Milyen vágyadat énekeljem? – Mert az a vágyak énekének ura, ki tudja ezt, és így énekli a dalt, így énekli a dalt.³

Nyolcadik szakasz

1. Élt egyszer három felcsendítésben jártas énektudó, Silaka Sálávatja, Csaikitájana Dálbhja és Praváhana Dzsaivali. Így beszéltek egymás között:
– Járatosak vagyunk a felcsendítésben, tartsunk hát a felcsendítésről tudós beszédet!
2. – Helyes! – és egymással szemben leültek.
Így szólt Praváhana Dzsaivali:
– Méltóságotok szóljon először, szívesen meghallgatom két pap beszédét!
3. Így szólt akkor Silaka Sálávatja Csaikitájana Dálbhjához:
– Hadd kérdezzelek!
– Kérdezz hát!
– Miből fakad a dal?
– A hangból.
4. – Miből fakad a hang?
– A lélegzetből.
– Miből fakad a lélegzet?
– Az ételből.
– Miből fakad az étel?

¹ Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 5.5.2. Cshándógja-upanisad 1.7.5. és 4.15. és 8.6.5. Taaitirija-upanisad 2.8. Ísa-upanisad 16.

² Értsd: az ember belsejét.

³ A legtöbb áldozat azt célozta, hogy a papokkal áldoztató valamely vágya teljesüljön. Lásd: Brihadáranjaka-upanisad 1.3.28.

5. – A vízből.
 – Miből fakad a víz?
 – A Mennyből.
 – Miből fakad a Menny?
 – A Mennynél nincs tovább. A dalt én a Mennybe helyezem, mert a dalban a Mennyet énekelik.
6. Silaka Sálávatja azt mondta erre:
 – Csaikitájana Dálbhja, a te dalodnak nincsen alapja. Ha azt mondanák neked, hogy repedjen szét a fejed, hát szétrepedne.¹
7. – Jó. Akkor most én kérdezlek téged, uram!
 – Kérdezz hát!
 – Miből fakad a Menny?
 – Ebből a földi világból – hangzott a válasz.
 – És miből fakad ez a földi világ?
 – A támasztó világnál² nincsen tovább. A dalt én a támasztó világba helyezem, mert a dalban a támasztó világot énekelik.
8. Megszólalt erre Praváhana Dzsaivali:
 – Sálávatja, véges a te dalod. Ha azt mondanák neked, hogy repedjen szét a fejed, hát szétrepedne.
 – Jó. Akkor most én kérdezlek téged, uram!
 – Kérdezz hát!

Kilencedik szakasz

1. – Miből fakad ez a földi világ?
 – Az úrból. Mert minden létező az úrból származik, és az ürbe tér vissza megint. Régibb az úr mindannyiuknál, mert az úr a legfőbb menedék.
2. Ez a legkülönb, végtelen felcsendítés. A legkülönb lesz a jussa, a legkülönb világokat nyeri, ki tudja ezt, és a legkülönb felcsendítésnek szentelődik.
3. Ezt tanította Atidhanvan Saunaka Udarasándiljának, és azt is mondta még:
 – Amíg ezt tudják felcsendítésnek utódaid, addig e Földön a legkülönb élet lesz a jussuk, és a Mennyben is otthonra lelnek.

¹ Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 3.9. lábjegyzet.

² A Földnél.

4. Aki tudja ezt, és így szentelődik neki, annak a Földön a legkülönb élet lesz a jusa, és a Mennyben is otthonra lel, a Mennyben is otthonra lel.

Tizedik szakasz

1. Mikor a kuruk földjét sáskavész tarolta, Usaszi Csákrájana feleségével, Átikival, éhségtől üzve egy gazdag ember falujába tévedt.
2. Látta, hogy a gazdag ember főtt babot eszik, és koldult belőle. Az így felelt:
– Nincs több, csak amit itt látsz előttem.
3. – Akkor adj abból – és az adott belőle, majd hozzátette:
– Adok innod is.
– Akkor más maradékát innám.¹
4. – De hisz maradékot is ettél!
– Ha nem eszem belőle, elpusztulok, de vizet bárhol ihatok.
5. Miután evett, elvitte asszonyának a maradékot. Az viszont már korábban kéregetett és jóllakott, így hát átvette és eltette az ételt.
6. Így kiáltott Usaszi, mikor másnap felébredt:
– Ha ehethnék, pénzt is tudnék szerezni!
7. Asszonya így szólt:
– Férjem, itt van még a bab.
Megette és elment a már előkészített áldozásra.
8. Odalépett az énekespapokhoz, akik már hangoltak a dicshimnuszra. Közéjük telepedett, és megszólította az előénekest:
9. – Előénekes, szétreped a fejed, ha úgy kezdesz itt énekelni, hogy nem tudod az előének istenét!
10. Ugyanezt mondta az énekespapnak is:
– Énekespap, szétreped a fejed, ha úgy akarsz itt énekelni, hogy nem tudod a felcsendítés istenét!
11. Ugyanezt mondta az utóénekesnek is:
– Utóénekes, szétreped a fejed, ha úgy zárod itt az éneket, hogy nem tudod az utóének istenét!²

¹ A vallási előírások tiltották, hogy egy pap egyen vagy igyon más maradékából.

² Az előénekes (prasztótar) a bevezető éneket (prasztáva), az énekespap (udgátar) a Felcsendítést (udgítha), az utóénekes (pratihartar) pedig az utóéneket (pratihára) énekelte az

Akkor elhallgattak, és csendben ültek a papok.

Tizenegyedik szakasz

1. Így szólt akkor az áldozat rendezője:
 - Tudni szeretném, hogy ki vagy, ó, Uram!
 - Usaszi Csákrájana vagyok.

2. – Az így szólt:
 - Már mindenütt kerestelek, hogy megbízzalak az áldozással, és csak azért bíz-
tam meg másokat, mert sehol sem találtalak. De most legyen a tiéd az összes
papi tiszt.

3. – Jól van. De nékik is engedd meg, hogy a dicshimnuszot énekeljék, és nekem is
annyit fizess, mint nekik!

4. Hozzá lépett akkor az előénekes, és így szólt:
 - Azt mondtad nékem, uram: Előénekes, szétreped a fejed, ha úgy kezdesz itt
énekelni, hogy nem tudod az előének istenét. Mondd hát, ki ez az isten?
 - A lélegzet. Minden lények a lélegzettel szállnak ki és be.¹ Ez az előének istene.
És ha úgy kezdél volna énekelni, hogy ezt nem tudod, hát szétrepedt volna a fe-
jed úgy, ahogy mondtam neked.

6. Hozzá lépett akkor az énekespap, és így szólt:
 - Azt mondtad nékem uram: Énekespap, szétreped a fejed, ha úgy kezdesz itt
énekelni, hogy nem tudod a felcsendítés istenét. Mondd hát, ki ez az isten?

7. – A Nap. Minden lények a felszálló (uccshaih) Naphoz énekelnek. Ezért ő a fel-
csendítés (udgítha) istene. Ha úgy akartál volna énekelni, hogy ezt nem tudod,
hát szétrepedt volna a fejed úgy, ahogy mondtam neked.

8. Hozzá lépett akkor az utóénekes, és így szólt:
 - Azt mondtad nékem, uram: Utóénekes, szétreped a fejed, ha úgy zárod itt az
éneket, hogy nem tudod az utóének istenét. Mondd hát, ki ez az isten?

áldozatnál.

¹ A testbe.

9. – Az étel. Minden lény úgy él, hogy ételt vesz magához (pratiharamánáni). Ezért ez az utóének (pratihara) istene. Ha úgy zártad volna az éneket, hogy ezt nem tudod, hát szétrepedt volna a fejed úgy, ahogy mondtam neked, úgy, ahogy mondtam neked.

Tizenkettedik szakasz¹

1. Most pedig a kutyák felcsendítése: Egykoron Baka, Dálbhja Fia, akit Gláva Maitréjának is neveztek, vándorútra indult, hogy tanuljon.
2. Megjelent előtte egy fehér kutya, akit más kutyák is követtek, és azt mondták a fehér kutyának:
 - Énekelj ételt, urunk, mert éhesek vagyunk!
3. Az így válaszolt:
 - Gyűljünk össze holnap itt.
 Baka, Dálbhja Fia, akit Gláva Maitréjának is neveztek, megvárta őket.
4. És megjelentek szépen sorban, mint ahogy a hajnali áldozáshoz készülő papok felvonulnak, egymásba fogódzva. Leültek, és a **hin-t**² vonították.
5. Azt énekelték:
 - OM, ehetnék! OM, ihatnék! OM, Varuna, Pradzsápati és a Napisten teremtsen ételt! Étél, teremtsd az ételt, teremtsd az ételt! OM!

Tizenharmadik szakasz

1. A **há-i** a Föld, a **há-i** a szél, az **atha** a Hold, az **iha** a test, az **í** a tűz.
2. Az **u** a Nap, az **é** a hívás, az **au-hu-i** az összes istenek, a **hin** Pradzsápati, a **szvara** a lélegzet, a **já** az étel, a **vács** a Virádzs.
3. A **hun** a rezgő, a leírhatatlan, tizenharmadik magánhangzó.
4. Tejitalt fej annak a szó tejitala, étke lesz annak, az lesz az étel evője, ki tudja a dallamok eme titkos tanát, a dallamok eme titkos tanát.³

¹ Feltehető, hogy ezt a szakaszt az áldozás titkát nem ismerő, névleges papok elleni gúny jegyében írták.

² A dalt bevezető egyik gyakori varázsigé.

³ Az eddigiekben felhasznált szótagok gyakran használt kantillációs mantrák, dallamok nevei.

M Á S O D I K F E J E Z E T

Első szakasz

1. Jó dolog a teljes dalnak szentelődni, mert a jó (szádhu) a dal (száman), és nem dal a nem derék.
2. Ezért mondják: szelíden (száman) lépett felé, amin azt kell érteni: jóságosan lépett felé. Vagy: szelídség nélkül lépett felé, amin azt kell érteni: nem jóságosan lépett felé.
3. Azt is mondják: vannak javaink (száman), amin azt kell érteni: jól vagyunk. Vagy: ej, nincsenek javaink, aminek értelme: nem vagyunk jól.¹
4. Aki tudja ezt, és a dalt jóként tiszteli, az remélheti, hogy jó jellemű lesz, és köréje gyűlnek majd a jó erkölcsűek.

Második szakasz

1. A világokban az ötrészes dalnak kell szentelődni. A hin-kiáltás a Föld, az előének a tűz, a felcsendítés a Levegőég, az utóének a Nap a végkicsengés az Ég.² Így száll a dal majd felfelé.
2. Visszafelé pedig majd ekképpen: a hin-kiáltás az ég, az előének a Nap, a felcsendítés a Levegőég, az utóének a tűz, a végkicsengés a Föld.
3. Alkalmasak annak a felszálló és visszatérő világok, aki ezt tudja, és a világokban az ötrészes dalnak szentelődik.

Harmadik szakasz

1. Az esőben az ötrészes dalnak kell szentelődni. A hin-kiáltás a feltámadó szél, az előének a felhőgomolygás, a felcsendítés az eső, az utóének a villám és a dörgés, a végkicsengés, mikor az eső eláll.

¹ Lefordíthatatlan szójátékok, melyeket az egybeírt és többféleképpen szétválasztható szanszkrit kifejezések tesznek lehetővé.

² A HIN-kiáltás, az előének (prasztáva), a felcsendítés (udgítha), az utóének (pratihára) és a végkicsengés (nidhana) a dal (száman) öt része.

2. Annak esőzik, az hoz esőt; aki ezt tudja, és az esőben az ötrészes dálnak szentelődik.

Negyedik szakasz

1. A vizekben az ötrészes dálnak kell szentelődni. A hin-kiáltás, amikor a felhők összecsapnak, az előének az eső, a felcsendítés a keletre patakzó víz, az utóének a nyugatra patakzó víz, a végkicsengés az óceán.
2. Nem vész a vízbe, bőséggel lesz annak vize, aki ezt tudja, és a vizekben az ötrészes dálnak szentelődik.

Ötödik szakasz

1. Az évszakokban az ötrészes dálnak kell szentelődni. A hin-kiáltás a tavasz, az előének a nyár, a felcsendítés az esős-idő, az utóének az ősz, a végkicsengés a tél.
2. Alkalmasak az évszakok annak, bőséggel lesznek évszakai, aki ezt tudja, és az évszakokban az ötrészes dálnak szentelődik.

Hatodik szakasz

1. A nyájokban az ötrészes dálnak kell szentelődni. A hin-kiáltás a kecske, az előének a juh, a felcsendítés a tehén, az utóének a ló, a végkicsengés az ember.
2. Szaporodnak annak nyájai, bőséggel lesznek nyájai, aki ezt tudja, és a nyájokban az ötrészes dálnak szentelődik.

Hetedik szakasz

1. Az életerőkben az ötrészes, legkülönb dálnak kell szentelődni. A hin-kiáltás a lélegzet, az előének a szó, a felcsendítés a szem, az utóének a fül, a végkicsengés az ész, merthogy ezek a legkülönbek.
2. A legkülönb lesz a jussa annak, a legkülönb világokat nyeri, aki ezt tudja, és az életerőkben az ötrészes legkülönb dálnak szentelődik. Eddig az ötrészes dalról.

Nyolcadik szakasz

1. És most a hétrészesről:¹
A beszédben a hétrészes dálnak kell szentelődni. A hin-kiáltás minden **hum** a beszédben, az előének (prasztáva) minden, ami **pra**, a kezdő (ádi) az összes **á**.

¹

Melynek részei: hin, ádi, prasztáva, udgítha, pratihára, upadrava, nidhana.

2. A felcsendítés (udgítha) az összes **ud**, az utóének (pratihára) a összes **prati**, a szalajtott (upadrava) az összes **upa**, a végkicsengés (nidhana) az összes **ni**.¹
3. Tejitalt fej annak a szó tejitala, étke lesz annak, az lesz az étel evője, aki ezt tudja, és a beszédben a hétrészes dalnak szentelődik.²

Kilencedik szakasz

1. A Napban is a hétrészes dalnak kell szentelődni. A Nap mindig ugyanaz (szama), ezért dalnak (száman) nevezik őt. Rám világít rám világít! – mindenki ezt hiszi, és mert a Nap egy (szama) mindenkivel, ezért dalnak nevezik őt.
2. Minden lények hozzá kötődnek, ezt tudni kell. A hin-kiáltás a napfelkelte előtti óra, e napidőhöz a nyájak kötődnek. Azért kiáltják: hin, mert a hin-nel részesülnek a dalból.³
3. Az előének a napfelkelte, e napidőhöz az emberek kötődnek. Azért szeretik a dicsőséget (prasztuti) és a dicséretet (prasamszá), mert az előénekekkel (prasztáva) részesülnek a dalból.
4. A kezdő a reggeli fejes ideje, e napidőhöz a madarak kötődnek. Azért tudják magukat a levegőben támaszték híján is megtartani (ádája), mert a kezdővel (ádi) részesülnek a dalból.
5. A felcsendítés a délidő, e napidőhöz az istenek kötődnek. Pradzsápati legjobb fiai ők, mert a felcsendítéssel részesülnek a dalból.
6. Az utóének a délután, e napidőhöz a magzatok kötődnek. Azért nem hullanak ki függő hetyzetükből (pratihrita), mert az utóénekekkel (pratihára) részesülnek a dalból.
7. A szalajtott az alkony előtti óra, e napidőhöz az erdei vadak kötődnek. Az embert meglátva odúba, sűrűbe szaladnak (upadravanti), mert a szalajtottal (upadrava) részesülnek a dalból.

¹ A pra, á, ud, prati, upa, ni a leggyakoribb szanszkrit igekötők, a felsorolt hét elem pedig a dal részeinek egy másféle bontásából adódik.

² Vesd össze: Cshándógja-upanisad 1.3.7.

³ A hin a tehénbögés hangutánzó szava is.

8. A végkicsengés a naplemente, e napidőhöz az atyák szelleme kötődik. Azért temetik (nidadhati) el csontjaikat, mert a végkicsengéssel (nidhana) részesülnek a dalból. Így kell a Napban a hétrészes dalnak szentelődni.

Tizedik szakasz

1. A magából kimértben, a halálon túlvivőben¹ is a hétrészes dalnak kell szentelődni. A hin-kiáltás (hin-ká-ra) három szótagú, az előének (pra-sztá-va) is három szótagú, ezek megegyeznek.²
2. A kezdő (á-di) két szótagú, az utóének (pra-ti-há-ra) négy szótagú, az egyik a másiknak kétszerese, úgyhogy ezek is megegyeznek.
3. A felcsendítés (ud-gí-tha) három szótagú, a szalajtott (u-pa-dra-va) négy szótagú, három a hárommal azonos, egy szótag a fölösleg, úgyhogy ezek is megegyeznek.
4. A végkicsengés (ni-dha-na) is három szótagú, úgyhogy ez is megegyezik. Ez összesen huszonkét szótag.
5. Huszonegy szótag elvezet a Napba, mert az a huszonegyedik rész.³ A huszonkettedik szótag pedig túlvisz a Napon, az Égbolt magasára. Az égbolt (náka) a szenvedéstelen (náka).
6. Elnyeri a Napot, elnyeri a Napon túlit, ki tudja ezt, és a magából kimértben, a halálon túlvivőben a hétrészes dalnak szentelődik, a hétrészes dalnak szentelődik.

Tizenegyedik szakasz

1. A hin-kiáltás az ész, az előének a szó, a felcsendítés a szem, az utóének a fül, a végkicsengés a lélegzet. Így van a gájatrí dallam az életerőkbe szöve.

¹ Magában a dalban.

² Szama = azonos, száman = dal.

³ A húsz rész a bráhmanák szerint a tizenkét hónap, az öt évszak és a három világ.

2. Aki az életerőkbe szöve tudja a gájatrí dallamot, életerői megerősödnek annak, szép kort megél a Földön, nyájai, fiai bőven teremnek, nagy a dicsősége. Fogadalma az, hogy roppant eszű.¹

Tizenkettedik szakasz

1. A hin-kiáltás a tűzgyújtó fa pörgetése, az előének a füst feltörése, a felcsendítés a lángra lobbanás, az utóének az izzó parázs, a végkicsengés, ha a tűz elparázslík, a végkicsengés, ha a tűz kihúny. Így van a ratantara dallam a tűzbe szöve.
2. Aki a tűzbe szöve tudja a rathantara dallamot, tanítványai lesznek annak, az lesz az étel evője,² szép kort megél a Földön, nyájai, fiai bőven teremnek, nagy a dicsősége. Fogadalma az, hogy a szájmosó vizet nem köpi a tűzbe.

Tizenharmadik szakasz

1. A hin-kiáltás az asszony megszólítása, az előének a kérlelés, a felcsendítés, mikor a férfi hátra dönti asszonyát, az utóének, mikor reája fekszik, a végkicsengés, mikor célba érnek, a végkicsengés, mikor kijön belőle. Így van a vámadévja dallam a szerelembe szöve.
2. Aki a szerelembe szöve tudja a vámadévja dallamot, szerelemben lesz része annak, minden szerelmeskedésben megfogán a magja, szép kort megél a Földön, nyájai, fiai bőven teremnek, nagy a dicsősége. Fogadalma az, hogy senkit el nem kerül.

Tizennegyedik szakasz

1. A hin-kiáltás a felkelő Nap, az előének a reggel, a felcsendítés a délidő, az utóének a délután, a végkicsengés az alkony. Így van a brihad dallam a Napba szöve.
2. Aki a Napba szöve tudja a brihad dallamot, az tüzes lesz, az lesz az étel evője, szép kort megél a Földön, nyájai, fiai bőven teremnek, nagy a dicsősége. Fogadalma az, hogy nem kifogásolja a tűző Napot.

Tizenötödik szakasz

1. A hin-kiáltás, mikor a párák összegyűlnek, az előének a felhőgomolygás, a felcsendítés az eső, az utóének a villám és a dörgés, a végkicsengés, mikor az eső eláll. Így van a vairúpa dallam az esőbe szöve.

¹ Mivel az ész (manasz) is az egyik prána.

² Egyrészt szokásos formula, másrészt a tűz gyakori jelzője is.

2. Aki az esőbe szöve tudja a vairúpa dallamot, annak sokszínű (vairúpa), szépséges barmai lesznek a karámban, szép kort megél a Földön, nyájai, fiai bőven teremnek, nagy a dicsősége. Fogadalma az, hogy nem kifogásolja a hulló esőt.

Tizenhatodik szakasz

1. A hin-kiáltás a tavasz, az előének a nyár, a felcsendítés az esőidő, az utóének az ősz, a végkicsengés a tél. Így van a vairádzsa dallam az évszakokba szöve.
2. Aki az évszakokba szöve tudja a vairádzsa dallamot, az nyájai, fiai, tanítványai révén szertesugárzik (virádzsati), szép kort megél a Földön, nyájai, fiai bőven teremnek, nagy a dicsősége. Fogadalma az, hogy nem kifogásolja az évszakokat.

Tizenhetedik szakasz

1. A hin-kiáltás a Föld, az előének a Levegőég, a felcsendítés az Ég, az utóének a tér, a végkicsengés az óceán. Így van a sakvarí dallam a világokba szöve.
2. Aki a világokba szöve tudja a sakvarí dallamot, annak világi lesznek, szép kort megél a Földön, nyájai, fiai bőven teremnek, nagy a dicsősége. Fogadalma az, hogy nem kifogásolja a világokat.

Tizennyolcadik szakasz

1. A hin-kiáltás a kecske, az előének a juh, a felcsendítés a tehén, az utóének a ló, a végkicsengés az ember. Így van a revatí dallam a nyájakba szöve.
2. Aki a nyájakba szöve tudja a revatí dallamot, annak bőséggel lesznek nyájai, szép kort megél a Földön, nyájai, fiai bőven teremnek, nagy a dicsősége. Fogadalma az, hogy nem kifogásolja a nyájakat.

Tizenkilencedik szakasz

1. A hin-kiáltás a szőr, az előének a bőr, a felcsendítés a hús, az utóének a csont, a végkicsengés a velő. Így van a jadnyájadnyíja dallam a testbe szöve.

2. Aki a testbe szöve tudja az jadyájadnyíja dallamot, annak teste lesz, annak nem törnek el tagjai, szép kort megél a Földön, nyájai, fiai bőven teremnek, nagy a dícsősége. Fogadalma az, hogy velőt egy éven át nem fogyaszt, vagy egyáltalán nem fogyaszt.

Huszadik szakasz

1. A hin-kiáltás a tűz, az előének a szél, a felcsendítés a Nap, az utóének a csillagképek, a végkicsengés a Hold. Így van a rádzsana dallam az istenekbe szöve.
2. Aki az istenekbe szöve tudja a rádzsana dallamot, élete, hatalma, világa egy lesz az istenekével, szép kort megél a Földön, nyájai, fiai bőven teremnek, nagy a dícsősége. Fogadalma az, hogy nem panasolja a papokat.

Huszonegyedik szakasz

1. A hin-kiáltás a Három Tudás, az előének a Három Világ, a felcsendítés a Tűz, a Szél és a Nap, az utóének a csillagok, a madarak és a sugarak, a végkicsengés a kígyók, a tündérek és az ősök szellemei. Így van a dal a mindenségbe szöve.
2. Aki a mindenségbe szöve tudja a dalt, a mindenséggé válik az.
3. Erről szól a vers:

Ötrészes dala e hármass csapatnak,¹
nincsen, mi ennél magasabb lenne.
A mindent tudja, aki ezt tudja,
minden égtájak néki adakoznak.

Én vagyok a mindenség! – ennek a tudatnak szentelődni, ez az ő fogadalma, ez az ő fogadalma.

Huszonkettődik szakasz

1. Mint bőgő nyájak, úgy éneklek a dalt – ez a Tűz felcsendítése. A mormogott Pradsápatié, a szépen-ejtett Szómáé, a lágypuha a Szélé, a lágyerős Indráé, a szalonka-énekű Brihaszpatié, a reccsentett Varunáé. Mindegyiknek szentelődni kell, ám Varunáét jobb elkerülni.

¹

Az első pontban felsorolt 15 fogalom.

2. Az énekes a dalban az isteneknek öröklétet kívánjon, áldozóitalt az ősök szellemének, reménységet az embereknek, a nyájaknak füvet és vizet, az áldozónak égi világot, magának pedig ételt, miközben átszellemülten a következő dicshimnuszra hangol.
3. Minden magánhangzó Indra teste, minden réshang és lehelt Pradszápatié, minden zöngétlen a halálé. Ha magánhangzóit kifogásolnák az énekesnek, így válaszoljon:
– Indra oltalmaz engem, majd ő megfelel neked!
4. Ha réshangjait és leheltjét panasználják az énekesnek, így válaszoljon:
– Pradszápati oltalmaz engem, majd ő szétzúz ezért!
Ha zöngétlen hangjait panasználják az énekesnek, így válaszoljon:
– A halál oltalmaz engem, majd ő eléget ezért!
5. A magánhangzókat messzecsengőn és erősen kell kiejteni, miközben arra gondol az énekes: Indrának adok erőt.
A zöngétlen hangokat kissé könnyedén kell kiejteni, miközben arra gondol az énekes: Maradjon tőlem távol a Halál.
A rés- és lehelt hangokat érthetően, határozottan és nyíltan kell kiejteni, miközben arra gondol az énekes: Pradszápatira bízom magam.

Huszonharmadik szakasz

1. Háromfajta kötelesség van: az első az áldozás, tanulmány, adakozás, a második a lemondás, a harmadik az, mikor a tanítvány örökre a mester házában marad. Ezeknek a jussa Égi világ, a Brahmanban szilárd azonban öröklétre jut.
2. Pradszápati melengetve költötte ki a világokat.¹ Ahogy kikeltek, kiáradt belőlük a Három Tudás. Melengette azt is, és ahogy kikelt, kiáradt belőle a Bhúh, a Bhuvah és a Szvah.²

¹ Vagy: sanyargatta magát. Vesd össze: Aitaréja-upanisad 1.1.4. Cshándógja-upanisad 3.1.3. és 4.17. Prasna-upanisad 1.1.4.

² Vesd össze: Brihadárayaka-upanisad 5.5. Cshándógja-upanisad 3.15.3. és 4.17. Ta-ittirija-upanisad 1.5-6.

3. Melengette őket, és ahogy kikeltek, kiáradt belőlük az OM. Ahogy a tű átfűzi a pálmalevél lapokat,¹ úgy fűz át az OM minden beszédet. Az OM az egész világ, az OM az egész világ.

Huszonnegyedik szakasz

1. A Brahman tudói azt mondják:
 - A hajnali áldozáskor a Vaszuk kapnak adományt, a déli áldozáskor a Rudrák, a harmadik alkalommal az Áditják és az összes istenek.²
2. Hol talál akkor az áldozó helyet, ha az előbbi istenek már mindent elfoglaltak? Ki nem tudja ezt, hogyan áldozhat? Csak az áldozzon, ki tudja ezt.
3. Hajnali áldozáskor az áldozó üljön az otthoni tűz mögé, arccal északnak, és a Vaszuknak a következő dalt énekelje:
4. Nyisd ki a világ kapuját,
 hogy megláthassunk,
 uralomra jussunk.
5. Áldozzon ezután, és mondja ezt:
 - Tisztelet neked Tűz, Földnek ura, világnak ura! Juttass az áldozónak is világot! Igen, ez az áldozó világa.
6. Ide megyek én, az áldozó, eme élet után. Üdv! Nyisd fel a zárat!
 Így beszéljen, majd álljon fel, és akkor a Vaszuk adnak néki a hajnali adományból.
7. Déli áldozáskor az áldozó üljön a tűzoltár mögé, arccal északnak, és a Rudrának a következő dalt énekelje:
8. Nyisd ki a világ kapuját,
 hogy megláthassunk,
 további uralomra jussunk!
9. Áldozzon ezután, és mondja ezt:
 - Tisztelet neked Szél, Levegőég ura, világnak ura! Juttass az áldozónak is világot! Igen, ez az áldozó világa.
10. Ide megyek én, az áldozó, eme élet után. Üdv! Nyisd fel a zárat!
 Így beszéljen, majd álljon fel, és akkor a Rudrák adnak néki a déli adományból.

¹ Az első szentiratokat pálmalevélre írták, melyeket egy fonállal fűztek össze.

² A Vaszuk a Föld, a Rudrák a Levegőég, az Áditják pedig az Ég istenei voltak.

11. A harmadik áldozáskor az áldozó üljön az áldozati étel tüze mögé, arccal északnak, és az Áditjáknak, majd az összes isteneknek a következő dalt énekelje:
12. Nyisd ki a világ kapuját,
hogy megláthassunk,
önuralomra jussunk!
13. Így az Áditjákhöz, az összes istenekhez pedig ekképpen:

Nyisd ki a világ kapuját,
hogy megláthassunk,
teljes uralomra jussunk!
14. Áldozzon ezután, és mondja ezt:
– Tisztelet az Áditjáknak és az összes isteneknek, az Ég urainak, a világ urainak!
Juttassatok az áldozónak is világot! Igen, ez az áldozó világa.
15. Ide megyek én, az áldozó eme élet után. Üdv! Nyissátok fel a zárat!
Így beszéljen, majd álljon fel.
16. És akkor az Áditják és az összes istenek adnak néki a harmadik adományból. Az ismeri bizonynyal az áldozás célját és módjait, ki tudja ezt, ki tudja ezt.

H A R M A D I K F E J E Z E T

Első szakasz

1. A Nap az istenek méze.¹ Keresztfája az Ég, lépe a Levegőég, fias lépe az égi fények.
2. Keleti mézes lépek a keleti napsugarak. Méhei a himnuszok, virága a Himnuszok Tudása. Nektárja úgy lett, hogy a himnuszok² a Himnuszok Tudását melengették.³
3. És ahogy melengették, a dicsőség, tündöklés, erő, hősiesség és étel nektárja csordult ki belőle.
4. Ez szétáradt, és a Nap körül összegyűlt. Ez a Nap vörös fénye.

Második szakasz

1. Déli mézes lépek a déli napsugarak. Méhei a varázsigék, virága a Varázsigék Tudása, nektárja úgy lett, hogy a varázsigék⁴ a Varázsigék Tudását melengették.
2. És ahogy melengették, a dicsőség, tündöklés, erő, hősiesség és étel nektárja csordult ki belőle.
3. Ez szétáradt, és a Nap körül összegyűlt.
Ez a Nap fehér fénye.

Harmadik szakasz

1. Nyugati mézes lépek a nyugati napsugarak. Méhei a dalok, virága a Dalok Tudása, nektárja úgy lett, hogy a dalok⁵ a Dalok Tudását melengették.
2. És ahogy melengették, a dicsőség, tündöklés, erő, hősiesség és étel nektárja csordult ki belőle.

¹ Hasonló méz-tanítás található a Brihadáranjaka-upanisad 2.5. szakaszában.

² A ricsek.

³ Vesd össze: Cshándógja-upanisad 2.23.2. és 4.17. Aitaréja-upanisad 1.1.4.

⁴ A jadszusok.

⁵ A számanok.

3. Ez szétáradt, és a Nap körül összegyűlt. Ez a Nap kékes fénye.

Negyedik szakasz

1. Északi mézes lépek az északi napsugarak. Méhei a tűz-igék, virágai a történetek és a legendák, nektárja úgy lett, hogy a tűz-igék¹ a történeteket és a legendákat melengették.
2. És ahogy melengették, a dicsőség, tündöklés, erő, hősiesség és étel nektárja csordult ki belőlük.
3. Ez szétáradt, és a Nap körül összegyűlt. Ez a Nap éjfekete fénye.

Ötödik szakasz

1. Felső mézes lépek a felső napsugarak. Méhei a titkos utalások, virága a Brahman, nektárja úgy lett, hogy a titkos utalások² a Brahmant melengették.
2. És ahogy melengették, a dicsőség, tündöklés, erő, hősiesség és étel nektárja csordult ki belőle.
3. Ez szétáradt, és a Nap körül összegyűlt. Ez az, ami a Nap belsejében rezeg.
4. Ez a nedvek nedve, mert a tudások nedvek, és ez a nedve azoknak. Ez a nektárok nektárja, mert a tudások nektárok, és ez a nektárja azoknak.

Hatodik szakasz

1. Az első nektárból élnek a Vaszuk.³ Szájuk a Tűz.⁴ Mert az istenek nem esznek, nem isznak, hanem jóllaknak attól, hogy nézik a nektárt.
2. Ezek az istenek a Nap vörös fényébe szállnak, majd jóllakva lépnek ki belőle.
3. Egy Vaszu lesz maga is, Tűz-arcával pusztán csak nézve eme nektártól jóllakik, a Nap vörös fényébe száll, és jóllakva lép ki belőle, ki tudja e nektárt.

¹ Az atharva-versek.

² A guhjá ádésák

³ Itt: a földi világ istenei.

⁴ Mivel a Tűz égeti el és közvetíti az istenekhez az áldozatot.

4. Amíg a Nap felkél keleten és lenyugszik nyugaton, mindaddig a tudó hatalmat és uralmat nyer a Vaszuk felett.

Hetedik szakasz

1. A második nektárból élnek a Rudrák.¹ Szájuk Indra. Mert az istenek nem esznek, nem isznak, hanem jóllaknak attól, hogy nézik a nektárt.
2. Ezek az istenek a Nap fehér fényébe szállnak, majd jóllakva lépnek ki belőle.
3. Egy Rudra lesz maga is, Indra-arcával pusztán csak nézve eme nektártól jóllakik, a Nap fehér fényébe száll, és jóllakva lép ki belőle, ki tudja e nektárt.
4. A Nap kétszer addig kél majd délen és nyugszik le északon, mint amíg keleten kél és nyugaton nyugszik. Mindaddig a tudó hatalmat és uralmat nyer a Rudrák felett.

Nyolcadik szakasz

1. A harmadik nektárból élnek az Áditják.² Szájuk a Varuna. Mert az istenek nem esznek, nem isznak, hanem jóllaknak attól, hogy nézik a nektárt.
2. Ezek az istenek a Nap kékes fényébe szállnak, majd jóllakva lépnek ki belőle.
3. Egy Áditja lesz maga is, Varuna-arcával pusztán csak nézve eme nektártól jóllakik, a Nap kékes fényébe száll, és jóllakva lép ki belőle, ki tudja e nektárt.
4. A Nap kétszer addig kél majd nyugaton és nyugszik le keleten, mint amíg délen kél és északon nyugszik. Mindaddig a tudó hatalmat és uralmat nyer az Áditják felett.

Kilencedik szakasz

1. A negyedik nektárból élnek a Marutok.³ Szájuk a Hold. Mert az istenek nem esznek, nem isznak, hanem jóllaknak attól, hogy nézik a nektárt.
2. Ezek az istenek a Nap éjfékete fényébe szállnak, majd jóllakva lépnek ki belőle.

¹ Itt: a vihar istenei.
² Itt az ég istenei.
³ Forgószél istenek.

3. Egy Marut lesz maga is, Hold-arcával pusztán csak nézve eme nektártól jóllakik, a Nap éjfékete fényébe száll, és jóllakva lép ki belőle, ki tudja e nektárt.
4. A Nap kétszer addig kél majd északon és nyugszik le délen, mint amíg nyugaton kél és keleten nyugszik. Mindaddig a tudó hatalmat és uralmat nyer a Marutok felett.

Tizedik szakasz

1. Az ötödik nektárból élnek a szentek.¹ Szájuk a Brahman. Mert az istenek nem esznek, nem isznak, hanem jóllaknak attól, hogy nézik a nektárt.
2. Ezek az istenségek a Nap belső rezgésébe szállnak, és jóllakva lépnek ki belőle.
3. Egy szent lesz maga is, Brahman-arcával pusztán csak nézve eme nektártól jóllakik, a Nap belső rezgésébe száll, és jóllakva lép ki belőle, ki tudja e nektárt.
4. A Nap kétszer addig kél majd odafenn és nyugszik le ideleln, mint amíg északon kél és délen nyugszik. Mindaddig a tudó hatalmat és uralmat nyer a Szentek felett.

Tizenegyedik szakasz

1. De amikor odafenn felkél, hát nem fog többé sem felkelni, sem lenyugodni, hanem ott marad szépen középen. Erről szól a vers:
2. Nem kelt fel többé a Nap,
nem mozdult, nem tért pihenőre.
Ez az igazság, a Brahman,
ó egek, el ne szakadjak tőle!
3. Nem kél és nem nyugszik a Napja annak, örökre nappala lesz, ki tudja a Brahman eme titkos tanítását.
4. Ezt a tanítást a Brahman Pradzsápatinak mondta el, Pradzsápati Manunak, Manu a teremtményeknek. A Brahman eme tanítását mondta el legidősebb fiának Událaka Áruni.
5. Ezért csak legidősebb fiának vagy bizalmas tanítványának adja tovább az ember

¹

A szádruk.

6. a Brahman eme tanítását, de senki másnak. És még ha az óceán övezte teljes Földet kínálnák is érte minden kincsével, hát csak gondolja bátran: Többet ér ez annál, többet ér ez annál!

Tizenkettedik szakasz

1. A gájatrí dallam minden, ami van.¹ Mert a gájatrí dallam a szó, és ami van, azt a szó énekli (gájati) és menti (trájate) meg.
2. A gájatrí dallam a Föld, mert minden létező ezen alapul, és le nem esik róla.
3. A Föld pedig az emberi test, mert az életerők ezen alapulnak, és nem esnek ki belőle.
4. Az emberi test pedig az emberi szív, mert az életerők ezen alapulnak, és nem esnek ki belőle.
5. A hatrészes gájatrí dallam négy negyedből áll. Erre mondja a himnusz:
6. Roppant az ő fenységük,
csak az Ember van magasabban,
negyede a lények,
háromnegyede az Égben halhatatlan.
7. Amit Brahmannak neveznek, az az emberen kívüli úr.² Az emberen kívüli úr pedig egy az emberen belüli úrral. Az emberen belüli úr
8. pedig azonos a szív üregével. Ez a teljes, ez a változatlan. Teljes és változatlan szentséget ér el, ki tudja ezt.

Tizenharmadik szakasz

1. Ennek a szívnek öt isteni nyílása van. Keleti nyílása a belélegzés, a szem, a Nap.³ Ezek felé a tündöklésben és az ételben kell szentelődni. Tündökletes ételévő lesz, ki tudja ezt.
2. Déli nyílása a szétlélegzés, a fül, a Hold. Ezek felé a szentségben és a szépségben kell szentelődni. Szent lesz és szépséges, ki tudja ezt.

¹ Lásd még: Brihadáranjaka-upanisad 5.14.

² Vesd össze: Taittirija-upanisad 2.1.

³ Vesd össze: Prasna-upanisad 3.8.

3. Nyugati nyílása a kilélegzés, a szó, a tűz. Ezek felé a tanítványságban és az ételben kell szentelődni. Tanítványai lesznek, ételevő lesz, ki tudja ezt.
4. Északi nyílása az összelélegzés, az ész, Pardzsanja. Ezek felé a dicsőségben és a hajnalhasadásban kell szentelődni. Dicső és hajnalhasadó lesz, ki tudja ezt.
5. Felső nyílása a fellélegzés,¹ a bőr, a szél, az űr. Ezek felé az erőben és a hatalomban kell szentelődni. Erős lesz és hatalmas ki tudja ezt.
6. Ez a Brahman öt szolgája, ez a mennyei lét öt kapuőre. Ki tudja a Brahman öt szolgáját és a mennyei lét öt kapuőrét, annak családjában hős születik. Mennyei létbe jut, aki tudja a Brahman öt szolgáját és a mennyei lét öt kapuőrét.
7. És az a fény, ami ott ragyog az Ég fölött, mindenek fölött, mindenek magasán, a legfőbb a világban, az bizony egy az emberben ragyogó fényel.
Megszemlélni így kell: Mikor az ember ezt megérzi, testét meleg önti el.² Meghallani úgy lehet, hogy az ember fülét befogja, és olyat hall, mint az égő tűz ropogása. Megszemlélésének, meghallásának így kell szentelődni. Észreveszik és meghallgatják azt, ki tudja ezt, ki tudja ezt.

Tizennegyedik szakasz

1. Bizony a Mindenség a Brahman. Lelkesülten kell néki szentelődni a csendben. Tett³ az ember. Ahogy ebben a világban cselekszik, olyanná lesz, ha elmegy. Hát tegyen!
2. Észből álló,⁴ lélegzet a teste, fény az alakja, igazság az akarása, űr a lelke. Mindenható, mindenre vágyó, mindent szagló, mindent ízlelő, átöleli a mindenséget, szótlán, gondtalan.
3. Ez az én Lelkem szívem belsejében kisebb a rizsszemnél, az árpszemnél, a mustármagnál, a kölesnél, köles kölesénél. Ez az én Lelkem szívem belsejében nagyobb a Földnél, nagyobb a Levegőégnél, nagyobb az Égnél, minden Világoknál nagyobb.
4. Mindenható, mindenre vágyó, mindent szagló, mindent ízlelő, mindent átölelő, szótlán, gondtalan az én Lelkem szívem belsejében. Ez a Brahman, ezzé leszek, ha majd elmegyek. Aki ezt tudja, nincsen kétsége annak.

Sándilja mondta ezt, Sándilja mondta ezt.

¹ Vesd össze: Prasna-upanisad 2.7. és 2.9.

² Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 5.9.

³ Kratu.

⁴ Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 5.6. Tittirija-upanisad 2.3-4.

Tizenötödik szakasz

1. Levegőég belsejű, Föld alapú,
el nem múló láda, az égtájak a sarkai,
az Ég a felnyílása. Kincset rejt e láda,
benne a lét minden drágasága.
2. Keleti égtáját kanálnak hívják, déli égtáját királynak, nyugati égtáját királynő-
nek, északi égtáját jóllakottnak. Az égtájak borja a szél. Aki az égtájak borjának
tudja a szelet, nem sír majd sírva fia halálán:¹
– Égtájak borjának tudom a szelet, ne sírjak sírva fiam halálán!
3. A sebezhetetlen ládához fordulok ezzel és ezzel és ezzel.²
A lélegzethez fordulok ezzel és ezzel és ezzel.
A Földre lépek ezzel és ezzel és ezzel.
A Levegőéghez fordulok ezzel és ezzel és ezzel.
Az Éghez fordulok ezzel és ezzel és ezzel.
A bhúh-hoz fordulok ezzel és ezzel és ezzel.
A bhuvah-hoz fordulok ezzel és ezzel és ezzel.
A szvah-hoz fordulok ezzel és ezzel és ezzel.³
4. Mikor azt mondtam: a lélegzethez fordulok, akkor a lélegzet minden, ami van,
úgyhogy ezekhez fordultam.
5. Mikor azt mondtam: a Földhöz fordulok, akkor azt mondtam, a Földhöz fordu-
lok, a Levegőéghez fordulok, az Éghez fordulok.
6. Mikor azt mondtam: a Levegőéghez fordulok, akkor azt mondtam, a tűzhöz for-
dulok, a szélhez fordulok, a Naphoz fordulok.

¹ Értsd: nem hal meg fia öelötte. Vesd össze: Kausítaki-upanisad 2.7.

² Lásd a következő, 4. pontot.

³ Lásd még: Brihadáranyaka-upanisad 5.5. Cshándógja-upanisad 2.23.2. és 4.17.3. Ta-
ittirija-upanisad 1.5.

7. Mikor azt mondtam: az Éghez fordulok, akkor azt mondtam, a Himnuszok Tudásához fordulok, a Varázsigeék Tudásához fordulok, a Dalok Tudásához fordulok, oda fordulok.

Tizenhatodik szakasz

1. Bizony az ember az áldozat. Első huszonnégy éve a hajnalban préselt nedű. Mert a gájitrí mérték huszonnégy szótagos, és gájitrí mértékes a hajnali préselés.¹ Ebből a Vaszuk részesülnek. A Vaszuk pedig életerők, mert ők teszik a Földet lakhatóvá (vászejati).
2. Ha az embert ebben az életkorban kór emésztí, úgy mondja ezt:
 - Ti Vaszuk, ti életerők, szőjétek tovább életem eme hajnalban préselt nedűjét a délben préselt nedűhöz, hogy ne legyek olyan áldozati állat, kit a Vaszuk közepette, az életerők közepette leölnek.
 - Ha így beszél, kigyógyul akkor a bajból, újra megépül.
3. További negyvennégy éve a délben préselt nedű. Mert a tristubh mérték negyvennégy szótagos, és tristubh mértékes a déli préselés. Ebből a Rudrák részesülnek. A Rudrák pedig életerők, mert mikor kiszállnak, megsirattatják (ródajati) a testet.
4. Ha valakit ebben az életkorban kór emésztí, úgy mondja ezt:
 - Ti Rudrák, ti életerők, szőjétek tovább életem eme délben préselt nedűjét az alkonyatkor préselt nedűhöz, hogy ne legyek olyan áldozati állat, akit a Rudrák közepette, az életerők közepette leölnek!
 - Ha így beszél, kigyógyul akkor a bajból, újra megépül.
5. További negyvennyolc éve az alkonyatkor préselt nedű. Mert a dzsagatí mérték negyvennyolc szótagos, és dzsagatí mértékes az alkonyati préselés. Ebből az Áditják részesülnek. Az Áditják pedig életerők, mert ők azok, akik mindezt magukkal viszik (ádadate).
6. Ha valakit ebben az életkorban kór emésztí, úgy mondja ezt:
 - Ti Áditják, ti életerők, szőjétek tovább életem eme alkonyatkor préselt nedűjét a végső életkorig, hogy ne legyek olyan áldozati állat, akit az Áditják közepette, az életerők közepette leölnek!
 - Ha így beszél, kigyógyul akkor a bajból, újra megépül.
7. Ezt tudta Mahidásza, Itará Fia, amikor így szólt:
 - Minek gyötröd a testem, mikor én azzal nem múlok el? És tizenhat évet élt még a száz fölött. Tizenhat évet él még a száz fölött, ki tudja ezt.

¹

Naponta háromszor mutattak be szóma-áldozatot: reggel, délben és este.

Tizenhetedik szakasz

1. Ha valaki éhezik, szomjazik, nincs öröme, az beavatás.¹
2. Ha viszont eszik, iszik és örül, az a démon elkergetése.²
3. Ha valaki tréfálkozik, nevet és szerelmeskedik, az a dicshimnusz és a szabályozás.³
4. A lemondás, odaadás, őszinteség, ártatlanság és igazság, az az áldozati adomány.⁴
5. Azért mondják: préselt, préselni fog,⁵ mert az előbbi a halála, az utóbbi az újraszületése. A halál pedig a merítkezés.⁶
6. Ezt tanította Ghóra Ángirasza Krisnának, Dévakí Fiának és mert vágytalan volt, azt is mondta még:
– Az idők végezetén e három igétől kell menedéket kérni: Te vagy az elmúlhatatlan, te vagy az ingathatatlan, az életerők éle vagy! Erről a himnuszok:
7. A kezdetek kezdetén fakadt magot...⁷
A homályból szállunk elő magasztos fénybe nézve,
magasztos ragyogásba nézve az Isteni Napúr elé,
a legfelső fénybe lépve, a legfelső fénybe lépve.⁸

Tizennyolcadik szakasz

1. A Lélek terén az észként kell a Brahmannak szentelődni, és úrként kell a Brahmannak szentelődni az istenek terén. Így kétféleképp is érthető ez a tanítás, a lélek terén és az istenek terén.
2. E Brahmannak négy negyede van. Első negyede a szó, második negyede a lélegzet, harmadik negyede a szem, negyedik negyede a fül.
Eddig a Lélek terén. Az istenek terén pedig:

1 A díksá.

2 Az upaszad.

3 A sztuta és a sásztra.

4 A daksiná.

5 Átvitt értelemben: nemzett, nemzeni fog.

6 Az avabhrita. A beavatás, a démon elkergetése, a dicshimnusz, a szabályozás és az adomány mind a szómaáldozat kísérő rítusai; a merítkezést, a tisztító fürdőt az áldozat végén vette az áldozó.

7 Lásd: Rigvéda 8.6.30.

8 Lásd: Rigvéda 1.50.10.

Első negyede a tűz, második negyede a szél, harmadik negyede a Nap, negyedik negyede a tér. Így kétféleképp is érthető ez a tanítás, a Lélek terén és az istenek terén.

3. A szó a Brahman első negyede, ez a tűz fénye által ragyog és parázslík. Híre, dicsősége, tanítványai révén ragyog és parázslík, ki tudja ezt.
4. A lélegzés a Brahman második negyede, ez a szél fénye által ragyog és parázslík. Híre, dicsősége, tanítványai révén ragyog és parázslík, ki tudja ezt.
5. A szem a Brahman negyede, ez a Nap fénye által ragyog és parázslík. Híre, dicsősége, tanítványai révén ragyog és parázslík, ki tudja ezt.
6. A fül a Brahman negyede, ez a tér fénye által ragyog és parázslík. Híre, dicsősége, tanítványai révén ragyog és parázslík, ki tudja ezt.

Tizenkilencedik szakasz

1. A Nap a Brahman, ez a tanítás. Kifejtése ennek:

Kezdetben nemlétező volt a világ, ez létezővé lett, így keletkezett.¹ Tojás lett belőle. Az egy évig hevert. Azután szétnyílt kétfele. Kettényílt héja ezüst volt és arany.

2. Ezüst héja a Föld, arany héja az Ég. Mészhéjából lettek a hegyek, hártájából lettek a felhők és a köd, ereiből lettek a folyók, nedvéből lett az óceán.
3. Kikelt belőle a Nap. Amikor kikelt, hangok, kiáltások, lények és vágyak keltek fel nyomában. Ezért van az, hogy minden pirkadáskor és minden alkonyatkor hangok, kiáltások, lények és vágyak kelnek a Nap nyomában.
4. Aki ezt tudja, és a Napnak a Brahmanként szentelődik, az remélheti, hogy az ujjongó hangok elérik és felüdítik, és felüdítik.

¹

Ellentétben a Cshándógja-upanisad 6.2. szakaszával.

NEGYEDIK FEJEZET

Első szakasz

1. Hívó adakozó volt Dzsánasruti Pautrájana, sokat főzetett, mindenfelé hajlékokat emeltetett, hogy önála étkezzenek.
2. Az egyik éjjel hattyúk szálltak arra. Mondja az egyik a másiknak
– Hé! Vigyázz, te vaksi medve! Dzsánasruti Pautrájájának fénye már az égig sugárzik, hozzá ne éj, nehogy megégeds magad!
3. A másik így válaszolt:
– Ki az, akiről úgy beszélsz, mintha legalábbis a Taligás Raikva lenne?
– Kicsoda az a Taligás Raikva?
4. – Ahogy a végső győztes kockadobáshoz számítanak minden kisebb dobást, éppen így szállnak hozzá a lények jótettei. És ahhoz is, ki tudja az ő tudását.
5. Meghallotta ezt Dzsánasruti Pautrájana. Amikor felkelt, étékfogójához így szólt:
– Úgy beszélsz te rólam, mintha legalábbis én lennék a Taligás Raikva!
– Kicsoda az a Taligás Raikva?
6. – Ahogy a végső győztes kockadobáshoz számítanak minden kisebb dobást, éppen így szállnak hozzá a lények jótettei. És ahhoz is, aki tudja az ő tudását.
7. Az étékfogó elindult őt megkeresni. Visszatérve így szólt:
– Nem találtam.
– Hát oda menj, ahol papot kell keresni!
8. Ott pedig taligája alatt egy ember heverészett, és a pattanásait piszkálgatta éppen. Az étékfogó melléje ült és megszólította:
– Uram, te vagy a Taligás Raikva?
– Én bizony – felelte az. Az étékfogó visszatért és így szólt:
– Megtaláltam.

Második szakasz

1. Akkor Dzsánasruti Pautrájana fogott hatszáz tehenet, egy aranyláncot, egy öszvérfogatot, elébe járult és így szólt:

2. – Raikva, itt ez a hatszáz tehén, egy aranylánc, egy öszvérfogat. Uram, tanítsd hát nekem az istent, akinek szentelődsz!
3. Az így válaszolt:
 - Mulatságos vagy, te sűdra!¹ Csak tartsd meg ezeket, a tehenekkel együtt! Akkor Dzsánasruti Pautrájana fogott ezer tehenet, egy aranyláncot, egy öszvérfogatot és a leányát. Elébe járult, és így szólt:
4. – Raikva, itt ez az ezer tehén, egy aranylánc, egy öszvérfogat, egy asszony, és vedd hozzá a falut is, ahol élsz. Tanítsd meg nékem, uram!
5. Az felemelte a lány lehajtott arcát, és így szólt:
 - Ó, a sűdrája! Hát tehenekkel állít elém, mikor csakis ezzel az arcockával tud szóra bírni!
 - A Mahávrisa földjén lévő Raikva-falvak azok, ahol ez a mester élt.

Harmadik szakasz

1. Így tanította:
 - A szél a begyűjtő. Mikor elfújják a tüzet, a szélbe száll. Mikor a Nap lenyugszik, a szélbe száll. Mikor a Hold lenyugszik, a szélbe száll.²
2. Mikor a víz kiszárad, a szélbe száll. Mindezeket a szél gyűjti egybe. Eddig az istenek terén.
3. És most a Lélek terén:
 - A lélegzet az egybegyűjtő. Mikor elalszik az ember, a szó a lélegzetbe száll, a szem a lélegzetbe száll, a fül a lélegzetbe száll, az ész a lélegzetbe száll. Mindezeket a lélegzet gyűjti egybe.³
4. Ez a két egybegyűjtő. A szél az istenek terén, a lélegzet az életerők terén.
5. Történt egyszer, hogy Saunaka Kápéja és Abhipratárin Káksaszéni étkeztek éppen, és egy tanítvány ételt koldult tőlük. De ők semmit sem adtak.
6. Akkor az így szólt:
 - A mindenségnek egyetlen istene, ki a másik négy erőset elnyeli. Kápéja, nem látják őt a halandók, pedig, ó Abhipratárin minden az ő helye – hát, ennek nem adtatok az ételből, pedig megilleti!

¹ Ez a megszólítás egy magasabb kaszt-béli számára sértésnek számított.

² Vesd össze: Kausítaki-upanisad 2.8. Taittirija-upanisad 1.1.

³ Vesd össze: Kausítaki-upanisad 3.4.

7. Saunaka Kápéja elgondolkozott ezen, majd így vágott vissza:
 – Az istenek lelke, lények nemzője, aranyló fogú, nagyétkű bölcs tudós. Azt mondják róla, hogy ő a Brahman, ő az emészthetetlen elemésztője. Nohát, tanítvány, így szentelődünk mi néki. Most pedig szólok, hogy te is kapj enni. És megetették.
8. Valóban, az első öt és a másik öt annyi, mint tíz¹ összesen. Ennyi a nyertes dobás. És a nyertes tizes dobás ételt jelent minden tartományban. Ez a virádsz,² az étel evője. Átala válik láthatóvá az egész világ. Látható lesz annak az egész világ, az étel evője lesz, ki tudja ezt, ki tudja ezt.

Negyedik szakasz

1. Szatjakáma Dzsábálja³ így szólt anyjához:
 – Tisztelt anyám, tanítványnak mennék, mondd meg nekem, milyen családból származom?
2. Anyja így felelt:
 – Nem tudom, fiam, milyen családból származol. Fiatal koromban sokfelé szolgáltam, így születél. Magam sem tudom, melyik családból. Engem Dzsabálának hívnak, téged Szatjakámának, nevezd hát magad Szatjakámának, Dzsabálá Fiának.
3. A fiú elment a Gautama nemzetségbeli Háridrumatához, és így szólt:
 – Tanítványod lennék, Uram. Elfogadsz tanítványodul?
4. Az így felelt:
 – Melyik családból származol, barátom?
 – Nem tudom, mester, melyik családból származom. Kérdeztem anyámat, és ő azt felelte: Fiatal koromban sokfelé szolgáltam, így születél. Magam sem tudom, melyik családból. Engem Dzsabálának hívnak, téged Szatjakámának, nevezd hát magad Szatjakámának, Dzsabálá Fiának. Így hát, ó mester, úgy hívom magam: Szatjakáma, Dzsabálá Fia.
5. Az így felelt:
 – Csak egy pap tud ilyen nyíltan beszélni.⁴ Barátom, fogj tűzifát, tanítványomul fogadlak, mert hú maradtál az igazsághoz. Tanítványául fogadta, majd elé vezetett négyszáz sovány, legyengült tehenet, és így szólt:

¹ A szél, a tűz, a Nap, a Hold, a víz, a lélegzet, a szó, a szem, a fül és az ész.

² Egy tíz szótagos versmérték neve.

³ Mint oly sok esetben, itt is beszélő névvel van dolgunk, ami szó szerint azt jelenti: Igazság Vágya, a Leányanya Fia.

⁴ Ahhoz, hogy valaki egy pap tanítványa legyen, magának is felső kasztba kellett tartoznia. Egy megesett szolgáló gyermeke kaszton kívülinek számított, így általában méltatlannak tartották a szent tudományok elsajátítására.

- Legeltesd őket, barátom!
- Ő kihajtotta őket, és azt mondta magában:
- Nem térek vissza addig, míg ezer nem lesz belőlük.
- És hosszú éveken át távol maradt, idegenben.

Ötödik szakasz

1. Mikor ezer lett belőlük, így szólt az egyik bika:
 - Szatjakáma!
 - Igen, uram!

2. – Ezren vagyunk. Hajts hát vissza minket, barátom, a mester házába, és megtanítom néked a Brahman egynegyedét.
 - Tanítsd meg, uram!
 - Az pedig így beszélt:
 - Kelet a tizenhatoda, Nyugat a tizenhatoda, Dél a tizenhatoda, Észak a tizenhatoda. Barátom, ez a Brahman négytizenhatodos egynegyede, ezt úgy hívják: Messzeséges.

3. Aki tudja ezt, és a Brahman eme négytizenhatodos egynegyedének Messzeségesként szentelődik, az messzeséges lesz e világban. Messzeséges világi lesznek annak, ki tudja ezt, és a Brahman eme négy tizenhatodos egynegyedének Messzeségesként szentelődik. Második negyedét majd a tűz tanítja meg neked.

Hatodik szakasz

1. Mikor megvirradt, továbbhajtotta a csordát. Ahol rájuk esteledett, tüzet rakott, megkötötte a teheneket, rőzsét szedett, majd leült a tűztől nyugatra, arccal kelet felé.

2. A tűz megszólította:
 - Szatjakáma!
 - Igen, Uram!

3. – Barátom, megtanítom neked a Brahman egynegyedét.
 - Tanítsd meg, Uram!
 - Az pedig így beszélt:
 - A Föld a tizenhatoda, a Levegőég a tizenhatoda, az Ég a tizenhatoda, az Óceán a tizenhatoda. Barátom, ez a Brahman négytizenhatodos egynegyede, ezt úgy hívják: Végtelen.

4. Aki tudja ezt, és a Brahman eme négytizenhatodos egynegyedének Végtelenként szentelődik, az végtelen lesz e világban. Végtelen világi lesznek annak, ki tudja ezt, és a Brahman eme négytizenhatodos egynegyedének Végtelenként szentelődik. Harmadik negyedét majd egy hattyú tanítja meg neked.

Hetedik szakasz

1. Mikor megvirradt, továbbhajtotta a csordát. Ahol rájuk esteledett, tüzet rakott, megkötötte a teheneket, rőzsét szedett, majd leült a tűztől nyugatra, arccal kelet felé.
2. Arra repült egy hattyú, és megszólította:
 - Szatjakáma!
 - Igen, Uram!
3. – Barátom, megtanítom neked a Brahman egynegyedét.
 - Tanítsd meg, Uram!Az pedig így beszélt:
 - A Tűz a tizenhatoda, a Nap a tizenhatoda, a Hold a tizenhatoda, a Villám a tizenhatoda. Barátom, ez a Brahman négytizenhatodos egynegyede, ezt úgy hívják: Tündökletes.
4. Ki tudja ezt, és a Brahman eme négytizenhatodos egynegyedének Tündökletesként szentelődik, az tündökletes lesz e világban. Tündökletes világi lesznek annak, ki tudja ezt, és a Brahman eme négytizenhatodos egynegyedének Tündökletesként szentelődik. Negyedik negyedét pedig egy kormorán tanítja meg neked.

Nyolcadik szakasz

1. Mikor megvirradt, továbbhajtotta a csordát. Ahol rájuk esteledett, tüzet rakott, megkötötte a teheneket, rőzsét szedett, majd leült a tűztől nyugatra, arccal kelet felé.
2. Arra repült egy kormorán, és megszólította:
 - Szatjakáma!
 - Igen, Uram!
3. – Barátom, megtanítom neked a Brahman egynegyedét.
 - Tanítsd meg, Uram!Az pedig így beszélt:
 - A lélegzet a tizenhatoda, a szem a tizenhatoda, a fül a tizenhatoda, az ész a tizenhatoda. Barátom, ez a Brahman négytizenhatodos egynegyede, ezt úgy hívják: Otthonos.

4. Ki tudja ezt, és a Brahman eme négytizenhatodos egynegyedének Otthonosként szentelődik, az otthonos lesz e világban. Otthonos világi lesznek annak, ki tudja ezt, és a Brahman eme négy tizenhatodos egynegyedének Otthonosként szentelődik.

Kilencedik szakasz

1. Végül elért a mester otthonához. Az megszólította:
 - Szatjakáma!
 - Igen, Uram!
2. – Úgy ragyogsz, barátom, mint a Brahman tudója. Ki tanította meg neked?
 - Nem emberek – felelte ő –, de magyarázd el te is, Uram.
3. Hozzád hasonlók mondták, hogy a mestertől nyert tudás visz a legbiztosabban célba.
Az pedig kifejtette neki éppen ugyanezt, éppen ugyanezt.

Tizedik szakasz

1. Upakószala, Kamala Fia tanítványként Szatjakamánál, Dzsabálá Fianál lakott. Tizenkét éve szolgálta áldozótüzeit. A mester a többi tanítványokat visszaengedte otthonukba, de őt nem akarta elengedni.¹
2. Így szólt hozzá asszonya:
 - A fiú gyötrődik. Jól szolgálta tüzeidet, ügyelj arra, hogy a tüzek ne a hátad mögött tanítsák. Tanítsd meg néki a tudást!
 - De ő nem tanította, hanem elutazott messzire.
3. A tanítvány beteg lett, nem evett. Így szólt hozzá a mester asszonya:
 - Egyél fiú, miért nem eszel?
 - Jaj, olyan sok a vágy az emberben. Betegséggel vagyok tele, nem kívánok enni!
4. Így szóltak akkor egymás között a tüzek:
 - A fiú gyötrődik, pedig jól szolgált minket. Nohát, tanítsuk meg néki a tudást!²
 - És így szóltak hozzá:
5. – A Brahman a lélegzet, a Brahman az öröm, a Brahman a messzeség.
Ő így válaszolt:

¹ Mert nem adta még át a tanítást.

² Figyelemreméltó, hogy Upakószala ugyanúgy, személytelen mestertől kapja meg a tudást, mint annak idején tanítója, Szatjakáma.

– Tudom, hogy a Brahman a lélegzet. De hogy ő az öröm és a messzeség, ezt nem tudom.

A tüzek így feleltek:

– Az öröm (ka) messzeség (kha), a messzeség öröm.

És elmondták néki, hogy a Brahman miért öröm és miért messzeség.

Tizenegyedik szakasz

1. Így tanította az otthoni tűz:¹
 - A Föld, a tűz, az étel és a Nap az én alakjaim. A Napban látható Ember² pedig én magam vagyok, én magam vagyok.
 - És szóltak együtt:
2. – Aki ezt tudja, és így szentelődik neki, az elveti a gonoszt, az messze jut, szép kort megél a Földön, sokáig él, nem hal ki családja. Segítünk annak ebben és abban a világban, ki tudja ezt, és így szentelődik neki.

Tizenkettedik szakasz

1. Így tanította az áldozati étel főző tűz:
 - A víz, a tér, a csillagok és a Hold az én alakjaim. A Holdban látható Ember³ pedig én magam vagyok, én magam vagyok.
 - És szóltak együtt:
2. – Aki ezt tudja, és így szentelődik neki, az elveti a gonoszt, az messze jut, szép kort megél a Földön, sokáig él, nem hal ki családja. Segítünk annak ebben és abban a világban, ki tudja ezt, és így szentelődik neki.

Tizenharmadik szakasz

1. Így tanította a harmadik tűz, az áldozótűz:
 - A lélegzet, az űr, az ég és a villám az én alakjaim. A villámban látható Ember⁴ pedig én magam vagyok, én magam vagyok.
 - És szóltak együtt:

¹ Az áldozatot három tűzön mutatták be. Az első az otthoni tűz (gárhapatja), a második az ételt főző tűz (anvánhárjapacsana), a harmadik az áldozatot elégető tűz (áhavanija).

² Az egyetemes Lélek.

³ Az Atyák Útjára tért Lélek.

⁴ Az Istenek Útjára lépett Lélek. Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 2.1.4. és 2.5.8. és 6.2.13.

2. – Aki ezt tudja, és így szentelődik neki, az elveti a gonoszt, az messze jut, szép kort megél a Földön, sokáig él, nem hal ki családja. Segítünk annak ebben és abban a világban, ki tudja ezt, és így szentelődik neki.

Tizennegyedik szakasz

1. Majd így szóltak hozzá mind a hárman:
 – Upakószala barátunk, most már tudod tanunkat és a Lélek tanát. Az utat hozzá majd mestered tanítja meg.
 Mikor megjött a mester, megszólította:
 – Upakószala!
2. – Igen, Uram! – felelte ő.
 – Úgy ragyog az arcod, barátom, mintha a Brahman tudója lennél. Ki tanította meg neked?
 – Hogy ki tanított? Bizony, ezek itt mások, mint aminek látszanak! – felelte és a tüzekre mutatott.
 – Mit mondtak neked?
3. – Ezt és ezt magyarázták.
 – Nohát, akkor csak a Brahman világairól beszéltek. De én azt is elmondom, hogy semmi gonoszság nem tapadhat ennek tudójához, mint ahogy a lótuszszirm sem ázik el soha.
 – Mondd el, ó, Mester!
 És az így beszélt:

Tizenötödik szakasz

1. – A szemben látható Ember a Lélek, ez a rendíthetetlen, örök Brahman.¹ Ezért van az, hogy ha olaj vagy víz cseppen a szembe, a sarkán kitisztul.
2. Ezt a Kedves Pásztorának hívják, mert minden kedvesnek ő a pásztora. Minden kedves pásztora lesz, ki tudja ezt.
3. Úgy is hívják, a Kedves Fejedelme, mert minden kedvesnek ő a fejedelme. Minden kedves fejedelme lesz, ki tudja ezt.
4. Úgy is hívják, a Fény Fejedelme, mert ő fénylik minden világban. Minden világban fénylik, ki tudja ezt.

¹ Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 2.3.5. és 5.5.2. Cshándógja-upanisad 1.7.5. és 8.7.4. Taittirija-upanisad 2.8.

5. Ezért az ezt tudók a halál után egy fénysugárba lépnek, akár eltemetik őket, akár nem. A fénysugárból a nappalba szállnak, a nappalból a hónap világos felébe, onnan az ég világos felébe, onnan az évbe, az évből a Napba, a Napból a Holdba, a Holdból a villámba. Ott van egy Ember, de nem emberszerű. Ő vezeti őket tovább a Brahmanhoz. Ez az istenek útja, a Brahman útja. És akik erre az útra lépnek, nem pördülnek vissza többé e pörgő világba, e pörgő világba.¹

Tizenhatodik szakasz

1. Bizony a tisztító szél az áldozat, mert az ő szaladásában megtisztítja ezt a világot. És merthogy szaladásában (jan) megtisztítja ezt a világot, hát ezért ő az áldozat (jadzsnya). Az áldozatnak pedig két ösvénye van: az ész és a szó.
2. Az egyik ösvényt az imádópap teremti az ésszel, a másikat az áldozópap, a szerepap és az énekespap a szóval.² Ezért ha a hajnali áldozásnál az imádópap
3. még az utóvers előtt megtöri a csendet, úgy csak az egyik ösvény nyílik meg, a másik bezárul. Olyan ez, mint egy lábon járni, egy keréken gurulni – kárba vész. Éppen így kárba vész az áldozás, és ha az áldozás kárba vész, kárba vész az áldozó is, az áldozástól csak rosszabb lesz neki.
4. Ha viszont a hajnali áldozásnál az imádópap nem töri meg a csendet az utóvers előtt, úgy megnyitják mind a két ösvényt, nem zárul be a másik.
5. Olyan lesz az, mint két lábon járni, két keréken gurulni, jó alapja lesz az áldozásnak. És ha jó alapja lesz az áldozásnak, jó alapja lesz az áldozónak is, az áldozástól jobb lesz neki.

Tizenhetedik szakasz

1. Pradszápati kiköltötte a világokat.³ És ahogy felmelegedtek, nedveket sajtolt ki belőlük: a Földből a tüzet, a Levegőégből a szelet, az Égből a Napot.
2. Kiköltötte ezt a három istent. És ahogy felmelegedtek, nedveket sajtolt ki belőlük: a tűzből a himnuszokat, a szélből a varázsigéket, a Napból a dalokat.

¹ Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 6.2.15.

² Az imádópapnak az áldozásnál tilos volt megszólalnia, míg a többiek folyamatosan mondták a varázsigéket.

³ Vesd össze: Cshándógja-upanisad 2.23.2. és 3.1.3. Aitaréja-upanisad 1.1.4.

3. Kiköltötte e Három Tudást. És ahogy felmelegedtek, nedveket sajtolt ki belőlük: a himnuszokból a Bhúh, a varázsigékből a Bhuvah, a dalokból a Szvah igéket.¹
4. Mikor a himnuszéneklésben nem sikerül valami, akkor az imádópapnak azt kell mondania:
– A Bhúh-nak üdv!
És áldozni közben az otthoni tűzben. Így majd a himnuszok nedve és ereje összetapasztja az áldozati himnuszban vétett hibát.
5. Mikor a varázsmondásban nem sikerül valami, akkor az imádópapnak azt kell mondania:
– A Bhuvah-nak üdv!
És áldozni közben a déli tűzben. Így majd a varázsigék nedve és ereje összetapasztja az áldozati varázsigékben vétett hibát.
6. Mikor a daléneklésben nem sikerül valami, akkor az imádópapnak azt kell mondania:
– A Szvah-nak üdv!
És áldozni közben az áldozati tűzben. Így majd a dalok nedve és ereje összetapasztja az áldozati dalban vétett hibát.
7. Ahogy a só az aranyat összetapasztja, az arany az ezüstöt, az ezüst az ónt, az ón az ólmot, az ólom a vasat, vagy a bőr a fát,
8. úgy tapasztja össze az imádópap az előbbi világok, tudások és istenek erejével az áldozásnál ejtett hibát. Varázs-ír van abban az áldozásban, ahol az imádópap tudja ezt.
9. Északra száll² az áldozás ott, ahol az imádópap tudja ezt. Az ezt tudó imádópapról szól a vers:
10. Amint vet, úgy arat az ember fia, a sors-utat járó.
Mint hű vadászeb, őrzi az áldást az éber imádó.

Mert a tudós imádópap éberén őrzi az áldozást, az áldozót, és a többi áldozópapot. Ezért csak tudós imádópapot szabad felkérni, és olyat nem, aki nem tudja ezt, olyat nem, aki nem tudja ezt.

¹ Vesd össze: Cshándógja-upanisad 2.23.2. és 3.15.3. Brihadáranjaka-upanisad 5.5. Taittirija-upanisad 1.5-6.

² Értsd: meghallgatásra talál.

Ö T Ö D I K F E J E Z E T

Első szakasz¹

OM

1. Aki tudja a legszentebbet és a legnemesebbet, az a legszentebb és a legnemesebb lesz az övéi között. A lélegzet a legszentebb és a legnemesebb.
2. Aki tudja a legnagyobb jótevőt, az a legnagyobb jótevő lesz az övéi között. A szó a legnagyobb jótevő.
3. Aki tudja az alapot, az megveti lábát a földi és az égi világban. A szem az alap.
4. Aki tudja az elérést, az minden vágyát eléri, az istenit is, meg az emberit is. A fül az elérés.
5. Aki tudja az otthont, az az övéi otthona lesz. Az ész az otthon.
6. Ezek az életerők egyszer így veszekedtek:
 - Én vagyok a legnemesebb!
 - Nem igaz, én vagyok!
 Elmentek apjukhoz, Pradsápatihoz, és azt kérdezték tőle:
 - Ki a legnemesebb közülünk?
7. Ő azt felelte:
 - Az a legnemesebb közületek, akinek távozása a legrosszabb a testnek.
8. Akkor eltávozott a szó, és egy évig távol maradt. Majd visszatért, és azt kérdezte:
 - Hogyan tudtatok nélkülem élni?
 - Úgy éltünk, mint a néma, akinek nincsen szava, de szemmel lát, füllel hall, ésszel eszmél, és lélegzéssel lélelzik.
 Akkor a szó újra visszaszállt.
9. Ezután eltávozott a szem, és egy évig távol maradt. Majd visszatért, és azt kérdezte:
 - Hogyan tudtatok nélkülem élni?
 - Úgy éltünk, mint a vak, aki nem lát, de szóval szól, füllel hall, ésszel eszmél és lélegzéssel lélelzik.
 Akkor a szem újra visszaszállt.

¹ A Cshándógja-upanisad 5.1-2. szakasza nagyrészt megegyezik a Brihadáranyaka-upanisad 6.1. szakaszával.

10. Ezután eltávozott a fül, és egy évig távol maradt. Majd visszatért, és azt kérdezte:
 – Hogyan tudtatok nélkülem élni?
 – Úgy éltünk, mint a süket, aki nem hall, de szóval szól, szemmel lát, ésszel eszmél és lélegzéssel lélegzik.
 Akkor a fül újra visszaszállt.
11. Ezután eltávozott az ész, és egy évig távol maradt. Majd visszatért, és azt kérdezte:
 – Hogyan tudtatok nélkülem élni?
 – Úgy éltünk, mint a báva, akinek nincs esze, de szóval szól, szemmel lát, füllel hall és lélegzettel lélegzik.
 Akkor az ész újra visszaszállt.
12. Ezután el akart távozni a lélegzet is, de mint ahogyan a nemes paripa cövekét kirántja, úgy rántotta magával a többi életerőt. Azok elébe járultak, és így kérlelték:
 – Tisztelet néked! Te vagy a legnemesebb. Hát el ne távozz!
13. Így szólt hozzá a szó:
 – Amiben én a legnagyobb jótévő vagyok, abban te vagy a legnagyobb jótévő!
 Így szólt hozzá a szem:
 – Amiben én az alap vagyok, abban te vagy az alap!
14. Így szólt hozzá a fül:
 – Amiben én az elérés vagyok, abban te vagy az elérés!
 Így szólt hozzá az ész:
 – Amiben én az otthon vagyok, abban te vagy az otthon!
15. Ezért nem mondják, hogy szavak, szemek, fülek vagy eszek, hanem hogy lélegzetek,¹ merthogy lélegzet valamennyi.

Második szakasz

1. Így szólt a lélegzet:
 – Mi lesz az étkem?
 Azt válaszolták az életerők:
 – Minden az étked, a kutyáig, a madárig.
 Ezért minden a lélegzet (ana) étke (anna), mert ana a lélegzet másik ismert neve.
 Bizony, minden az étke lesz annak, ki tudja ezt.

¹ Vagy életerők. Gyakran használják az összes emberi érzékszervre és képességre a prána szót. Vesd össze: Brihadárányaka-upanisad 1.5.21.

2. És a lélegzet újra szólt:
 - Mi lesz az öltözékem?
 - Azt válaszolták az életerők:
 - A víz.

Ezért van az, hogy evés előtt és után vízzel öblögetnek, így lesz a lélegzetnek ruhája, ezért nem marad meztelen.
3. Ezt tanította Szatjakáma, Dzsabála Fia Gósrutinak, Vjághrapad Fiának, és azt, is mondta még:
 - Ha ezt egy kiszáradt fatönknek mondanád, ágat növesztene, levelet hajtana az is.¹
- 4.² Ha valaki roppant nagy dologra vágyik, így járjon el:

Keverjen áldozóitalt mézből, savóból, sokféle füvekből a beavatás után, újhold éjszakáján, és mondja ezt:
5. A legszentebb és a legnemesebb üdvére! – eközben áldozzon olvasztott vaját a tűzben, és ami a kanálon maradt, cseppentse az áldozóitalba.
 - A legnagyobb jótevő üdvére! – eközben áldozzon olvasztott vaját a tűzben, és ami a kanálon maradt, cseppentse az áldozóitalba.
 - Az alap üdvére! – eközben áldozzon olvasztott vaját a tűzben, és ami a kanálon maradt, cseppentse az áldozóitalba.
 - Az elérés üdvére! – eközben áldozzon olvasztott vaját a tűzben, és ami a kanálon maradt, cseppentse az áldozóitalba.
 - Az otthon üdvére! – Eközben áldozzon olvasztott vaját a tűzben, és ami a kanálon maradt, cseppentse az áldozóitalba.
6. Ezután húzódjon vissza a tűztől, fogja az áldozóitalt a kezébe, és mormolja ezt: – Te vagy a rettenet, mert tőled retten az egész világ. Te vagy a legszentebb és a legnemesebb, a vezér, a király, te tégy hát engem a legszentebbé, a legnemesebbé, vezérré, királlyá! Válgak a mindenséggé!
7. Ezután mondja a következő verseket:
 - Merüljünk el a Napban – és kortyoljon –,
 - az isteni jószágban – és kortyoljon –,
 - a legnemesebben, a mindenadóban – és kortyoljon –,
 - az áldásos erőben! – és igya ki az egészet.

Miután az ön vagy fakupát kimosta, feküdjön le aludni a tűztől nyugat felé, irhára vagy a csupasz földre. Ne szóljon többet, szíve se rezdüljön. Ha azután álmában egy asszony megjelenik, úgy tudni fogja, hogy műve sikerült.

¹ Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 6.3.7.

² A szöveg innentől a Brihadáranjaka-upanisad 6.3. variánsa.

8. Erről szól a vers:
 Ha vágyón áldozva álmában
 egy asszony megjelenik,
 betelik a vágya,
 az álmképben ez mutatkozik,
 az álmképben ez mutatkozik.

Harmadik szakasz¹

1. Történt, hogy Svétakétu, Uddálaka Fia a panycsálák gyűlésére ment. Praváhana Dzsaiwali megszólította:
 - Te fiú! Tanított-e téged apád?
 - Ó igen, Uram – felelte ő.
2. – Tudod-e akkor, hová jutnak a lények?
 - Nem, Uram.
 - Hát azt tudod-e, hogyan térnek vissza megint?
 - Nem, Uram.
 - Tudod-e az istenek és az atyák kétfelé ágazó útját?
 - Nem, Uram.
3. – Hát azt tudod-e, hogyan lehet az, hogy nem telik meg a túlvilág?
 - Nem, Uram.
 - Hát azt tudod-e, hogyan szólalnak meg emberi hangon a vizek az ötödik áldozásban?
 - Ezt sem tudom, Uram.
4. – Akkor hogyan mondhattad azt, hogy tanítottak? Aki ezekre nem tud felelni, hogyan is mondhatja azt, hogy tanították? A fiú mérgesen apjához szaladt, és azt mondta néki:
 - Uram, te nem tanítottál engem. Miért is mondtad, hogy tanítottál?
5. Egy király-féle ezt az öt kérdést tette fel nekem, és egyre sem tudtam válaszolni. Apja így felelt:
 - Most, hogy hallottam őket, meg kell vallanom, hogy én sem tudtam ezeket. Hiszen ha tudtam volna, miért is hallgattam volna el előled?
6. Elment Gautama² a királyhoz. Az illőn, tisztelettel üdvözölte. Másnap elébe járt a királyi fogadáson. Azt mondta néki a király:
 - Méltó Gautama! Válaszd ama jószágot, amit emberi szív csak kívánni tud!

¹ Ez a szakasz nagyrészt a Brihadáranjaka-upanisad 6.2. szakaszával. Lásd még: Ka-usítaki-upanisad 1.

² Az apa, Áruni másik neve.

– Azt a jószágot, amit emberi szív kíván, csak tartsd meg magadnak! Azt a beszédet megyarázd meg nekem, amit fiamnak mondtál!

7. Zavarba jött a király és intett, hogy várjon még egy darabig. Majd így szólt:
– Azért maradt a kormányzás mindenütt a harcosi rend kezében, mert ezt a tanítást rajtad kívül és előtted nem tudták még meg a papok.¹ Majd így folytatta:

Negyedik szakasz

1. – Áldozótűz az égi világ, ó, Gautama. A Nap a tűzifája, a sugarak a füstje, a nap-pal a lángja, a Hold a parazsa, a csillagok a szikrája.
2. Ebben a tűzben áldozzák az istenek a hitet, ebből az áldozásból lesz a Nedüki-
rály.¹

Ötödik szakasz

1. Áldozótűz Pardzsanja, ó, Gautama. A szél a tűzifája, a felhők a füstje, a villám a lángja, a mennykő a parazsa, a jégeső a szikrája.
2. Ebben a tűzben áldozzák az istenek a Nedükirályt², ebből az áldozásból lesz az eső.

Hatodik szakasz

1. Áldozótűz a földi világ, ó, Gautama. Az év a tűzifája, az őr a füstje, az éjjel a lángja, az égtájak a parazsa, a mellékégtájak a szikrája.
2. Ebben a tűzben áldozzák az istenek az esőt, ebből az áldozásból lesz az étel.

Hetedik szakasz

1. Áldozótűz a férfi, ó, Gautama. A szó a tűzifája, a lélegzet a füstje, a nyelv a lángja, a szem a parazsa, a fül a szikrája.

¹ A szöveg ezen a ponton eltér a Brihadáranjaka-upanisadtól. Praváhana mondása fényt derít a papi és harcosi kaszt vetélkedésére a szellemi uralomért.

² A Holdat.

2. Ebben a tűzben áldozzák az istenek az ételt, ebből az áldozásból lesz a férfimag.

Nyolcadik szakasz

1. Áldozótűz az asszony, ó, Gautama. Öle a tűzifája, megszólítás a füstje, szemérem a lángja, behatolás a parazsa, kéj a szikrája.
2. Ebben a tűzben áldozzák az istenek a férfimagot, ebből az áldozásból lesz a magzat.

Kilencedik szakasz

1. Hát így szólalnak meg a vizek emberi hangon az ötödik áldozásban. A burokba zárt magzat pedig tíz hónapon át, vagy ameddig tart, az anyaölből pihen, azután megszületik.
2. Születése után él, ameddig élete tart. Halála után a szokás szerint a tűzre vetik, ahonnan jött, ahonnan származott.

Tizedik szakasz

1. A tűzbe megy, ki tudja ezt, és akik az erdőkben e szavakkal szentelődnek: Lemondás a hitünk! A tűzből a nappalba szállnak, a nappalból a holdhónap, majd a napév világos felébe.
2. Onnan az évbe, az évből a Napba, a Napból a Holdba, a Holdból a villámba. Ott van egy Ember, de nem emberszerű, ez vezeti őket a Brahmanhoz. Ezt az utat hívják az istenek útjának.
3. A füstbe mennek azok, akik a falvakban e szavakkal szentelődnek: Áldozás és jótett az erényünk! A füstből az éjbe szállnak, az éjből a holdhónap, majd a napév sötét felébe. Ezek nem jutnak el az évbe.
4. Hanem a sötét félelmből az atyák világába térnek, az atyák világából az űrbe, az űrből a Holdba. Ez a Nedúkirály, ez az istenek étke, ezt eszik az istenek.
5. Itt időznek addig, amíg el nem fogy tetteik jutalma, majd visszatérnek azon az úton, ahogyan ide jutottak. Az űrbe szállnak, az űrből a szélbe. Ami szél lett, az pára lesz, ami pára lett, az köd lesz,

6. ami köd lett, az felhő lesz, ami felhő lett, az eső lesz és aláhull. Itt pedig újraszületnek rizsként, árpaként, szezámként, babként, fákként, füvekként. És innen bizony nehéz kikerülni. Mert csak az testesül tovább, akit étel alakban megesznek, és férfimagként újra megfogon.
7. Akik helyesen járnak el, remélhetik, hogy jó anyaölben fogannak, papi ölben, harcosi ölben, polgári ölben. De akiknek tettei búzlenek, azok csak azt remélhetik, hogy búzós anyaölben fogannak, kutyaölben, disznóölben, kores asszony ölben.
8. A kicsinyke, örökkön újratermő élőlények egyik utat se járnak. Ezekre mondják: Szüless és pusztulj! Ez a harmadik út.¹
Hát ezért nem telik meg az égi világ, ezért kell vigyázni.
9. Erről szól a vers:

Bukik a tolvaj és az iszákos,
papgyilkos, mesterét felszarvazó,
de az is, ki ezekkel szóba áll.
10. Aki viszont tudja eme öt áldozótüzet, annak nem árt a gonosz, még ha ilyenek közé kerül is. Ártatlan marad, tiszta a tiszta világban, ki tudja ezt, ki tudja ezt.

Tizenegyedik szakasz

1. Prácsínasála Aupamanavja, Szatjajadnya Paulusi, Idradjumna Bhállavéja, Dzsanana Sárkaráksja és Budila Ásvatarásvi gazdagok voltak mind, és az írások tudói. Összejártak és azt kutatták, hogy mi a Lélek, és ki a Brahman.
2. Végül erre jutottak:
– Nos, Urak, itt van Uddálaka Áruni, ő most éppen Mindenember Lelkét² tanulja. Járuljunk hát elébe!
És elébe járultak.
3. De amaz így gondolkodott:
– E gazdag és írástudó férfiak kérdezgetni fognak engem, és lehet, hogy nem tudok majd mindenre válaszolni. Inkább máshoz küldöm őket.
4. Majd így szólt hozzájuk:
– Urak, itt van Asvapati Kaikéja, aki a Mindenember Lelkét tanulja. Járuljunk inkább ölébe.
És elébe járultak.

¹ Vesd össze: Mundaka-upanisad 1.2.10.

² Átman vaisvánara.

5. Mikor elébe járultak, az megtisztelte illőn mindőjüket. Mert olyan ember volt, aki minden reggel elmondhatta:

Országomban nincsen tolvaj, nincs uzsorás, ital rabja,
nincs hitetlen, nincs tudatlan, nincs tékozló, nincsen szajha.

Majd így szólt hozzájuk:

– Urak, éppen most tartok áldozást. Annyi adományt kaptok tőlem ti is, mint az áldozópapok, ha itt maradtok az áldozáson.

6. Ők így feleltek:

– Amit tanul az ember, arról tud is beszélni. Te a Mindenember Lelkét tanulod, magyarázd hát el nekünk!

Ő így felelt:

– Holnap majd válaszolok.

7. Másnap hajnalban elébe járultak, tűzifával a kezükben.¹ Ő pedig a tanítványvadás rítusát mellőzve így beszélt nekik:

Tizenkettedik szakasz²

1. – Te hogyan szentelődsz a Léleknek, Aupamanjava?
– Az Égként szentelődöm néki, ó, magasztos király!
– Nos hát, te a tündökletes Mindenember Lelkének szentelődsz, nedűt préselsz³ majd ezért nap mint nap családod körében.
2. Ételt eszel majd és kedveset láatsz, mert ételt eszik és kedveset lát, tanítványok lesznek majd családjában annak, ki tudja ezt, és a Mindenember Lelkének ekképpen szentelődik. De a Léleknek ez csak a feje,⁴ és szétrepedt volna a fejed, ha nem jöttél volna hozzám.⁵

Tizenharmadik szakasz

1. Így szólt azután Igazáldozóhoz, az Ember Fiához:
– Hát te hogyan szentelődsz a Léknek, Prácsínajógja?⁶

¹ Ezen a módon ajánlkozott valaki tanítványnak. Lásd Prasna-upanisad 1.1.

² Asvapati tanításai erősen emlékeztetnek a Brihadáranjaka-upanisad 2.1. és a Kausítaki-upanisad 4. szakaszára.

³ Értsd: lesz majd táplálékom.

⁴ A gondolat, hogy a mindenség egy egyetemes lény testrészeiből áll, ősi eredetű.

Lásd a Rigvéda 10.90. himnuszát, amely elmondja, hogy a világot a kozmikus Ember, Purusa feláldozása és feldarabolása révén teremtették az istenek.

⁵ Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 3.9. lábjegyzet.

⁶ Szatjajadnya másik neve.

- A Napként szentelődöm néki, ó, magasztos király!
 - Nos hát, te a sokformás Mindenember Lelkének szentelődsz, sokféle formát látsz majd ezért családod körében, robogó öszvérfogatot, szolgálót, aranyékszert.
2. Ételt eszel majd és kedveset látsz, mert ételt eszik és kedveset lát, tanítványok lesznek majd családjában annak, ki tudja ezt, és a Mindenember Lelkének ekképpen szentelődik. De a Léleknek ez csak a szeme, és elveszett volna a szemed világa, ha nem jöttél volna hozzám.

Tizennegyedik szakasz

1. Így szólt azután Indradjumna Bhállavéjához:
- Hát te hogyan szentelődsz a Léleknek?
 - A szélként szentelődöm néki, ó, magasztos király!
 - Nos hát, te a sokösvényes Mindenember Lelkének szentelődsz, sokféle adományok szállnak majd hozzád ezért, sokféle szekérsor gördül majd nyomodban.
2. Ételt eszel majd és kedveset látsz, mert ételt eszik és kedveset lát, tanítványok lesznek majd családjában annak, ki tudja ezt, és a Mindenember Lelkének ekképpen szentelődik. De a Léleknek ez csak a lélegzete, és elszorult volna a lélegzeted, ha nem jöttél volna hozzám.

Tizenötödik szakasz

1. Így szólt azután Dzsanához:
- Hát te hogyan szentelődsz a Léleknek, Sárkaráksja?
 - Az úrként szentelődöm néki, ó, magasztos király!
 - Nos hát, te a sokféle Mindenember Lelkének szentelődsz, sokféle ivadékod és vagyonod lesz ezért.
2. Ételt eszel majd és kedveset látsz, mert ételt eszik és kedveset lát, tanítványok lesznek majd családjában annak, ki tudja ezt, és a Mindenember Lelkének ekképpen szentelődik. De a Léleknek ez csak a teste, és széthullott volna a tested, ha nem jöttél volna hozzám.

Tizenhatodik szakasz

1. Így szólt azután Budila Ásvatarásvihoz:
- Hát te hogyan szentelődsz a Léleknek, Vaijághrapada?¹
 - A vízként szentelődöm néki, ó, magasztos király!
 - Nos hát, te a gazdagító Mindenember Lelkének szentelődsz, gyarapodsz, gazdag leszel majd ezért.

¹ Budila másik neve.

2. Ételt eszel majd és kedveset látsz, mert ételt eszik és kedveset lát, tanítványok lesznek majd családjában annak, ki tudja ezt, és a Mindenember Lelkének ekképpen szentelődik. De a Léleknek ez csak a hólyagja, és szétrepedt volna a hólyagod, ha nem jöttél volna hozzám.

Tizenhetedik szakasz

1. Így szólt azután Uddálaka Árunihoz:
 - Hát te hogyan szentelődsz a Léleknek, Gautama?¹
 - A Földként szentelődöm néki, ó magasztos király!
 - Nos hát, te az alapos Mindenember Lelkének szentelődsz, ezért fiaid, nyájaid már megalapozottak.
2. Ételt eszel majd és kedveset látsz, mert ételt eszik és kedveset lát, tanítványok lesznek majd családjában annak, ki tudja ezt, és a Mindenember Lelkének ekképpen szentelődik. De a Léleknek ez csak a lába, és elszáradt volna a lábad, ha nem jöttél volna hozzám.

Tizennyolcadik szakasz

1. Így szólt azután mindannyiukhoz:
 - Úgy tudjátok ezt a Mindenember Lelkét, mint bennetek elkülönültet, és így majd ételt esztek. Aki önmagában az arasznyi Mindenember Lelkének szentelődik, az minden világban, minden lényben, minden testben² ételt eszik.
2. Ennek a Mindenember Lelkének tündökletes a feje, sokformás a szeme, sokösvényes a lélegzete, sokféle a törzse, a teste, Vaszu a hólyagja, a Föld a lába, az oltár a mellkasa, az áldozófű a haja, az otthoni tűz a szíve, az áldozati ételt főző tűz az esze, az áldozótűz a szája.

Tizenkilencedik szakasz

1. Ezért az étel legeleje alkalmas az áldozásra. E szavakkal áldozzon az ember az első áldozáskor:³
 - A belélegzésnek üdv!
 És akkor a belélegzést jóllakatja.

¹ Uddálaka másik neve.

² Szó szerint: átmanban, önvalóban.

³ A szöveg a továbbiakban az agnihótr áldozat egyes műveleteit kapcsolja össze az öt lélegzés tanával.
Utóbbi lásd még a Prasna-upanisadban, valamint: Cshándógja-upanisad 1.3.3-4. és 3.13.1-6. Brihadáranyaka-upanisad 3.4.1.

2. Ha a belélegzés jóllakik, jóllakik a szem. Ha a szem jóllakik, jóllakik a Nap. Ha a Nap jóllakik, jóllakik az ég. Ha az ég jóllakik, jóllakik minden, mit az ég és a Nap ural. Ha ezek jóllaknak, jóllakik az ember nyájában, fiakban, ételben, erőben, tanítványokban.

Huszdik szakasz

1. A továbbiakban e szavakkal áldozzon az ember a második áldozáskor:
– A szétlélegzésnek üdv!
És akkor a szétlélegzést jóllakatja.
2. Ha a szétlélegzés jóllakik, jóllakik a fül. Ha a fül jóllakik, jóllakik a Hold. Ha a Hold jóllakik, jóllakik a tér. Ha a tér jóllakik, jóllakik minden, mit tér és Hold ural. Ha ezek jóllaknak, jóllakik az ember nyájában, fiakban, ételben, erőben, tanítványokban.

Huszonegyedik szakasz

1. A továbbiakban e szavakkal áldozzon az ember a harmadik áldozáskor:
– A kilélegzés üdvére!
És akkor a kilélegzést jóllakatja.
2. Ha a kilélegzés jóllakik, jóllakik a szó. Ha a szó jóllakik, jóllakik a tűz. Ha a tűz jóllakik, jóllakik a Föld. Ha a Föld jóllakik, jóllakik minden, mit Föld és tűz ural. Ha ezek jóllaknak, jóllakik az ember nyájában, fiakban, ételben, erőben, tanítványokban.

Huszonkettedik szakasz

1. A továbbiakban e szavakkal áldozzon az ember a negyedik áldozáskor:
– Az összelélegzés üdvére!
És akkor az összelélegzést jóllakatja.
2. Ha az összelélegzés jóllakik, jóllakik az ész. Ha az ész jóllakik, jóllakik Pardzsanya. Ha Pardzsanya jóllakik, jóllakik a villám. Ha a villám jóllakik, jóllakik minden, mit a villám és Pardzsanya ural. Ha ezek jóllaknak, jóllakik az ember nyájában, fiakban, ételben, erőben, tanítványokban.

Huszonharmadik szakasz

1. A továbbiakban e szavakkal áldozzon az ember az ötödik áldozáskor:
– A fellélegzés üdvére!
És akkor a fellélegzést jóllakatja.

2. Ha a fellélegzés jóllakik, jóllakik a szél. Ha a szél jóllakik, jóllakik az űr. Ha az űr jóllakik, jóllakik minden, mit szél és űr ural. Ha ezek jóllaknak, jóllakik az ember nyájakban, fiakban, ételben, erőben, tanítványokban.

Huszonnegyedik szakasz

1. Ha valaki ennek tudása nélkül végzi a tűzáldozatot, olyan az, mintha a parazsat félrekotorva a hamuban akarna áldozni.
2. De ha valaki ennek tudásával végzi a tűzáldozatot, az minden világban, minden lényben, minden lélekben áldozott.
3. Ahogy a száraz fűcsomó elhamvad a tűzre vetve, úgy hamvadnak el annak bűnei, ki tudja ezt, és így végzi a tűzáldozatot.
4. Ezért még ha egy kocsnak adja is a tudó az áldozati étel maradékát, a Minden-ember Lelkének áldozott akkor is. Erről szól a vers:

Mint éhes gyermekek körülveszik az ételadó anyát,
úgy veszik körül minden lények a tűz áldozatát, a tűz áldozatát,
a tűz áldozatát.

H A T O D I K F E J E Z E T

Első szakasz

1. Svétakétu Uddálaka fia volt. Apja azt mondta néki:
 - Fehérfényes, kedvesem, menj el tanulni, mert a mi nemzetségünkben nem lehetnek tudatlan, csak születés általi papok!
2. Elment a fiú tizenkét évesen, és huszonnégy éves korára minden tudást megtanult. Visszatért akkor büszkén, nagyeszűnek és tanultnak gondolva magát. Azt mondta néki az apja:
 - Svtakétu, kedvesem, visszatértél hát büszkén, magadat nagyeszűnek és tanultnak gondolva.
3. De kitanultad-e vajon azt a tanítást is, ami által a hallhatatlan hallható, a gondolatlan gondolható, a megismerhetetlen megismerhető?
 - Uram, hogyan értsem ezt a tanítást? – kérdezte a fiú.
4. – Úgy kedvesem, ahogyan egy agyaggöröngy által minden agyagtárgy megismerhető, mert a sokféle formák csak szavak, a megnevezéstől függenek, valójában agyag az csupán.
5. Úgy kedvesem, ahogyan egy rézptykén keresztül minden réztárgy megismerhető, mert a sokféle formák csak szavak, a megnevezéstől függenek, valójában réz az csupán.
6. Úgy kedvesem, ahogyan egy vaspengén keresztül minden vastárgy megismerhető, mert a sokféle formák csak szavak, a megnevezéstől függenek, valójában vas az csupán.
7. – Biztosan nem tudták ezt tisztelt mestereim, hiszen ha tudják, miért is hallgatták volna el előlem? Mondd el hát, Uram!
 - Legyen, kedvesem!

Második szakasz

1. Kedvesem, kezdetben a világ a Lét volt egyedül, a nem kettő, az egyetlenegy. Egyesek úgy tanítják, hogy a nemlét volt előbb, a nem kettő, az egyetlenegy, és a Lét ebből keletkezett.¹

¹

Ellentétben a Cshándógja-upanisad 3.19. szakaszával.

2. De hogyan is lehetett volna így? Kedvesem, hogyan is lehetett volna nemlétből a Lét? Éppen hogy a Lét volt előbb, a nem kettő, az egyetlenegy.
3. Sokasodjak, szaporodjak! – ezt kívánta a Lét, és megalkotta a Hőt.¹
Sokasodjak, szaporodjak! – ezt kívánta a Hő, és megalkotta a Vizet.² Ezért van az, hogy ha a láz vagy a Nap heve fűti az embert, izzadni kezd, víz lesz a hőből.
4. Sokasodjak, szaporodjak! – ezt kívánta a Víz, és megalkotta az Ételt.³ Ezért van az, hogy ha eső esik, bőséges étel terem, mert vízből lesz az ember étele.

Harmadik szakasz

1. A lények három magból erednek: tojásból születnek, élve születnek, magból születnek.
2. Az az istenség⁴ ezt kívánta: Eme három istenségbe⁵ az élő lélekkel én beleszálok, és szétáradok névben és alakban!⁶ Háromságossá teszem mindőjüket.
3. És az az istenség eme három istenségbe az élő lélekkel beleszállott, és szétáradt névben és alakban. Háromságossá tette mindőjüket.
4. Kedvesem, tudd meg hát tőlem, hogyan lett eme három istenség által háromságos minden:

Negyedik szakasz

1. A tűz vörös színe a hő alakja, fehér színe a víz alakja, fekete színe⁷ az étel alakja.⁸ Ekképpen tűnik el a tűz tűzsége, mert a sokféle formák csak szavak, a megnevezéstől függenek, valójában a tűz e három alakzat egyesülése csupán.

¹ A tédzaszt.

² Az ápaszt. Vesd össze: Cshándógja-upanisad 7.11.1.

³ Az annát.

⁴ A tiszta lét (szat).

⁵ A hőbe, a vízbe és az ételbe. Sokan ebben a szánkhja filozófia három létminőségét, a radzsaszt, a szattvát és a tamaszt vélik felfedezni.

⁶ Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 1.4.7.

⁷ Értsd: a füst.

⁸ A három szín valószínűleg a szánkhja három gunáját jelképezi. Vesd össze: Svétásvatara-upanisad 4.5.

2. A Nap vörös színe a hó alakja, fehér színe a víz alakja, fekete színe¹ az étel alakja. Ekképpen tűnik el a Nap napsága, mert a sokféle formák csak szavak, a megnevezéstől függenek, valójában a Nap e három alakzat egyesülése csupán.
3. A Hold vörös színe a hó alakja, fehér színe a víz alakja, fekete színe² az étel alakja. Ekképpen tűnik el a Hold holdsága, mert a sokféle formák csak szavak, a megnevezéstől függenek, valójában a Hold e három alakzat egyesülése csupán.
4. A villám vörös színe a hó alakja, fehér színe a víz alakja, fekete színe az étel alakja. Ekképpen tűnik el a villám villámsága, mert a sokféle formák csak szavak, a megnevezéstől függenek, valójában a villám e három alakzat egyesülése csupán.
5. Ezt tudták a gazdag, írástudó elődök, amikor azt mondták:
Nem merülhet fel semmi sem, mit ne hallottunk volna, ne gondoltunk volna, ne ismertünk volna meg. Mindent megtudtak e három által.
6. Mert tudták, hogy ami vörös, az a hó alakja, ami fehér, az a víz alakja, ami fekete, az az étel alakja.
7. És ami még ismeretlen volt, megismerték e három istenség kapcsolatában. Kedvesem, tudd meg hát tőlem, hogyan jut be ez a három istenség az emberbe, hogyan osztódik mindegyikük háromfelé:

Ötödik szakasz

1. A megevett étel három részre oszlik. Legdurvább részéből ürülék lesz, középső részéből hús, legfinomabb részéből ész.
2. A megivott víz három részre oszlik. Legdurvább részéből vizelet lesz, középső részéből vér, legfinomabb részéből lélegzet.
3. A megevett hó³ három részre oszlik. Legdurvább részéből csont lesz, középső részéből velő, legfinomabb részéből beszéd.⁴
4. Mert Ételtől van az ész, vízből van a lélegzet és hóból van a szó, kedvesem.
– Taníts tovább, ó, Uram! – szolt a fiú.
– Legyen hát – felelte ő.

¹ Értsd: az éjszaka.

² Értsd: az újhold.

³ Értsd: a megevett étel melege és a fűszerek heve.

⁴ A tűz és a beszéd összefüggését lásd: Brihadáranjaka-upanisad 1.3.12.

Hatodik szakasz

1. Kedvesem, mikor a tejet megköpülik, föle felszáll, ebből lesz a vaj.
2. Ugyanígy száll fel a megevett Étél föle is, ebből lesz az ész.
3. Ugyanígy száll fel a megivott víz föle is, ebből lesz a lélegzet.
4. Ugyanígy száll fel a megevett hó föle is, ebből lesz a szó.
5. Mert ételből van az ész, vízből van a lélegzet, hóból van a szó, kedvesem.
 - Taníts tovább, ó, Uram! – szólt a fiú.
 - Legyen hát – felelte ő.

Hetedik szakasz

1. – Kedvesem, tizenhat részből áll az ember. Ne egyél tizenöt napon át, de vizet igyál kedved szerint. Ha iszol, nem távozik el tőled a vízből való lélegzet.¹
2. És a fiú nem evett tizenöt napon át. Majd visszatért apjához, és így szólt:
 - Miből idézzek, Uram?
 - Mondd a himnuszokat, mondd a varázsigéket, mondd a dalokat!
 - Nohát, nem jutnak eszembe, Uram.
3. Apja azt mondta néki:
 - Kedvesem, ahogy a lobogó nagy tűz egyetlen szentjánosbogárnyi zsarátnokba húzódik vissza, és többé nem lobog, úgy húzódott vissza egyetlen részbe tizenöt részed, és az már nem képes a Tudás szavát idézni. Menj, egyél, és mondom tovább!
4. A fiú evett, majd újra apja elébe járult, és mindenre tudott felelni, amit csak kérdezett. Apja azt mondta néki:
5. – Kedvesem, ahogy a szentjánosbogárnyi zsarátnokba visszabújt tüzet száraz fűvel fel lehet éleszteni, hogy lobogjon, és ég már azután,

1

Értsd: nem halsz meg.

6. úgy lobbant lángra a te egyetlen részbe visszahúzódott tizenöt részed is az étel által, ezért vagy képes a Tudás szavát idézni. Mert ételből van az ész, vízből a lélegzet és hőből van a szó, kedvesem. Így tanította, így tanította.

Nyolcadik szakasz

1. Uddálaka Áruni így szólt egyszer Svétakétu nevű fiához:
 - Kedvesem, hadd tanítsalak az álom állapotára. Kedvesem, amikor azt mondják, hogy alszik az ember, akkor a lét egységébe tért.¹ Magába szállt, és azért mondják, hogy alszik (szvapiti), merthogy magába szállt (szvam apíta).
2. Ahogy a fonállal megkötött madár verdes jobbra-balra, és támaszt máshol nem találva a reptetőfára visszaszáll, éppen így verdes az ész is jobbra-balra, és támaszt máshol nem találva a lélegzetre visszaszáll. Mert az ész reptetőfája a lélegzet, kedvesem.
3. Kedvesem, hadd tanítsalak az éhségre és a szomjúságra. Azért mondják, hogy éhes (asanájá) az ember, mert a víz kihajtja belőle a megevett ételt (asitam najate). Ahogy tehenek, lovak, emberek pásztoráról beszélnek, éppígy a víz az étel pásztora (asa nája). Úgy tudd a testet, mint ennek a sarját, akkor majd nem lesz gyökértelen.
4. És mi másban gyökerezne, mint az ételben? Az étel sarját pedig vidd vissza a vízre mint gyökérre, a víz sarját a hőre mint gyökérre, a hő sarját vidd vissza a Létre mint gyökérre. Minden lénynek a Lét a gyökere, a Lét az otthona, a Lét az alapja.
5. Továbbá pedig azért mondják, hogy szomjas (udanjá) az ember, mert a hő kihajtja belőle a megivott vizet (uda njá). Ahogy tehenek, lovak, emberek pásztoráról beszélnek, éppígy a hő a víz pásztora (uda nja) Úgy tudd a testet, mint ennek a sarját, akkor majd nem lesz gyökértelen.
6. És mi másban gyökerezne,² mint a vízben? A víz sarját pedig vidd vissza a hőre mint gyökérre, a hő sarját vidd vissza a Létre mint gyökérre. Minden lénynek a Lét a gyökere, a Lét az otthona, a Lét az alapja. Azt pedig, kedvesem, már az előbb³ elmagyaráztam, hogyan lesz az emberben e három istenség mindegyike háromságos.

Kedvesem, ha meghal az ember, a szó az észbe száll, az ész a lélegzetbe száll, a lélegzet a hőbe száll, a hő a legfőbb istenségbe⁴ száll.

¹ Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 4.3.21. Mándúkja-upanisad 4.5.

² Az étel.

³ Lásd: Cshándógja-upanisad 6.5.

⁴ A Létbe.

7. Ez a parányi¹ a mindenség lényege, ez a Valóság,² ez a Lélek, ez vagy Te is, Svétakétu.
 – Taníts tovább, ó, Uram!
 – Legyen hát – felelte ő.

Kilencedik szakasz

1. – Kedvesem, mikor a méhek mézet készítenek, sokféle virágról gyűjtik össze a nedveket.
2. Ahogy az összegyűjtött nedvek sem tudnak arról, hogy mely fáról kerültek oda, éppen úgy a lét-egységbe szállt lények sem tudnak arról, hogy a lét-egységbe szálltak.³
3. És ami tigris volt, oroszlán, farkas, vadkan, féreg, madár, szúnyog vagy bögöly, ami volt, az lesz majd megint.
4. Ez a parányi a mindenség lényege, ez a Valóság, ez a Lélek. Ez vagy Te is, Svétakétu.
 – Taníts tovább, ó, Uram!
 – Legyen hát – felelte ő.

Tizedik szakasz

1. – Kedvesem, futnak a folyók keleten keletnek, nyugaton nyugatnak, óceánból óceánba szaladnak, óceánná válnak mindannyian.⁴ És ahogy ők sem tudnak arról, hogy melyikük melyik folyó volt korábban, éppen így a lét-egységből visszatérő lények sem tudnak arról, hogy a lét-egységből tértek vissza.
2. És ami tigris volt, oroszlán, farkas, vadkan, féreg, madár, szúnyog vagy bögöly, ami volt, az lesz majd megint.
3. Ez a parányi a mindenség lényege, ez a Valóság, ez a Lélek. Ez vagy Te is, Svétakétu.
 – Taníts tovább, ó, Uram!
 – Legyen hát – felelte ő.

¹ Animan, a testetöltött Lélek jelzője.

² Tattva. E kifejezés egyszersmind szójátékot alkot az „ez vagy te” (tat tvam aszi) mondattal.

³ Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 2.4.11.

⁴ Vesd össze: Prasna-upanisad 6.5. Mundaka-upanisad 3.2.8.

Tizenegyedik szakasz

1. – Kedvesem, ha megmetszik ezt a nagy fát a gyökerénél, nedvet ereszt, mert él. Ha megmetszik a törzsén, nedvet ereszt, mert él. Ha megmetszik az ágán, nedvet ereszt, mert él. Íme, itt áll ő az élő lélekkel átítatva, pompásan, örömtől duzzadón.
2. Ha elhagyja az élet az egyik ágát, elszárad az. Ha elhagyja a másik ágát, elszárad az. Ha elhagyja a harmadik ágát, elszárad az. Ha elhagyja az egész fát, elszárad az egész. Jegyezd meg ezt, kedvesem.
3. Mert a test meghal, ha elhagyja az élet, az élet azonban nem hal meg soha. Ez a parányi a mindenség lényege, ez a Valóság, ez a Lélek. Ez vagy Te is, Svétakétu.
 - Taníts tovább, ó, Uram!
 - Legyen hát – felelte ő.

Tizenkettedik szakasz

1. – Hozz egy gyümölcsöt a fügefáról!
 - Itt van, Uram.
 - Vágd ketté!
 - Kettévágtam, Uram.
 - Mit látsz benne?
 - Apró magvakat, Uram.
 - Vágj egyet ketté!
 - Kettévágtam, Uram.
 - Mit látsz benne?
 - Semmit sem, Uram.
2. – Kedvesem, ebből a láthatatlan parányiból lett a hatalmas fügefafa.
3. Hidd el, kedvesem, ez a parányi a mindenség lényege, ez a Valóság, ez a Lélek. Ez vagy Te is, Svétakétu.
 - Taníts tovább, ó, Uram!
 - Legyen hát – felelte ő.

Tizenharmadik szakasz

1. – Itt egy darab só, tedd a vízbe, és gyere vissza holnap!
Megtörtént. Másnap így szólt a fiúhoz:
 - Vedd elő a sót, amit tegnap a vízbe tettél!
 - Az kereste, de nem találta, mert feloldódott teljesen.
2. – Kóstold meg innen! Hogy ízlik?
 - Sós.

- Kóstold meg középen! Hogy ízlik?
 - Sós.
 - Kóstold meg onnan! Hogy ízlik?
 - Sós.
 - Hagyd ott, és ülj ide mellém!
- A fiú úgy tett, és azt mondta közben:
- Még mindig érzem.
 - Nos hát, kedvesem, éppen így a Létet sem láthatod meg a testben, pedig benne van.
3. Ez a parányi a mindenség lényege, ez a Valóság, ez a Lélek. Ez vagy Te is, Svétakétu.¹
- Taníts tovább, ó, Uram!
 - Legyen hát – felelte ő.

Tizennegyedik szakasz

1. – Kedvesem, olyan ez, mint ha egy gandhára-bélit bekötött szemekkel a vadonba vezetnék, és ott eleresztenének. Bolyongana az keletre, nyugatra, délre, mert bekötött szemekkel vezették oda, és engedték szabadon.
2. De ha leveszi a szeméről valaki a kendőt, és azt mondja neki: Erre van Gandhára, erre indulj! – ha tanult és okos ember, akkor faluról falura kérdezősködve hazaér. Hát ilyen az az ember is, aki tanítóra lett. Tudja jól: Addig tart csak ez, amíg a megváltást el nem érem, azután otthonomba térek!
3. Ez a parányi a mindenség lényege, ez a Valóság, ez a Lélek. Ez vagy Te is, Svétakétu.
- Taníts tovább, ó, Uram!
 - Legyen hát – felelte ő.

Tizenötödik szakasz.

1. – A haldoklót körülveszik rokonai és kérdeztetik: Felismeresz még? Felismeresz még? Amíg szava az észbe nem száll, esze a lélegzetbe nem száll, lélegzete a hőbe nem száll, hője a legfőbb istenségbe nem száll, addig felismeri őket.
2. Ám ha szava az észbe szállt, esze a lélegzetbe szállt, lélegzete a hőbe szállt, hője a legfőbb istenségbe szállt, úgy többé már nem ismeri fel őket.²

¹ Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 2.4.12.

² Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 4.4.1-2.

3. Ez a parányi a mindenség lényege, ez a Valóság, ez a Lélek. Ez vagy Te is, Svétakétu.
– Taníts tovább, ó, Uram!
– Legyen hát – felelte ő.

Tízenhatodik szakasz

1. – Kedvesem, megkötött kezekkel hurcolnak egy embert, és azt kiabálják: Rabló, gonosztevő, tüzesítsétek a fejszét!¹ Ha ő tette, igaztalannak bizonyul. Igaztalanul szólva igaztalanba takarózik, megfogja a tüzes fejszét, megég, kivégzik.
2. De ha nem ő tette, igaznak bizonyul. Igazat szólva az igazságba takarózik, megfogja a tüzes fejszét, nem ég meg, szabadon eresztik.
3. Ami által ő meg nem égett, az a mindenség lényege, az a Valóság, az a Lélek, Az vagy Te is, Svétakétu.
Így tanította, így tanította.

¹

Az Európában ismeretes istenítélethez hasonló eljárás.

H E T E D I K F E J E Z E T

Első szakasz

1. – Taníts, Uram! – e szavakkal lépett a Nárada Szanat Kumarához.¹ Az pedig így válaszolt:
– Mondd el, hogy mit tudsz, és én megtanítom, hogy mi van túl azon.
2. – Uram, tanultam a Himnuszok Tudását, a Varázsigék tudását, a Dalok Tudását, negyediknek a Tűzlapok Tudását, ötödik tudásként a regéket és a mítoszokat, továbbá nyelvtant, számtant, az ősrítusokat, sorstudományt, naptárt, bölcs vitát, kormányzást, az istenek, a Brahman és a szellemek tudományát, harctant, csillagászatot, kígyómágiát, a gandharvák művészetét. Hát ez az, uram, amit tanultam.
3. Így hát az írások tudója vagyok, de nem vagyok a Lélek tudója. Azt hallottam a hozzád hasonlóktól, hogy minden gondját legyőzi a Lélek tudója. Engem pedig, ó, Uram, gondok gyötörnek. Vezess át engem a gondon túli másik partra!
Az pedig így válaszolt:
– Mindaz, mit tanultál, csupán a név.²
4. Név a Himnuszok Tudása, a Varázsigék Tudása, a Dalok Tudása, negyediknek a Tűzlapok Tudása, ötödik tudásként a regék és a mítoszok, továbbá a nyelvtan, a számtan, az ősrítusok, a sorstudomány, a naptár, a bölcs vita, a kormányzás, az istenek, a Brahman és a szellemek tudománya, a harctan, a csillagászat, a kígyómágia, a gandharvák művészete³ – mindez a név. Szentelődj a névnek!
5. Aki Brahmanként szentelődik a névnek, az kedve szerint minden vidéket bejár, amerre a név kiterjed, merthogy Brahmanként szentelődik a Névnek.
– De van-e nagyobb a Névnél, ó, Uram?
– Igen, van nagyobb a Névnél.
– Azt tanítsd meg nékem, ó, Uram!

¹ Nárada az egyik legismertebb ősbölcs, Szanat Kumára pedig Szkandával, a harc istenével azonos. A szöveg tehát azt sugallja, hogy ismét egy harcos oktat egy papot. Ebből a szempontból igen fontos az a gondolat, hogy a védák tudása pusztán csak név.

² Náma. Vesd össze: Cshándógja-upanisad 6.4.

³ Vesd össze: Mundaka-upanisad 1.1.5.

Második szakasz

1. – A beszéd bizony nagyobb a névénél. Mert a beszéd érteti meg a Himnuszok Tudását, a Varázsigék Tudását, a Dalok Tudását, negyediknek a Tűzlapok Tudását, ötödik tudásként a regéket és a mítoszokat, továbbá a nyelvtant, a számtant, az ősrítusokat, a sorstudományt, a naptárt, a bölcs vitát, a kormányzást, az istenek, a Brahman és a szellemek tudományát, a harctant, a csillagászatot, a kigyómágiát és a gandharvák művészetét, valamint az Eget, a Földet, a szelet, az űrt, a vizet, a tüzet, az isteneket és az embereket, a nyájakat és a madarakat, a füveket és a fákat, a vadakat egészen a feregig, a szúnyogig, a hangyáig, a jogosat és a jogtalan, az igazat és az igaztalan, a jót és a rosszat, a kelletlent és a szíveset. Ha nem lenne a beszéd, nem lenne érthető a jogos és a jogtalan, az igaz és az igaztalan, a jó és a rossz, a kelletlen és a szíves. Mivel mindezt a szó érteti meg. Szentelődj a beszédnek!¹

2. Aki Brahmanként szentelődik a beszédnek, az kedve szerint minden vidéket bejár, amerre a beszéd kiterjed, merthogy Brahmanként szentelődik a beszédnek.
 - De van-e nagyobb a beszédnél, ó, Uram?
 - Igen, van nagyobb a beszédnél.
 - Azt tanítsd meg nékem, ó, Uram!

Harmadik szakasz

1. – Az ész² bizony nagyobb a beszédnél. Ahogy két makkot, két magot vagy két bogyót egyetlen marok összefog, úgy fogja össze az ész a nevet és a beszédet. Ha az ember arra fordítja az eszét, hogy a szent igéket és dalokat tanulja, hát akkor meg is tanulja őket. Ha arra, hogy tetteket tegyen, hát akkor meg is teszi. Ha arra, hogy nyájakra, fiakra vágyjon, hát akkor vágyik is rájuk. Ha arra, hogy a földi és az égi világra vágyjon, hát akkor vágyik is rájuk. Mert az ész a Lélek, az ész a világ, az ész a Brahman. Szentelődj az észnek!

2. Aki Brahmanként szentelődik az észnek, az kedve szerint minden vidéket bejár, amerre az ész kiterjed, merthogy Brahmanként szentelődik az észnek.
 - De van-e nagyobb az észnél, ó, Uram?
 - Igen, van nagyobb az Észnél.
 - Azt tanítsd meg nékem, ó, Uram!

¹ Vács. Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 3.2.3.

² Manasz.

Negyedik szakasz

1. – Az akarat¹ bizony nagyobb az észnél. Mert amit akar az ember, arra fordítja eszét, azután arra mondja a szót, azt nevezi meg. A név tartalmaz minden igét, az igék tartalmazzák a tetteket.
2. Mindezek az akaratban egyek, az akarat a lelkük, az akarat az alapjuk. Akarattal lett az Ég és a Föld, akarattal lett az úr és a szél, akarattal lett a víz és a tűz, ezek akaratából lesz az eső, az eső akaratából lesz az étel, az étel akaratából lesznek az életerők, az életerők akaratából lesznek az igék, az igék akaratából lesznek a tettek, a tettek akaratából lesz a világ, a világ akaratából lesznek mindenek. Ez az akarat, szentelődj az akaratnak.
3. Aki Brahmanként szentelődik az Akaratnak, az elnyeri az akarattal teremtett világokat, a szilárdan állókat szilárdan, az alaposakat alaposan, a nem rendülőket nem rendülön. Kedve szerint minden vidéket bejár, amerre az akarat kiterjed, merthogy Brahmanként szentelődik az akaratnak.
 - De van-e nagyobb az Akaratnál, ó, Uram?
 - Igen, van nagyobb az akaratnál.
 - Azt tanítsd meg nékem, ó, Uram!

Ötödik szakasz

1. – Az eszme² bizony nagyobb az akaratnál. Mert előbb az eszmét ragadja meg az ember, és csak azután az akaratot. Azután irányul az ésszel, azután beszél, azután mondja a nevet. A név tartalmaz minden igét, az igék tartalmazzák a tetteket.
2. Mindezek az eszmében egyek, az eszme a lelkük, az eszme az alapjuk. Ezért ha sokat is tud valaki, de eszméi nincsenek, azt mondják: Bármit is tudjon, jelentéktelen. Mert ha valóban bölcs lenne, nem lenne híján az eszmének. Ha viszont valaki keveset is tud, de eszméi vannak, hát rá figyelnek majd az emberek. Mert mindezek az eszmében egyek, az eszme a lelkük, az eszme az alapjuk. Szentelődj az eszmének!
3. Aki Brahmanként szentelődik az eszmének, az elnyeri az eszmével teremtett világokat, a szilárdan állókat szilárdan, az alaposakat alaposan, a nem rendülőket nem rendülön. Kedve szerint minden vidéket bejár, amerre az eszme kiterjed, merthogy Brahmanként szentelődik az eszmének.
 - De van-e nagyobb az Eszménél, ó, Uram?
 - Igen, van nagyobb az Eszménél.
 - Azt tanítsd meg nékem, ó, Uram!

¹ Vagy döntés (szamkalpa).

² Vagy tudat (csitta).

Hatodik szakasz

1. – Az elmélyedés bizony nagyobb az eszménél. Elmélyedésben van az Ég, elmélyedésben van a Levegőég, elmélyedésben van a Föld, elmélyedésben vannak a vizek, elmélyedésben vannak a hegyek, elmélyedésben vannak az istenek és az emberek. Akik az emberek közül az elmélyedés adományából részesülnek, azok roppant nagyságra jutnak, a többiek pedig kicsikék, civódók, káromkodók és pletykálkodók. Az elmélyedés adományából csak a megfontoltak részesülnek. Szentelődj az elmélyedésnek!

2. Aki Brahmanként szentelődik az elmélyedésnek, az kedve szerint minden vidéket bejár, amerre az Elmélyedés kiterjed, merthogy Brahmanként szentelődik az elmélyedésnek.
 - De van-e nagyobb az elmélyedésnél, ó, Uram?
 - Igen, van nagyobb az Elmélyedésnél.
 - Azt tanítsd meg nékem, ó, Uram!

Hetedik szakasz

1. – A megismerés¹ bizony nagyobb az elmélyedésnél. Mert megismeréssel érti meg az ember a Himnuszok Tudását, a Varázsígék Tudását, a Dalok Tudását, negyediknek a Tűzlapok Tudását, ötödik tudásként a regéket és a mítoszokat, továbbá a nyelvtant, a számtant, az ősrítusokat, a sorstudományt, a naptárt, a bölcsvitát, a kormányzást, az istenek, a Brahman és a szellemek tudományát, a harctant, a csillagászatot, a kígyómágiát, a tündéri művészeteket, valamint az Eget, a Földet, a szelet, az űrt, a vizet, a tüzet, az isteneket és az embereket, a nyájakat és a madarakat, a füveket és a fákat, a vadakat egészen a féregig, a szúnyogig, a hangyáig, a jogosat és a jogtalant, az igazat és az igaztalant, a jót és a rosszat, a kelletlent és a szíveset, ezenkívül az ételt és italt, a földi és az égi világot – mind ezt az ember a megismeréssel érti meg. Szentelődj a megismerésnek!

2. Aki Brahmanként szentelődik a megismerésnek, az elnyeri a megismerésben, megértésben gazdag világokat. Kedve szerint minden vidéket bejár, amerre a megismerés kiterjed, merthogy Brahmanként szentelődik a megismerésnek.
 - De van-e nagyobb a megismerésnél, ó, Uram?
 - Igen, van nagyobb a megismerésnél.
 - Azt tanítsd meg nékem, ó, Uram!

¹

Vidnyána.

Nyolcadik szakasz

1. – Az erő¹ bizony nagyobb a megismerésnél. Mert száz megismerő is megremeg egyetlen erőstől. Mert aki erős, az feláll. Aki feláll, az elindul. Aki elindul, az odaér. Aki odaér, az látni fog, az hallani fog, az gondolni fog, az eszmélni fog, az tenni fog, az érteni fog. Erőn alapul a Föld, erőn alapul a Levegőég, erőn alapul az Ég, erőn alapulnak a hegyek, erőn alapulnak az istenek és az emberek, erőn alapulnak a nyájak és a madarak, a füvek és a fák, a vadak a féregig, a szúnyogig, a hangyáig, erőn alapul a világ. Szentelődj az erőnek!
2. Aki Brahmanként szentelődik az erőnek, az kedve szerint minden vidéket bejár, amerre az erő kiterjed, merthogy Brahmanként szentelődik az Erőnek.
 - De van-e nagyobb az Erőnél, ó, Uram?
 - Igen, van nagyobb az Erőnél.
 - Azt tanítsd meg nékem, ó, Uram!

Kilencedik szakasz

1. – Az étel² bizony nagyobb az erőnél. Mert aki tíz éjjelen és nappalon át nem eszik, az ugyan életben marad, de nem lesz látó, nem lesz halló, gondoló, eszmélő, tevő és értő. De ha ételt vesz magához, hát újra látni fog, hallani fog, gondolni fog, eszmélni fog, tenni fog és érteni fog. Szentelődj az ételnek!
2. Aki Brahmanként szentelődik az ételnek, az elnyeri az ételben, italban bőséges világokat, az kedve szerint minden vidéket bejár, amerre az étel kiterjed, merthogy Brahmanként szentelődik az ételnek.
 - De van-e nagyobb az ételnél, ó, Uram?
 - Igen, van nagyobb az ételnél.
 - Azt tanítsd meg nékem, ó, Uram!

Tizedik szakasz

1. – A víz bizony nagyobb az ételnél. Mert ha nem esik elég eső, szétfoszlanak az életerők, és azt gondolja az ember: Nem lesz elég az étel. De ha elég eső esik, ujjonganak akkor az életerők, és azt gondolja az ember: Elég lesz az étel. Kocsonyás vízből van a Föld, a Levegőég, az Ég, a hegyek, az istenek és az emberek, a nyájak és a madarak, a füvek és a fák, a vadak a féregig, a szúnyogig, a hangyáig – kocsonyás vízből vannak mindezek. Szentelődj a víznek!

¹ Bala.

² Anna.

2. Aki Brahmanként szentelődik a víznek, az minden vágyát eléri, az jóllakik, az kedve szerint minden vidéket bejár, amerre a víz kiterjed, merthogy Brahmanként szentelődik a víznek.
 - De van-e nagyobb a víznél, ó, Uram?
 - Igen, van nagyobb a Víznél.
 - Azt tanítsd meg nékem, ó, Uram!

Tizenegyedik szakasz

1. A hő¹ bizony nagyobb a víznél. Mert a szelet visszatartva ez hevíti fel az űrt. Ezért mondják: Nyomasztó a hőség, izzó a hőség, eső lesz biztosan. Először a hő jelenik meg, azután ereszti el a vizet. Ekkor csapkodnak a villámok felfelé és szertesztét, ekkor dörög az ég. Ezért mondják: Villámlik, dörög az ég, eső lesz biztosan. Először a hő jelenik meg tehát, azután ereszti el a vizet. Szentelődj a hőnek!
2. Aki Brahmanként szentelődik a hőnek, az heves lesz, az elnyeri a heves és ragyogó, homályt oszlató világokat. Kedve szerint minden vidéket bejár, amerre a hő kiterjed, merthogy Brahmanként szentelődik a hőnek.
 - De van-e nagyobb a hőnél, ó, Uram?
 - Igen, van nagyobb a hőnél.
 - Azt tanítsd meg nékem, ó, Uram!

Tizenkettedik szakasz

1. – Az űr² bizony nagyobb a hőnél. Mert az űrben van mind a kettő, a Nap és a Hold, ott van a villám, a csillagok és a tűz.³ Az űr által kiált, hall és válaszol az ember. Az űrben élvez vagy nem élvez, az űrbe születik, az űrnek születik. Szentelődj az Űrnek!
2. Aki Brahmanként szentelődik az űrnek, az elnyeri az üres, fényteres, határtalan, messzejárható világokat. Kedve szerint minden vidéket bejár, amerre az űr kiterjed, merthogy Brahmanként szentelődik az űrnek.
 - De van-e nagyobb az űrnél, ó, Uram?
 - Igen, van nagyobb az űrnél.
 - Azt tanítsd meg nékem, ó, Uram!

¹ Tédzsasz.

² Ákása.

³ Értsd: a hő megnyilvánulási formái.

Tizenharmadik szakasz

1. – Az emlékezés¹ bizony nagyobb az űrnél, Mert ha sokan összegyűlnek is, de emlékezésük nincsen, hát nem fognak semmit sem hallani, gondolni vagy megérteni. Ha viszont van emlékezésük, akkor hallani fognak, gondolni fognak, érteni fognak. Mert az emlékezés által ismeri fel az ember még saját nyájait, fiait is. Szentelődj az emlékezésnek!

2. Aki Brahmanként szentelődik az emlékezésnek, az kedve szerint minden vidéket bejár, amerre az emlékezés kiterjed, merthogy Brahmanként szentelődik az emlékezésnek.
 - De van-e nagyobb az emlékezésnél, ó, Uram?
 - Igen, van nagyobb az emlékezésnél.
 - Azt tanítsd meg nékem, ó, Uram!

Tizennegyedik szakasz

1. – A remény² bizony nagyobb az emlékezésnél. Mert remény lobbantja fel az emlékezést, az így tanulja meg az ígéket, így végez szent tetteket, így vágyik nyájakra, fiakra, földi és égi világra. Szentelődj a reménynek!

2. Aki Brahmanként szentelődik a reménynek, annak a remény minden vágyát teljesíti, az nem hiába imádkozik, az kedve szerint minden vidéket bejár, amerre a remény kiterjed, merthogy Brahmanként szentelődik a reménynek.
 - De van-e nagyobb a reménynél, ó, Uram?
 - Igen, van nagyobb a reménynél.
 - Azt tanítsd meg nékem, ó, Uram!

Tizenötödik szakasz

1. – A lélegzet³ bizony nagyobb a reménynél. Mert ahogy a kerékagy a küllöket összefogja, úgy fog össze mindent a lélegzet. A lélegzet viszi el az életet, a lélegzet éltet, adja az életet. A lélegzet az apa, a lélegzet az anya, a fivér, a nővér, a tanító, a pap.

2. Ha valaki apára, anyára, fivérre, nővérre, tanítóra vagy papra akár csak rákiabál, azt mondják: Fúj, apagyilkos, anyagyilkos, testvérgyilkos, tanítógyilkos, papgyilkos vagy, szégyelld magad!

¹ Szmara. A szöveg inntől kezdve egyre rejtélyesebb. Az emlékezés talán az előző születésre való emlékezést jelenti.

² Ásá.

³ Prána. A lélegzet itt az élet princípiumát jelenti.

3. Ha viszont a lélegzet elszállta után ezeket akár máglyán égeti is el, és csontjaikat bottal tördösi, hogy jobban égjenek, hát akkor sem mondják rá, hogy apagyilkos, anyagyilkos, testvérgyilkos, tanítógyilkos, papgyilkos.
14. Mert mindezek¹ a lélegzet. Aki így látja, így gondolja és így érti meg a dolgot, az a győztes a papi vitában. És ha így szólnak hozzá: Te vagy a győztes! – hát ismerje el, ne tagadja!

Tizenhatodik szakasz

1. – De csak az a győztes a vitában, aki az igazsággal győz.
 – Ó, Uram, az igazsággal akarok győzni!
 – De az igazságot meg kell érteni!
 – Uram, az igazságot akarom megismerni!

Tizenhetedik szakasz

1. – Aki megismer, az mond igazságot, és nem mond igazságot, aki nem ismer meg. Csak a megismerő mond igazságot. A megismerést kell megismerni!
 – Uram, a megismerést akarom megismerni!

Tizennyolcadik szakasz

1. – Az ismer meg, aki gondolkodik, és nem ismer meg, aki nem gondolkodik. Csak a gondolkodó ismer meg egyedül. A gondolkodást² kell megismerni!
 – Ó, Uram, a gondolkodást akarom megismerni!

Tizenkilencedik szakasz

1. – Az gondolkodik, aki hisz, és nem gondolkodik, aki hitetlen. Csak a hívő gondolkodik. A hitet kell megismerni!
 – Ó, Uram, a hitet akarom megismerni!

Huszadik szakasz

1. – Az hisz, aki termékeny talajra³ lel, és nem hisz az, aki nem lel termékeny talajra. Csak a termékeny talajra lelt hisz egyedül. A termékeny talajt kell megismerni!
 – Uram, a termékeny talajt akarom megismerni!

¹ Az eddig felsorolt fogalmak.
² Mati.
³ Vagy alapra (nisthá).

Huszonegyedik szakasz

1. – Az lel termékeny talajra, aki teremt, és nem lel termékeny talajra a nem terem-
tő. Csak a teremtő lel termékeny talajra. A teremtést¹ kell megismerni!
– Uram, a teremtést akarom megismerni!

Huszonkettedik szakasz

1. – Az teremt, aki örömét leli benne, és nem teremt, ki nem leli örömét. Csak az
örömét lelő teremt egyedül. Az örömet² kell megismerni!
– Uram, az örömet akarom megismerni!

Huszonharmadik szakasz

1. – A hatalmasságban van öröm, és nincs öröm a kicsinyben. Csak a hatalmasság-
ban van öröm. A hatalmasságot³ kell megismerni!
– Uram, a hatalmasságot akarom megismerni!

Huszonnegyedik szakasz

1. – Aki nem a mást látja, nem a mást hallja, nem a mást érti, ott van a hatalmas-
ság.⁴ Aki a mást hallja, a mást látja, a mást érti, ott van a kicsiny. A hatalmasság
örök, a kicsiny mulandó.
– És ez min alapul, uram?
– Önmaga hatalmasságán alapul, vagy pedig nem, hogyha úgy akarod.
2. Mert ebben a világban a hatalmasságot nyájokban, lovakban, elefántokban,
aranyban, szolgákban, asszonyokban, földekben, rétekben keresik. De én azt
mondom, nem így van, nem így van. Mert ebben a világban minden valami má-
son alapul.

Huszonötödik szakasz

1. De a hatalmasság fent van és lent van, keletre innen, nyugatra innen, északra,
délre innen, hatalmasság az egész világ.⁵

Azt követi az énképzet,⁶ amikor azt feleli: Fent vagyok és lent vagyok, keletre
innen és nyugatra innen, északra, délre innen, én vagyok az egész világ.

¹ Kriti

² Szukha.

³ Bhúman.

⁴ Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 2.4.14.

⁵ Vesd össze: Mundaka-upanisad 2.2.12. Svétásvatara-upanisad 2.16.

2. Azt követi a Lélek, ami fent van és lent van, keletre innen, nyugatra innen, északra, délre innen, a Lélek az egész világ. Aki így lát, így ért és így gondolkodik, a Lélekkel játszva, a Lélekkel szerelmeskedve, a Lélekben élvezetet lelve, az magát uralja, és kedve szerint jár-kél minden világban. De aki nem így lát, azt más uralja, eltűnnek annak világai, és nem jár-kél kedve szerint minden világban.

Huszonhatodik szakasz

1. Aki látja, gondolja és megérti ezt, annak a Lélekből lesz a lélegzet, a Lélekből lesz a remény, a Lélekből lesz az emlékezés, a Lélekből lesz az úr, a Lélekből lesz a hő, a Lélekből lesz a víz, a Lélekből lesz az elmúlás és a teremtés, a Lélekből lesz az étel, a Lélekből lesz az erő, a Lélekből lesz a megismerés, a Lélekből lesz az elmélyedés, a Lélekből lesz az eszme, a Lélekből lesz az akarat, a Lélekből lesz az ész, a Lélekből lesz a beszéd, a Lélekből lesz a név, a Lélekből lesznek az igék és a tettek, a Lélekből lesz az egész világ.
2. Erről szól a vers:

Nem lát a Látó sem halált, sem kórt, és nem lát szenvedést,
a mindenséget látja ő, azt hatja át ő minden irányban.

Egységes ő, Háromságos, Ötös, Hetes és Kilences.
Azt is tanítják, benne az ember Tizenegy részre lel,
meg hogy Száztizenegyre oszlik – igen, ő a Húszezer!

Ki tisztán étkezik, az tiszta marad, és a tiszta tanítást hűen megőrzi. Ha a tanítást hűen megőrzi emlékezetében, úgy megszabadul minden köteléktől.

Miután a Náradát elhagyta a tisztátalanság, Szanakumára megmutatta néki a sötétség túlpartját.¹ Ezért nevezik Szkandának, ezért nevezik Szkandának.²

⁶ Ahamkára. Az első megkülönböztetett, individuális elem a létben. Egyben a szánkhja filozófia egyik alapfogalma.

¹ Vesd össze: Mundaka-upanisad 2.2.6.

² A hadisten, Szkanda neve szó szerint „átszökkenőt” jelent.

N Y O L C A D I K F E J E Z E T

Első szakasz

1. Így szóljon a mester:
 - A Brahman eme városában van egy kicsiny ház,¹ abban egy kicsiny lótuszvirág,² abban egy kicsi úr. Ami ebben van, azt kell kutatni, azt kell felismerni.
2. Akkor majd ezt kérdezik:
 - A Brahman eme városában van egy kicsiny ház, abban egy kicsiny lótuszvirág, abban egy kicsi úr. De mi az, mi ebben van, mit kell kutatni, mit kell megismerni?
3. Így feleljen erre:
 - A szív eme ürege akkora, mint a világűr.³ Magába foglalja az Eget és a Földet, a tüzet és a szelet, a Napot és a Holdat, a villámot és a csillagokat, és mindent, ami a Földön az emberé, vagy nem az övé.
4. Akkor majd ezt kérdezik:
 - Ha a Brahman eme városa mindent magába foglal, minden lényeket és minden vágyakat, mi marad meg akkor ebből, ha a test megvénül, elenyészik?
5. Így feleljen erre:
 - Nem vénül ez együtt az emberrel. Ha az embert meg is ölik, őt meg nem ölik. Ez a Brahman igazi városa, ami magába zár minden vágyakat. Ez a büntelen, nem vénülő, halhatatlan, szenvedéstől, éhségtől, szomjúságtól mentes Lélek, – igaz a vágya, igaz az akarása.

Az emberek a Földön földi célokért élnek, királyi hatalomért, földbirtokért, és úgy hajszolják a vágyakat, mintha parancsra tennék. Ahogy itt a Földön elmúlik a munka gyümölcse, hát ugyanúgy eltűnik egyszer a jótettek jutalma is az égi világban.

¹ A test.

² A szív.

³ Vesd össze: Taittirija-upanisad 2.1.

6. Ezért aki úgy távozik ebből a világból, hogy nem ismerte meg a Lelket és az igazi vágyakat, az egyetlen világban sem lesz szabad. De aki úgy távozik ebből a világból, hogy megismerte a Lelket és az igazi vágyakat, az szabad lesz minden világban.

Második szakasz

1. Ha ezzel a vágygal akarja az ember az atyák világát, megjelennek akkor az atyák, kívánsága szerint, megnyílik előtte az atyák világa és örvendezik.
2. Ha ezzel a vágygal akarja az ember az anyák világát, megjelennek akkor az anyák, kívánsága szerint, megnyílik előtte az anyák világa és örvendezik.
3. Ha ezzel a vágygal akarja az ember a fivérek világát, megjelennek akkor a fivérek, kívánsága szerint, megnyílik előtte a fivérek világa és örvendezik.
4. Ha ezzel a vágygal akarja az ember a nővérek világát, megjelennek akkor a nővérek, kívánsága szerint, megnyílik előtte a nővérek világa és örvendezik.
5. Ha ezzel a vágygal akarja az ember a barátok világát, megjelennek akkor a barátok, kívánsága szerint, megnyílik előtte a barátok világa és örvendezik.
6. Ha ezzel a vágygal akarja az ember az illatok és koszorúk világát, megjelennek akkor az illatok és koszorúk, kívánsága szerint, megnyílik előtte az illatok és koszorúk világa és örvendezik.
7. Ha ezzel a vágygal akarja az ember az étel és ital világát, megjelenik akkor az étel és ital, kívánsága szerint, megnyílik előtte az étel és ital világa és örvendezik.
8. Ha ezzel a vágygal akarja az ember az ének és zeneszó világát, megjelenik akkor az ének és zeneszó, kívánsága szerint, megnyílik előtte az ének és zeneszó világa és örvendezik.
9. Ha ezzel a vágygal akarja az ember az asszonyok világát, megjelennek akkor az asszonyok, kívánsága szerint, megnyílik előtte az asszonyok világa és örvendezik.

10. Bármilyen célra vágyjon, bármit akarjon, megjelenik néki, megnyílik előtte és örvendezik.

Harmadik szakasz

1. Valótlanság fedi el az igaz vágyakat. Igazából itt vannak, de rájuk borul a valótlanság. Ezért van az, hogy ha valaki eltávozik az élők sorából, nem látják többé az emberek.
2. De itt a szívben minden földi lényt és minden eltávozottat, minden vágyottat és el nem értet meg lehet találni, mert itt vannak az igaz vágyak, miket a valótlanság elborít. Olyan ez, mint az elásott aranykincs, ami fölött nap mint nap elmegy az ember, mert nem tudja helyét. Éppen így nem találják meg a lények a Brahman világát sem, bár nap mint nap benne járnak,¹ mert a valótlanság elzárja előlük.
3. Ez a Lélek bizony a szívben van. A szívben (hridi), van ez (ajam), ezért nevezik szívnek (hridajam) a szívet. Aki tudja ezt, az nap mint nap az égi világba száll.
4. Az az elnyugvás, mikor kiszáll a testből, és igazi alakját felvéve a legfőbb fénybe száll, ez a Lélek, a rendíthetetlen, örök Brahman – így tanította a mester. És eme Brahmának igazság (szatjam) a neve.
5. E szó három szótagból áll: szat-ti-jam.² A **szat** az öröklét, a **ti** a mulandóság, a **jam** pedig átfogja mind a kettőt. Mert átfogja (jam) mind a kettőt, ezért **jam** a neve.
Aki tudja ezt, az nap mint nap az égi világba száll.

Negyedik szakasz

1. A Lélek a gát, ami szétválasztja a világokat, hogy össze ne folyjanak.³ Ezt a gátat nem töri át az éjjel és a nappal, az öregség, szenvedés és halál, a jó és rossz tettek. Minden bűnök visszaverődnek róla, mert büntelen a Brahman világa.
2. S bizony, ha egy vak átkel ezen a gáton, látó lesz megint, a csonka egész lesz, a beteg felépül. És ha az éjszaka átkel ezen a gáton, nappal lesz belőle, mert fényességes a Brahman világa örökkön örökké.

¹ A mélyálomban.

² Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 5.5.1.

³ Vesd össze: Brihadáraka-upanisad 4.4.22.

3. Ezért aki a Brahman világot tanítványként megtalálja, annak megnyílik a Brahman világa, az szabadon él minden világban.

Ötödik szakasz

1. A tanítványság az áldozat (jadnya), mert tanítványság révén értő mesterre (jodzsnyáta) lel az ember. És a tanítványság az áldozott (ista), mert a tanítványság révén talál a Lélekre az, ki erre vágyik (istvá).
2. A tanítványság a Nedű ünnepe (szattrájana), mert tanítványság révén lel az ember igaz menedékre (szat trána). A tanítványság a hallgatás (mauna), mert tanítványság révén talál az ember a Lélekre, és gondolkodik (manute) felőle.
3. A tanítványság a böjtölés (anásakájana), mert tanítványság révén lel az ember nem romló (na nasjati) eleségre. És a tanítványság a remeteség (aranjánaja), mert az Ára és Nja a Brahman világának két tava, ahonnan a lelkesítő (airammadíja) vizek fakadnak, ahol a szómától csepegő fa, az Aparádzsita, s az arany Prabhuvimita paloták állnak.¹
4. Ezért aki a Brahman világában az Ára és Nja tavát tanítványként megtalálja, megnyílik annak a Brahman világa, és szabadon él minden világban.

Hatodik szakasz²

1. Barna, fehér, kék, sárga és piros finomsággal vannak tele a szív erei. És a Nap is barna, fehér, kék, sárga és piros színű.
2. Ahogy a hosszú országút két falut köt össze, ezt azzal, azt meg ezzel, úgy kötnék össze két világot a napsugarak, ezt azzal, azt meg ezzel. Kiröppennek onnan a Napból, és ide az erekbe bújnak, kiröppennek innen az erekből, és oda a Napba jutnak.
3. Ezért ha valaki elalszik és teljes elnyugvásba ér úgy, hogy már álmképeket sem lát, akkor ezekbe az erekbe búvik, és nem éri el őt a gonosz, mert a tündöklő hővel egyesül.
4. Ha pedig valaki elgyengül, akkor körbe ülik, és így kérdeztetik: Felismersz még, felismersz még? És amíg el nem hagyja a testet, addig megismeri őket.

¹ Vesd össze: Kausítaki-upanisad 1.3.

² Igen hasonló tanítás a Brihadáranjaka-upanisad 4.4. szakaszához.

5. De ha elhagyja a testet, felrepül akkor a napsugarakon,¹ és gondolatsebeseen felszáll az OM-hanggal a Napba. A Nap az égi világ kapuja a tudónak kitarul, a tudatlannak bezárul.

6. Erről szól a vers:

A szívnek van száz és egy vezetőke,
a fej tetejére csak egyetlen vezet.²
Ezen át jutsz el majd az öröklétbe,
és szerteszét futnak mind a többiek,³
mind a többiek.

Hetedik szakasz

1. – A Lélek büntelen, nem szenved, nem vénül, nem hal meg sosem, nem éhezik, nem szomjazik, igaz a vágya, igaz az akarása, őt kell keresni, őt kell megismerni. Minden vágya és minden világa teljesül annak, ki megtalálta és megismerte ezt a Lelket – Pradzsápati mondta ezt.
2. Meghallották ezt az istenek és az ördögök, és így beszéltek:
– Na jó, hát keressük meg ezt a Lelket, hiszen ki megtalálja, teljesül annak minden vágya és minden világa!
Útra kelt akkor Indra az istenek közül és a Vrócsana az ördögök közül. Tűzifával a kezükben Pradzsápati elé járultak külön-külön.
3. Tanítványként éltek nála harminckét éven át. Azt kérdezte akkor Pradzsápati:
– Mire vágytok, miért éltek nálam, tanítványaim?
Ők így feleltek:
– A Lélek büntelen, nem szenved, nem vénül, nem hal meg sosem, nem éhezik, nem szomjazik, igaz a vágya, igaz az akarása, őt kell keresni, őt kell megismerni. Minden vágya és minden világa teljesül annak, ki megtalálta és megismerte ezt a Lelket. Uram, magyarázd meg ezt a mondásodat, mert erre vágyunk, ezért élünk nálad mint tanítványaid.
4. Így szólt hozzájuk Pradzsápati:
– A szemben látható Ember⁴ a Lélek, a rendíthetetlen örök Brahman.
– Hát az kicsoda, ó, Uram, aki a vízben és a tükörben visszaverődik?
– Ő egy és ugyanaz, mindenben ő tükröződik – felelt Pradzsápati.

¹ Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 5.5.2.

² Vesd össze: Prasna-upanisad 3.7.

³ Lásd: Katha-upanisad 6.16.

⁴ Vagyis a legkülső, testként megjelenő Lélek.

Nyolcadik szakasz

1. Majd így folytatta:
 - Nézzétek meg magatokat egy tál vízben, és mondjátok meg utána, hogy mi az, amit a Lélekből meg nem láttatok!
 - Azok egy tál vízbe néztek. Pradsápati azt kérdezte:
 - Mit láttok?
 - Saját magunk képmását látjuk, Uram, a hajunktól a körmünk hegyéig.
2. – No, akkor ékesítsétek magatokat szépen, öltözzetek díszes ruhába, kenekedjétek, és úgy nézzetek újra a víztükörbe!
- Pradsápati azt kérdezte:
 - Mit láttok?
3. – Uram, akiket ott látunk, egészen olyanok, mint mi magunk, felékesítve szépen, felöltözve díszes ruhába, kikenekedve.
 - No hát, akkor ez a Lélek, ez a rendíthetetlen örök Brahman.
 - Azok pedig eltávoztak elégedetten.
4. Pradsápati utánuk nézett, és azt gondolta:
 - Úgy mennek el innen, hogy nem lelték és értették meg a Lelket. Legyen akár isten, akár ördög, alul marad, ha ezt a tanítást követi.
 - Virócsana elégedetten tért vissza az ördögökhöz, és így hirdette a tant:
 - A testnek kell örülni, a testnek kell hódolni, mert aki a testnek örül, a testnek hódol itt a Földön, az eléri a földi és az égi világot!
5. Ezért van az, hogy aki nem adakozik, nem hisz, nem áldoz, azt mondják arra mind a mai napig: Micsoda ördögfattyá! Mert ez az ördögök tanítása. És aki meghal, annak holttestét útravalóval látják el, felöltöztetik, felékesítik, mert azt hiszik, hogy ezáltal el fogja érni az égi világot.

Kilencedik szakasz

1. Indra viszont gondolkodóba esett, még mielőtt visszatért volna az istenekhez:
 - Igaz ugyan, hogy ha szépen ékes, drága ruhába öltözött és kikenekedett volt ez a test, akkor olyan volt az a Lélek is a víztükörben. Igen ám, de ha ez itt vak, hát vak az is, ha ez béna, hát béna az is, ha ez nyomorék, hát nyomorék az is, ha ez meghal, hát meghal az is. Ebben pedig nem látok semmi biztatót!
2. Így hát visszatért újra, tűzifával a kezében. Pradsápati pedig azt kérdezte tőle: – Magasztos, elégedetten távoztál innen Virócsanával együtt. Mire vágysz még, hogy újra visszatértél?
 - Uram, igaz ugyan, hogyha szépen ékes, drága ruhába öltözött és kikenekedett volt ez a test, akkor olyan volt az a Lélek is a víztükörben. Igen ám, de ha ez itt

vak, hát vak az is, ha ez béna, hát béna az is, ha ez nyomorék, hát nyomorék az is, ha ez meghal, hát meghal az is. Ebben pedig nem látok semmi biztatót!

3. Pradszápati így válaszolt:
 – Bizony, Magasztos, így van ez. De tovább akarlak tanítani a dologról, maradj hát nálam tanítványként még harminckét évig!
 És ő nála maradt tanítványként további harminckét éven át.

Tizedik szakasz

1. Így szólt akkor Pradszápati:
 – Ami az álomban vándorol boldogan,¹ az a Lélek, az a rendíthetetlen, örök Brahman.
 Indra erre elégedetten eltávozott. De gondolkodóba esett, még mielőtt visszatért volna az istenekhez:
 – Igaz ugyan, hogy ha a test vak is, béna is, nyomorék is, nem vak, nem béna, nem nyomorék a Lélek.
2. Nem hal ugyan meg, ha a testet megölik, nem bénul meg, ha a test megbénul, de mégis úgy éli meg, mintha megölnék, mintha fenyegetnék, mintha szenvedne, mintha keseregne. Ebben pedig nem látok semmi biztatót!
3. Így hát visszatért újra, tűzifával a kezében. Pradszápati pedig azt kérdezte tőle:
 – Magasztos, elégedetten távoztál innen. Mire vágysz még, hogy újra visszatérel?
 – Uram, igaz ugyan, hogy ha a test vak is, béna is, nyomorék is, nem vak, nem béna, nem nyomorék a Lélek.
4. Nem hal ugyan meg, ha a testet megölik, nem bénul meg, ha a test megbénul, de mégis úgy éli meg, mintha megölnék, mintha fenyegetnék, mintha szenvedne, mintha keseregne. Ebben pedig nem látok semmi biztatót!

Pradszápati így válaszolt:

- Bizony, Magasztos, így van ez. De tovább akarlak tanítani a dologról, maradj hát nálam tanítványként még harminckét évig!
 És ő nála maradt tanítványként további harminckét éven át.

Tizenegyedik szakasz

1. Így szólt Pradszápati:
 – Ha valaki elalszik és teljes elnyugvásba ér úgy, hogy már álmképeket se lát, az a Lélek, az a rendíthetetlen, örök Brahman.

¹

Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 4.3.9-10.

Indra erre elégedetten eltávozott. De gondolkodóba esett, még mielőtt visszatért volna az istenekhez:

– De hiszen ebben az állapotban¹ nem tud az ember sem másokról, sem saját magáról! Még azt sem tudja, hogy ő maga létezik! A semmibe lép be ekkor! Ebben pedig nem látok semmi biztatót!²

2. Így hát visszatért újra, tűzifával a kezében. Pradzsápati pedig azt kérdezte tőle: – Magasztos, elégedetten távoztál innen. Mire vágysz még, hogy újra visszatértél? – Uram, de hát abban az állapotban nem tud az ember sem másokról, sem saját magáról! Még azt sem tudja, hogy ő maga létezik! A semmibe lép be akkor! Ebben pedig nem látok semmi biztatót!

3. Pradzsápati így válaszolt:
 - Bizony, Magasztos, így van ez. De tovább akarlak tanítani arról, hogy még-sincs az máshol, mint abban az állapotban. Maradj hát ná- lam tanítványként még öt évig!
 És ő nála maradt tanítványként még öt éven át. Ez már százegy év volt összesen. Ezért mondják, hogy százegy évig tanult Pradzsápatinál Indra.³

Tizenkettedik szakasz

1. Így szólt akkor Pradzsápati:
 - Magasztos, bizony mulandó a test, halálnak rabja. De ez a testetlen, halhatatlan Lélek lakóhelye. A testetöltött élvezet és fájdalom rabja, mert a testetöltött kiszolgáltató a fájdalomnak és az élvezetnek. A Testetlen az, mit nem érint a fájdalom és az élvezet.
2. A szél, a felhő, a mennydörgés és a villám testetlenek. Felszállnak ők a világból a legfőbb fénybe, így öltik fel igazi alakjukat.
3. Hasonló módon száll ki a testből a Lélek az elnyugvásban.⁴ A legfelső fénybe száll, így ölti fel igazi alakját. Itt kószál a legfőbb Lélek, asszonyokkal, kocsikkal, barátokkal mulat, játszik, örvendezik és nem törődik a testtel. Mint ökör, a lélegzet húzza a testet.

¹ Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 4.3.21-22.

² Hasonlóképpen retten meg ettől az állapottól Maitréj is a Brihadáranjaka-upanisad 2.4.13. szakaszában.

³ Indra a Talavakára-upanisadban is kitűnik a többi isten közül abban, hogy ő ismeri meg először a Brahmant.

⁴ Értsd: a mélyálomban.

4. Mikor a szem a mindenségre nyílik, az Ember van akkor a szemben, a szem csak a látásra eszköze. Ha szagolni akar az ember, a Lélek van akkor az orrban, az orr csak a szaglásra eszköze. Ha szólni akar az ember, a Lélek van akkor a hangban, a hang csak a szólásra eszköze. Ha hallani akar az ember, a Lélek van akkor a fülben, a fül csak a hallásra eszköze.
5. Ha észlelni akar az ember, a Lélek van akkor az észben, az ész csak az Isten szemé, és ő az ésszel, az Isten szemével látja az örömöket, és élvezi őket.
6. Lélekként szentelődnek neki a Brahman világában az istenek, teljesül ezért minden vágyuk és világuk. Teljesül annak minden vágya és világa, ki ezt a Lelket megtalálja és ismeri.
Pradszápati mondta ezt. Pradszápati mondta ezt.

Tizenharmadik szakasz

1. A sötétből a színesbe megyek, a színesből a sötétbe megyek. Ahogy a paripa megrázza sörényét, lerázom a gonoszt¹ és megszabadulok, mint a Hold Ráhu² haragjától. Levetem a testet, és felkészült lélekkel a Brahman nem-teremtett világába szállok, oda szállok.

Tizennegyedik szakasz

1. Az úr által terjed szét a név és alak. Amiben ez a kettő van, az a Lélek, az örök Brahman. A Teremtő házába, a Teremtő csarnokába lépek én. Vagyok a papok ékessége, vagyok a harcosok ékessége, vagyok a városi nép ékessége. Hüen követtem, ékes így lettem én. Add, hogy én, az ékességek ékessége, ne öszüljek meg fogatlanul, ne legyek nyálas, fogatlan agg!

Tizenötödik szakasz

1. Ezt a tanítást a Brahman Pradszápatinak mondta el, Pradszápati Manunak, Manu a teremtményeknek adta tovább. Aki a tanító házában él, néki szolgál, és maradék idejében a tudást tanulja, majd hazatér családjá körébe, és ott is tisztán gyakorolja tovább a tudást, jámbor fiakat nevel, érzékeit a Lélekben elcsendesíti, az áldozaton kívül semmilyen lényt meg nem sebez. Ha egész élete során így cselekszik, akkor a Brahman világába jut, és nem tér vissza többé, nem tér vissza többé.

¹ Vesd össze: Mundaka-upanisad 3.1.3.

² A holdat újra meg újra felfaló démon neve.

Aitaréja-upanisad

A mű címének egy legenda a magyarázata. Régen egy nagy bölcsnek Itará nevű asszonyától fia született, de a fiút elhanyagolta, többi asszonyától született gyermekeit szerette jobban. Itará rendkívüli erényeit bizonyítja, hogy közbenjárására végül maga a Föld istene figyelmeztette a bölcslet hibájára. Itarától utóbb papi klán származott, amely a Rigvéda hagyományát követte. Nekik tulajdonították a Rigvédához tartozó Aitaréja-bráhmanát és -áranyakát. Az upanisad ez utóbbinak harmadik fejezetét képezi.

A mű a korai upanisad-irodalom alkotása, ezt nyelvezete, prózai stílusa és témái is mutatják. Az első fejezet teremtésmítosz, a világnak és az embernek a Lélekből való teremtését beszéli el. A második fejezet kiegészíti ezt a gondolatot, és megmutatja, miként ölt testet a Lélek a világban a született emberen keresztül. A harmadik fejezet a Lélek fogalmát annak legmagasabb megnyilvánulási területével, a megismeréssel azonosítja.

* * *

E L S Ő F E J E Z E T

Első szakasz

1. Kezdetben a világ a Lélek volt egyedül,¹ rajta kívül nem pislantott semmi sem. Támadt egy gondolata:
– No hát, megteremttem a világokat!
2. Akkor megteremtette világokként az Áradatot,² a Fénytereket,³ a Halottat⁴ és a Vizeket.⁵ Az Áradat túl van az Égen, az Ég a talaja. A Fényterek a Levegőég. A Halott a Föld, ez alatt vannak a Vizek.
3. Támadt egy gondolata:
– Vannak már világok. No hát, teremtek világöröket!
Majd a vizekből egy Embert⁶ emelt elő, és formát adott neki.
4. Melengette, így költötte ki.⁷
Akkor az Ember szája felnyílt, mint a tojás, szájából kiszállt a szó, a szóból kiszállt a tűz.
Felnyílt az orr, az orrból kiszállt a szaglás, a szaglásból kiszállt a szél.
Felnyíltak a szemek, a szemekből kiszállt a látás, a látásból kiszállt a Nap.
Felnyíltak a fülek, a fülekből kiszállt a hallás, a hallásból kiszállt a tér.
Felnyílt a bőr, a bőrből kinőtt a szőr, a szőrből kinöttek a növények és a fák.
Felnyílt a szív, a szívből kiszállt az ész, az észből kiszállt a Hold.
Felnyílt a köldök, a köldökből kiszállt a kilélekezés, a kilélekezésből kiszállt a halál.
Felnyílt a hímtag, a hímtagból kifröccsent a mag, a magból kifröccsent a víz.

Második szakasz

1. A teremtett istenségek⁸ az Óceánba vetették magukat, a lélek azonban az Óceánra szabadította az éhséget és a szomjúságot. Kérlelni kezdték akkor:
– Teremts otthont nekünk, ahol megállhatunk és ételhez juthatunk!

¹ Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 1.4.1. és 17.

² Ambhasz, ez az égi vizeket jelenti.

³ Vagy égi fényeket (marícsir), ez az égboltot és a légteret jelenti.

⁴ Mara. Értsd: a Föld.

⁵ Ápasz, vagyis a föld alatti vizek.

⁶ A kozmikus embert, Purusát. A szöveg innentől a Rigvéda 10.90. himnuszában foglalt teremést fejti ki. Lásd még: Cshándógja-upanisad 5.12-18.

⁷ Vesd össze: Cshándógja-upanisad 3.1-5.

⁸ – a tűz, a szél, és így tovább, az előző szakaszban felsorolt lételelemek.

2. A Lélek egy tehenet vezetett eléjük, de azt felelték:
– Nekünk ez nem elég!
Egy lovat vezetett eléjük, de azt felelték:
– Nekünk ez nem elég!
3. Akkor egy embert vezetett eléjük, amire azt mondták:
– No, ez már jól teremtett!¹
Mert jól teremtett az ember. Azt mondta nekik a Lélek:
– Akkor pedig szálljatok belé, ki-ki a maga helyére.
4. Így történt tehát, hogy a tűz szóként a szájába költözött, a szél szaglásként az orrába költözött, a Nap látásként a szemébe költözött, a tér hallásként a fülébe költözött, a füvek és a fák szörként a bőrébe költöztek, a Hold észként a szívébe költözött, a kilélekezés halálként a köldökébe költözött, a víz férfigagként a hímtagjába költözött.²
5. Azt mondta akkor az éhség és a szomjúság:
– Teremts otthont nekünk is!
A Lélek azt felelte:
– Eme istenekben fogtok ti enni, eme istenek által részt kaptok majd ti is!
Ezért van az, hogy amikor áldozati ételt helyeznek az istenek elé, az éhség és a szomjúság szintén részesül abból.

Harmadik szakasz

1. A Léleknek támadt egy gondolata:
– Vannak már világok és világörök. No hát, teremtek ételt is nekik!
2. Melengette a vizeket, és a meleg vizekből egy alakzat született. E teremtett alakzat lett az étel.
3. E megteremtett alakzat megpróbált elszökni előle. Meg akarta ragadni a szóval, de szóval nem tudta megragadni. Ha szóval meg tudta volna ragadni, úgy pusztán az ételről való beszéddel jól lehetne lakni.
4. Meg akarta ragadni a szaglással, de szaglással nem tudta megragadni. Ha szaglással meg tudta volna ragadni, úgy pusztán az étel szagával jól lehetne lakni.
5. Meg akarta ragadni a szemmel, de szemmel nem tudta megragadni. Ha szemmel meg tudta volna ragadni, úgy pusztán az étel látásával jól lehetne lakni.

¹ Vesd össze: Taittirija-upanisad 2.7.

² Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 1.3.11-17.

6. Meg akarta ragadni a füllel, de füllel nem tudta megragadni. Ha füllel meg tudta volna ragadni, úgy pusztán az étel hallásával jól lehetne lakni.
7. Meg akarta ragadni a bőrrel, de bőrrel nem tudta megragadni. Ha bőrrel meg tudta volna ragadni, úgy pusztán az étel megérintésével jól lehetne lakni.
8. Meg akarta ragadni az ésszel, de ésszel nem tudta megragadni. Ha ésszel meg tudta volna ragadni, úgy pusztán az étel gondolatával jól lehetne lakni.
9. Meg akarta ragadni a hímtaggal, de hímtaggal nem tudta megragadni. Ha hímtaggal meg tudta volna ragadni, úgy pusztán az étel kilövellésével jól lehetne lakni.
10. Meg akarta ragadni a kilélekzéssel, és be is kapta rögtön.¹ Ezért a szél (vájú) az étel elfogója (ávajat), ezért a szél az étel éltetője (annáju).
11. Támadt egy gondolata:
 - Hogy is lehetne mindez nélkülem?
 - Majd arra gondolt:
 - Hogyan hatoljak belé?
 - Ezután pedig arra:
 - Ha szól a szó, ha szagol a szaglás, lát a szem, hall a fül, a bőr tapint, gondol az ész, a kilélekzés kilélegez, lövell a hímtag – ki vagyok akkor én?
12. Szétfeszítette a koponyát, és mint kapun, belépett rajta keresztül. Koponyavarratnak hívják ezt a kaput, ez az üdv helye.²

A Léleknek három lakhelye van és három álm-állapota. Ébren a szemben, álmoldva az észben, mélyálomban a szívüregben lakik.³

13. Mikor megszületett, végigtekintett a lényeken, és így szólt:
 - Mi az, mi különbnek mutatkozik?
 - Meglátta akkor a Brahman által leginkább áthatott embert.
 - Erre így szólt:
 - Őrá néztem! (idam adarsam)
 - Idandrának hívják ezért, Idandra a valódi neve.⁴ Idandrát pedig Indrának is nevezik rejtélyesen, hiszen az istenek szeretik a rejtélyeset, az istenek szeretik a rejtélyeset.

¹ A kilélekzés (apána) itt a táplálkozással, a belső szelekkel és az emésztéssel azonos. Vesd össze: Cshándógja-upanisad 1.2.9.

² Vesd össze: Taittirija-upanisad 1.6.1.

³ Az eredeti szövegben csak névmások állnak, a mesélő ilyenkor az adott testrészekre mutatott.

⁴ Más helyen a testetöltött, egyéni Lélek neve Indha. Lásd: Brihadáranjaka-upanisad 4.2.2.

M Á S O D I K F E J E Z E T

1. Kezdetben a férfiben a Lélek a csíra, magja a testrészekből összegyűlt erő. Magában hordja ezt a Lelket, majd az asszonyba önti, így nemzi meg.¹ Ez a Lélek első születése.
2. Lelke az asszony lelkévé válik, testének része lesz, ezért nincsen ártalmára. Az asszony magához veszi és táplálja a férfi lelkét.
3. Mert táplálja, őt is táplálni kell. Az asszony úgy hordja majd ki, mint testének gyümölcsét. A férfi neveli fiát már a születés előtt és annak utána is. Önmaga lelkét neveli benne, hogy a világ tovább szövődjék. Mert így szövődik tovább a világ. Ez a Lélek második születése.²
4. A férfi a gyermek lelkét szent dolgokra serkenti. Másik lelke³ pedig, ha megtette dolgát, megvénül, eltávozik, majd újra megszületik. Ez a Lélek harmadik születése.⁴

Erre mondja a bölcs:

Még anyám öléből ki sem jutottam,
és minden istenek születését tudtam.
Száz ércváros tartott fogva engem,
mégis elrepültem, sasnál sebesebben.⁵

Ezt Vámadéva⁶ még az anyaölből mondta.

5. És mert tudta ezt, testétől elszakadva felrepült, és az égi világban minden vágya betelt. Így lett halhatatlan, így lett halhatatlan.

¹ Ugyanis a Lélek nemcsak a férfiben, hanem annak magjában is külön testetölt. Lásd Cshándógja-upanisad 5.7.

² Vagyis a gyermek születése és felnevelkedése során.

³ Értsd: egyéni, testetöltött Lelke.

⁴ Vagyis az apa újraszületése során.

⁵ Lásd: Rigvéda, 4.27.1.

⁶ Egy ősi bölcs neve, a Rigvéda többi himnuszának szerzője.

H A R M A D I K F E J E Z E T

1. Hogy ki Ő? Lélekként szentelődünk felé. De melyik Lélek a kettő közül?¹ Az lenne tán, aki a formát látja, vagy aki a hangot hallja, vagy aki a szagot szagolja, vagy aki a szót kimondja, vagy aki az édeset és nem édeset megkülönbözteti?
2. A szív, az ész, a megfontolás, a ráismerés, a megismerés, a felismerés, az értelem, a belátás, a döntés, a szándék, a vágy, a szenvedély, az emlékezés, az elképzelés, az erő, az élet, a szeretet, az akarat – mindez a megismerés sokféle neve.
3. Ez a Brahman, ez Indra, ez Pradzsápati és minden istenek, az öt elem, a föld, a szél, az űr, a víz, a tűz, a kicsi lények és ami hozzájuk hasonlít, a sokféle mag, a tojásszülöttek, az élve szülöttek, a nyákból szülöttek, a magból szülöttek, alovak, a barmok, az emberek, az elefántok, minden, ami él, fut, repül vagy mozdulatlan – megismerés mozgatja mindezt, mindez a megismerésre épül. A világot a megismerés vezérli, a megismerés az alap, a megismerés a Brahman!
4. Vámadéva e felismerő Lélekkel² szállt fel a Földről, és telt be minden vágya az égi világban. Így lett halhatatlan, így lett halhatatlan!

OM

Így van ez.

¹ A testetöltött egyéni, vagy az egyetemes örök Lélek.

² Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 2.1.17. Kausítaki-upanisad 3.2.

Kausítaki-upanisad

A Kausítaki-upanisad szintén a Rigvédához tartozik, a Kausítaki-bráhmanához csatolt árányaka 3-6. fejezetét képezi. Az Aitaréja-upanisad testvérműve, gyakran egymás után állnak a gyűjteményekben. A Kausítaki szó ősi klánnév, a ragadozómadarat jelentő kusitaka szóból származik. A mű szintén a régi típusú upanisadok körébe sorolható, ez különösen a második fejezetben tűnik szembe, ami régi varázslások leírását tartalmazza.

Az upanisadot hagyományosan három tanításkörre osztják. Az első fejezetet a Heverő Tanának is nevezik, ez a Léleknek az istenek, illetve az ősök ösvényén bejárt két-féle, halál utáni útját és a Brahman égi világát tárja fel. A második fejezet, a Lélegzet-Tan, a Lélek princípiumát a lélegzés fogalmához köti. Ezt a gondolatot fűzi tovább a Lélek-Tudásnak nevezett harmadik és negyedik fejezet is, ami a Lelket szintén a lélegzés és megismerés tudattényezőivel hozza összefüggésbe. A negyedik Tanítás más szövegváltozatban a Brihadárányaka-upanisad második fejezetében is fölbukkan.

* * *

E L S Ő F E J E Z E T ¹

1. Történt, hogy Csitra, Gángja Fia, áldozni akart, és papnak Árunit hívta meg. Az pedig fiát, Svétakétut küldte, hogy ő végezze el az áldozatot. Mikor megérkezett, Csitra azt kérdezte tőle:
- Te lennél hát Guatama. Nos, menedéke az ennek a világnak, ahová engem az áldozással elvezetsz, vagy pedig út, mi egy másik világba vezet?
 - Nem is tudom. Meg kell kérdeznem tanítómat – felelte a fiú. Hazament, és megkérdezte apját:
 - Ezt és ezt akarta tudni. Mit válaszoljak?
- Apja így felelt:
- Ezt én sem tudom. Tartsuk hát meg áldozócsarnokában a tanítást, hogy megkapjuk érte a miénknél magasabb tudást. Gyere, menjünk mind a ketten!
- Így aztán Áruni tűzifával kezében járult Csitra, Gángja Fia, elébe, és így szólt:
- Fogadj tanítványodul!
- Ő azt mondta erre:
- Gautama Sarja, első vagy a papok között, mert nem vakít el a gőg. Jöjj, megismertetlek a dologgal!

2. Majd így folytatta:
- A Holdba száll minden, mi elhagyja ezt a világot. Életerőik duzzasztják azt te-liholddá. Azért fogy el, mert újabb születésbe juttatja őket.²
- A Hold azonban kapuja is az égi világnak. De csak azt engedi át, ki kérdésére válaszolni tud. Aki nem képes válaszolni, azt esőként alázúdítja a Földre. Ezek újraszületnek emitt vagy amott, féregként, bogárként, halként, madárként, oroszlánként, vadkanként, emberként vagy egyéb alakban, tetteik és tudásuk szerint.

Ha valaki a Holdba ér, azt kérdezi majd tőle a Hold:

– Ki vagy te?

Erre így kell felelni:

Évszakok! Magja voltam én a fénynek

A tizenötször nemzett Atyavilágban.³

A férfiba nemzeni ti tettetek,⁴

általa fogantam meg az anyában.

¹ A tanítás, különösképpen annak bevezető legendája, igen hasonló a Brihadáranyaka-upanisad 6.2. és a Cshándógja-upanisad 5.3. szakaszához.

² Vessd össze: Mundaka-upanisad 1.2.9.

³ A tizenöt nap alatt telő, illetve fogyó Holdban. Lásd: Brihadáranyaka-upanisad 1.5.14.

⁴ Lásd: Aitaréja-upanisad 1.2.1.

Tizenkét-tizenhárom¹ részes atyámtól
 tizenkét részes évként, hónapként
 születtem én, és újra megszülettem.
 Évszakok, kísérjetekek halálba engem,
 hogy ezt és azt az utat² értőn felismerjem.
 Az igazság által, a lemondás által legyek
 az évszak, legyek az évszakok gyermeke!³

– Ki vagy te?⁴

– Te vagyok én!

Ha így szól, akkor majd átereszti a Hold.

3. Mikor az istenek útjára lép, először a tűzvilágba ér, majd a szélvilágba, Varuna világába, Indra világába, Pradzsápati világába és végül a Brahman világába.⁵

Ebben a világban van az Áradat Tava, az Áldozatmulasztó Pillanatok, a Nemvé-
 nülő Folyó, az Enyhet Adó Fa, a Körülkerített Város, a Legyőzhetetlenség Palo-
 tája, ennek Indra és Pradzsápati a kapuőre, itt van a Tágasság Csarnoka, a Ra-
 gyogás Trónusa, a Mérhetetlen Erő Heverője, Eszes és Szemes,⁶ a szolgáló iker-
 leányok, akik a világot virágból szövik, Anyácska és Dajkácska⁷ apszaraszok⁸ és
 az Ambajá folyók. Ebbe a világba jut, ki tudja ezt.

Így szól majd a Brahman:

– Szaladjatok hát elébe! A Nemvé-
 nülő Folyó partjára az én dicsőségem hozta őt,
 nem is vénül meg soha.

4. Ötszáz apszarasz megy majd elébe, százan gyümölcsöt visznek, százan kenete-
 ket, százan koszorúkat, százan köntösöket, százan illatos porokat. Felékesítik
 majd a Brahman ékességeivel, és midőn illőn felékesítették elindul majd a Brah-
 man elébe a Brahman tudója.

Odaér az Áradat tavához, és átkél rajta az ésszel. Akik pedig csak a jelennek él-
 nek, elmerülnek benne, mikor belelépnek.

Odaér az Áldozatmulasztó Pillanatokhoz és azok megfutnak előle.

Odaér a Nemvé-
 nülő Folyóhoz, és azon is átkel az ésszel. Lerázza magáról akkor
 a jót és a rosszat, amit elkövetett. Akik őt jó szívvvel ismerték meg, átveszik tőle a
 jótetteket, akik őt rossz szívvvel ismerték meg, átveszik tőle a rossz tetteket.
 Ahogy a kocsihajtó tekint a pörgő kerékre, úgy tekint ő alá nappalra és éjre, jóra

¹ Utalás a 12 hónapos, illetve a 13 holdhónapból álló évre.

² Az Atyák illetve az Istenek Útját, lásd a továbbiakban.

³ Így szóljon a halott Lelke.

⁴ Ezt kérdezi majd a Hold.

⁵ Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 6.2.15. Cshándógja-upanisad 5.10.1-2.

⁶ Mánaszí és Csáksusí.

⁷ Ambá és Ambájaví.

⁸ Égi tündérek.

és rosszra, minden kettősségre. A jó és rossz tettektől megszabadulva jut a Brahmanhoz a Brahman tudója.

5. Odaér az Enyhet Adó Fához, és betölti a Brahman illata.
 Odaér a Körülkerített Városhoz, és betölti a Brahman íze.
 Odaér a Legyőzhetetlenség Palotájához, és betölti a Brahman ragyogása.
 Odaér Indrához, Pradzszápatihoz, és e két kapuőr megfut előle.
 Odaér a Tágasság Csarnokához, és betölti a Brahman dicsősége.
 Odaér a Ragyogás Trónusához. Ennek a brihad és a rathantara dallamok az első lábai, a saitja és a naudhasza dallamok a hátulsó lábai, a vairúpa és a vairádzsa dallamok a karfái, a sákvara és a raitva dallamok az ülése. Ez a megismerés, mert megismeréssel lát messze az ember.
 Odaér a Mérhetetlen Erő Heverőjéhez. Ez a lélegzet. A Múlt és a Jövő az elülső lábai, a Szentség és az Enyhület a hátulsó lábai, a bhadra és a jadyadnyija dallamok a fejtámlái, a brihad és a rathantara a deszkái, a himnusz¹ és a dal² a hoszszanti hevederei, a varázsigé³ a kereszthevedere, szómaszálakkal van kitömve, a felcsendítés a takarója, a szépség a vánkosa. Ezen ül a Brahman. Melléje lép fel, ki tudja ezt.
 Ő azt kérdezi majd:
 – Ki vagy te?
 Erre azt kell felelni:

6. – Vagyok az évszak, az évszakok szülötte. Az úr méhéből jöttem, az asszonyba magként ömlöttem. Az év tüze vagyok, minden létező lelke vagyok. Minden létező lelke Te vagy. Ami Te vagy, az vagyok én is.
 Mire ő azt kérdezi:
 – És ki vagyok én?
 – A valóság.
 – És mi a valóság?
 – Ami az istenektől és az életerőktől különbözik, az a való (szat), ami az istenekkel és az életerőkkel azonos, az a **ság** (jam).⁴ Egy szóval ez a valóság (szatjam).
 Ez maga a mindenség, és a mindenség Te vagy – ezt kell felelni.

Erről szól a vers:

Teste himnusz, hasa varázsdal, feje ének, nem múlik el,
 ez a Brahman nagy látnoka, ez az, mit értőn tudni kell.

A Brahman így kérdez majd tovább:
 – Mivel fogod fel férfi neveimet?

1 A rics.
 2 A száman
 3 A jadzszusz.
 4 Vagy: az „az, ami”. (jam)

- A lélegzettel.
- Hát női neveimet?
- A beszéddel.
- Hát semleges neveimet?"
- Az ésszel.
- Hát illataimat?
- Az orral.
- Hát formáimat?
- A szemmel.
- Hát hangjaimat?
- A füllel.
- Hát ízeimet?
- A nyelvvel.
- Hát tetteimet?
- A kézzel.
- Hát élvezetemet és fájdalmamat?
- A testtel.
- Hát kéjemet, gyönyörömet, nemzésemet?
- A hímtaggal.
- Hát járásomat?
- A lábbal.
- Hát gondolataimat, ismereteimet, vágyaimat?
- A megismeréssel – így válaszoljon.

Akkor azt mondja majd a Brahman:

- Világom a víz,¹ és most már a te világod is.

Bizony, ez a Brahman győzelme, ez a Brahman sikeredése. Ezzel a győzelemmel győzedelmes, ezzel a sikerrel sikerül annak, ki tudja ezt, ki tudja ezt.

¹

Értsd: az égi vizek. Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 5.5.1.

M Á S O D I K F E J E Z E T

1. – A léleket a Brahman! – mondta Kausítaki.

E lélegző Brahmának az ész a követe, a szem az őre, a fül a hírnöke, a szó a szolgálója. Aki tudja, hogy a lélegző Brahmának az ész a követe, a szem az őre, a fül a hírnöke, a szó a szolgálója, annak követe lesz, annak őre lesz, annak hírnöke lesz, annak szolgálója lesz.

E lélegző Brahmának mindeme istenségek kéretlenül is hoznak adományt. Minden lények kéretlenül is hoznak adományt annak, ki tudja ezt. Titkos tanítása: nem kérni. Úgy tesz a nem kérő, mint aki egy faluban koldulva semmit sem kapott, majd leül, és azt gondolja magában: Most már akkor sem ennék, ha adnának.

Akkor majd odamennek hozzá és szólítgatják, akik elküldték előbb. Így van ez a nem kérővel. Ételhozók jönnek és kérlelik:

– Engedd meg, hogy adjunk!

2. – A lélegzet a Brahman – mondta Paingja.

E lélegző Brahmant legkívül a szó veszi körül. A szó sáncain belül a szem van, a szem sáncain belül a fül van, a fül sáncain belül az ész van, az ész sáncain belül a léleket van. E lélegző Brahmának mindeme istenségek¹ kéretlenül is hoznak adományt. Minden lények kéretlenül is hoznak adományt, ki tudja ezt.

Titkos tanítása: nem kérni. Úgy tesz a nem kérő, mint aki egy faluban koldulva semmit sem kapott, majd leül, és azt gondolja magában: Most már akkor sem ennék, ha adnának.

Akkor majd odamennek hozzá és szólítgatják, akik elküldték előbb. Így van ez a nem kérővel. Ételhozók jönnek és kérlelik:

– Engedd meg, hogy adjunk!

3. És most arról, hogyan kell egy vágyott javat begyűjteni.²

Ha valaki egy bizonyos jószágra vágyik, rakjon tüzet telihold vagy újhold éjszakáján, vagy a hónap világos felében, kedvező csillagzat alatt. Kerülje meg, szórja meg, hintse meg, térdeljen mellé a jobb térdével, öntsön rá kanállal olvasztott vajjal, és mondja ezt:

– A szó a begyűjtés istene. Magtáramba hozza azt nékem onnan! Üdv néki.

– A lélegzet a begyűjtés istene. Magtáramba hozza azt nékem onnan! Üdv néki!

– A szem a begyűjtés istene. Magtáramba hozza azt nékem onnan. Üdv néki!

– A fül a begyűjtés istene. Magtáramba hozza azt nékem onnan! Üdv néki!

– Az ész a begyűjtés istene. Magtáramba hozza azt nékem onnan! Üdv néki!

¹ Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 1.3.1. lábjegyzet.

² Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 6.3.2.

– A megismerés a begyűjtés istene. Magtáramba hozza azt nekem onnan! Üdv néki!

Ezután szagoljon bele a füstbe, kenje meg vajjal tagjait, majd némán járuljon az adott személy¹ elébe, és mondja el célját. Követet is küldhet, biztosan eléri majd, amire vágyik.

4. És most az istenek² révén elnyert szerelemről:

Ha valaki kedves akar lenni egy vagy több férfi vagy asszony szívében, úgy áldozzon vajjal az említett módon és időben az említett isteneknek, és mondja ezt:

- Szavadat magamnak áldozom. Üdv néked!
- Lélegzetedet magamnak áldozom. Üdv néked!
- Szemedet magamnak áldozom. Üdv néked!
- Füledet magamnak áldozom. Üdv néked!
- Eszedet magamnak áldozom. Üdv néked!
- Megismerésedet magamnak áldozom. Üdv néked!

Ezután szagoljon bele a füstbe, kenje meg vajjal tagjait, majd némán járuljon az adott személy elébe, és próbálja megérinteni, vagy álljon szél felőli oldalára, és úgy szóljon hozzá. Beleszeretnek, vágyakozva gondolnak majd rá biztosan.

5. És most Pratardana elmélyedése, avagy a belső tűzáldozat:

Amíg az ember beszél, addig nem tud belélegezni, ekkor a belélegzést a szóban áldozza fel. Amíg az ember belélegzik, addig nem tud beszélni, ekkor a szót a belélegzésben áldozza fel. El nem múló és szakadatlan ez a két áldozás, mert őket az ember ébren és álomban szüntelenül műveli. Véges azonban a többi áldozat, mert azok csak tettekből állnak. A régi tudósok ezért nem végeztek tűzáldozatot.¹

6. – A dicshimnusz³ a Brahman – mondta Suskabhringára.

– Himnuszként (rics) kell néki szentelődni, mert minden lények ennek kiválóságát dicsőítik (abhiarcsjante). Varázsigeként (jadzsusz) kell néki szentelődni, mert minden lények ennek kiválóságához kötődnek (judzsjate). Dalként (száman) kell néki szentelődni, mert minden lények az ő kiválóságához hajlanak (szamnamante). Szépségként, dicsőségként, erőként kell néki szentelődni.

Ahogy minden tanok közül a dicshimnusz a legszebb, legdicsőbb és legerősebb, éppen így a legszebb, legdicsőbb és legerősebb lesz a lények között az is, ki tudja ezt.

¹ Akitől a vágyott javak elnyerése függ.

² Az istenek itt az érzékszerveket jelentik, amint a varázsmondásból kiderül.

³ Uktha. Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 1.6.1.

Ebben szenteli meg lelkét a szerep, hogy az kész legyen a tetre, az áldozásra, ebbe szövi varázsige-lelkét. E varázsige-lélekbe szövi a főpap a maga himnuszos lelkét, e himnuszos lélekbe szövi az énekespap a maga dal-lelkét.¹ Így lesz a dicshimnusz a Három Tudás Lelke. Ennek lelkévé, ezzé a Lélekké válik, ki tudja ezt.

5. És most Mindentgyőző Kausítaki hármashódolatáról:

Mindentgyőző Kausítaki úgy tisztelte a felkelő Napot, hogy áldozósinórral övezve magát vizet hozott, és háromszor öntött egy tálba belőle, miközben ezt mondta a Napnak:

– Te vagy az elűző, üzd el bűneimet!

Hasonlóképpen a déli Napnak:

– Te vagy a tiltó, tiltsd meg bűneimet!

Hasonlóképpen a lenyugvó Napnak:

– Te vagy a begyűjtő, gyűjtsd be bűneimet!

És a Nap elűzte minden bűnét, amit éjjel vagy nappal elkövetett. Ugyanígy elűzi a Nap éjjeli-nappali bűneit annak is, ki tudja ezt, és így hódol neki.

8. Továbbá: az előbbi módon hódoljon az ember a nyugaton kelő Holdnak a hónap ama felében, mikor az újhold éjszakája közeleg, vagy dobjon felé két fűszálat és mondja ezt:

Szépen ívelő szívem Égben és Holdban nyugodjon,
öröklétre ez tanítson, fiakért könnyem ne hulljon!

Ha született már fia, nem hal meg öelötte.² Ha pedig még nem született, úgy ezeket a verseket idézze:

Telj meg! Beléd szállok én...

Italok és erők szálljanak beléd...

Mérhetetlen fiai által duzzasztott sugár...³

És tegye hozzá:

– Ne az én életemmel, utódaimmal, nyájaimmal töltekezz! Annak életével, utódaival, nyájaival töltekezz, aki gyűlöl minket, és akit mi is gyűlölünk!⁴ Térve térek Indrához, térve térek a Naphoz! – és ezzel forduljon meg jobbfelé.

¹ Az áldozás alatt a szerep a varázsige-eket, az énekespap a dalokat, a főpap pedig a himnuszosokat recitálta. Ves össze: Brihadáranyaka-upanisad 3.1.

² Vesd össze Cshándógja-upanisad 3.15.2.

³ Lásd: Rigvéda, 1.91.16. és 18.

⁴ Utalás arra, hogy a Holdat a meghalt lelkek duzzasztják teliholddá.

9. Továbbá: Az előbbi módon hódoljon az ember telihold éjjelén a keleten kelő Holdnak, és mondja ezt:

– Te vagy a messzetekintő Nedűkirály. Te vagy az ötszájú Pradzsápati. A te szád a pap, ezzel a száddal eszed a királyokat. Ezzel a száddal tegyél engem is ételevővé! A te szád a király, ezzel a száddal eszed a világi népet. Ezzel a száddal tegyél engem is ételevővé! A te szád a sas, ezzel a száddal eszed a madarakat. Ezzel a száddal tegyél engem is ételevővé! A te szád a tűz, ezzel a száddal eszed ezt a világot. Ezzel a száddal tegyél engem is ételevővé! Ötödik szád tebenned van, ezzel a száddal eszed az összes lényeket. Ezzel a száddal tegyél engem is ételevővé!

Ne az én életemmel, utódaimmal, nyájaimmal fogyatozz! Annak életével, utódaival, nyájaival fogyatozz, aki gyűlöl minket, és akit mi is gyűlölünk! Térve térek az istenekhez, térve térek a Naphoz! – és ezzel forduljon meg jobbfelé.

10. Továbbá: ha az ember asszonyával akar hálni, úgy érintse meg azt a szíve fölött, és mondja ezt:

Szépen ívelő szíved Pradzsápatinál nyugodjon,
tudóvá engem ez tegyen, fiakért könnyem ne hulljon!

Akkor majd nem halnak meg fiai öelötte.

11. Továbbá: Ha útjáról tér meg az atya, csókolja meg fiának fejét, és mondja ezt:

Tagjaimból lettél és szívemből születél drága kincs,
lelkem vagy nékem, ó fiam, száz őszre vígan rátekints!

Majd tegye hozzá a nevét is.

Köszikla, harci bárd legyél, összegyűlt arany, drága kincs,
fényem vagy nékem, ó fiam, száz őszre vígan rátekints!

Majd tegye hozzá a nevét is.

Ezután ölelje át és mondja ezt:

– Amivel Pradzsápati ölelte teremtményeit, hogy épen megmaradjanak, azzal öllek téged itt.

Majd súgja a jobb fülébe:

– Néki adok, ó Áradón adó!¹

A balba pedig:

– A legnagyobb jót add, ó Indra!²

¹ Lásd: Rigvéda, 3.36.10.

² Lásd: Rigvéda, 2.21.6.

És mondja még ezt is:

– Ne törj, ne hullj, száz öszt megélj! Fiam, neveddel ajkamon csókolom meg fejed.

Ekkor csókolja meg háromszor a fejét:

– Úgy hívlak magamhoz, mint tehén a borját. Hin! – és hallassa felé háromszor a hin-kiáltást.¹

12. És most arról, hogyan hálnak meg köröskörül az istenek:

A Brahman lángja lobban, amikor ég a tűz, és belehal, ha nem ég. Fénye ekkor a Napba száll, lélegzése a szélbe.²

A Brahman lángja lobban, amikor világít a Nap, és belehal, ha nem fénylik. A Nap fénye ekkor a Holdba száll, lélegzése a szélbe.

A Brahman lángja lobban, amikor világít a Hold, és belehal, ha nem süt. A Hold fénye ekkor a villámba száll, lélegzése a szélbe.

A Brahman lángja lobban, amikor a villám cikázik, és belehal, ha nem cikázik. A villám fénye ekkor a szélbe száll, lélegzése a szélbe.

Így hát mindeme istenségek a szélbe szállnak, a szélbe hálnak, de nem vesznek el, hanem kiemelkednek belőle megint.

Eddig az istenek terén. És most a Lélek terén:

13. A Brahman lángja lobban, amikor szól a szó, és belehal, ha nem szól. A szó fénye ekkor a szembe száll, lélegzése a lélegzésbe.

A Brahman lángja lobban, amikor lát a szem, és belehal, ha nem lát. A szem fénye ekkor a fülbe száll, lélegzése a lélegzésbe.

A Brahman lángja lobban, amikor hall a fül, és belehal, ha nem hall. A fül fénye ekkor az észbe száll, lélegzése a lélegzésbe.

A Brahman lángja lobban, amikor gondol az ész, és belehal, ha nem gondol. Az ész fénye ekkor a lélegzésbe száll, lélegzése a lélegzésbe.

Így hát mindeme istenségek a lélegzésbe szállnak, a lélegzésbe hálnak, de nem vesznek el, hanem kiemelkednek belőle megint.

Bizony, ha az északi és a déli hegyek mind nekiindulnának is, hogy ennek tudóját betemessék, betemetni akkor tudnák. Akik azonban gyűlölik, és akiket ő is gyűlöl, azok majd mind meghalnak körülötte.

14. És most arról, hogyan kell a legnagyobb méltóságot megszerezni:

Ezek az istenségek³ azon veszekedtek, hogy ki a legkülönb közülük. Kiszálltak a testből, és az úgy zuhant el, mint egy kiszáradt fatörzs.

¹ Az áldozati éneket nyitó felkiáltás, egyben a borját hívó tehén hangja. Lásd: Cshándógja-upanisad 2.2-21.

² Vesd össze: Taittirija-upanisad 1.1. Cshándógja-upanisad 4.3.

³ Értsd: a fenti érzékszervek. Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 1.3. és 1.5.21. és 7.14. Cshándógja-upanisad 1.2. és 6.15. Aitarėja-upanisad 1.3. Kausítaki-upanisad 3.3. Prasna-upanisad 2.2-4.

Akkor visszaszállt a szó. Szólva szólt a test, de elterülve ott maradt. Akkor visszaszállt a szem. Szólva szólt és látva látott a test, de elterülve ott maradt. Akkor visszaszállt a fül. Szólva szólt, látva látott és hallva hallott a test, de elterülve ott maradt. Akkor visszaszállt az ész. Szólva szólt, látva látott, hallva hallott és gondolva gondolt a test, de elterülve ott maradt. Akkor visszaszállt a lélekzet, és a test felpattant azonnal.

Belátták akkor a többi istenségek, hogy a lélegzet a legkülönb. Részévé lettek a lélegzetnek, a Felismerő Léleknek, kiszálltak a testből véle együtt, és a szélben megvetve lábuk az ürré lényegültek, az égbe szálltak.

Aki tudja ezt, és minden lény lélegzetét, a Felismerő Lelket belátja, az kiszáll ezzel a testből, és a szélben megvetve lábát az ürré lényegül, az égbe száll. Oda jut, ahová ezek az istenségek jutottak, és ahogy halhatatlanná váltak eme istenségek, halhatatlanná válik ő is.

15. És most az atya és a fiú rítusáról, avagy az átörökítésről:¹

Mikor az atya halálát érzi, szórassa be akkor friss fűvel a házat, gyújtasson tüzet, tétessen a tál mellé egy korsó vizet, tiszta, új ruhában feküdjön, és így hívja magához fiát. A fiú fejtől lépjen hozzá, hajoljon meg, és érzékszerveit érintse az apa érzékszerveihez. Úgy is tehetik, hogy arccal ülnek egymás felé. Ezen a módon örökítsenek:

Az atya: – Beléd helyezem szavamat!

A fiú: – Szavadat magamba fogadom.

Az atya: – Beléd helyezem lélegzésemet!

A fiú: – Lélegzésedet magamba fogadom.

Az atya: – Beléd helyezem szememet!

A fiú: – Szemedet magamba fogadom.

Az atya: – Beléd helyezem fületem!

A fiú: – Füleidet magamba fogadom.

Az atya: – Beléd helyezem ízlelésemet!

A fiú: – Ízlelésedet magamba fogadom.

Az atya: – Beléd helyezem tetteimet!

A fiú: – Tetteidet magamba fogadom.

Az atya: – Beléd helyezem élvezetemet és fájdalmamat!

A fiú: – Élvezetedet és fájdalmadat magamba fogadom.

Az atya: – Beléd helyezem kéjem, gyönyöröm és nemzőerőm!

A fiú: – Kéjed, gyönyöröd és nemzőerőd magamba fogadom.

Az atya: – Beléd helyezem járásomat!

A fiú: – Járásodat magamba fogadom.

Az atya: – Beléd helyezem elmém, megismerésem és vágyaim!

A fiú: – Elméd, megismerésed és vágyaid magamba fogadom.

¹

Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 1.5.17.

Ha az atya már csak suttogni tud, összefoglalva így is mondhatja:

- Beléd helyezem életerőimet!
- Mire a fiú:
- Életerőidet magamba fogadom.

A fiú ezután úgy menjen ki az ajtón, hogy atyja jobbfelől essék. Az még így kiált utána:

- Pompa, tanítványság, dicsőség szálljon beléd!

Erre a fiú bal vállán keresztül visszanéz, és köntösével vagy kezével arcát eltakarva így válaszol:

- Vágyad teljesüljön az égi világban!

Ha az atya mégis felgyógyul, úgy fia uralma alatt kell élnie, vagy vándorló remetének mehet. Ha viszont meghal, akkor a fiúba szállnak át életerői, ahogy az rendjénvaló, ahogy az rendjénvaló.

H A R M A D I K F E J E Z E T

1. Történt, hogy Pratardana, Divodásza Fia, férfihoz illő küzdelem révén Indra kedves hajlékába jutott. Azt mondta neki Indra:
- Pratardana, válassz magadnak egy adományt!
- Ő így felelt:
- Válaszd ki nékem te magad azt, mit az emberek számára a legjobbnak tartasz!
- Ám így szólt Indra:
- Magasabb nem választ az alacsonyabb helyett. Te válassz hát, mert alattam állsz!
- De Pratardana nem engedett igazából. Mert Indra az igazság. Akkor így szólt Indra:
- Úgy hát ismerj meg engem! Mert bizony azt tartom, az ember számára az a legjobb, ha engem megismer. Megöltem Tvastar háromfejű fiát, a Sebszájúakat hiénák elé vettem, felrúgtam sok megállapodást, leöltem a Prahládikat az égben, Puloma fiait a légben, a Sötétfejűeket a Földön,¹ mégsem görbült meg hajam szála sem ezért. Így hát, aki engem megismer, nem szűkül annak világa semmilyen tette miatt, sem lopásért, sem magzatölésért, sem anyagyilkosságért, sem apagyilkosságért, és ha bármilyen rosszat elkövetett, nem kell sápadnia miatta.
2. Majd így folytatta Indra:
- A lélegzet vagyok én. Megismerő Lélekként,² örök életként szentelődj nekem! A lélegzet élet az élet lélegzet. Mert amíg lélegzet van a testben, addig élet is van benne. Ebben a világban az öröklétet lélegzettel lehet elérni, megismerés révén pedig az igaz elhatározást. Aki örök életként hódol engem, az szép kort megél a Földön, az Égi Világban pedig mulandótlan lesz és örök.
- Így szólt Pratardana:
- Egyesek úgy tanítják, hogy az életerők egységbe olvadnak össze, mert hiszen senki sem tudja egyszerre tudatosítani a nevet, a formát, a hangot, és a gondolatot. Így hát az életerők egységbe olvadnak össze, és egymás után tudatosulnak mindezek. Ha szól a szó, véle együtt szól a többi életerő, ha lát a szem, véle együtt lát a többi életerő, ha hall a fül, véle együtt hall a többi életerő, ha gondol az ész, véle együtt gondol a többi életerő, ha lélegzik a lélegzés, véle együtt lélegzik a többi életerő.
- Indra így válaszolt:
- Így van valóban. De mégis van rangsor az életerők között.

¹ Utalások Indra korábbi hőstetteire.

² Vesd össze: Aitaréja-upanisad 3.

3. Szó nélkül is lehet élni, hisz láttunk már némákat. Szem nélkül is lehet élni, hisz láttunk már vakokat. Fül nélkül is lehet élni, hisz láttunk már süketeket. Ész nélkül is lehet élni, hisz láttunk már bávákat. Levágott kézzel, levágott lábbal is lehet élni, hisz láttunk már ilyeneket.

A lélegzet, a Megismerő Lélek az, ami kifeszíti és felegyenesíti (utthápajati) ezt a testet, ezért dicshimnuszként (uktha) kell hódolni néki. Mert a lélegzet Megismerés, a megismerés lélegzet. Ezek együtt vannak a testben, és együtt is lépnek ki belőle. Ezt megmutatni és megérteni így lehet:

Ha egy ember olyan mélyen alszik, hogy már álmokképeket sem lát, akkor eggyé vált ezzel a lélegzettel.¹ Ekkor belé száll a szó az összes nevekkel, a szem az összes formákkal, a fül az összes hangokkal, az ész az összes gondolatokkal. És ha felébred, mint fellobbanó tűzből a szikrák, úgy pattannak ki helyükre a Lélekből az összes életerők, az életerőkből az istenek,² az istenekből a világok. Ezt bizonyítani és megérteni így lehet:

Mikor halálos beteg az ember, legyengül, elájul, és azt mondják róla: nincs már eszénél, nem lát, nem hall, nem beszél, nem gondolkodik – akkor eggyé vált ezzel a lélegzettel. Ekkor belé száll a szó az összes nevekkel, a szem az összes formákkal, a fül az összes hangokkal, az ész az összes gondolatokkal. Ha még felésmél, mint fellobbanó tűzből a szikrák, úgy pattannak ki helyükre a Lélekből az összes életerők, az életerőkből az istenek, az istenekből a világok.

4. Ha pedig kilép a testből, a többiek is kilépnek vele.³ A szó a lélegzetbe száll az összes nevekkel, mert a szó által nyerte el az összes nevet. Az orr a lélegzetbe száll az összes szagokkal, mert az orr által nyerte el az összes szagot. A szem a lélegzetbe száll az összes formákkal, mert a szem által nyerte el az összes formát. A fül a lélegzetbe száll az összes hangokkal, mert a fül által nyerte el az összes hangot. Az ész a lélegzetbe száll az összes gondolattal, mert az ész által nyerte el az összes gondolatot. Így nyer el mindent a lélegzetben. Mert a lélegzet megismerés, a megismerés lélegzet. Ezek együtt vannak a testben, és együtt is lépnek ki belőle. Most pedig kifejtjük, hogyan lesznek eggyé a megismerésben minden létezők.⁴

¹ Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 4.3.21. Mándúkja-upanisad 5.

² Értsd: az érzékszervek.

³ Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 4.4.1-2.

⁴ Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 2.2.17. Aitaréja-upanisad 3.3-4.

5. A szó egy kiszakadt rész belőle, ennek külső lételeme a név. Az orr egy kiszakadt rész belőle, ennek külső lételeme a szag. A szem egy kiszakadt rész belőle, ennek külső lételeme a forma. A fül egy kiszakadt rész belőle, ennek külső lételeme a hang. A nyelv egy kiszakadt rész belőle, ennek külső lételeme az íz. A kéz egy kiszakadt rész belőle, ennek külső lételeme a tett. A test egy kiszakadt rész belőle, ennek külső lételeme az élvezet és a fájdalom. A hímtag egy kiszakadt rész belőle, ennek külső lételeme a kéj, a gyönyör és a nemzőerő. A láb egy kiszakadt rész belőle, ennek külső lételeme a járás. A megismerés egy kiszakadt rész belőle, ennek külső lételeme a gondolat, a megismerendő és a vágy.¹
6. A megismeréssel szárnyaló szó minden nevet elér. A megismeréssel szárnyaló orr minden szagot elér. A megismeréssel szárnyaló szem minden formát elér. A megismeréssel szárnyaló fül minden hangot elér. A megismeréssel szárnyaló nyelv minden ízt elér. A megismeréssel szárnyaló kéz minden tettet elér. A megismeréssel szárnyaló test az élvezetet és a fájdalmat eléri. A megismeréssel szárnyaló hímtag a kéjt, gyönyört és nemzőerőt eléri. A megismeréssel szárnyaló láb minden járást elér. A Felismeréssel szárnyaló gondolkodás a gondolatot, a megismerendőt és a vágyat eléri.
7. Megismerés nélkül a szó egyedül egyetlen nevet sem tudna megismerni. Ilyenkor mondják: Máshol járt az eszem, ezért nem vettem észre, hogy mit mondok. Megismerés nélkül az orr egyedül egyetlen szagot sem tudna megismerni. Ilyenkor mondják: Máshol járt az eszem, ezért nem vettem észre a szagot. Megismerés nélkül a szem egyedül egyetlen formát sem tudna megismerni. Ilyenkor mondják: Máshol járt az eszem, ezért nem vettem észre a formát. Megismerés nélkül a fül egyedül egyetlen hangot sem tudna megismerni. Ilyenkor mondják: Máshol járt az eszem, ezért nem vettem észre a hangot. Megismerés nélkül a nyelv egyedül egyetlen ízt sem tudna megismerni. Ilyenkor mondják: Máshol járt az eszem, ezért nem éreztem az ízt. Megismerés nélkül a kéz egyedül egyetlen tettet sem tudna megismerni. Ilyenkor mondják: Máshol járt az eszem, ezért nem vettem észre, mit teszek. Megismerés nélkül a test egyedül egyetlen élvezetet vagy fájdalmat sem tudna megismerni. Ilyenkor mondják: Máshol járt az eszem, ezért nem éreztem élvezetet vagy fájdalmat. Megismerés nélkül a hímtag egyedül egyetlen kéjt, gyönyört vagy nemzést sem tudna megismerni. Ilyenkor mondják: Máshol járt az eszem, ezért nem éreztem kéjt, gyönyört vagy nemzést. Megismerés nélkül a láb egyedül egyetlen járást sem tudna megismerni. Ilyenkor mondják: Máshol járt az eszem, ezért nem vettem észre, hogy megyek. Megismerés nélkül egyetlen gondolat sem tudna létrejönni, egyetlen gondolatot sem lehetne felismerni.

1

Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 1.3.11-16. és 3.2.

8. Ne a szót akard megismerni, hanem azt tudd, aki szól! Ne a szagot akard megismerni, hanem azt tudd, aki szagol! Ne a formát akard megismerni, hanem azt tudd, aki lát! Ne a hangot akard megismerni, hanem azt tudd, aki hall! Ne az ízt akard megismerni, hanem azt tudd, aki ízlel! Ne a tetteket akard megismerni, hanem azt tudd, aki tesz! Ne az élvezetet és fájdalmat akard megismerni, hanem azt tudd, aki az élvezetet és fájdalmat érzi! Ne a kéjt, gyönyört és nemzőerőt akard megismerni, hanem azt tudd, aki a kéjt, gyönyört és nemzőerőt érzi! Ne a járást akard megismerni, hanem azt tudd, aki jár! Ne az észet akard megismerni, hanem azt tudd, aki észlel!

Mert a megismeréstől függ a tíz külső lételem,¹ és a lételemektől függ a megismerés tízféle tagja.² A megismerés tagjai nélkül nem lennének lételemek, a lételemek nélkül nem lennének a megismerés tagjai, mert pusztán az egyik által és a másiknak híján semmi sem ölthetne formát.

Ezek nem különböznek egymástól, hanem ahogy a küllők a kerékagyba szorulnak, és a kerékagy a küllőkre támaszkodik, úgy támaszkodnak a lételemek a megismerés tagjaira,³ azok pedig a lélegzetre, hiszen a lélegzet maga a megismerő Lélek,⁴ az Üdv, a nem vénülő, a halhatatlan.

Nem gyarapszik a jótett által, és nem csökken a rossztett által, hiszen ő az, aki jót tétet azzal, kit felfelé akar a világból vezetni, és rosszat tétet azzal, kit le akar taszítani. Ő a világ öre, a világ parancsolója, a mindenség uralkodója, ő az én Lelkem – ezt kell tudni. Ő az én Lelkem – ezt kell tudni.

¹ A név, a szag, a forma, a hang, az íz, a tett, az élvezet és fájdalom, a kéj, a gyönyör.

² A beszéd, a szem, az orr, a fül, a nyelv, a kéz, a test, a hímtag, a láb és a megismerés.

³ Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 3.2.

⁴ Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 4.3.21. Mándúkja-upanisad 5.

N E G Y E D I K F E J E Z E T

1. Élt egyszer egy tudós, Báláki, Gángja Fia. Lakott az usinarák, a szatvanok, a matszják, a kuruk és a pancsálák között, de ismerős volt Kásiban és Vidéhában is. Elment egyszer a kási-béli Adzsátasatru királyhoz, és azt mondta neki:
 - Engedd meg, hogy elmagyarázzam néked a Brahmant!
 Adzsátasatru így válaszolt:
 - Ezer tehenet kapsz e szóért, hogy majd az emberek összeszaladnak, és azt kiabálják: Új Dzsanaka! Új Dzsanaka!

2. Erről beszéltek: a Napban – Brahman, a Holdban – étel, a villámban – igazság, a mennydörgésben – hang, az űrben – teljes, a szélben – Indra Vaikuntha, a tűzben – diadalmas, a vízben – tündökletes. Eddig az istenek terén. A Lélek terén pedig: a tükörben – hasonmás, az árnyékban – társ, a visszhangban – élet, a hangban – halál, az álomban – Jama, a testben – Pradszápati, a jobb szemben – szó, a bal szemben – igazság lelke.

3. Báláki így szólt:
 - Én a Napban lévő Embernek szentelődöm.
 Adzsátasatru így válaszolt:
 - Ezért kár volt engedélyt kérned a beszédre. Brahmanként, fehér ruhásként, legfőbbként, minden lény fejeként szentelődöm én neki. Aki így szentelődik neki, az legfőbb lesz, minden lény feje.

4. – Én a Holdban lévő Embernek szentelődöm.
 - Ezért kár volt engedélyt kérned a beszédre. Nedűkirályként,¹ az étel lelkeként szentelődöm én neki. Aki így szentelődik neki, az az étel lelke lesz.

5. – Én a Villámban lévő Embernek szentelődöm.
 - Ezért kár volt engedélyt kérned a beszédre. Az igazság lelkeként szentelődöm én neki. Aki így szentelődik neki, az az igazság lelke lesz.

6. – Én a mennydörgésben lévő Embernek szentelődöm.
 - Ezért kár volt engedélyt kérned a beszédre. A hang lelkeként szentelődöm én neki. Aki így szentelődik neki, az a hang lelke lesz.

7. – Én az űrben lévő Embernek szentelődöm.
 - Ezért kár volt engedélyt kérned a beszédre. A teljes és rezdületlen Brahmanként szentelődöm én neki. Aki így szentelődik neki, az teljében lesz nyájnak és fiaknak, ő és fiai el nem távoznak idő előtt.

¹

Az ételt hozó esőistenként.

8. – Én a szélben lévő Embernek szentelődöm.
– Ezért kár volt engedélyt kérned a beszédre. Indra Vaikunthaként, legyőzhetetlen hadseregként szentelődöm én neki. Aki így szentelődik neki, az győző lesz, ellenségeit legyőző győzhetetlen.
9. – Én a tűzben lévő Embernek szentelődöm.
– Ezért kár volt engedélyt kérned a beszédre. Diadalmasként szentelődöm én neki. Aki így szentelődik neki, az diadalmas lesz a többiek között.
10. – Én a vízben lévő Embernek szentelődöm.
– Ezért kár volt engedélyt kérned a beszédre. A tündöklés lelkeként szentelődöm én neki. Aki így szentelődik neki az a tündöklés lelke lesz.
Eddig az istenek terén. És most a lélek terén:
11. – Én a tükörben lévő Embernek szentelődöm.
– Ezért kár volt engedélyt kérned a beszédre. Hasonmásként szentelődöm én neki. Aki így szentelődik neki, csak hasonmása születik annak, és nem születik olyan utóda, aki hasonmása ne lenne.
12. – Én az árnyékban lévő Embernek szentelődöm.
– Ezért kár volt engedélyt kérned a beszédre. El nem való társként szentelődöm én neki. Aki így szentelődik neki, az társra talál, társa terem annak.
13. – Én a visszhangban lévő Embernek szentelődöm.
– Ezért kár volt engedélyt kérned a beszédre. Életként szentelődöm én neki. Aki így szentelődik neki, az fiaival együtt ki nem alszik idő előtt.
14. – Én a hangban lévő Embernek szentelődöm.
– Ezért kár volt engedélyt kérned a beszédre. Halálként szentelődöm én neki. Aki így szentelődik neki, az fiaival együtt meg nem hal idő előtt.
15. – Én a Felismerő Lélekként álomba merült és az álomban vándorló Embernek szentelődöm.
– Ezért kár volt engedélyt kérned a beszédre. Jama királyként szentelődöm én neki. Aki így szentelődik neki, ahhoz minden mint legjobbhoz kötődik (jamjate).
16. – Én a testben lévő Embernek szentelődöm.
– Ezért kár volt engedélyt kérned a beszédre. Pradzsápatiként szentelődöm én neki. Aki így szentelődik neki, annak teremnek majd nyájai és utódai.
17. – Én a jobb szemben lévő Embernek szentelődöm.
– Ezért kár volt engedélyt kérned a beszédre. A szó lelkeként, a tűz lelkeként, a fény lelkeként szentelődöm én neki. Aki így szentelődik neki, az mindezeknek lelke lesz.

18. – Én a bal szemben lévő Embernek szentelődöm.
 – Ezért kár volt engedélyt kérned a beszédre. Az igazság lelkeként, a villám lelkeként, a tündöklés lelkeként szentelődöm én neki. Aki így szentelődik neki, az mindezeknek lelke lesz.
19. Ekkor Báláki elhallgatott.
 – Befejezted? – kérdezte Adzsátasatru.
 – Igen.
 – No, ezért aztán igazán kár volt engedélyt kérned a beszédre, amikor arra ajánlkoztál, hogy a Brahmant nékem elmagyarázod. Mert bizony, Báláki, azt kell tudni, aki ezeknek az Embereknek is teremtője, akinek műve a világ.
 Ekkor Báláki tűzifát vett kezébe, és a királyhoz lépve így szólt:
 – Fogadj tanítványodul!
 Adzsátasatru így válaszolt:
 – A szokások ellen való, hogy egy harcos tanítványának papot fogadjon. De gyere, megtanítlak!
 E szavakkal megfogta annak kezét, és kimentek mind a ketten. Ott egy alvó emberre találtak, és Adzsátasatru szólíttatni kezdte az előbbi nevekkel:
 – Ó, Brahman, fehér ruhás Nedűkirály!
 De az fekve maradt. Akkor megbökte a botjával, mire rögtön felébredt. Így szólt a király:
 – Báláki, hol pihent ez az ember, hogy ment oda, és hogy jött vissza onnan?
 De Báláki nem tudta ezt. Akkor Adzsátasatru így folytatta:
 – Akarod-e tudni, hogy hol pihent, hogy ment oda, és hogy jött vissza onnan? „Jótevőknek” hívják a szív ereit, ezek a szívből erednek, és azt körülveszik. A hajszálnál ezerszer vékonyabbak. Vörösbarna, fehér, fekete, sárga és vörös finomság tölti ki őket. Ezekben pihen az, ki úgy alszik, hogy már álmokképeket se lát. Az életerők itt lesznek egygyé. Ekkor belé száll a szó az összes nevekkel, a szem az összes formákkal, a fül az összes hangokkal, az ész az összes gondolatokkal. És ha felébred, mint a lobogó tűzből a szikrák, úgy pattannak ki helyükre a Lélekből az összes életerők, az életerőkből az istenek, az istenekből a világok.
20. Ahogy a kés rejlik a tokban, a tűz a tűzifában, úgy tölti ki a Felismerő Lélek a testet egészen a körmökig, a hajszálakig. Eme Lélektől úgy függenek a többi lelkek, mint a mestertől segédei. Mert ahogy a mester a segédekkel együtt eszik, és enni ad nekik, úgy eszik együtt a megismerő Lélek a többiekkel, úgy ad enni azoknak.
 Amíg Indra nem ismerte meg ezt a Lelket, addig hatalmasabbak voltak nála az ördögök, és amikor megismerte, akkor verte csak le őket. Így lett minden lények és istenek között a legkülönb, a maga királya, legfőbb uralkodó.
 Éppen így legyőz minden gonoszt, így lesz minden lények és istenek között a legkülönb, a maga királya, legfőbb uralkodó, ki tudja ezt, ki tudja ezt.

Taittiríja-upanisad

A cím a mű tanításait követő papi klán (fogoly) totemállatának nevéből, a valószínűleg hangutánzó tittiri szóból adódik. A Taittiríja-upanisad a Fekete-Jadzsurvéda hagyományköréhez tartozik, ez részben tanításait is magyarázza.

Három részből áll. Az első a Hangtan Virágfüzére, ez a Jadzsurvéda varázsige-tanának misztikájával foglalkozik, és témájában némileg eltér a második és a harmadik résztől. A Brahman Virágfüzére – ez a rész egyes recenziókban az Üdv Virágfüzére címen szerepel – a Brahman megismerését taglalja a Lélek öt síkjának feltárása által. Bhrigu Virágfüzére továbbfűzi ezt a tanítást, ebben apja oktatja ki Bhrigu bölcsét arról, miként ismerhető meg a Brahman és a Lélek az említett síkok megtapasztalásán keresztül. A Taittiríja-upanisad a védikus irodalomban a Taittiríja-bráhmanához sorolt árányaka 7-9. fejezetét képezi.

* * *

ELSŐ FEJEZET

(a hangkötésről)

Első szakasz

Üdvünkre legyél Mitra, Brihaszpati, Arjaman, Indra,
Varuna, világot lépő Visnu, üdvünkre légy!¹

A Brahmannak tisztelet! Tisztelet néked, ó szél, mert a szembeötlő Brahman te vagy, a szembeötlő Brahmannak téged akarlak tudni!² A rend szóljon belőlem, az igazság szóljon belőlem! Engem ez megsegítsen, segítse meg a szólót! Engem ez megsegítsen, segítse meg a szólót!

OM

Béke! Béke! Béke!

Második szakasz

A hangtant így magyarázzuk: hangszín és csengés, mérték és hangsúly, dallam és kötés³ – ennyiből áll a hangok tana.

Harmadik szakasz

1. Dicsőség nekünk! A Brahman legyen tanítónk!
Tovább magyarázzuk a hangkötés titkos tanát. Ez ötféle módon is kifejthető: a világok terén, a világfények terén, a tudás terén, a nemzés terén és a Lélek terén. Ezeket hívják nagy összekötéseknek.
2. Ímhol a világok terén: az elöl álló hang a Föld, a mögötte álló az ég, a kötés az űr, a kötő a szél. Hát így van a világok terén.
3. Ímhol a világfények terén: az elöl álló hang a tűz, a mögötte álló a Nap, a kötés az esővíz, a kötő a villám. Hát így van a világfények, terén.

¹ Lásd: Rigvéda, 1.90.9.

² Vesd össze: Kausítaki-upanisad 2.12. Cshándógja-upanisad 4.3.

³ A védikus szövegek recitálása során a különböző hosszúságú szótagokat különböző hangmagasságokban, mintegy énekelve ejtik ki. A szóvégi és szókezdő hangok összeolvadnak, s ezt a hasonulást írásban is jelölik. Ezt nevezik „kötésnek”.

4. Ímhol a tudás terén: az elől álló hang a tanító, a mögötte álló a tanítvány, a kötés a tudás, a kötő a tanítás. Hát így van a tudás terén.
5. Ímhol a nemzés terén: az elől álló hang az anya, a mögötte álló az atya, a kötés a gyermek, a kötő a nemzés. Hát így van a nemzés terén.
6. Ímhol a Lélek terén: az elől álló hang az alsó fogsor a mögötte álló a felső fogsor kötés a szó, a kötő a nyelv. Hát így van a Lélek terén.

Ezek a nagy összekötések. Akinek a nagy összekötéseket elmagyarázzák, s így megtudja őket, ahhoz majd nyájak, utódok, tanítványok serege, étel és égi világ kötődik.

Negyedik szakasz

1. Énekből, öröklétből született,
Dalokban énekelt sokformás bika,¹
Indra, adj bölcsességet,
legyek az öröklét tartóoszlopa!
Testem szent műveket tegyen, nyelvem méztől édes legyen, fülem messzehalló,
Brahmant rejtő ereklyetartó, bölcsességre taníts engem, tudásom el ne feledjem!
2. Ha áradón megérkezik, hosszú időre költözik,
nyáját és ruhát szaporít, ételt és italt sokasít.

Hozd nékem Szerencse Úrnőt,
nyájjal bírót, gyapjút szövőt! Üdv!
Minden tanítvány felém haladjon! Üdv!
Minden tanítvány belém olvadjon! Üdv!
Minden tanítvány nevemmel haljon! Üdv!
Minden tanítvány megcsillapodjon! Üdv!
Minden tanítvány békére jusson! Üdv!
3. Legyek törzsem büszkesége! Üdv!
Legyek jobbak ékessége! Üdv!
Legyek az istennek része! Üdv!
Legyen az isten is részem! Üdv!
Ezerfelé szétágazó, bűneimtől feloldozó! Üdv!
Ahogy a víz zuhan a földre, tegnapok szállnak a Holdba,
ó, Teremtő, úgy siessenek felém tanítványaim! Üdv!
Te vagy menedékem, világosíts meg belém hatolva!
Szétáradón béküljön minden tanítvány! Üdv!

¹

Értsd: Indra isten.

Ötödik szakasz

1. Bhúh! Bhuvah! Szuvah!¹ – Ez a három szent kiáltás. Ezekben van a Mahah, a negyedik. Mahácsamaszja tanította így. Ez a Brahman, ez a Lélek, a többi istenségek csak ennek tagjai.
2. A Bhúh a Föld, a Bhuvah a Levegőég, a Szuvah az Ég. A Mahah a Nap, mert a világok a Nap által gyarapodnak (mahijante). A Bhúh a tűz, a Bhuvah a szél, a Szuvah a Nap. A Mahah a Hold, mert a világfények a Hold által gyarapodnak. A Bhúh a Himnuszok Tudása, a Bhuvah a Dalok Tudása, a Szuvah a Varázsigék Tudása. A Mahah a Brahman, mert a tudások a Brahman által gyarapodnak. A Bhúh a belélegzés, a Bhuvah a kilélegzés, a Szuvah a szétlélegzés. A Mahah az étel, mert az életerők az étel által gyarapodnak. Ez a négyszer négy a négy szent felkiáltás. Aki tudja ezt, a Brahmant tudja, az istenek áldoznak annak.

Hatodik szakasz

1. Az észből álló, aranyló örök Ember a szív üregében lakik. Indra méhe a torokból lecsüngő kicsiny húsdarab.² A hajforgó helyén szétfeszíti a koponya két felét,³ és a Bhúh igével a tűzbe lép, a Bhuvah igével a szélbe lép, a Szuvah igével a Napba lép, a Mahah igével a Brahmanba lép. Ott lesz önmagának ura, ott lesz az ész ura, a szó ura, a szem ura, a fül ura, a megismerés ura, evvel lesz a Brahmáná, kinek teste az úr, lelke a valóság, a lélegzetben játszik, az üdvben eszmél, a nyugalmat éri el és örökkévaló.
Prácsínajógja, ennek szentelődj!

Hetedik szakasz

1. Föld, Levegőég, Ég, égtájak és mellékégtájak.
Tűz, szél, Nap, Hold és csillagok.
Víz, füvek, fák, úr és Lélek.

Eddig a lények terén.

És most a Lélek terén:

Be-, ki-, szét-, fel- és összelélegzés.

Szem, fül, ész, szó és tapintás.

Bőr, hús, ín, csont és velő.

Így rakta össze ezeket a bölcs, és azt mondta:

– Bizony, ötrétű az egész világ.

¹ A három világ neve. Lásd: Brihadárányaka-upanisad 5.5.3.

Cshándógja-upanisad 2.23.2. és 3.15.3. és 4.17.3-6.

² Értsd: a nyelvcsap, az uvula.

³ Vesd össze: Aitaréja-upanisad 1.3.12.

Az ötösséget az ötösség által lehet elérni.¹

Nyolcadik szakasz

Az OM a Brahman, az OM minden a világon.² Az OM a példázat. Mikor az áldozópap így szól: Hallasd a szót! – akkor a társa ezt kiáltja. Az OM-mal éneklük a dalt, az OM-som-mal idézik a tant, az OM-mal hívja a szerep a választ, az OM-mal kiált az imádópap, a tűzritust az áldozó az OM-mal tartja meg, az OM-mal kezdi a pap, ha mondani akarja:

A Brahmant érjem el!

És eléri.

Kilencedik szakasz

1. Rend és tanulás által, igazság és tanulás által, lemondás és tanulás által, fegyelem és tanulás által, béke és tanulás által, tűz és tanulás által, tűzáldozat és tanulás által, vendégbarátság és tanulás által, emberszeretet és tanulás által, utódok és tanulás által, nemzés és tanulás által, ivadékok és tanulás által.
 - Csak igazság az! – mondja Szatjavacsasz Ráthítara.
 - Csak lemondás az! – mondja Tapónitja Paurusisti.
 - Csak tanulás az! – mondja Náka Maudgalja.
 Mert ez a lemondás, ez a lemondás.

Tizedik szakasz

1. Dicsőségem hegyként magaslik, megrezgetem a fákat, megtisztító napsugárként örök fényitalom árad. Trisanku a tudást így magyarázta.

Tizenegyedik szakasz

1. Ha a tudást véle megtanulta, tanítványát a tanító erre intse:
 - Igazat szólj! A törvényt megtartsd! A Tanulást el ne mulaszd! Ha felkínáltad a tanítónak a barátság adományát, ügyelj arra is, hogy nemzetséged láncá el ne szakadjon.

Az igazságot el ne mulaszd!

A törvényt el ne mulaszd!

Az üdvöset el ne mulaszd!

Birtokodat el ne mulaszd!

A tanulást el ne mulaszd!

¹ Értsd: a fent említett ötös csoportok megértése révén.
Továbbá lásd: Brihadáranjaka-upanisad 4.4.17.

² Vesd össze: Cshándógja-upanisad 1.1.

2. Az istenek és az ősök áldozását el ne mulaszd!
 Istenként tekints anyádra!
 Istenként tekints atyádra!
 Istenként tekints tanítódra!
 Istenként tekints vendégedre!
 Mocsoktalan tetteket kövess!
 Más tetteket ne kövess!
 Szolgáló tetteket kövess!
 Más tetteket ne kövess!

3. Ha találkozol náladnál kiválóbb papokkal, fel ne sóhajts elégedetten,¹ míg azok le nem ültek!
 Hittel adakozz, hit nélkül ne adakozz, derűsen adakozz, szeméremmel² adakozz, félve adakozz, érzően adakozz!

4. Ha kétségeid vannak egy tett vagy esemény felől, akkor nézz körül, nincsenek-e ott figyelmes, fegyelmezett, a törvényt követő, de nem szörszálhasogató papok, és ahogy ők tennének a helyedben, úgy tegyél te is!
 Végül pedig: Ha rossz hírűek közé kerülnél, akkor nézz körül, hogy nincsenek-e ott figyelmes, fegyelmezett, a törvényt követő, de nem szörszálhasogató papok, és ahogy ők tennének a helyedben, úgy tegyél te is!
 Ez a parancs, ez a szabály, ez a végső tudás.³ Ennek szentelődj, csak ennek szentelődj!

Tizenkettedik szakasz

Üdvünkre légy Mitra, Brihaszpati, Arjaman, Indra,
 Varuna, világot lépő Visnu, üdvünkre légy!

A Brahmannak tisztelet! Tisztelet néked, ó szél, mert a szembeötlő Brahman te vagy, a szembeötlő Brahmannak téged akarlak tudni! A rend szóljon belőlem, az igazság szóljon belőlem! Engem ez megsegítsen, segítse meg a szólót! Engem ez megsegítsen, segítse meg a szólót!

OM

Béke! Béke! Béke!

¹ Értsd: ne helyezd magad kényelembe.
² Értsd: ne büszkélkedj felette.
³ Védánta

M Á S O D I K F E J E Z E T

(az üdvörl)

OM

1. A legtöbbre a Brahman tudója jut. Erre mondják:

Igazság, megismerés és végtelen:¹

a Brahmannel minden vágyát betölti,

ki így tudja az örökbölcs Brahmant

a szív üregében és a legfőbb helyen.

Eme Lélekből keletkezett az űr,² az űrből a szél, a szélből a tűz, a tűzből a víz, a vízből a föld, a földből a növények, a növényekből az étel, az ételből az ember.³

Az ember az ételnek nedvéből áll.⁴ Feje is az, jobbjá is az, balja is az, törzse is az, alsó része is az, alapja is az.

2. Ételből lettek a lények, így kerültek a Földre mind, ételből nyertek életet, étellé lesznek majd megint.

Ezért az első az étel, illetik gyógyító névvel.

Brahmant ételként imádók, övék lesz minden étel.

Ezért az első az étel, illetik gyógyító névvel.

Ételből lesznek a lények, ételből nőnek fel mind,

lények és étel egymást eszik, ételnek ezért nevezik.⁵

Az étel nedvéből álló⁶ Lélektől különbözik a lélegzetből álló⁷ belső Lélek. Amaz ezzel van kitöltve (púrna). Amaz tehát ember (purusa) alakú, és mert az ember-alakú, emberalakú ez is. Feje a belélegzés, a szétlélegzés a jobbjá, a kilélegzés a balja, az űr a törzse, a föld az alsó része, az alapja. Erről szól a vers:

3. Minden isten, ember, állat a lélegzetet követi, ez a lényeknek élete, minden-életnek nevezik. Eléri az, ki a Brahmant lélegzetként tiszteli, ez a lényeknek élete, minden-életnek nevezik.

¹ Más szövegváltozat szerint: igazság, megismerés és üdv.

² Vesd össze: Cshándógja-upanisad 3.12.7-8.

³ Vesd össze: Cshándógja-upanisad 1.1.2.

⁴ Vesd össze: Cshándógja-upanisad 6.5.1.

⁵ Vesd össze: Brihadárányaka-upanisad 1.5.1.

⁶ Annamaja.

⁷ Pránajama.

Testetöltött Lelke pedig olyan, mint az előbbi.¹

A lélegzetből állótól különbözik az észből álló² belső Lélek. Amaz ezzel van kitöltve. Az tehát emberalakú, és mert az emberalakú, emberalakú ez is. Feje a varázsige, a himnusz a jobbjá, a dal a balja, az utasítás a törzse, a tűzlapok és az Angariszok igéi az alsó része, az alapja.³ Erről szól a vers:

4. Amit nem érnek el szavak,
amit ész fel nem fog sosem,
a Brahman üdvét ki tudja,
azt nem éri többé félelem.

Testetöltött Lelke pedig olyan, mint az előbbi.⁴

Az észből állótól különbözik a megismerésből álló⁵ belső Lélek. Amaz ezzel van kitöltve. Az tehát emberalakú, és mert az emberalakú, emberalakú ez is. Feje a hit, a jog a jobbjá, az igazság a balja, az Igázás a törzse, a nagyság az alsó része, az alapja. Erről szól a vers:

5. Megismeréssel áldoz, megismerőn alkot tetteket,
megismerő Brahmanként imádják őt az istenek.
A megismerő Brahmant ki tudja, és el nem felejtí,
a test bűneit levetve minden vágyát az betölti.

Testetöltött lelke pedig olyan, mint az előbbi.⁶

A megismerésből állótól különbözik az üdvből álló⁷ belső Lélek. Amaz ezzel van kitöltve. Az tehát emberalakú, és mert az emberalakú, emberalakú ez is. Feje a kedv, a derű a jobbjá, az öröm a balja, az üdv a törzse, a Brahman az alsó része, az alapja. Erről szól a vers:

6. Ki tudja: a Nincs a Brahman,
az akkor is van, hogyha nincs.
Ki tudja: a Van a Brahman,
hogyan van ő, arról tudni lehet.

¹ Értsd: az étel nedvéből álló Lélek.

² Manómaja. Vesd össze: Brihadárányaka-upanisad 5.5.

³ Értsd: az észből álló Lelket a kívülről megtanult szövegek képezik.

⁴ Értsd: a lélegzetből álló Lélek.

⁵ Vidnyánamaja. Vesd össze: Brihadárányaka-upanisad 2.1.16. és 4.3.7. és 4.4.2. Mundaka-upanisad 3.2.7.

⁶ Értsd: az észből álló Lélek.

⁷ Ánandamaja.

Testetöltött lelke pedig olyan, mint az előbbi.¹

Ebből kérdések adódnak:

Vajon egy meghalt nemtudó abba a világba kerül-e?

Vajon egy meghalt tudó Abba a világba eljut-e?

A Lélek arra vágyott: Sokká akarok lenni, nemzeni akarok utódokat! És felizzott.² Mikor felizzott, megteremtette az egész világot, mindent, ami van. Miután megteremtette őket, beléjük hatolt. Létező volt és nem létező, kimondható és kimondhatatlan, otthonos és otthonatlan, értelmes és értelmetlen, valós és valótlan. Valósként lett ő minden, ami van. Mert ez a valóság. Erről szól a vers:

7. Kezdetben nem volt semmi sem,
a lét ebből keletkezett,
magából teremtette magát,
ezért mondják: jól teremtett.³

Ez a jól teremtett a lényeg. Üdvözülni az, ki a lényegre eléri. Mert hogyan is lehetne élni, hogyan is lehetne lélegezni, ha az űrben nem volna ott az üdv? Mert Ő üdvöt teremt. És aki ebben a láthatatlanban, testetlenben, kimondhatatlanban, otthonatlanban biztonságra lel és megveti lábát, azt többé nem éri félelem. Ám aki megbontja a létet⁴ annak félelme megmarad.⁵ De olyannak félelme ez, aki magát tudónak véli. Erről szól a vers:

8. Tőle rettenve fúj a szél, tőle rettenve kél a Nap,
Tőle rettenve tűz, villám, még a halál is megszalad.⁶

Ez az üdv vizsgálata:⁷

Ha valaki fiatal, kiváló, tudásra szomjas, a leggyorsabb, legbátrabb és legerősebb, övé a földnek minden gazdagsága – ez egy emberi üdv. Száz emberi üdv ér fel egyetlen üdvvvel a gandharva-emberek között, de annak üdve is ilyen, ki meghallja a tudást, és vágyát le bírta. A gandharva-emberek száz üdve ér fel egyetlen üdvvvel a gandharva-istenek között, de annak üdve is ilyen, ki meghallja a tudást, és vágyát le bírta. A gandharva-istenek száz üdve ér fel egyetlen üdvvvel a tartós

¹ Értsd: a megismerésből álló Lélek.

² Vesd össze: Brihadárányaka-upanisad 1.4.17.

³ Szójáték a maga-teremtett (szvakrita) és a jól teremtett (szukrita) szavakkal.
Vesd össze: Aitaréja-upanisad 1.2.3.

⁴ Értsd: a tapasztaló és a tapasztalt kettősségére.

⁵ Vesd össze: Brihadárányaka-upanisad 1.4.2.

⁶ Vesd össze: Katha-upanisad 6.3.

⁷ Hasonló felsorolás: Brihadárányaka-upanisad 4.3.33.

égi világba jutott atyák között, de annak üdve is ilyen, ki meghallja a tudást, és vágyát lebirta. A tartós égi világba jutott atyák száz üdve ér fel egyetlen üdvvel a megszületett istenek között, de annak üdve is ilyen, ki meghallja a tudást, és vágyát lebirta. A megszületett istenek száz üdve ér fel egyetlen üdvvel a jutalom-istenek között, akik tetteik révén jutnak az istenek közé, de annak üdve is ilyen, ki meghallja a tudást, és vágyát lebirta. A jutalom-istenek száz üdve ér fel egyetlen üdvvel az istenek között, de annak üdve is ilyen, ki meghallja a tudást, és vágyát lebirta. Az istenek száz üdve ér fel Indra egyetlen üdvével, de annak üdve is ilyen, ki meghallja a tudást, és vágyát lebirta. Indra száz üdve ér fel Brihaszpati egyetlen üdvével, de annak üdve is ilyen, ki meghallja a tudást, és vágyát lebirta. Brihaszpati száz üdve ér fel Pradszápati egyetlen üdvével, de annak üdve is ilyen, ki meghallja a tudást, és vágyát lebirta. Pradszápati száz üdve ér fel a Brahman egyetlen üdvével, de annak üdve is ilyen, ki meghallja a tudást, és vágyát lebirta.

Aki itt van az emberben, és aki ott van a Napban, az egy. Aki tudja ezt, és így búcsúzik a világtól, az az étel nedvéből álló Lelket eléri, a lélegzetből álló Lelket eléri, az észből álló Lelket eléri, a megismerésből álló Lelket eléri, az üdvből álló Lelket eléri.¹

Erről szól a vers:

9. Mit nem érnek el a szavak, s az ész fel nem fog sosem,
a Brahman üdvét ki tudja, azt nem éri többé félelem.

Nem gyötrik többé a kérdések: Milyen jót mulasztottam el, milyen rosszat követtem el?

Ki tudja ezt, az a Lelket eléri. Mind a két kérdéstől megszabadul, és a Lelket eléri. Így hangzik a titkos tanítás.

¹

Vesd össze: Taittirija-upanisad 3.13.

H A R M A D I K F E J E Z E T

(Bhriguról)

1. Történt egyszer, hogy Bhrigu atyjához, Varunához lépett és így szólt:
 – Tiszteletreméltó, tanítsd meg nékem a Brahman! – és megemlítette az ételt, a lélegzetet, a szemet, a fület, az észet és a szót. Apja pedig így válaszolt:
 – Bizony, amiből a lények lesznek, amiből születve élnek, és amibe haláluk után újra visszatérnek, az a Brahman, megismerni azt kell.

2. Akkor a fiú lemondást gyakorolt. Ahogy lemondást gyakorolt, felismerte: az étel a Brahman. Mert ételből lesznek a lények, ebből születve élnek, és haláluk után ebbe térnek vissza megint.¹ Noha ezt már megértette, újra apja elé járult, és így szólt:
 – Tiszteletreméltó! Tanítsd meg nékem a Brahmant!
 Apja pedig így válaszolt:
 – A Brahmant lemondva értheted. A Brahman a lemondás.

3. Akkor lemondást gyakorolt. Ahogy lemondást gyakorolt, felismerte: a lélegzet a Brahman. Mert lélegzetből lesznek a lények, ebből születve élnek, és haláluk után ebbe térnek vissza megint. Noha ezt már megértette, újra apja elébe járult, és így szólt:
 – Tiszteletreméltó! Tanítsd meg nékem a Brahmant!
 Apja pedig így válaszolt:
 – A Brahmant lemondva értheted. A Brahman a lemondás.

4. Akkor lemondást gyakorolt. Ahogy lemondást gyakorolt, felismerte: az ész a Brahman. Mert ésből lesznek a lények, ebből születve élnek, és haláluk után ebbe térnek vissza megint. Noha ezt már megértette, újra apja elébe járult, és így szólt:
 – Tiszteletreméltó! Tanítsd meg nékem a Brahmant!
 Apja pedig így válaszolt:
 – A Brahmant lemondva értheted. A Brahman a lemondás.

5. Akkor lemondást gyakorolt. Ahogy lemondást gyakorolt, felismerte: a megismerés a Brahman. Mert megismerésből lesznek a lények, ebből születve élnek, és haláluk után ebbe térnek vissza megint. Noha ezt már megértette, újra apja elébe járult, és így szólt:
 – Tiszteletreméltó! Tanítsd meg nékem a Brahmant!
 Apja pedig így válaszolt:
 – A Brahmant lemondva értheted. A Brahman a lemondás.

¹

Vesd össze: Mundaka-upanisad 2.1.1.

6. Akkor lemondást gyakorolt. Ahogy lemondást gyakorolt, felismerte: az üdv a Brahman. Mert az üdvből lesznek a lények, ebből születve élnek, és haláluk után ebbe térnek vissza megint.

Bhrigu Váruninak eme tanítása a legmagasabb Égen alapul. Ki tudja ezt, az megveti lábát, dúskál az ételben, ő lesz az étel evője, nyájai, fiai, tanítványai bőven teremnek, nagy a dicsősége. Fogadalma az, hogy nem kifogásolja az ételt.¹

7. A lélegzet az étel, a test az étel evője. A test az lélegzeten, a lélegzet a testen alapul. Így az ételen alapul az étel. Ki tudja azt, hogy az étel alapja az étel, az megveti lábát, dúskál az ételben, ő lesz az étel evője, nyájai, fiai, tanítványai bőven teremnek, nagy a dicsősége. Fogadalma az, hogy nem veti meg az ételt.
8. A víz az étel, a fény az étel evője.² A fény a vízen, a víz a fényen alapul. Így az ételen alapul az étel. Ki tudja azt, hogy az étel alapja az étel, az megveti lábát, dúskál az ételben, ő lesz az étel evője, nyájai, fiai, tanítványai bőven teremnek, nagy a dicsősége. Fogadalma az, hogy megsokasítja az ételt.
9. A föld az étel, az űr az étel evője. Az űr a földön, a föld az űrön alapul. Így az ételen alapul az étel. Ki tudja azt, hogy az étel alapja az étel, az megveti lábát, dúskál az ételben, ő lesz az étel evője, nyájai, fiai, tanítványai bőven teremnek, nagy a dicsősége. Fogadalma az, hogy mindenkit vendégül fogad.
10. Ezért az ilyen ember bőséges ételhez jut minden úton. Az emberek azt mondják majd róla: Az étel csak néki gyarapszik! Ki tudja ezt, az első étel³ az elején csak annak gyarapszik. A középső étel⁴ közepén csak annak gyarapszik. Az utolsó étel⁵ a végén csak annak gyarapszik.
11. Bőséggént lakik a szóban, bőséggént és Igázásként⁶ a belélegzésben és a kilélegzésben, tettként a kezekben, járásként a lábokban, megszabadulásként az ürítésben – az emberben így kell megismerni.
12. Az istenekben pedig: torkig lakottsággént lakik az esőben, erőként a villámban, pompaként a nyájokban, tündöklésként a csillagokban, szaporodásként, öröklétként és kéjként a nemzőszermben, mindenséggént az űrben.

Alapként kell néki szentelődni, akkor az ember megveti lábát. Nagysággént kell néki szentelődni, akkor naggyá lesz az ember. Dicsőséggént kell néki szentelőd-

¹ Hasonló fogadalmak találhatók a Cshándógja-upanisad 2.11-20 szakaszaiban.

² Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 1.4.6.

³ Értsd: a lélegzet.

⁴ Értsd: a víz.

⁵ Értsd: a föld.

⁶ Jógaként.

ni, akkor dicső lesz az ember. Meghajolva kell néki szentelődni, kedvünkre hajlanak akkor a vágyak.

13. Varázsigeként kell néki szentelődni, varázslóvá lesz akkor az ember. Pusztító varázsigeként kell néki szentelődni, meghalnak akkor körös-körül a gyűlölködő ellenfelek és a gyűlölködő rokonok.

Aki itt van az emberben, és aki ott van a Napban, az egy. Ki tudja ezt, és így búcsúzik a világtól, az az étel nedvéből álló Lelket elérve, a lélegzetből álló Lelket elérve, az észből álló Lelket elérve, a megismerésből álló Lelket elérve, az üdvből álló Lelket elérve túllép a világokon.¹ Az kedve szerint táplálkozva, kedve szerinti formát öltve vándorol, és ezt az éneket dalolja:

14. Ó csoda! Ó csoda! Ó csoda!
 Vagyok az étel, az étel, az étel!
 Vagyok az étel evője!
 Vagyok az étel evője!
 Vagyok az étel evője!
 Vagyok a vers éneklője!
 Vagyok a vers éneklője!
 Vagyok a vers éneklője!
 Vagyok a világ elsőszülötte!
 Vagyok az istenek ős-örök köldöke!
 Aki engem ad, az engem jóllakat!
 Vagyok az étel, ételevők evője!
 Az egész lét felett én uralkodom!

Aranyként fénylik, ki tudja ezt. Így hangzik a titkos tanítás.

¹

Vesd össze: Taittirija-upanisad 2.8.

Talavakára-upanisad

Rövid terjedelme ellenére is igen jelentős mű a Talavakára-upanisad. A szövegben két jól elkülöníthető tanítást találunk. Az Első és Második Szakasz a Lélek mibenlétét és megismerhetőségét kutatja, és a megoldást végül a tárgyi tudás meghaladásában és a közvetlen intuícióban, a ráébredésben mutatja fel. Az ősi eredetű harmadik szakaszt minden bizonnyal később csatolhatták az első két rész verseihez, gondolatilag azonban mégis rokonságot mutat az előbbiekkal. Egy legendába ágyazva a védikus istenségek tudatfolyamatokkal való azonosítását kísérli meg. Kitüntetett szerepet itt is az Indra istennel azonosított intuitív megismerés kap, ez az, ami által a Brahman közvetlenül megtapasztalható.

A Talavakára-upanisad a védikus énektudomány, a Számavéda tanításköréhez kapcsolódik, ezt neve is mutatja. A talava szó egy ősi ritmushangszer, esetleg egy tapsoló énekmód megnevezése volt, az iskola minden bizonnyal így memorizálta és recitálta a szent szövegeket. Az upanisad két másik néven is ismeretes, néhol Dzsaminija-, még gyakrabban Kéna-upanisad néven találjuk meg. Az előbbi egy papi nemzetség neve, az utóbbi pedig az upanisad kezdőszavára utal.

* * *

Első szakasz

1. Ki röpteti, küldi az eszméletet?
Ki feszíti bentről a lélekzetet?
Szavunk a szólásra kicsoda küldi?
Mely isten nyitja a szemet és fület?¹
2. Hallásnak hallását, észnek eszét,
szónak szavát, lélekzet lélekzetét,
látás látását a bölcs elereszti,²
és örök lesz, amint bevégzi életét.
3. Szem nem látja, szó nem mondja, ész sem tudja kiötleni,
ismeretlen marad, nem tudjuk, hogyan fogják tanítani.
4. Ami szóval nem mondható, ami a szót is kimondja,
tudd, ez a Brahman, és nem a népek imárottja.³

¹ Vesd össze: Svétásvatara-upanisad 1.1.

² Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 4.4.18. Cshándógja-upanisad 8.12.4.

³ Értsd: nem az, akit az emberek Brahmanként tisztelnek.

5. Amit az ész ki nem gondol, mi az észet is kigondolja,
tudd, ez a Brahman, és nem a népek imádottja.
6. Ami szemmel nem látható, mi a szemet is meglátja,
tudd, ez a Brahman, és nem a népek imádottja.
7. Ami füllel nem hallható, mi a fület is meghallja,
tudd, ez a Brahman, és nem a népek imádottja.
8. Mit a légzés be nem szívhat, mi a légzést is mozgatja,
tudd, ez a Brahman, és nem a népek imádottja.

Második szakasz

1. Ha azt hiszed, hogy a Brahmant jól tudod, úgy csalódní fogsz, hiszen csak töredékét ismerheted annak, mi öbelőle benned és az istenek körében testet ölt.¹ Úgy vélem, meg kell vizsgálnod tudásodat.²
2. Nem hiszem, hogy jól tudom,
és nem vélem tudni, mit nem tudok.
Őt tudom, ha ezt tudom,
és nem őt tudom, ha mást tudok.³
3. A nem ismerő ismeri őt, az ismerő nem tudja meg.
Ismerőké a nemtudás, nemtudóké az ismeret.⁴
4. Ha benned felébre, elvezet az örökléthez,
hogy ő a Lélek, ez erőt ad, tudása meg örökké tesz.
5. Ki őt felleli, az lesz igazságban,
ki nem tudja meg, az nagyot veszít.
Őt látja a bölcs minden létezőben,
és örök lesz élete majd a halálban.

Harmadik szakasz

1. Történt, hogy a Brahman győzelemre segítette az isteneket.⁵ Az istenek azonban büszkélkedtek a Brahman győzelme felett, mert úgy vélték:
– Miénk a győzelem! Miénk a dicsőség!

¹ Vesd össze: Ísa-upanisad 9-10.
² A mester szavai a tanítványhoz.
³ A tanítvány válasza.
⁴ Újra a mester szavai.
⁵ Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 1.3.

2. Észrevette ezt a Brahman, és megjelent előttük. Ők pedig nem ismerték fel, és azt kérdezték:
 - Miféle csoda¹ ez?

2. Így szóltak a tűzhöz:
 - Tudd meg Lények tudója,² hogy miféle csoda ez!
 - Jól van.

4. Odaszáguldott a Tűz, a Brahman pedig azt kérdezte tőle:
 - Hát te meg ki vagy?

5. – A Tűz vagyok én, a Lények Tudója.
 - Miben áll az erőd?
 - Fel tudok perzselni mindent, mi csak létezik a Földön.

6. Akkor a Brahman egy fűszálat tett elé, hogy perzselje fel azt. A tűz nekiesett teljes erőből, de felperzselni nem tudta. Visszatért, és így szólt:
 - Fel nem foghatom, miféle csoda ez!

7. Szóltak ekkor a Szélnek:
 - Tudd meg Szél, hogy miféle csoda ez!
 - Jól van.

8. Odaszáguldott a Szél, a Brahman pedig azt kérdezte tőle:
 - Hát te meg ki vagy?
 - A Szél vagyok én, Mátarisvan³ vagyok én.

9. – Miben áll az erőd?
 - El tudok söpörni mindent, mi csak létezik a Földön.

10. Akkor a Brahman egy fűszálat tett elé, hogy söpörje el azt. A Szél nekiesett teljes erőből, de elsöpörni nem tudta. Visszatért, és így szólt:
 - Fel nem foghatom, miféle csoda ez!

11. Szóltak akkor Indránaknak:
 - Tudd meg Magasztos, hogy miféle csoda ez!
 - Jól van.
 Odaszáguldott Indra, de a Brahman elrejtőzött előle.

¹ Vagy: csodalény (jaksza).

² Dzsátavéda: Agni, a Tűz egyik gyakori jelzője. Lásd: Prasna-upanisad 1.8.

³ A Szél-isten egy másik neve.

12. Helyén egy gyönyörű leányt talált, Lenvirágot, a Hóborította leányát. Megkérdezte tőle:
– Miféle csoda ez?

Negyedik szakasz

1. – Ez a Brahman. Ti a Brahman győzelmén büszkélkedtetek. Akkor a Indra megtudta végül, hogy az a Brahman volt.
2. Ezért e három, a Tűz, a Szél és Indra több, mint a többi isten, mert ők érintették közvetlenül a Brahmant, ők ismerték meg először Őt.
3. Ezért Indra több, mint a többi isten, mert ő érintette közvetlenül a Brahmant, ő ismerte meg először Őt.¹
4. Róla mondja a tanítás: Az istenek terén akkor jelenik meg, mikor villámlik hirtelen, az ember becsukja a szemét, és azt kiáltja: Ah! Ő ez a felkiáltás.²
5. A Lélek terén pedig akkor jelenik meg, mikor az embernek valami hirtelen eszébe villan, és visszaemlékszik egy pillanat alatt.
6. Úgy is hívják: vágyni rá.³ E vágyni rá alakban kell néki szentelődni. Arra vágyunk mind a lények, ki tudja ezt.
7. Azt kérted, hogy mondjam el a titkos tanítást. Elmondtam hát a titkos tanítást, a Brahman titkos tanát.
8. Alapja lemondás, önuralom és tettek, tagjai a tudások, otthona az igazság.
9. Elveti a rosszat, és a győzhetetlen égi világban veti meg lábát, ott veti meg lábát, ki tudja ezt, ki tudja ezt.

¹ Indra más helyen is mint a Brahmanhoz s a végső tudáshoz legközelebb álló isten bukkan fel. Vesd össze: Cshándógja-upanisad 8.7-12. Kausítaki-upanisad 3.

² Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 2.3.6. és 5.7. Katha-upanisad 6.2.

³ Tad-vanam.

Prasna-upanisad

A Prasna-upanisad az upanisad-irodalomban egyedülálló szerkezetet követ: hat kérdésből és az ezekre adott tanításokból áll. A mű központi bölcse, Pippaláda sajátos tűzimádó jóga-utat követett, ebből adódik az upanisad gondolati magva, a lélegző Naplélek eszményképe.

A kérdések összefüggenek. Az első az anyagi világ és a Lélek teremtésére vonatkozik, a második a kitüntetett lélegzetre, a harmadik a lélegzetnek az emberben való szétáradására, a negyedik a lélegző tudatra, az ötödik az eddigiek és az OM misztikájára, a hatodik kérdés pedig az ember rejtett anatómiáját kutatja. A Prasna-upanisadot mítikus szerzője alapján az Atharvavéda Pippaláda-recenziójához sorolják.

* * *

Első kérdés

1. Szukésan Bháradvádza, Saivja Szatjakáma, Szaurjajanin Gárgja, Kauszalja Ásvalájana, Bhárgava Vaidarbhi és Kavandhin Kátjájana a Brahmant követték, a Brahman mellett szilárdan megálltak, így kutattak a legfőbb Brahman után. Tűzifával kezükben¹ felkeresték a magasztos Pippaláda mestert. Arra gondoltak, hogy ő fog majd róla mindent megtanítani.
2. Így szólt hozzájuk a bölcs:
– Töltsetek el nálam egy évet lemondásban, tisztán és hívón. Kérdezhetek azután, amit akartok. Mindenre megtanítlak, amit csak tudok.
3. Az év letelt. Elsőnek Kavandhin Kátjájana járult elébe, és azt kérdezte:
– Mester, a születettek honnan születtek?
4. Ő így válaszolt:
– Pradzszápati utódokra vágyott. Felizzott,² és ahogy felizzott, egy pár lett belőle. Ez a pár a lélekzet és a birtok.³ Azt mondta magában: Majd ez a kettő nemz nekem számos utódot.
5. A Nap a lélekzet, a Hold a birtok. A birtok mindaz, mi formás és formátlan. Így hát a forma a birtok maga.
6. Mikor a Nap felkél, sugarába szívja a keleti életerőket. Mikor végighalad a déli, nyugati, északi, fenti, lenti és középső égtájakon, mindent bevilágít, minden életerőt felszív sugarába.
7. Ez a minden emberben bennerejlő sokformás tűz életerőként lobban elő. Így mondja ezt a vers:
8. Hódolom a sokformás,
aranyló Lények Tudóját,⁴
ezt a tündöklő legfőbb menedéket.
Százfelől világít ezer sugarával,
és Napba röpíti az életerőket.

¹ Vesd össze: Cshándógja-upanisad 5.11.7. lábjegyzet.

² Vagy: sanyargatta magát. Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 1.2.2. Cshándógja-upanisad 2.23.2. Aitaréja-upanisad 1.1.4.

³ Raji.

⁴ Vesd össze: Talavakára-upanisad 3.3. lábjegyzet.

9. Pradszápati az év,¹ és ennek kétféle útja van, a déli és az északi.² Akik e szavakkal tisztelik: Áldozás és jótett a dolgunk! – azok csak a Holdba jutnak el, és újra visszatérnek mindannyian. Az utódokra vágyó bölcsek ezért indulnak el a déli úton. Ez az atyáknak útja, ez a birtok.
10. Az északi útra azok lépnek, akik a Lelket keresték lemondással, tisztasággal, hittel és tudással. Ők a Napba jutnak. Itt van az életerők gyűjtőhelye. Ez az öröklét, itt nincs félelem, ez a legfőbb menedék, innen már nincsen visszatérés, ők már itt maradnak. Erről szól a vers:
11. Mondják, az ötlábú, tizenkét részes Atya
testesüljön meg az égben.
Ám ugyanakkor hét kerekével,
hat küllőjével ide ragyogjon.³
12. Pradszápati a hónap. Sötét fele a birtok, világos fele a lélegzet.⁴ Ezért az ennek szentelődő bölcsek a hónap világos felében áldoznak, míg a többiek a sötétben.
13. Pradszápati a nappal és az éjjel. A lélegzete a nappal, a birtoka az éjjel. Aki a kéjt nappal gyakorolja, az életerőit elpazarolja. Ennek az lenne a lemondás, hogy éjjel élvezze a kéjt.
14. Pradszápati az étel. Ebből lesz a férfimag,⁵ a születettek pedig ebből születnek.
15. Ami párt alkot, az Pradszápati törvényeit követi. Viszont:
- A lemondó jut a Brahman honába,
mi züllés, tévedés, csalás nélküli.
Az ér el ide, ki folttalan, tiszta,
akinek erőből fakad tisztasága.

Második kérdés

1. Akkor Bhárgava Vaidarbhi kérdezte őt:
– Mester, a született lényeket hány isten tartja fent, a testet melyik ragyogja be, ki a legfőbb közülük?

¹ Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 1.5.14.

² Utalás az Atyák és az Istenek Útjára. Lásd: Brihadáranjaka-upanisad 6.2.15. lábjegyzet. Cshándógja-upanisad 5.10.

³ Lásd: Rigvéda 1.164.12.

⁴ Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 1.5.14.

⁵ Vesd össze: Brigadáranjaka-upanisad 6.2.12.

2. Ő így válaszolt:
 - Ez az isten az űr, a szél, a tűz, a víz, a Föld, a szó, az ész, a szem, a fül. Mikor a testet beragyogták, így dicsekedtek:
 - E nádszálát mi tartjuk fent, mi támogatjuk.
3. De azt mondta nekik a lélegzet, a legfőbb:
 - Nem ám! Mind elvakultatok, mert én vagyok az, ki magam ötfelé osztom, én támasztom, én tartom fent ezt a nádat!
4. De nem hittek neki. Akkor úgy tett, mintha sértve ki akarna repülni. Pedig ha ki-repül, a többi vele repül, ha az megáll, megáll a többi is. Úgy mennek utána, mint a méhek a rajzó királynő után. Amíg marad, marad a többi is, mármint a szó, az ész, a szem és a fül.¹ Megelégtülnek akkor, és a lélegzetet így dicsérik:
5. Úgy ég ő, mint a tűz, úgy tűz ő, mint a Nap, ő Pardzsanja, a Magasztos² és a szél.
Te vagy a birtok, mi van és mi nincs, a Föld örök istene.
6. Mint küllöt kerékagy, tartja a lélegzet a dolgokat: himnuszt, igét, dalt, áldozatot, harcosokat, papokat.
7. Rejlesz, mint Pradzsápati a méhben, és megszületsz megint, áldozáskor minden élő életerőként rád tekint.
8. Isteneknek és ősöknek itallal csak te áldozol, tűz-Angiraszoknak igazságot, bölcseknek utat hozol.
9. Tündöklő fényed Indra, te vagy Rudra maga, Napként a légtérben vándorolsz, te vagy a fények ura.
10. Lélegzet! Mikor esőzve áldást hozol a Földnek, ujjonganak lényeid, tele hassal néked örülnek.
11. Ősi bölcs, mindenség ura, magad-avatta életerő, Mátarisvan,³ fogadd az ételt, hisz te vagy az Ételevő!
12. Mi a szóban, szemben, fülben, észben van belőled,⁴ hagyd meg azt kegyesen nekünk, hogy el ne szakadjunk tőled!

¹ Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 1.3.2.-6. és 1.5.21. és 6.1.7-14. Cshándógja-upanisad 2.2. és 5.1.6-15. Kausítaki-upanisad 2.1. Aitaréja-upanisad 1.3.

² Indra jelzője.

³ A szél (lélegzet) istene.

⁴ Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 1.5.21. lábjegyzet.

13. Lélegzeterő a Föld, és mi fent van a Harmadik Égben,
óvj, mint fiát az anya, tarts meg az üdvben, bölcsességben!

Harmadik kérdés

1. Akkor Kauszalja Ásvalájana kérdezte őt:
– Mester, honnét van a lélekzet, hogyan megy be a testbe, hogy marad meg még-
is, ha magát megosztja, hogyan húzódik ki belőle? A külső világot és a belső lel-
ket hogyan hatja át?
2. Ő így válaszolt:
– E kérdéssel túl messzire mégy, de válaszolok neked, mert úgy gondolom, ked-
ves vagy a Brahman előtt.
3. A lélekzet a Lélekből születik. Mint emberből árnyéka, úgy nő ki belőle. Az ész
tudta nélkül megy be a testbe.
4. Ahogy a király hivatalnokait utasítja: Menj ebbe vagy abba a faluba! – így bizza
meg ő is a különböző életerőket.
5. A nemzésre és az ürítésre a kilélegzés felügyel. A szemben és a fülben, az orron
és a szájon át a belélegzés honol. Az összelélegzés (szamána) van középen, ő az,
mi az áldozott ételt a testtel azonossá (szama) teszi, ebből lobban a hét tűz.¹
6. A Lélek a szívben lakik. Ennek száz és egy vezetéke van. Ezek mindegyikéhez
újabb száz kapcsolódik, s ezek mindegyikéhez újabb hetvenkétezer. A szétléleg-
zés ezekben kering.
7. Ha jót tett az ember, akkor a fellélegzés jó világba vezet a felfelé futó egyetlen
éren át, ha gonosz, akkor gonosz világba. Ha mindkettőt, akkor az emberi vi-
lágba.²
8. A belélegzés úgy száll fel, mint a felkelő Nap, mert a belélegzésnek a Nap nyújt
támaszt a szemben.³ A Föld istene a kilélegzést⁴ támasztja. Az összelélegzés a
levegőég, a szétlélegzés a szél.

¹ A két szemből, ornyílásból, fülből és a szájból lobogó érzékelés tüze. Lásd: Mun-
daka-upanisad 2.1.8. és 1.2.4.

² Vessd össze: Cshándógja-upanisad 3.13.5.

³ Vessd össze: Cshándógja-upanisad 3.13.1.

⁴ Itt: a szellentést.

9. A fellélegzés a hő.¹ Ha ez a hő kialszik, az észbe gyűjtött többi életerővel újra testet ölt az ember.
10. Amint az ész utoljára gondolt, úgy lép a lélegzetbe a hőbe szállt lélegzet pedig a Lélekkel együtt az elképzelt világba vezet.
11. Nem fogynak el ama halhatatlannak utódai, ki tudja ezt, és a lélegzetet ismeri. Erről szól a vers:

Ki megéri bent a lélegzetet,
forrását, otthonát, alapulását,
külső világban ötfelé oszlását,
csak az éri el az örök életet,
csak az éri el az örök életet.

Negyedik kérdés

1. Akkor Szaurjájanin Gárgja kérdezte őt:
 - Mester, mi az, ami az emberben elalszik, és mi az, mi ébren marad? Melyik isten látja az álmokat? A mélyálom kéje kié? Mindezek min alapulnak?
2. Ő így válaszolt:
 - Gárgja, ahogyan alkonyatkor a Nap sugarai az izzó korongban egyesülnek, és pirkadatkor szétáradnak megint, ugyanígy a legfőbb istenségben, az észben egyesülnek mindezek. Ezért van az, hogy ekkor az ember nem lát, nem szagol, nem hall, nem ízlel, nem érez, nem szól, nem fog, nem élvez, nem ürít, nem járkál fel és alá, hanem: alszik.
3. Ekkor a várban csak a lélegzet tüzei égnek. A kilélegzés az otthoni tűz, a szétlélegzés tüze főzi az áldozati ételt, a belélegzés (prána) pedig az áldozati láng, mert ezt az otthoni tüzről véve gyújtják (pranajanam).²
4. Az összelélegzésnek (szamána) azért ez a neve, mert ő egyenlíti ki (szamam nadjati) a belélegzés és kilélegzés két italáldozatát. Az ész az áldozat megrendelője, a fellélegzés az áldozat gyümölcse, mert ő vezeti el nap mint nap a Brahmanhoz az áldozót.

¹ Az öt lélegzet így egyetemes princípiumokhoz kötődik: a belélegzés (prána) az Éghez, a kilélegzés (apána) a Földhöz, az összelélegzés (szamána) a levegőéghez, a szétlélegzés (vjána) az ebben mozgó szélhez, a fellélegzés (udána) pedig az életet, létet teremtő hőhöz; a lélegzés ilyen megélésében válik eggyé a külső és belső világ.

² Vesd össze: Cshándógja-upanisad 5.19-22.

5. Roppant hatalmát ez az isten az álomban éli át, mert az itt vagy ott látottakat itt újra látja, az itt vagy ott hallottakat itt újra hallja, amit különböző helyeken és tájakon tapasztalt, itt egységben tapasztalja meg újra.¹ Látottat és nemlátottat, hallottat és nemhallottat, tapasztaltat és nemtapasztaltat, valósat és nemvalósat itt egyaránt lát, az egységet látja.
6. De amikor a tündöklő hő előnti, ez az isten sem lát álmokat. A testben ilyenkor árad szét a kéj.²
7. Barátom, ahogy a madarak térnek nyugovóra otthonukban, a fán, úgy tér minden nyugovóra a Legfőbb Lélekben:
8. A föld és a földanyag, a víz és a vízyanyag, a hő és a hőanyag, a szél és a szélanyag, az űr és az űranyag, a szem és a látható, a fül és a hallható, az orr és a szagolható, a nyelv és az ízlelhető, a bőr és a tapintható, a szó és a szólható, a kéz és a fogható, a hímtag és a nemzhető, az ürítés és az üríthető, a láb és a léphető, az ész és az észlelhető, az ébredet és az ébreszthető, az énképzet és az elsajátítható, a tudat és a tudható, a hő és a hevíthető, a lélegzet és a fenntartható.
9. Mert ez a látó, érző, halló, szagló, ízlelő, elképzelő, ébredő, eselekvő, megismerő emberi Lélek a mulandótlan legfőbb Lelken alapul.
10. Barátom, ebbe a legfőbb mulandótlanba lép be, ki ezt az árnyéktalan, testetlen, vértelen, fényességes mulandótlant megismeri. Mindenhatóvá és mindenséggé lesz, ki tudja ezt. Erről szól a vers:

Barátom, ki a mulandótlant ismeri,
 ahol a megismerő Lélek, az istenek,
 az életerők és a lények elpihennek,
 az mindentudó, a mindenséget elnyeri.

Ötödik kérdés

1. Akkor Saivja Szatjakáma kérdezte őt:
 - Mester, aki haláláig a szent OM szótagon elmélkedik, melyik világba kerül utána?
2. Ő így válaszolt:
 - Szatjakáma, az OM szótag a fenti és a lenti³ Brahman. Ezért ki tudón ezen alapul, elnyeri az egyiket, vagy a másikat.

¹ Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 4.3.9.

² Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 4.3.21-22 Mándúkja-upanisad 5.

³ Értsd a megnyilvánult és a megnyilvánulatlan. Vesd össze: Mundaka-upanisad 1.1.4-6.

3. Aki az OM egy mértékéről¹ elmélkedik, azt tanulja meg, hogyan kell gyorsan újra a Földre születni. A himnuszok² az embervilágba vezetik, lemondó lesz, hívő és tiszta, roppant hatalomra jut.³
4. Aki két mértékét vési eszébe, azt a varázsigék a levegőégen át a Holdvilágba repítik, a Holdvilág hatalmát kiélvezi, majd visszatér a Földre.⁴
5. Aki viszont az OM szótag mindhárom mértéke által a legfőbb Emberről elmélkedik, az a tündöklő hő révén a Napba jut. Levedli a gonoszt, mint a kígyó a bőrét, és a dalok a Brahman világába vezetik.⁵ Eme életfeletti helyről látja az Embert, a vár urát.⁶

Erről szól a vers:

6. Megtéve külső, belső és köztes tetteket,
a három mértéket kötve, összefogva
és soha nem mulasztva megismerő
halandót semmi sem rendíti meg.
7. Űrbe igével, himnusszal a Földig,
dallal a bölcsék hirdette világba,
az OM-ot követve oda jut a bölcs,
hol a békés, örök Legfőbb időzik.

Hatodik kérdés

1. Akkor Szukésan Bháradvászsa kérdezte őt:
– Mester, Hiranjanábha Kauszalja herceg jött egyszer hozzám, és azt kérdezte, tudom-e a tizenhatrészes Embert. Azt feleltem, hogy nem tudom, hiszen ha tudnám, már biztosan beszéltem volna róla. Aki meg hazudik, az gyökerestül kiszárad, így hát nem hazudhattam. Ő némán felszállt kocsijára és elvágatott. Téged kérdezlek hát, hol van ez az Ember?
2. Ő így válaszolt:
– Barátom, ez az Ember itt van a testben, belőle sarjad a tizenhat rész.⁷

¹ Az OM (A-U-M) hangot vagy három, vagy pedig négy morás szótagnak tekintik. Vesd össze: Mándúkja-upanisad.

² Vesd össze: Cshándógja-upanisad 1.4.

³ Vesd össze: Mándúkja-upanisad 9.

⁴ Értsd: az Atyák Útját járja végig. Vesd össze: Mándúkja-upanisad 10.

⁵ Értsd: az Istenek Útját járja végig. Vesd össze: Mándúkja-upanisad 11-12.

⁶ Értsd: a testetöltött lelket.

3. Egyszer ez így gondolkozott: Mi legyen az, minek távoztával magam is kiszállok, és megmaradásával én is megmaradok?
4. Megalkotta a lélegzetet, a lélegzetből a hitet, az űrt, a szelet, a fényt, a vizet, a földet, az érzékszerveket, az észet, az ételt, az ételből az erőt, a lemondást, az eszméket, a tettet, a világokat, a világokban a neveket.
5. Ám ahogy az óceánba ömlő folyók is eltűnnek, mert elmosódik formájuk és nevük,¹ ugyanígy van ez a mindent belátó Emberrel is. E tizenhat rész az Emberbe ömlik, elveszíti formáját és nevét, és egyszerűen csak Embernek hívják. Ez részek nélkül is fennmarad, ez halhatatlan. Erről szól a vers:
6. Mint küllőt kerékagy, részeit az Ember összetartja.
Ki tudja, mit tudni kell, nem vesz erőt a halál se rajta.
7. Végezetül így szólt a Mester mind a hat tanítványhoz:
– A Brahmanról ennyit tudok, és ezen túl semmi nincs.
8. Ők pedig megtisztelték, és így válaszoltak:
– Atyánk vagy, ki a nemtudásból átvezetsz minket a túlsó partra.

Tisztelet a legnagyobb bölcseknek!

Tisztelet a legnagyobb bölcseknek!

⁷

A tizenhat rész felsorolását lásd a továbbiakban, a 4. pont alatt. Vagy: Brihadáranyaka-upanisad 1.5.14. Vesd össze: Mundaka-upanisad 3.2.7.

¹

Vesd össze: Cshándógja-upanisad 6.10.1. Mundaka-upanisad 3.2.8.

Mándúkja-upanisad

A címben szereplő mandúka szó békát jelent, ezt egy papi nemzetség választotta totemállatul, az ő hagyományukban őrződött meg a Mándúkja-upanisad. A mű az upanisad-irodalom legтімőrebb alkotása. Egyes szakaszai szinte csak címszavakban sorolnak fel olyan fogalmakat, amelyeknél más szövegekben esetleg több oldalnyi magyarázatot is találunk.

A Mándúkja-upanisad a védikus kultika három nagy területét köti egybe: a kantillációs tradíció szent OM-szótagjához kapcsolja a tűz-ritualisztika és az átman-teória elemeit. A tömör, szútra-stílusú upanisadhoz később verses kommentár is készült, ezt a hagyomány Gaudapádának tulajdonítja. Bár a címben szereplő nemzetség a Rigvéda hagyománykörét követte, a Mándúkja-upanisadot – minden bizonytal tanításai miatt – mégis az Atharvavédához sorolták a védikus irodalom rendszerezésekor.

* * *

OM

1. A mindenség ez a szótag.¹ Kifejtése ennek: minden az OM-hang, ami volt, ami van, ami lesz, és az is az OM-hang, ami túl van a három időn.
2. Minden a Brahman, a Brahman pedig a Lélek, és a Léleknek négy negyede van.
3. Első negyede az ébren lévő, kifelé megismerő, héttagú,² tizenkilenc szájú,³ durvát⁴ evő Mindenember Tüze Lélek.⁵
4. Második negyede az álomban lévő, befelé megismerő, héttagú, tizenkilenc szájú, válogatottat⁶ evő Tündökletes⁷ Lélek.
5. A mélyálom az az állapot, ahol az ember nem érez vágyakat és nem lát álmokat. Harmadik negyede a mélyálomban lévő, eggyé vált,⁸ pusztán megismerésből álló,⁹ üdvből álló¹⁰ és az üdvöt tudat-szájával evő megismerő¹¹ Lélek.
6. Ez úr mindenek fölött, ez mindentudó, ez a belső vezető,¹² ez a mindenség méhe,¹³ a lények teremtése és elmúlása.¹⁴
7. Befelé nem ismer, kifelé nem ismer, kétfelé nem ismer, pusztán megismerésből nem áll, sem megismert, sem nem megismert, nem látható, kimondhatatlan, megfoghatatlan, jellemezhetetlen, kigondolhatatlan, jelölhetetlen, az egyetlen Lélek hitén megálló, érzékvilágot feloldó, nyugodt, szent, szétszakíthatatlan – ez a negyedik negyed, a Lélek maga, megismerni ezt kell.

¹ Vesd össze: Katha-upanisad 2.15-16.

² Sankara szerint: feje az Ég, szeme a Nap, hólyagja a víz, lába a föld, melle az oltár, szíve az otthoni tűz, szája az áldozati máglya.

³ Az öt érzékszerv (látás, hallás, szaglás, ízlelés, tapintás), az öt cselekvő szerv (beszéd, fogás, járás, nemzés, ürítés), az öt lélegzet, az ész (manasz), az én-képzet (ahamkára), az eszmélet (buddhi) és a tudat (csitta).

⁴ Értsd: anyagi táplálékot és külső tapasztalásokat.

⁵ Agni-vaisvánara-átman. Vesd össze: Cshándógja-upanisad 5.11-18.

⁶ Pravivikta. Értsd: belső tapasztalásokat. Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 2.1.19. és 4.2.3.

⁷ Taidzsasza. Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 4.3.9.

⁸ Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 4.4.2.

⁹ Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 4.5.13.

¹⁰ Vesd össze: Taittirija-upanisad 2.5.

¹¹ Prádnya. Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 4.3.21. Kausítaki-upanisad 3.8.

¹² Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 3.7.

¹³ Vesd össze: Katha-upanisad 6.11.

¹⁴ Vesd össze: Katha-upanisad 6.11.

8. A lélek az OM-szótag a hangok terén, mert hogy négy mértékes az OM-hang.¹ A mértékek negyedek, a negyedek mértékek, mégpedig az a, az u és az m hangok.
9. Az első mérték az a hang, az ébren lévő Mindenember Tüze Lélek. Ez van az eltérés (ápti) és az elsőség (ádimattva) szavakban. Minden vágyát eléri, és első lesz abból, ki tudja ezt.
10. A második mérték az u hang, az álomban lévő Tündökletes Lélek. Ez van a fenntartás (utkarsa) és a kétfelől (ubhajatva) szavakban. Ki ezt tudja, az fenntartja a tudást, kétfelől tisztelik,² családjában nem születik olyan, ki ne tudná a Brahmant.
11. A harmadik mérték az m hang, a mélyálomban lévő Felismerő Lélek. Ez van a felépítés (miti) és a lerombolás (apiti-minoti) szavakban. Felépíti és lerombolja az egész világot, ki tudja ezt.
12. Mértéke nincsen a kimondhatatlan, érzékvilágot feloldó, szent, szétszakíthatatlan negyedeknek. Az OM-hang ebben a Lélek maga. Lelkével a Lélekbe száll, ki tudja ezt, ki tudja ezt.

¹ Vesd össze: Prasna-upanisad 5.3. lábjegyzet.

² Értsd: barátai is, ellenségei is.

Ísa-upanisad

Az Ísa-upanisad címét kezdő soráról kapta. Ez szójáték, kétféleképpen is fordítható: "Az Úr ruháját hordja minden" vagy "az Úrban lakozik minden". Bár az upanisad gyűjtemények többféle sorrendet követnek, megegyeznek abban, hogy az Ísa-upanisad áll az első helyen. Nem véletlenül, hiszen a költői szépségű mű egyben az upanisad-filozófia esszenciája.

A 4-5. és 8. versszak a Lélek fogalmát tárgyalja, az 1-2. és a 6-7. a Lélek tudásának, illetve e tudás erkölcsi vetületének problémáját, a 3. és a 9-10. pedig a tudást és a nemtudást különbözteti meg egymástól. A transzcendens tudás világon túlvivő útját leíró utolsó négy versszak lazán illeszkedik a mű szerkezetébe. Egyes tanítók úgy mondják, hogy egy régi halotti imáról szakadt le, így építették az upanisadba. E rész népszerűségét jellemzi, hogy szó szerinti formában megtaláljuk a Brihadárányaka-upanisad ötödik fejezetében.

Az Ísa-upanisad a Jadzsarvéda egyik énekköréhez, a Vádzsaszanéji-szamhitához tartozik, így néhol Vádzsaszanéji-szamhitá-upanisad néven szerepel.

* * *

OM

Teljes az Ott, és teljes ez Itt.
Teljesből teljes felemelkedik.
Teljes a teljestől elszakad.
Teljesen mégis megmarad.

Béke! Béke! Béke!

1. Az Úr ruháját hordja minden, mi sereglük itt a Földön,
Azzal élj, mit rád hagyott, másnak java ne gyötörjön.
2. Száz évet élhetsz nyugodtan, ha így teszed meg dolgodat,
Másik választásod nincsen, a sors reád így nem tapad.
3. Az ördögök világait vakság és sötétség fedi,
Elhullva ide kerülnek önnön lelkük gyilkosai.
4. A mozdulatlan Egy az észet meghaladja,
az istenek sem tudják utolérni őt,
csendben állva ér utol minden futót,
Mátarisvan a vizet őbenne tartja.

5. Ő mozdulva mozdulatlan,¹ távolban van Ő és közelben,
Ő mindenben benne rejlik, kívül van mégis mindenben.²
6. Ki az összes létezőket önnön lelkében szemléli,
minden lényben a Lelket látva többé nincs oka félni.
7. Mert ki minden létezőben önnön lelkére rátalál,
Az Egységet ismerőhöz hogy érhetne fel gond, homály?
8. Ő körbe kiterjed testetlen, tiszta,
világos, sebzetlen, bűn sosem éri.
Látó bölcs, magától való mindenható,
a dolgok rendjét örökre kiszabta.
9. Vakságba, sötétségbe buknak a nemtudásnak hódolók
de ennél is nagyobb sötétbe a tudást csak kóstolók.³
10. Mondták: máshová visz a tudás, máshová a nemtudás.
Ezt hallottuk az ősoktól, így maradt ránk a tanítás.
11. Ki tudás és nemtudás kettősségét egyaránt tudó,
az nemtudón halált legyűrő, tudón örökkévaló.
12. Vakságba, sötétségbe buknak a nemlétnek hódolók,
de ennél is nagyobb sötétbe a létet csak kóstolók.
13. Mondták: máshová vezet a lét, és a nemlét⁴ megint más.
Ezt hallottuk az ősoktól, így maradt ránk a tanítás.
14. Aki a lét és nemlét kettősségét egyaránt tudó,
az nemlétezőn halált legyűrő, létezőn örökkévaló.
15. Aranykoronggal igazi arcod eltakarod,
tárd fel hát előttünk, ó Púsan!
Az igazak útján járóknak megmutasd!
Púsan, Ősbölcs, Jama,
Nap, Pradzszápatinak fia!

¹ Vesd össze: Katha-upanisad 2.21.

² Vesd össze: Mundaka-upanisad 2.2.2.

³ Lásd: Brihadáranyaka-upanisad 4.4.10. Vesd össze: Talavakára-upanisad 2.1-2.

⁴ Vagy: a keletkezés és az elmúlás.

16. Legszebb alakodban látlak meg én,
a Napban az Ember, az vagyok Én!¹
Sóhaj az örök szélbe szállj,
itteni test véges porba omolj!

OM

17. Emlékezz művem, emlékezz a tette!
Emlékezz művem, emlékezz a tette!
18. Tűz, segíts meg minket jó utakkal,²
ösvények tudója, vigyél sikerre!
Téríts le a bűn ferde útjairól,
néked szentelődünk a legszebb szavakkal!³

OM

Teljes az Ott, és teljes ez Itt.
Teljesből teljes felemelkedik.
Teljes a teljestől elszakad.
Teljesen mégis megmarad.

Béke! Béke! Béke!

¹ Vesd össze: Brihadárányaka-upanisad 2.3.6. lábjegyzet.

² Értsd: a halotti máglya tüze vezessen az Istenek Útjára.

³ Az utolsó négy versszakot lásd: Brihadárányaka-upanisad 5.15.

Katha-upanisad

A Katha-upanisad a fekete Jadzsurvéda Káthaka-iskolájának alkotása, ezért gyakran Káthaka-upanisad néven találjuk meg a gyűjteményekben. A mű egy, a Taittirija-bráhmanában megtalálható legendába ágyazza be az upanisadok Istenről és Lélekről szóló tanításait. Ez a legenda elbeszéli, hogy Nacsikétasz – "Vágybíratlan" – a Halál, Jama házába tért be a halhatatlanság tudását kutatva, és magától a Haláltól kapta meg ennek tudományát.

A mű két jól elkülöníthető részre osztható. Voltaképpen az első három szakasz tartalmazza az upanisad halhatatlanságról szóló tanítását. Ezt a Halál az abszolút Léleknek a jóga szellemi útján való megtapasztalásaként vázolja fel. Nem véletlen tehát, hogy a mű a szánkhja jóga filozófia kedvelt hivatkozási alapja lett. Az utolsó három szakaszt minden bizonnyal később csatolták az upanisadhoz, ezek többnyire már csak az előbbieken kifejtett tanításokat magyarázzák, részletezik tovább.

* * *

Első szakasz

1. Vágytól égve osztotta szét Vádzsasravasza minden birtokát.
2. Volt néki egy Nacsikétasz nevű fia. Bár még ifjú volt, egy látomás futott rajta keresztül, mikor az áldozóbarmokat felvezették. Azt gondolta:
3. Tejük kifejten, kábán, füvel és vízzel telve belül,
vélük az áldozathozó is örömtelen világba kerül!
4. És szólt atyjához:
– Hát engem kinek adsz? – és szólt újra meg újra.
Az így felelt:
– Halálnak adlak!¹
5. Sokakat bizony megelőzők, sokakkal együtt megyek.
Mit tervez hát Jama, általa mivé leszek?
6. Nézz a jövőbe, nézz hátra az ősökre, a múltra!
Pusztul a halandó, mint a kalász, és születik újra.²
7. – Mindenember Tüzeként jó házadba a papi vendég.
Vaivaszvata,³ hozz vizet, hogy vágya csillapodjék.
8. Vágytól és reménytől, baráti szótól
áldozatoktól, nyájaktól, fiaktól –
mindettől megfosztja magát a balga,
ha megtagad bármit a vendéglő paptól.⁴
9. – Nem ettél házamban három éjen át,
papi vendég, tisztelet néked ezért,
és hódolat nekem! Bármilyen is az,
kívánhatsz magadnak három adományt.
10. – Elcsitult haraggal, újra kedvesen
fogadjon Gautama engem.⁵
Így köszöntsön, ha majd elengedsz.

¹ Nacsikétasz ekkor elindul a Halál házába; a szöveg a 7. verstől kezdve kettejük párbeszéde.

² E két vers a Halál házába tartó Nacsikétasz monológja.

³ A Halálisten másik neve.

⁴ E két verset Nacsikétasz a Halálhoz intézi.

⁵ Az apa, Vádzsasravasza.

Három kegyedből az első ez legyen.

11. – Auddálaka Áruni¹ kegyes lesz majd újra,
szava parancsa alól most feloldom.
Dühét feledve alszik, látva fiát
halálnak torkából megszabadulva.
12. – Az égi világban nincsen aki fél,
Te sem vagy ott, sem rettentő öregség;
legyőzve e kettőt, éhet és szomjat,
gondtalan öröm a mennyei lét.
13. – Jama, te tudod az égbe vivő tüzet,
hívón figyellek, míg elmagyarázod.
Halhatatlan lesz, ki az égbe elér,
ez legyen, akarom, második kegyed!
14. – Elmondom hát néked az égi tüzet,
Nacsikétasz, ügyelj értőn szavamra:
a végtelen világba jutás alapja,
tudd meg hát tőlem, titokba rejtett!
15. És beszélt a világ ősi tüzéről,
hogy mekkora s hány kő kell megrakni azt,²
ő utána mondott szép sorban mindent,
és folytatta a Jama, telve örömtől.
16. Értőn és kegyesen azt mondta néki:
– Kapsz tőlem ma még egy további kegyet.
Vedd e tanítás pompás koszorúját:
nevedet fogja ez a tűz viselni.³
17. Háromszor rakva Nacsikétasz tüzét,
háromszor kötve⁴ három áldozattal,⁵
halált és születést lebír az ember,
és megbékül tudva a teremtés istenét.

¹ Az apa, Vádzsasravasza.

² A tűzoltárt.

³ E legenda emlékéül mindmáig Nacsikétasz-tűznek nevezik a tűzáldozat egyik tüzét.

⁴ A kommentár szerint apához, anyához és tanítóhoz.

⁵ Vagy: három kegyes cselekedettel – a kommentár szerint: áldozattal, a szent szövegek tanulmányozásával és alamizsna adással.

18. Három tüzet rakva vágybíratlanul,
háromszor égve és háromszor értve,
eloldja magát halál kötelétől,
és örül az égben gondtalanul.
19. Elmondtam, mit kértél, a másodikat.
Nacsikétasz, ez hát az égi tűz,
nevedet fogja ez a tűz viselni.
Halljam hát akkor a harmadikat!
20. – Kétségek vannak, ha meghal az ember,
mondják, hogy van még, de azt is, hogy nincsen.¹
Általad szereznék bizonyosságot,
világosíts fel harmadik kegyeddel!
21. – Nehéz beszélni e titkos dologról,
kétséges ez még az isteneknek is.
Nacsikétasz, válassz hát más kegyet,
ne kényszeríts erre, oldj fel szavamtól!
22. – Hát még az istenek is telve kétellyel?
S éppen te mondod: nehéz megérteni?
Senki sem tudná jobban tanítani,
nincsen kívánság, mi felérne ezzel!
- 23 – Legyen tiéd a Föld minden hatalma,
válassz sok utódot, száz évig élőt,
aranyat, marhát, lovat, elefántot!
Oly soká élhetsz, míg vágyad akarja!
24. És ha kielégít téged e kegy
Nacsikétasz, légy hatalmas úr a Földön!
Élvezővé teszlek! Vágya-beteltté!
Válassz hát vagyont és hosszú életet!
25. Bármi vágya van a halandó világnak,
tetszésed szerint mind beteljesüljön!
Nézd, hárfás leányok e díszes kocsin,
eddig ilyet még senki sem kapott!
Neked adom őket, hogy szolgáljanak,
csak titkát ne kutasd többé a halálnak!²

¹ Lásd: Brihadáranjaka-upanisad 2.4.12.

² Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 4.3.1. lábjegyzet.

26. – Elveszíti hevét minden élvezet,
mert holnapig tart csak a halandó élet.
De még a teljes élet is túl kevés,
tartsd meg hát kocsid, táncod és éneked!
27. Nem szerez örömet nékem a vagyon.
Minek is vagyon, ha rád néz az ember?
Csak addig élünk, amíg te akarod,
választott kegyem hát csak ez maradjon!
28. Halandó és öreg, ha már megízlelte,
ami ott meg nem hal, és meg nem öregszik,
szín és pompa kéje ha nem érinti már,
hosszú életnek hogyan is örülne?
29. A kéteset mondd el nekünk, ó Halál,
ezt a titokba burkolózott kegyet!
Nem kérek más tudást, csak azt egyedül,
hogymi vár reánk a nagy út után.

Második szakasz

1. – A Jobb és az előnyös nem ugyanaz,
választhat az ember e kettő közül.
Ki előnyöst választ, elvéti célját,
ki a Jobbat akarja, üdvözülni az.
2. A Jobb és az előnyös odaáll eléd,
hogymindkettőt értve ítéld meg őket.
A bölcs előnyös helyett a jobbra tör,
előnyre hajlani balga dőreség.
3. Nacsikétasz, amire vágyakoznak,
az előnyt és talmi előnyt értőn elveted.
Nem kötött meg a birtok köteléke,
amibe oly sokan belegabalyodnak.
4. Nagy a különbség, egymást tagadják,
amit tudásnak, és nemtudásnak hívnak.
Látom, Nacsikétasz a tudást szomjazza,
a sereglő vágyak el nem ragadják.
5. A többi dagasztja a nemtudás sarát,
gondolva magát bölcsnek és tudónak.

Sürögnek-forognak, mint mikor a vak
egy világtalanra bízta magát.¹

6. Hogy meg kell majd halni, nem érti a tompa,
elvakítja birtok, talmi büszkeség.
Véli: A lét csak ennyi, azon túl semmi!
és hatalmamba kerül újra meg újra.
7. Miről hallani kell, a többi nem tudja,
és nem is mind érti, ki hallgatja azt.
Csoda, ha tanítják, derék ki megérteni,
csoda, ha megértik, derék, kit tanítja.
8. Sok töprengéssel is nehéz megérteni,
ha egy avatatlan magyarázza el.
S ha nincsen mestere, aki tanítsa,
nem lehet azt csak úgy kiötleni.
9. Kisebb a legkisebbnél, olyan finom az,
gondolat nem éri, csak ha tanítják.
Barátom, ilyen kérdezőre vágytam!
Te elérted, mert kitartó vagy és igaz.
10. Tudom, mulandó, amit kincsnek vélnek,
és mulandóval örök el nem érhető.
Ezért égetek Nacsikétasz tűzzel,
és mulandóval az örökhöz érek.
11. Vágynak betelését, világ alapját,
tett végtelenségét, menekvés partját,
távolit, alapot, ének hatalmát
te láttad – de elszántan lemondta.
12. Mi nem látható, mert túl van szemedben,
a szív üregében rejlő ősi titkot,
aki legbenső lelkéig igazva
tudja, túljut a gondon és élvezeten.
13. Elvetve a dolgot, a lényegre törve
hallja és érti meg ezt a halandó.
Örvendezik majd az örülnivalón,
és vágybíratlan otthon nyílik előtte.

¹

Vesd össze: Mundaka-upanisad 1.2.8.

14. Túl van a tetten és nem-tetten,
túl van a jón és a rosszon,
mondd meg, ha láttál olyat,
mi túl van a jövőn, a múlton.
15. Mit minden aszkéták hívón mondanak,
mit minden tanítvány ismétél vágyón,
mi mindent összefoglal – hát halld meg a Szót,
mit minden tudások tanítanak!
Így hangzik: OM
16. E szótag a legnagyobb, maga a Brahman e szótag!¹
Minden kívánsága teljesül e szótagot tudónak.
17. Ez a legkülönb alap, mert ez az alap van legfelül.
S az alap tudója a Brahman világában örül.
18. Nem hal meg a tudó, sohasem szülték,
nem lesz semmivé, nincs valahonnan.
Ősöreg, szakadatlan-születetlen,
ha a test meg is hal, őt meg nem ölték.
19. Ha öltnek hiszi magát az ölt, és ölönek az ölö,
téved ez is, az is, mert Az² nem öl, és meg nem ölhető.
20. A kicsinél kisebb; a nagyot meghaladja,³
Lélekként rejlik a lények szívében,
gondja-tűnötten a roppant nagy Lelket
Teremtő kegyéből a vágytalan látja.⁴
21. Ülve messze vándorol, heverve a létet körülveszi.⁵
E józanul ittasult istent rajtam kívül ki ismeri?
22. Az állandótlanban ő megáll, a testben sincs teste,
nem aggódik a bölcs, mert Lélekként pillant mindenre.⁶
23. Távol áll a Lélek bármiféle szótól,
az értelemtől, a sok tanulástól.

1 Vesd össze: Mándukja-upanisad 1.

2 A Lélek

3 Vesd össze: Cshándógja-upanisad 3.14.3.

4 Vesd össze: Svétásvatara-upanisad 3.20.

5 Vesd össze: Ísa-upanisad 5.

6 Vesd össze: Ísa-upanisad 6.

Csak akit ő választ, az érti meg őt,
annak ölt majd testet saját magától.¹

24. Aki nyughatatlan, ki nem hagyja el a hibás utat,
ki békétlen kedélyű, az utána hiába kutat.
25. Hogy foghatná fel azt, ki a papságot és a nemességet
úgy falja fel, mint a halál vizébe kevert rizspépet?

Harmadik szakasz

1. Kétféle ivó a tettek jutalma,²
a szív üregében rejlenek ők.
Fénynek-árnyéknak hívja a bölcs őket,
ki Nacsikétasz tüzét ötszörösen rakja.
2. A legnagyobb Brahmanért rakjatok Nacsikétasz-tüzet!
A rendíthetetlen túlsó partra hídként majd ez vezet.
3. Tudd meg hát: A Lélek kocsiban ül, a test pedig kocsi.
Az gyelő csupán, a kocsit az eszmélet³ vezeti.
4. Az érzékek lovak, az út az érzékek érzéklete,
Az élvező⁴ a Lélek, az ész és az érzékek együttese.
5. Ki értetlenül él, mindig csapongó gondolattal,
úgy küzd az érzékekkel, mint kocsis a rossz lovakkal.
6. Ám ki értőn él, mindig fegyelmezett gondolattal,
messzire jut az érzékekkel, mint kocsis a jó lovakkal.
7. Hiszen ki értetlen él, nem gondolkodóan, tisztátlanul,
az nem jut a túlsó partra, s a forgatagba visszahull.
8. Ám aki értő módon él, és mindig tisztán gondolkodik,
a túlsó partot eléri, és onnan többé nem születik.
9. Aki megfontolt, és mindig kezében az ész, a zabla,
célba érven Visnu legfőbb lábanyomát tapossa.⁵

¹ Lásd: Mundaka, 3.2.3.

² A testet öltött, egyéni Lélek és az egyetemes Lélek.

³ A buddhi

⁴ A tapasztaló

⁵ Értsd: az Égbe jut.

10. Érzéken túli az érzéktárgy, ez¹ alatta áll az észnek,
észen túli az eszmélet, efölötti a Roppant Lélek.²
11. A Roppantnál több a nyivánulatlan,³ ennél az Ember.⁴
Az ember fölött semmi sincs, hisz mi is érne fel ezzel?
12. Minden lénynek ő a rejlő lelke, fénye láthatatlan.
Csak tisztaszeműek látják meg őt a rejtett finomban.
13. A bölcs fékezze szavát az észben, azt az eszméletben,
ezt a Roppant Lélekben, ezt pedig a Béke-Lélekben.⁵
14. Állj fel! Esmélj! Találj kiválóbbakat, figyelj szavukra!
Az út: borotva élen haladni. A bölcs ezt tanítja.
15. Hallás, érzés, látás, szaglás nem éri,
nem múlik, örök és mindig megmarad,
nagyánál nagyobb, végtelen, nincs kezdete.
Szabad a haláltól, aki ezt megérti.
16. Annak bölcsessége ékíti a Brahman otthonát,
ki meghallja és továbbadja Jama vágybíratlan tanát.
17. Ki e legfőbb titkot papnak vagy halottnak⁶ elbeszéli,
az a végtelent eléri, az a végtelent eléri.

Negyedik szakasz

1. Útját a Teremtő kifelé fúrta,
kifelé nézünk hát és nem belülre.
A legbenső Lélekre pillant a bölcs,
az örökre vágyik, erre visz útja.
2. Ám kinti vágyakat hajszol a balga,
és hálóját kiveti rá a halál.⁷

¹ Értsd: az öt érzék.

² Mahán átmá, az egyetemes lélek, amiből a szánkhja filozófia szerint a természet is kibomlik. Vesd össze: Katha-upanisad 6.7.

³ Avjakta.

⁴ Purusa.

⁵ Értsd: a megnyilvánulatban.

⁶ Hogy annak Lelkét a halál után a jó útra segítse.

⁷ Vesd össze: Svétásvatara-upanisad 5.3.

- Csak a bölcs tudja, mi a halhatatlan,
és múltót öröknrk miért is akarna?
3. A formát, ízt, érzetet, hangot és szagot ő fogja fel,
tapasztaláshoz rajta kívül más hogyan juthatna el?
Ez az, bizony!
 4. Az álom és ébrenlét állapota véle látható.
Nem retten többé a bölcs, a Roppant Lelket tudó.
 5. Ki értőn idebent tudja e mézet evő Lelket,
urát a múltnak, jövőnek, az nem ismer félelmet.¹
Ez az, bizony!
 6. Előbb volt Ő, mint a Hő, az Ősvíznél is előbbvaló,
a dolgok mélyén rejlő, a lényekben megnyilvánuló.
Ez az, bizony!
 7. Ő Aditi, a lélekzettel pattan elő,
a dolgok mélyén rejlő, a lényekkel együtt születő.
Ez az, bizony!
 8. Úgy rejlik Ő, mint tűz a tűzifában,²
mint jófogant magzat anyja ölében.
Az ébredők hívják, így lobban elő
tűz képében, hajnali áldozásban.³
Ez az, bizony!
 9. A Nap Belőle kél fel, és elnyugszik újra Benne.⁴
Mindenek fölött való, minden isten az Ő szülötte.
Ez az, bizony!
 10. Ami itt van, az van ott is, mert az csak ennek a mása.
Ki megkülönböztet, az halálból bukik újabb halálba.
 11. Nincs semmilyen különbség – mert ő így csinálta.
Ki megkülönböztet, az halálból bukik újabb halálba.⁵

¹ Vesd össze: Ísa-upanisad 6.

² Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 1.4.7.

³ Lásd: Rigvéda, 10.121.6.

⁴ Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 1.5.23. Katha-upanisad 5.8.

⁵ Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 4.4.19.

12. Hüvelyknyi Emberként van a Lélek a test közepében.¹
Múlt-jövő ura, ma is, holnap is ő van a létben.
Ez az, bizony!
13. E hüvelyknyi Ember füstnélküli láng képében ragyog.
Ki tudja múlt és jövő urát, az többé meg nem inog.
Ez az, bizony!
14. Ahogy a záporosó lezúdul a meredek hegy oldalán,
Válogat a balga, és rohan az egyes dolgok után.
15. Miként a víz tiszta marad a tiszta vízhez keverve,
Ó, Gautama sarja,² ilyen a bölcs értő lelke.

Ötödik szakasz

1. Ki a születetlen szellem tizenegykapus várát³ uralja,
meg nem inog, és örök lesz testéből megszabadulva.
Ez az, bizony!
2. Ő vízen lebegő hattyú, Ő Nap az égen,
pap az oltárnál, házba belépő vendég.
Emberben, törvényben, térben, égben lakozik,
vízből, földből, rendből és kőből születik.⁴
3. A belézkést felvezeti,⁵ a kilézkést visszaveti,
középen trónol törpeként,⁶ minden isten őt tiszteli.
4. Ha vége a testnek, a testetöltött belőle kiszakad.
A testből kiszállva mi az, mi változatlan megmarad?
Ez az, bizony!
5. A halandókat nem belégzés és kilégzés élteti.
Az ad nekik életet, ki e kettőt is működteti.
6. Legyen! Elmondom az örök Brahman titkos lényegét,
tudd hát végre a Lélek halál utáni történetét!

¹ Lásd: Brihadáranyaka-upanisad 5.6. Katha-upanisad 5.3. és 6.17.

² Nacsikétasz másik neve.

³ A testet. Vesd össze: Svétásvatara-upanisad 3.18.

⁴ Lásd: Rigvéda, 4.40.5.

⁵ A fejbe vezető éren át. Lásd: Prasna-upanisad 3.7. Cshándógja-upanisad 8.6.6.

⁶ Lásd: Katha-upanisad 4.13.

7. Ki-ki tette és tudása szerint. Anyaölbe kerülnek egyesek, mások újra születve fákká testesülnek.
8. Az Ember álmában is éber marad,
képeket alkot, követve vágyakat.¹
Ő az, mi tiszta, Ő a Brahman, örök az Ő neve,
Benne szunnyad minden világ, nem lépi túl semmi se.²
9. Ahogy a tűz a világban szétszalad,
és hűen magához mindenhez simul,
ekképp ölt a Lélek számtalan ruhát,
a lényekben van, mégis kívül marad.³
10. Ahogy a szél a világban szétszalad,
és hűen magához mindenhez simul,
ekképp ölt a Lélek számtalan ruhát,
a lényekben van, mégis kívül marad.
11. Nem ejt foltot a többi szem hibája
mindenek szemén, az egyetlen Napon,
így nem ejthet foltot a lények Lelkén
a külső lét, a siralmak világa.
12. E belső Lélek, minden létező ura,
egyetlen önmagát megsokszorozza.
Aki Őt bölcsen idebent tudja,
az örökre boldog, más pedig soha.⁴
13. A lelkek Lelke, mulandók Mulandótlana,
sokak Egyetlene szüli a vágyakat.
Aki Őt bölcsen idebent tudja,
az örökre boldog, más pedig soha.⁵
14. Ő Az! Leírhatatlan öröm!
Másnak nevezni céltalan.
Miről ismerszik meg akkor?
Fénylik-e, vagy visszfénye van?

¹ Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 4.3.9.

² Vesd össze: Katha-upanisad 4.9. és 6.1.

³ Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 1.1.1. lábjegyzet.

⁴ Vesd össze: Svétásvatara-upanisad 6.12.

⁵ Vesd össze: Svétásvatara-upanisad 6.13

15. Nap, Hold csillagvilág ott sose fénylik,
nem ragyog ott a villám s a földi tűz.
Magában tündököl mindenek fölött,
minden létezőben Ő tükröződik.¹

Hatodik szakasz

1. Gyökere fent és ága lent, öröknek tudd a Paripafát,²
Ő az, mi tisztá, Ő a Brahman, öröknek nevezik Őt,
semmi sem lépheti túl, mert Belőle jó minden világ.³
Ez az, bizony!
2. A kiáradt világot Ő mozgatja, lélekezteti,
Felvillanás és döbbenet⁴ – örök, ki megismeri.
3. Tőle döbbenve ég a tűz, Tőle döbbenve tűz a Nap,
a szél, a villám és halál Tőle döbbenve megszalad.⁵
4. A rothadó testiségből akik fel tudnak riadni,
fényességes világban fogják majd újra visszakapni.
5. Mint a tükör, olyan önmagában,
az atyáknak világában álom,
a gandharva-világban olyan, mint a víz,
fény és árnyék a Brahman honában.
6. Hogyan kelnek és tűnnek alá különféle érzékletek –
a bölcs ezt jól ismeri, és szíve többé nem remeg.
7. Érzéken túli az ész, fölé a Szellem kerül,
majd a Roppant Lélek. A Nyilvánulatlan van legfelül.⁶
8. E Nyilvánulatlan felett a mindenható Ember áll,
ki Őt megismeri, az szabad, nem éri többé halál.
9. Formáját a látás fel nem fedi,
mert fel nem éri őt senkinek szeme,

¹ Lásd: Mundaka-upanisad 2.2.11. Svétásvatara-upanisad 6.14.

² Indiai fügefafa, aminek lecsüngő légzőgyökerei a földben újra meggyökereznek, új törzset képeznek, így a fa nem szárad el soha, s a halhatatlanság jelképe Indiában.

³ Vesd össze: Katha-upanisad 4.9. és 5.8.

⁴ Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 2.3.6. és 5.7.

⁵ Vesd össze: Taittirija-upanisad 2.8.

⁶ Vesd össze: Katha-upanisad 3.10-11.

csak ha felkészült már a szív s az értelem.
Halhatatlan az, ki Őt megismeri!¹

10. Mikor az érzékek és az
ész csendben elpihennek,
eszmélet se moccan, ez az,
mit Magasútnak neveznek.
11. Ő az Igázás, az érzékek szilárd megfékezése,
kitartva ezt: a lét teremtése és megszüntetése.
12. Beszéd, gondolat és látás Őt soha meg nem nevezik,
egyetlen szó utal csak reá, ez a szó az, hogy: Létezik.
13. Csak a Van szó fogja fel, különben széthull kétfele.²
Ha érted szavát, feltárul előtted titkos lényege.
14. Ha végleg eltűnik szívéből minden rejtett szenvedély,
örök lesz akkor a halandó, s a Brahman honába ér.
15. Ha minden bilincset lerázta már a halandó szíve,
örök lesz akkor az ember, ezt tanítja a szent ige.
16. Száz meg egy vezetéke van a szívnek,
közülük felfelé csak egyetlen vezet.
Halhatatlan égbe ezáltal jutunk,
kifelé ágaznak mind a többiek.³
17. A hüvelyknyi Ember a legbelső Lélek,⁴
minden lény szívében megtalálható.
Tépd ki hát bátran, mint a nádat a gazból,
tudd, Ő a tiszta, Ő a Halhatatlan,
tudd, Ő a tiszta, Ő a Halhatatlan.
18. Nacsikéasz haláltudón kapta meg
az Igázás eme tökéletes tanát,
vágyai tüntével fellelte végre
a Brahman honát, és örökre tiszta lett.

¹ Lásd: Svétásvatara-upanisad 4.20.

² Tapasztalóra és tapasztaltra.

³ Lásd: Cshándógja-upanisad 8.6.6.

⁴ Lásd: Brihadáranyaka-upanisad 5.6. Katha-upanisad 4.12-13., Svétásvatara-upanisad 3.13. és 5.8.

Mundaka-upanisad

Költői szépségében az Ísával vetekszik a Mundaka-upanisad. Nevét egy aszketikus rendről kapta, melynek tagjai kopaszra nyírták fejüket, ez elterjedt volt a késői bráhmaizmus korában. A Mundaka-upanisad az új stílusú upanisadok közé tartozik, voltaképpen az ősi szövegek – kiváltképpen a Brihadárányaka-upanisad – eszméit rendezte új, verses formába. Három tanításból áll, az első a Brahman megismerésére való felkészülést vázolja, a második az Isten-Lélek princípium körülírását adja, a harmadik pedig a Brahmanhoz vezető utat mutatja meg, ami az egyéni és az egyetemes lélek kettős princípiumából indul ki. Ez a gondolat lesz a késői upanisad filozófia és a majdani védánta létszemléletének alapja. A Mundaka-upanisad az Atharvavéda hagyományköréhez tartozik, ez különösen az első tanítás verseiből derül ki, ami az isteni út szellemi előkészületeit a tűzritus misztikájába ágyazza be.

* * *

E L S Ó F E J E Z E T

Első szakasz

1. A Brahman lett az első isten,
a világteremtő, a lét pásztora.¹
Első fiának, Atharvannak mondta el
a Brahman tudását, minél több nincsen.
2. E fenti és lenti Brahman tanát²
Atharvantól Angir kapta meg,
majd Szatjaváha Bháradvádza,
ki Angarisznak adta tovább.
3. Úgy volt ezután, hogy a nagybirtokú Saunaka illő módon Angarisz elébe járult,
és azt kérdezte tőle:
– Tiszteletreméltó! Mi az, amit megismerve az ember az egész világot megismeri?
4. Ő így válaszolt:
– Amint a Brahman tudói mondják, tudni két tudást kell: a fentit és a lentit.
5. A lenti a Himnuszok Tudása, a Varázsigék Tudása, a Dalok Tudása, a Tűzpapok Tudása, a hangtan, a rítus, a nyelvtan, a szótan, a mértékek és a csillagok tana.³
A fenti meg az, amivel a mulandótlan⁴ megismerhető.
6. Ez láthatatlan, foghatatlan, törzse nincs, színe,
szeme-füle nincsen, keze-lába nincsen,
örök, mindenható, el van rejtve jól,
változatlan, csak a bölcsek látják, ő a mindenség öle.
7. Ahogy a pók mászik elő a fonálon,
ahogy a fű sarjad a földből, ahogy
a haj fakad a fejből, úgy fakad
e mulandótlanból minden a világon.
8. Izzón terjed a Brahman, az élet sarjad ebben,
majd lélekzet, ész, igazság, világ – és öröklét a tettben.

¹ Vesd össze: Svétásvatara-upanisad 3.1.

² Vesd össze: Prasna-upanisad 5.2.

³ Vesd össze: Cshándógja-upanisad 7.1.2.

⁴ Aksara. Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 3.8.8.

9. Mindent tudó és ismerő, felizzik a megismeréssel,
mind ebből fakad: a Hatalmas, a név, forma és az étel.

Második szakasz

1. Ez az igazság:

Sokfelé hatnak a Három Tudásban
az ősi dalokban énekelt tettek,
igazságra vágyva őket tegyétek,
így öltenek testet a valóságban.

2. Ha a láng kicsap, ha az áldozótűz fellobog éppen,
öntsd rá hittel az italt két vajáldozás szünetében.
3. Aki nem áldoz Holdnak havára,¹
évszakra, vetésre, vendéglésre,
minden istenek javára – mert hamis –,
elvétegetik attól mind a hét világa.²
4. Fekete, csapongó, szikrákat hányja,
tűzpiros, észsebes, füstbeborított,
szerteviláglón körbenyaldosó,
ilyen az áldozat hétféle lángja.
5. Kik dolgukat teszik, míg ezek égnek,
és jókor öntik az áldozatot,
felrepítik őket a napsugarak,
majd Isteni Uruk trónjához lépnek.
6. – Gyere hát, gyere hát! – lobban az étel,
és napsugáron repíti az áldozót.
– Itt van a szentek Brahman világa –
hízeleg néki e kedves beszéddel.
7. De inog a máglya és bizony ledől,
ha a tizennyolc³ alantas tettere tör.
Az ostobák, kik ezt vélik jobbnak,
vénség és halál hatalmába jutnak.

¹ Havonta kétszer, újholdkor és teliholdkor tartanak áldozatot.

² A kommentár szerint ezek: Föld (bhúr), Levegőég (bhuvah), Ég (szvah), nagyság (mahat), születés (dzsanasz), lemondás (tapasz) és igazság (szatja).

³ Értsd: az áldozáson részt vevő tizenhat pap, az áldozó és annak felesége.

8. Dagasztják buzgón a nemtudás sarát,
gondolva magukat bölcsnek, tudónak,
csetlenek-botlanak, mint mikor a vak
egy világtalanra bizza magát.¹
9. Hívői e tettnek tudók sose lesznek,
forgolódnak a nemtudás sarában.
Célunkhoz értünk! – gondolják ostobán,
és jutalmuk fogytán újra születnek.²
10. Áldozást és tettet a legtöbbre tartva,
nem tudva arról, hogy mi az, mi jobb,
bérük fogytával a tettek egéből³
a létbe⁴ születnek, vagy pedig alatta.⁵
11. Ám kik az erdön hívőn gyakorolnak,
békültek, tudók, adományból élnek,
portalanul lépnek a Nap kapujába,⁶
s a Lélek, az Ember honába jutnak.
12. Vizsgálva a bölcs a tett-világokat⁷
elveti! A nemtevőt semmi sem teszi.⁸
Fával kezében keresi mesterét,⁹
ki tudja a Brahmant s az írásokat.
13. Ha megbékült szívvel fordult hozzája,
illőn, csendesen, úgy elmondja a bölcs,
hogy milyen a mulandótlan Brahman,
az Ember, a valóság igaz tudása.

1 Vesd össze: Katha-upanisad 2.5.

2 Vesd össze: Kausítaki-upanisad 1.2.

3 Értsd: a jó cselekedetek tutalmaként elnyert mennyországból.

4 Értsd: az emberi létbe.

5 Lásd: Cshándógja-upanisad 5.10.7-8.

6 Lásd: Brihadáranyaka-upanisad 5.5.2.

7 Értsd: a jó és rossz tettek révén elnyert világokat. Vesd össze: Prasna-upanisad 3.7.

8 Utalás a Brahman világára, amit nem a jótettek jutalmaként, hanem a Lélek megismerésével nyer el az ember. Vesd össze: Cshándógja-upanisad 8.13.1.

9 Lásd: Cshándógja-upanisad 5.11.7. lábjegyzet.

M Á S O D I K F E J E Z E T

Első szakasz

1. Ez az igazság:

Miként a lobogó tűzből születte mind,
szikrák repülnek ezer irányba,
sokféle lénye a mulandótlannak
így rajzik elő, és vissza megint.¹

2. Kívül és belül van az Istenember,²

nincsen néki arca.
Nem születik, lélegzik, észlel,
a mulandótlant meghaladja.

3. A Lélekzet, az ész, az érzékek mind belőle lesznek.
Úr, szél, tűz, víz és mindenthordó föld tőle születnek.

4. Feje tűz, Nap és Hold szeméből égnek,
füle a tér, hangja a Tudás szava,
szelet sóhajt, szíve a lét, lába a Föld,³
ő a belső Lelke minden létezőnek.

5. Belőle lesz a tűz és tűzifája, a Nap.
A Holdból eső lesz, sarjak a földből.
Magját a férfi az asszonyba önti,
így nemz az Ember majd utódokat.⁴

6. Himnuszt, dalt, igét világra ő hozott,⁵
avatást, áldást, tettet, adományokat,
évet, adakozót, és ama világokat,
amiket Nap és Hold fénye tisztított.⁶

¹ Vesd össze: Taittirija-upanisad 3.1.

² Vesd össze: Ísa-upanisad 5.

³ Vesd össze: Rigvéda, 10.90.14.

⁴ Vesd össze: Brihadárányaka-upanisad 6.2. 9-14. Cshándógja-upanisad 5.4-9.

⁵ Vesd össze: Rigvéda, 10.90.9.

⁶ Értsd: az Atyák és az Istenek Útját. Lásd: Cshándógja-upanisad 5.10.

7. Minden istenek belőle születnek,
emberek, nyájak, madarak és szentek,¹
belégzés, kilégzés, a rizs és az árpa,²
lemondás, igazság, tanítás szabálya.
8. A hétféle érzékelés belőle jó,
hét tűzifája, lángja, adománya.
A hétféle világ,³ ahol kiterjednek,
szíve üregéből bújik elő.
9. Tengereket szül és hegységeket,
folyók futnak belőle szerteszét,
ő sarjaszt növényeket és nedveket,
ezzel lelkesíti át a lényeket.
10. Barátom! Ki tudja szíve rejtekén,
hogyan az Ember a tett, a lemondás,
az örök Brahman, a mindenség maga,⁴
a nemtudás kötelét az tépi szét.

Második szakasz

1. Ki fő helyén pihen a szív üregében,
ki megnyilvánult és rejtve marad,
ki pislantva-lélegezve
az életet tartja egybe,⁵
ki létet és nemlétet meghalad,
a Lények Ura, ki túl van a megismerésen.
2. Ki lobban, ki túltesz a kicsiny parányon,
ki öröket támaszt és világokat,
a Brahmant, az örök életet,
a szót, az észet, a lélegzetet,
mi igazságot és öröklétet ad –
célodnak csak ezt tekintsd, ó barátom!
3. Kezedben legyen a titkos tan íja,
tedd rá hegyes nyilát az elmélyedésnek,
feszítsd meg azt a szellem erejével,

¹ Vesd össze: Rigvéda, 10.90.8.

² Vesd össze: Atharvavéda, 11.4.13.

³ Lásd: Mundaka-upanisad 1.2.3. lábjegyzet.

⁴ Vesd össze: Rigvéda, 10.90.2.

⁵ Vesd össze: Rigvéda, 10.121.3.

- ezzel találj a mulandótlan célba.
4. Íja a morajló,¹ nyila a lélek, a Brahman a célja.
Ki lankadatlan így halad, csak az talál a célba.
 5. Az Ég, a Föld, a Légtér belé szövődnek,²
az ész, az érzékszervek csapata.
Értsétek: ő az örök híd³ és a Lélek,
hagyjátok el, amit mások beszélnek!
 6. Mint küllők a kerékagyból erednek,
központja ő a szívereknek.⁴
Belül időzik, sokféle születik.
Mondjátok: OM – és Lélekben mélyedjete!
Üdv! A sötétség túlpártjára⁵ Ő vezet.
 7. Mindent tudó és ismerő, hatalma világgént mutatkozik.
Szív üregébe, a Brahman várába Lélekként Ő bújik.
 8. Észanyagban lélekzön testet vezet,⁶
ételben gyökérzik, szívben bújik el,
itt lelik fel a tisztaszemű bölcsek
az üdvalakút,⁷ az örök fényeset.
 9. Ki látja a fentit, a lentit,⁸ a tett gyümölcsét az elveti.⁹
Kétség többé nem kínozza, szíve bilincsét eltöri.
 10. A Brahman, az Egy, pompás aranyburokból sugárzik,
a Lélek tudói tudják, a fények fénye hogyan világlík.
 11. Nap, Hold, csillagvilág ott sose fénylik,
nem ragyog ott villám és földi tűz.
Magában tündököl mindenek fölött,
minden létezőben ő tükröződik.¹⁰

1 Az OM hang.
2 Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 3.6.1.
3 Vesd össze: Svétásvatara-upanisad 6.19.
4 Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 2.1.19.
5 Vesd össze: Cshándógja-upanisad 7.26.2.
6 Vesd össze: Cshándógja-upanisad 3.14.2.
7 Lásd: Taittirija-upanisad 2.5.
8 Vesd össze: Prasna-upanisad 5.2. Mundaka-upanisad 1.1.2.
9 Vesd össze: Mundaka-upanisad 1.2.12. lábjegyzet.
10 Lásd: Katha-upanisad 5.15. Svétásvatara-upanisad 6.14.

12. Örök a Brahman keletre innen,
nyugaton, északon, délen ő honol,
felfelé-lefelé terjed a fénye,
Brahman bizony e ragyogó Minden.

H A R M A D I K F E J E Z E T

Első szakasz

1. Párosan röppen fel két jóbarát,¹
körülrepülnek egy hatalmas fát.
Ízlel az egyik, édes gyümölcsre lel,
nem eszik a másik, csak némán figyel.²
2. E fáról az ember alázuhan,
elbódul, elájul, vesztébe rohan.
De tisztelve-látva társa hatalmát
felröppen újra és elúzi gondját.³
3. Ki látva látja az arany ékességet,
Teremtőt, Embert, a Brahmant nemző Urat,
lerázza magáról a jót és a rosszat,⁴
és tisztán éri el a Legfőbb Egységet.
4. Minden élőben lélegzetként ragyog,
értő és tudó, rossz szó fel nem éri.
A Lélekkel játszik, a Lélekkel örül⁵ –
a Brahmant tudóban ez a legnagyobb.
5. Igazság, lemondás a Lelket felfedi,
helyes megértés, örök tanítványság.
Fényként tündököl a testből elő,
az látja csak meg, ki bűnét elveti.
6. Igazságra vezet és nem hamisságra,
igazság nyitja az Istenek Útját.
Vágya-betelten a bölcszet ez viszi
a legfőbb igazság örök honába.
7. Hatalmas, égi, nem fér az észbe,
finom finomján mégis túlviláglik,
messzibb a messzinél, mégis közel van,

¹ A testetöltött és az egyetemes Lélek

² Lásd: Svétásvatara-upanisad 4.6. Vesd össze: Rigvéda, 1.164.20.

³ Lásd: Svétásvatara-upanisad 4.7.

⁴ Vesd össze: Cshándógja-upanisad 8.13.1.

⁵ Vesd össze: Cshándógja-upanisad 7.25.2.

ide van rejtve a látó szívébe.

8. Szem el nem éri, szó el nem éri,
tettek, lemondás vagy bármilyen isten,
ha csitul az értés és tisztul a szív,
az ember az osztatlant látja és megéri.
9. A parányi Lélek a szívbe bezárul,
az öt lélegzet átítatja ezt,
szívbe van a szellem lélegzőn beszöve,
ha tiszta a szív, a Lélek kitárul.
10. Ama vágyvilágokat és képeket
kapod, mit szíveddel tisztán akartál.¹
Ezért ha üdvöset kívánsz magadnak,
tiszteld a Lelket ismerő bölcseket.

Második szakasz

1. Az Embernek hódolva vágytalanul
otthonában tudja a bölcs a Brahmant,
miből a világnak fényei ragyognak,
s a született világtól megszabadul.
2. Akinek eszére csak vágyai hatnak,
azt vágy szüli jobbra, vágy szüli balra.²
De ha vágya-tűnötten érik a szellem,
minden vágyai már itt elapadnak.
3. Távol áll a Lélek bármiféle szótól,
az értelemtől, a sok tanulástól.
Csak akit Ő választ, az érti meg Őt,
annak ölt majd testet saját magától.³
4. Erőtlenek a Lélekhez el nem érnek,
tévesen sanyargók, állhatatlanok.
Tudón törekedj, ez az igaz eszköz,
a Brahman lakába így tér a Lélek!
5. A megismerő bölcsek őt fellelik,
Lelkük megérett, nyugodt és szenttelen.

¹ Vesd össze: Cshándógja-upanisad 8.2. Prasna-upanisad 3.7.

² Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 4.4.6.

³ Lásd: Katha-upanisad 2.23.

Lelkükig igazva minden szenvedélyt,
a mindenséget mindenhol elnyerik.

6. Ki megérti a Végső Tudás szavát,
lemondón gyakorol, tiszta szellemű,
Brahman-világba, végső célba ér,
mindentől szabad, legyőzi a halált.
7. A tizenöt rész¹ méhébe visszatér,
minden istenség a maga helyére,
a tett és a Megismerő Lélek²
eggyé válva az örök Egységbe ér.
8. Ahogyan folyók futnak a tengerbe,
nevük és alakjuk elveszítik mind,³
így szállnak a bölcsék névtelenül
a Mindenekfeletti Isten-emberbe.
9. Aki a Legfőbb Brahman ismeri, a Legfőbb Brahmáná válik az. Családjából senki sem születik, ki ne lenne a Brahman tudója. Túljut a gondon, túljut a rosszon, szíve bilincsétől megszabadul és örök. Erre mondják:
10. Olyannak tanítsd a Brahman tanát,
ki tevő, halló, a Brahmant hiszi,
önmagát áldozza az egyetlen bölcsnek,
és letette rendjén a fej fogadalmát.⁴
11. Ez az Igazság. Az Angarisz ezt tanította. Senki se elmélkedjék ezen, amíg meg nem tette fogadalmát.

Tisztelet a legnagyobb bölcseknek!

Tisztelet a legnagyobb bölcseknek!

¹ Lásd: Prasna-upanisad 6.2.

² Vesd össze: Taittirija-upanisad 2.4.

³ Vesd össze: Cshándógja-upanisad 6.10.1. Prasna-upanisad 6.5.

⁴ A „fej fogadalma” ceremónián Sankara szerint egy izzó faszénnel teli fémédényt kellett fejen tartani.

Svétásvatara-upanisad

Egyes tanítók úgy tartják, hogy Svétásvatara valóságos személy volt, – erre a mű végén utalást is találunk. A svétásvatara szó azonban szószerint fehér öszvérrel bírót jelent, vagyis inkább szellemi szintre, tudatállapokra, mintsem konkrét személyre utal, mivel úgy tartják, hogy a fehér öszvér a megfékezett tudat szimbóluma. Ezt az értelmezést az a tény is alátámasztani látszik, hogy a Svétásvatara-upanisad a szánhja-jóga filozófia szentirata lett, ez az iskola pedig éppen a tudat megfékezésével próbálja az abszolút egységet megvalósítani. A művet egyes vallástudósok egyenesen a szánhja ősbölcsétől, Kapilától származtatják. A szöveg aránylag rendezetlen volta késői eredetére utal. Szinte nem is összefüggő alkotás, hanem különböző időkből és kultuszkörökből átvett idézetek, bölcsmondások lazán összefüggő gyűjteménye. Aféle gondolati ikonosztáz, amelyben az Istenség arcainak mindegyikét megtaláljuk. Rudra-Ísvara gyakran elhangzó neve szintén erős jóga hatást bizonyít, hiszen tudjuk, hogy ő a hindu panteonban Jógésvara, az Igázás Ura volt. A Svétásvatara-upanisad a Fekete-Jadzsúrvéda irodalomköréhez tartozik.

* * *

Első szakasz

OM

1. A Brahman tudói így beszélnek:

Ki a Brahman, mi oka a létnek?
 Honnan születünk? Tamaszt mi ad nekünk?
 Bölcsék, mi mozgatja, mi vezérli bennünk
 érzését a kéjnek és a szenvedésnek?¹

2. Természet, idő, anyag, sors szeszélye
emberhez kötődik² – vélheted vajon,
hogy ebből születünk? Nem! Mert van a Lélek!
Ám tőle se függhet kéje, szenvedése!³3. Elmélyedve és igazva⁴ látni meg
az önjellegekbe⁵ borított isteni Lélekerőt.
Ő minden okot,⁶ Lelket⁷ és időt
megelőz, mert ő az Egy.4. Tizenhat végű,⁸ háromságos⁹ kerék,
ötven¹⁰ küllő erről, húsz¹¹ pedig arról.
Hat nyolcas¹² a mindenség szála, két okú,¹³

¹ Vesd össze: Talavakára-upanisad 1.1.

² Amint azt materialista iskolák állítják. Vesd össze: Svétásvatara-upanisad 6.1.

³ Értsd: nem teremti, hanem függ a szenvedéstől.

⁴ A jóga által.

⁵ A három gunába: a szattvába, radzsaszba és tamaszba.

⁶ Értsd: a Svétásvatara-upanisad 1.2. versében felsorolt okokat.

⁷ Értsd: az egyéni Lelket, ami alávetett a szenvedésnek.

⁸ Ezek: az ész (manasz), a szervek (szem, fül, nyelv, bőr, orr, kéz, láb, ürítés, nemzés, beszéd) és az elemek (föld, víz, tűz, levegő, űr).

⁹ A három minőség: a szellemi (szattva), a vágyakozó (radzsasz) és a homályos (tamasz).

¹⁰ A szöveg a tompaságtól a megvilágosodásig terjedő ötven tudatszintre céloz.

¹¹ A tíz szerv és annak tárgyai.

¹² Az ész, az énképzet, az eszmélet és az öt elem; a test nyolc alkotórésze; a nyolc tökéletesség (sziddhi); a nyolc erény; a nyolc létforma (erkölcsös és erkölcstelen, megismerő és meg nem ismerő, vágyakozó és vágytalan, uralt és nem uralt); a nyolc emberfeletti lény (Brahman, Pradzsápati, a dévák, a gandharvák, a jaksák, a ráksaszák, a pisácsák és az ősök szellemei).

¹³ A jó és a rossz tettek.

- három utas,¹ tompulni egy² is elég.
5. Öt forrásból³ áradó öt folyamán⁴
öt szélhullám,⁵ öt eszmélőn-gyökeres,⁶
öt örvényes,⁷ fájdalomhulláma öt,⁸
ötvenágú,⁹ öt a gátja¹⁰ – tudjuk ám!
6. Egy hattyú¹¹ kószál e Brahman kerékben,¹²
mi minden lelkeset magába foglal.
Elszakítja magát a Kerékforgatótól,¹³
és annak kegyéből jut az öröklétbe.
7. A legfőbb Brahmanról dalok dalolják:
örök alapja ő a Háromságnak.¹⁴
Ki felleli ebben a Brahman magját,
nem születik többé, eléri célját.
8. A mulandót a mulandótlanhoz köti,
megnyilvánult és megnyilvánulatlan az Úr.
Bilincsből élvez,¹⁵ ki nem tudja az Istent,
bilincse hull annak, ki őt megismeri.
9. Ért – nem ért, úr – nem úr:¹⁶ örök e páros.
Élvez az egyik¹⁷ a tárgyba gabalyodva,

¹ Az Atyák és az Istenek Útja, valamint a közvetlen megvilágosodás.
Lásd: Svétásvatara-upanisad 1.12.

² Az önösség.

³ Az öt elemből.

⁴ Az öt érzékszerv csatornáin.

⁵ Az öt lélegzés. Lásd: Prasna-upanisad 3.

⁶ Öt érzékszerves.

⁷ Öt érzéklettel (kép, hang, szag, íz, tapintásérzet) bíró.

⁸ A fogantatás, a születés, a betegség, a vénség és a halál fájdalma.

⁹ Az előbb említett ötven tudatállapot.

¹⁰ Az öt szenv: nemtudás, önösség, vágy, viszolygás és kötődés.

¹¹ Az egyéni Lélek. Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 4.3.11-13.
Svétásvatara-upanisad 3.18.

¹² Vesd össze: Svétásvatara-upanisad 6.1.

¹³ A Brahmantól. Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 2.5.15.

¹⁴ A tapasztaló, a tapasztalt és a Kerékforgató, vagyis az egyéni lélek, a világ és az egyetemes Lélek hármasságának.

¹⁵ Értsd: tapasztal.

¹⁶ Értsd: az egyéni Lelket nemtudás fedi és a szenvek uralják, míg az egyetemes Lélek (az Isten) ennek ellentéte.

¹⁷ A testetöltött Lélek.

sokformás, tétlen,¹ örök Lélek a másik,²
tudja: a Brahman ez a Háromságos.³

10. Az ösanyag⁴ folyik, de Az nem, ki elveszi,⁵
a folyó és a Lélek örök istene.
Ki rá gondol, hozzá kötődik, övé lesz,
a káprázatot végül majd elveti.

11. Az Isten tudója bilincsét lerázza,
eltűnik a szenvedés, születés, halál.
Ki rá gondol a halálban, harmadikra⁶ lép,
egyedüli⁷ úr lesz, betelik a vágya.

12. Tudjátok, mindig a Lélekben állnak,
és nincsen náluk fontosabb tudható:
élvező, élvezett, kerék forgatója –
Brahmannak hívják együtt e hármat.

13. Miként a tűz kialszik, hogy pihenjen,
és elbújik a fában láthatatlanul,
majd a dörzsfákban újra felizzik⁸
így lobban fel Ő az OM-mal a testben.

14. Dörzsfává téve a testet,
az OM-hang páncélját elmédben
buzgón pörgetve⁹ megláthatod,
hol van a rejtett tűz, az Isten.

15. Mint magnak olaját, vaját a tejben,
tüzet a fában, vizet a mederben –
aki őrá tekint igaz lemondásban,
önnön lelkében fogja megtalálni

16. A mindent átható Lelket, a tejnek elrejtett vaját,
lélektudón és lemondón, a titkos tan Brahmanát,

1 Értsd: nem vesz részt a körforgásban.

2 Az egyetemes Lélek.

3 Lásd: Svétásvatara-upanisad 1.7.

4 Pradhána.

5 Hara.

6 A közvetlen megvilágosodás útjára, szemben az Atyák és az Istenek Útjával.

7 Kévala.

8 Vessd össze: Brihadáranjaka-upanisad 1.4.6.

9 A tüzet ekkoriban rendszerint még tűzfúróval gyújtották.

a titkos tan Brahmanát.

Második szakasz

1. Az észet, az értelmet a Nap¹ a lényekben kötötte meg,
ő az, ki nekünk a Földre küldte a fényt-hozó Tüzet.
2. Eszünk a Napisten által úzve meg van kötve jól
az égi dalhoz és az erőhöz.
3. Megkötött ésszel, értelemmel Égbe szállunk fényesen,
hatalmasan világítsunk, a Nap akarja, így legyen!
4. Igázva ész és igázva értelem –
a Nagy Dalnok² költői mind ilyenek.
Áldozat adóját, szokások tudóját,
a Napnak Istenét dicsérik szüntelen.³
5. Tisztelésre hozom az ősi imát,
messzire szálljon, mint Napnak futása,
meghallják mindenütt az örök sarjai,
és akik már elérték az Ég otthonát.⁴
6. Ahol a tűz a széltől felizzik és a fába harap,
hol Nedű csorog bőségesen⁵ – onnan jön a gondolat.⁶
7. A Napisten által úzve
örvendjete az ős-imának!
Anyáolnek ezt tekintsd,
s a régi tettek messze szállnak!⁷
8. Felemelve arcát, kinyújtva karját,
szívébe zárva eszét és érzékeit,
így tudja majd a Brahman hajóján
átszelni a bölcs a félelmek folyóját.

¹ Az életadó Nap: Szavitar. Az első öt vers a Vádzsaszanéji-szamhitá 11. 1-5. varián-
sa.

² Értsd: a Napisten.

³ Vesd össze: Rigvéda, 5.81.1.

⁴ Vesd össze: Rigvéda, 10.13.1.

⁵ Értsd: a szóma-áldozatnál.

⁶ Manasz.

⁷ Értsd: megszabadulsz a korábbi tettek következményeitől, a karmától.
Vesd össze: Rigvéda, 6.16.17-18.

9. Lélekzetét fojtja mozdulatlanul,
orrán keresztül fújja ki azt,¹
és a kocsit ama rossz lovakkal²
el nem ereszti meggondolatlanul.
10. Egy tiszta hely, de nem homok vagy meder,
mit tűz, áradás, zshivajgás el nem ér,
hol észet és szemet semmi nem zavar,
e széltől óvott hajlék majd megfelel.³
11. Ha a Brahman megnyilatkozik,
igázón⁴ e formákban megmutatkozik:
köd, füst, ragyogás, szél, tűz és fénybogár,
villám, hegyikristály és holdsugár.⁵
12. Öt dolog képezi az igázás erényét:
a föld, a víz, a tűz, a szél és az űr.⁶
Kórról, vénségről, halálról mit se tud,
ki igázó tűzből⁷ építi testét.
13. Könnyűség, egészség, a vágyak elmúlnak,
tiszta csengő hang, kisimult vonások,
kellemes illat és kevés ürülék: az
igázás először ezt tüzi ki célnak.
14. Ahogy a tükör, mit egykor por fedett,
megtisztultan tűzlángként felragyog,
ilyen csak az lesz, ki látja a Lelket,
célját bevégzi, nem ismer félelmet.
15. Ki lelke valóját fáklyává teszi,
hogy a Brahmant igázva lássa meg,
ki szilárd, rezdületlen, mindentől tiszta –
az Istent megismer, béklyóit elveti.

¹ A jóga pránájama gyakorlatának leírása.

² Értsd: az elmét a csapongó érzékszervekkel és gondolatokkal. Lásd: Katha-upanisad 3.3-6.

³ A jóga gyakorlására.

⁴ Értsd: a jógát gyakorolva.

⁵ Misztikus élmények, előjelek a jóga gyakorlása során.

⁶ Vagyis a lételemek, amelyek a következő versben említett hatha-jóga fontos eszközei.

⁷ Értsd: a lemondás (tapasz) hevéből.

16. Bizony ő az Isten minden irányban,¹
 régen született, még az anyaölbén.
 Született már és meg fog még születni,
 a lényekben rejlik, mindenhol ott van.²
17. Tűzben rejlő Isten, vízben rejtező,
 aki áthatja az egész világot,
 ki a fákbán és füvekben testet ölt,
 tisztelve légyen Ő, tisztelve légyen Ő!³

Harmadik szakasz

1. Hálóját kivétvén uralva Úr az Egy,⁴
 minden világot uralva Úr az Egy,
 születve-élve Ő az Egyetlenegy –
 aki ezt tudja, az lesz halhatatlan.
2. Rudra az Egy, nincs néki párja.
 Uralva ural ő minden világot,
 s az idők beteltén lényeit a Pásztor
 haragvón adja át a pusztulásnak.⁵
3. Mindenhol arcok, mindenhol szemek,
 mindenhol lábak, mindenhol kezek,
 karjával, szárnyával az Isten, az Egy,
 így kovácsol össze Földet és Eget.⁶
4. Kiből az istenek teremtvé lettek,
 a Nagy Bölcs, Rudra, lét uralkodója,
 az aranymagzat megalkotója,⁷
 nyisson meg minket nemes eszméletnek!⁸

¹ Vesd össze: Cshándógja-upanisad 7.25.1. Mundaka-upanisad 2.2.12.

² Lásd: Vádzsaszanéji-szamhitá 32.4.

³ Lásd: Taittiríja-szamhitá 5.5.9.3.

⁴ Vesd össze: Katha-upanisad 4.2. Svétásvatara-upanisad 5.3. Sankara a hálót a világ káprázatával (májá) azonosítja.

⁵ Az egyetemes Isten e szakaszban főként Rudra-Siva (a jóga ura) és Jama halálisten arcában jelenik meg.

⁶ Lásd: Rigvéda, 10.81.3.

⁷ Hiranjagarbha. Utalás egy teremtésmítoszra, amely szerint a világot Brahman egy aranytojásból teremtette meg. Vesd össze: Cshándógja-upanisad 3.19.

⁸ Lásd: Svétásvatara-upanisad 4.12.

5. Rudra! Szent, szelíd, barátságos arcod is van neked!
Hegyúr!¹ Láthatóvá nekünk ezt az üdvhozót tegyed!²
6. Hegyúr! Ne lödd ki kezedből azt a rémisztő nyilat.
Hegylakó! Légy kegyes, ne ölj embert és állatokat!³
7. De még feljebb áll a Brahman,
minden lény szívébe ő rejtezik el,
az Egy a mindenséget átkarolja –
csak az lesz örök, ki ezt az Urat tudja.
8. E hatalmas Embert szívem megismerte,
a homályon átfénylő napsugarast,
aki ezt tudja, átmegy a halálon,
nincs másik ösvény, mit járni lehetne.⁴
9. Fölötte álló semmi sem lehet,
nincs nála kisebb és nincsen nagyobb,
hatalmas fa az Egy, égben gyökérik,
a mindenséget az Ember tölti meg.
10. Fölötte áll ő ennek a világnak,
formája nincsen, nem sorvasztja semmi,
aki megismerte, az már halhatatlan,
az őt nem tudónak szenvedés a bére.⁵
11. Mindenhol fej, arc és nyak,⁶
minden lény szívében rejtezik.
Mindent áthat ő magasztosan,⁷
mindenben szentségként lakik.
12. Hatalmas úr ám az Ember, ő serkenti a szellemet.
Rezdületlen fénysugár, ama tiszta helyre⁸ ő vezet.

¹ A Hegyúr és a Hegylakó Rudra isten nevei, aki eredetileg az őserdők és a vadállatok hegytetőn lakó istensége volt.

² Lásd: Vádzsaszanéji-szamhitá 16.2. Rudrát, hogy az iránta érzett félelmet enyhítsék, később Magasztosnak (Siva) nevezték el.

³ Lásd: Vádzsaszanéji-szamhitá, 16.3. Rudra a védikus panteon egyik legrettegettebb alakja volt. Nyilaival embereket és állatokat terített le, s így egyfajta halálisten szerepét is betöltötte.

⁴ Lásd: Vádzsaszanéji-szamhitá 31.18. Vesd össze: Svétásvatara-upanisad 6.15.

⁵ Vesd össze: Brihadáranjaka-upanisad 4.4.14.

⁶ Vesd össze: Rigvéda 10.81.3. Svétásvatara-upanisad 3.16.

⁷ Sívaként.

⁸ Lásd: Katha-upanisad 3.9.

13. A hüvelyknyi Ember¹ a Lélekben rejtezik,
minden lény szívében megtalálható,
felkészült szívvel és felkészült ésszel
örökké lesznek, kik őt megismerik.²
14. Ezerfejű az Ember. Ezernyi lába, ezernyi karja
befedi szépen a Földet, és tíz ujjal meg is haladja.³
15. Minden az Ember. Ő az ura a múltnak, a jövőnek,
az öröklétnek, és minden ételtől sarjadó lénynek.⁴
16. Mindenhol kéz és láb, mindenhol feje, szeme, arca,
mindenhol hall, figyel, így áll a világot átkarolva.⁵
17. Az érzékeket meghaladja, mert ő az érzékek fénye,
mindenek gazdája, ura és nagy menedéke.
18. Kilenckapus várban⁶ hattyúként lakik,
majd kiröppen onnan.⁷
Uralja ő az egész világot,
mi áll, mi mozdulatlan.
19. Kéz nélkül is fog, láb nélkül is szalad,
szeme, füle nincsen, mégis lát és hall,
tudható tudója, őt nem tudja senki,
úgy mondják: ő az első Ember, a Nagy.
20. A kicsinél kisebb, a nagyot meghaladja,
lélekként rejlik a lények szívében,
nem-akaró Lelkét, hatalmas urát
isteni kegyből a gondtalan látja.⁸
21. Én tudom őt, a nem vénülő ősit,
mindenek Lelkét, mindenhol áradót,

¹ Vesd össze: Katha-upanisad 6.17. Svétásvatara-upanisad 5.8.

² Vesd össze: Svétásvatara-upanisad 4.17.

³ Lásd: Rigvéda, 10.90.1.

⁴ Lásd: Rigvéda, 10.90.2.

⁵ Vesd össze: Rigvéda 10.81.3. Svétásvatara-upanisad 3.11.

⁶ A testben. Vesd össze: Katha-upanisad 5.1.

⁷ Az álomban és a halálban. Vesd össze: Brihadáranyaka-upanisad 2.5.18. és 4.3.11.
Svétásvatara-upanisad 1.6.

⁸ Vesd össze: Katha-upanisad 2.20.

kiról a Brahman tudói mondják:
mivel Az örök, hát nem is születik.

Negyedik szakasz

1. Rejtett teremtője a sokféle színnek,
a sok-erős Isten, a színtelen Egy,
ki a létet végül a kezdetbe oldja,
nyisson meg minket nemes eszméletnek!
2. Te vagy a tűz, a Nap, te vagy a Hold és a szelek,
te vagy a tiszta Brahman, Pradzsápati és a vizek.¹
3. Te vagy a férfi és az asszony, vénülten te markolsz botot,
az ifjú s a lány te vagy, gyermekként arcod forgatod.²
4. Zöldeskék madár vagy, szemed vöröslik,³
villámterhes ég, évszakok, tengerek.
Kezdeted nincsen, elérsz mindenhová,
minden létező belőled születik.
5. Egy vörös, fehér és fekete kecske⁴
számtalan hasonló gidát kölykezik.
Hágja az egyik bak,⁵ kéjtől vakultan,
elégül a másik⁶ és eltávozik.
6. Párosan röppen fel két jóbarát,
körülpülnek egy hatalmas fát,
ízlel az egyik, édes gyümölcsre lel,
nem eszik a másik, csak némán figyel.⁷
7. E fáról az ember alázuhan,
elbódul, elájul, vesztébe rohan.
De tisztelve-látva társa hatalmát,

¹ Lásd: Vádszaszanéji-szamhitá 32.1.

² Lásd: Atharvavéda 10.8.27.

³ Rejtélyes hasonlat, valószínűleg az egyetemes és a testetöltött Lélekre vonatkozik.

⁴ Szójáték az adzsa szóval, ami kecskét is, születetlent is jelent. A születetlen az őanyag, a fekete, vörös és fehéér pedig a három minőség, a tamasz, a radzsasz és a szattva szimbóluma. Vesd össze: Cshándógja-upanisad 6.4.1-4.

⁵ Az érzetekhez kötődő egyéni lélek. Lásd a következő verset.

⁶ Az érzetek által érintetlen, egyetemes Lélek.

⁷ Lásd: Mundaka-upanisad 3.1.1.

felröppen újra és elúzi gondját.⁸

8. Himnuszos hangja a Legfelső Égnek,
ezen trónolnak minden istenségek.
Mit segít a himnusz annak, ki nem tud?
Aki őt tudják, ide azok gyűlnek.²
9. Énekek, rítus, tettek, fogadalmak,
múlt és jövő, tudások tudása,
a létet a Varázsló³ ebből csinálta,
a másik⁴ rabja lesz eme káprázatnak.
10. Tudd, a természettel a varázsló Nagy Úr kapráztat el,
s közben áthatja az egész világot testrészeivel.
11. Ő az Egyetlen minden anyaölben,
minden belőle lesz és benne múlik el.
Aki e bőkezű, dicső urat tudja,
megnyugszik végleg az örök békében.
12. Kiből az istenek teremtve lettek,
a Nagy Bölcs, Rudra, a lét uralkodója,
ki az aranymagot látta megszületni,
nyisson meg minket nemes eszméletnek!⁵
13. Aki ura az isteneknek,
akiben világok elpihennek,
aki a néglábúak s a kétlábúak ura,
miféle istent imádunk áldozattal?⁶
14. Finom finomját káosz közepében,
világot teremtő sokformás urat –
ki tudja a létet ölelő szentséget,
megnyugszik végleg az örök békében.⁷
15. Ki tudja a lét-időnek pásztorát,
a lényekben rejlő mindenség urát,

⁸ Lásd Mundaka-upanisad 3.1.2.
² Vesd össze: Rigvéda, 1.164.39.
³ Májin, az Isten.
⁴ Az egyéni Lélek.
⁵ Lásd: Svétásvatara-upanisad 3.4.
⁶ Vesd össze: Rigvéda, 10.121.3.
⁷ Vesd össze: Svétásvatara-upanisad 5.13.

- akihez istenek és bölcsek kötődnek –
a halál kötelét csak az vágja át.
16. Finomabb a vajnál, színénél a tejnek,
szentségként rejlik minden létezőben –
ki tudja ezt a létet ölelő Egyet,
lehullanak arról minden kötelékek.¹
17. A lét-teremtő Úrnak roppant a Lelke,
a lények szívében megtalálható,
felkészült szívvel és felkészült ésszel
halhatatlan lesz, aki megismerte.
18. Oszlik a homály, sem nappal, sem éjjel,
sem lét, sem nemlét, csak ő van, a Szentség.
Ő az OM és a Nap szerelmes fénye,²
ő árad szét az ős-megismeréssel.
19. Széltében-hosszában át nem érhető, nincsen közepe,
hasonmása sincsen néki, Nagy Dicsőség az ő neve.³
20. Formáját a látás fel nem fedi,
mert nem éri fel őt senkinek szeme,
szívvel és ésszel a szívben időzik,
halhatatlan az, ki őt megismeri.⁴
21. Nem született! – ki tudja ezt,
elébe léphet félelmesen.
Rudra, tarts meg örökké!
Kegyed arcodat mutasd nekem!
22. Rudra, ne sújts le hőseinkre!
Életünket és fiúkat, sarjainkat,
nyájainkat, lovainkat el ne vedd!⁵
Áldozva hívunk meg téged e helyre!

¹ Vesd össze: Svétásvatara-upanisad 3.13.

² Vesd össze: Rigvéda 3.62.10.

³ Lásd: Vádzsaszanéji-szamhitá, 32.2-3.

⁴ Lásd: Katha-upanisad 6.9.

⁵ Lásd: Svétásvatara-upanisad 3.6. lábjegyzet. Vesd össze: Rigvéda, 1.114.8.

Ötödik szakasz

1. Egy párost rejt magában a végtelen,
örök Brahman: tudást és nemtudást.
Múlik a nemtudás, örök a tudás,
de megint más az, ami úr mindezen.
2. Ő az egyetlen minden anyaölből,
ki a rőt Ős-bölcsessel¹ értőn megfogant,
s látta azt megszületni, ki benne van
minden alakban, minden születésben.
3. Kiveti az isten újra meg újra
a hálót a rétre, majd megint behúzza.²
Teremtőn országol főurai által,
az egész világra kiterjed uralma.
4. Ahogy a Napbika fénye kiterjed
felfelé, lefelé, keresztül-kasul,
az Egyetlen Isten, a szent, a kedves
így vezet minden méhből születettet.
5. Lényege: érlelni világ méheként.
Aminek érni kell, ő növeszti azt,
az egész létet ez az Egy vezérli,
ő szabja meg annak minden jellegét.
6. Kik a titkos tan titkos tudását,
a Brahman Istent, tudásnak forrását,
megismerték, öröklétbe értek,
mint az ős-istenek, mint a régi szentek.
7. Jellegbe zártan, gyümölcsöt termően,
a tettek gyümölcsét el is fogyasztva,
vándorol az élet sokformás ura,
háromságos úton, három minőségben.³
8. Hüvelyk a hossza, Napként világlik,
az énség képze rabul ejti őt.
Eszmélet és lélek által testet ölt,

¹ Az aranymagzattal, a lét csírájával. Lásd: Svétásvatara-upanisad 3.4. lábjegyzet.

² Vesd össze: Katha-upanisad 4.2. Svétásvatara-upanisad 3.1.

³ Vesd össze: Svétásvatara-upanisad 1.4. lábjegyzet.

tűhegynyi hosszú bizony ez a másik.¹

9. Vedd a hajsza századrészét,
mennyi annak is százada?
Örökké lesz a Lélek,
ha azt gondolod, hogy ekkora.
10. Nem asszony Ő és nem férfi,
semlegesként sem létezik,
maga választja testét,
ebbe és abba így költözik.
11. Képzet, észlelés, látás vakítja,
étel, ital és eső gyarapítja,
tetteket követve így lép előre,
így halad, így ölt testet újra.
12. Erényei alapján választ a Lélek
finom vagy durva formát magának,
és tettének, lelkének erényei
lesznek majd okává újabb kötésnek.²
13. Híján a kezdetnek, híján a végnek,
sokformás Teremtő a káosz közepén –
ki tudja e létet ölelő Istent,
lehullnak arról minden kötelékek.³
14. Ki a fészektelen, létet és
nemlétet teremtő szentet,
a részeket összekötő⁴ Istent
keresi a szívben, az elhagyja a testet.

Hatodik szakasz

1. Egyesek magától-valóról⁵ beszélnek,
mások az időről, de tévednek mind.⁶
Az isteni Nagyság a mindenségben –

¹ A testet öltött Lélek. Lásd: Svétásvatara-upanisad 3.13.
² Értsd: újabb születésnek.
³ Vesd össze: Svétásvatara-upanisad 4.14.
⁴ Utalás a tizenhat részre. Lásd: Prasna-upanisad 6.
⁵ Vagyis a természetről, mint legfőbb princípiumról.
⁶ Vesd össze: Svétásvatara-upanisad 1.2.

- ez a hajtója a Brahman-keréknek.¹
2. A létet ez mindenhol elborítja,
időteremtő, mindentudó értelem,
minőséges, a tettet ő vezérli,
a föld, a víz, a tűz, szél s az úr a nyitja.
 3. Amit teremtett, azt újra elveszi,
hogy a lét-lényeggel² egységbe lépjen,
eggyel, kettővel,³ hárommal⁴ és nyolccal,⁵
az idő által, finom jellegében.⁶
 4. Hogy nekifogjon újra egy minőséges
tettnek,⁷ s a mindenség jellegeit kiszabja.
Ha jellegek nincsenek, a tettek megszűnnek,
ilyen az ő másik, tétlen⁸ alakja.
 5. Ő a kapcsolat oka,⁹ a lét kezdete,
túl van a három időn, nincs néki része,
létrejön mégis sokféle alakban,
mint szívünk imádott, ősi istene.
 6. Nagyobb, mint Világfa, idő és alak,
körötte pörög a létforgatag.
E törvénnyel büntetőt és jutalmazót,
a lét bennünk rejlő örök oszlopát,
 7. az urak leghatalmasabb Urát,
az istenek legfőbb Istenét,
hercegek odaát országló Hercegét,
csak Őt keressük, a lét dicső Urát.
 8. Teendője és tette nincs neki,
senki sem látott hozzá hasonlót.
Legfőbb erejét halljuk mindenütt,

¹ Vesd össze: Svétásvatara-upanisad 1.6.

² Tattvaszja tattvéna. Értsd: a megnyilvánulatlan Brahman.

³ Értsd: a megnyilvánulttal és a megnyilvánulatlanl.

⁴ Értsd: a három minőséggel.

⁵ Értsd: az eszmélettel, az énképzette, az ésszel, s az öt finom-elemmel (tanmátra).

⁶ Értsd: a finom, még nem anyagi gunákkal.

⁷ Vagyis a gunák révén újra kibontakozzon.

⁸ Értsd: megnyilvánulatlan.

⁹ Értsd: a Lélek és a természet kapcsolatának

- a tudás hatalmát s a tettet ő szüli.
9. A világon senki nem parancsol neki,
nincsen gazdája, nincs ami jelölje,
ő az ok, ő a tapasztalás ura,
senki sem uralja, senki sem szüli.
10. Ahogy a pók szövi be magát szállal,
az őszanyagban így bújik el az Isten.
A Brahmanhoz ő vezessen!
11. Minden létezőben ott rejlik az Isten,
minden lénynek ő a belső Lelke.
Őrzi a tettet, mindenbe öltözik,
látó tudat csupán, minősége nincsen.
12. Ő a nemcselekvők egyetlen Ura,
az egyetlen magot megsokszorozza,
aki őt bölcsen idebent tudja,
az örökre boldog, más pedig soha.¹
13. Ki a lelkek Lelkét, mulandók Örökét,
a sokak vágyat betöltő Egyetlen Istent,
az Okot megtudja számvetéssel és
igázón, összes bilincsét az tépi szét.²
14. Nap, Hold, csillagvilág ott sose fénylik,
nem ragyog ott a villám s a földi tűz.
Magában tündököl mindenek fölött,
minden létezőben ő tükröződik.³
15. Hattyúkirály úszik a lét közepén,
tűzként repül be ő a vizekbe –
aki ezt tudja, átmegy a halálon,
nincs másik ösvény, mit járni lehetne.⁴
16. Világ alkotója, magának méhe,
időteremtő, mindentudó értelem,
minőséges, anyag és tudat ura,

¹ Vesd össze: Katha-upanisad 5.12.

² Vesd össze: Katha-upanisad 5.13.

³ Lásd: Katha-upanisad 5.15. Mundaka-upanisad 2.2.11.

⁴ Vesd össze: Svétásvatara-upanisad 3.8.

vándorlás,⁵ szabadság, oldás-kötés oka.

17. Ebből áll az örök isteni értelem,
a mindenség mindenható Pásztora,
Eme világ fölött örökkön ő az Úr,
és az uralomnak nincsen más oka.
18. Ki a Brahmant régen megcsinálta,
ki átadta néki a tudományokat,
a feleszmélésben látható Isten –
oltalmat ő adjon szabadulásra.
19. Osztatlan, tétlen, békés, káromlás nem éri, folttalan.
Öröklét felfelé ívelő hídja,² parázsló fénye³ van.
20. Ha majd az ember mint ruhába, az ürbe úgy öltözik,
a szenvedésnek az vet véget, isten-tudás nélkül is.
21. Lemondón és a Nagy Úrnak kegyéből
Svétásvatara a Brahmant így tudta meg,
így mondta el a bölcs remeték körében,
így merített a gyógyító bölcsességből.
22. Ősidőkben tárta fel a végső tudás e titkokat,
ne add annak, ki békétlen, nem tanítványod vagy fiad!
23. Ki hatalmas szeretettel néz Istenre és mesterre,
ha megérti ezt a tant, úgy felviláglik Roppant Lelke –
felviláglik Roppant Lelke.

⁵ Értsd: a létforgatag.

² Vesd össze: Mundaka-upanisad 2.2.5.

³ Értsd: füst nélküli. Vesd össze: Katha-upanisad 4.13.